tag från gällande bestämmelser angående villkoren för anordnande av telefon på statsverkets bekostnad äger styrelsen besluta i fråga om uppsättande av rikstelefonapparater för postverkets räkning.»

Med stöd av nämnda bestämmelser har generalpoststyrelsen låtit anordna bostadstelefoner på postverkets bekostnad till bland andra generaldirektören, samtliga byråchefer, byrådirektörer, sekreterare, intendent, aktuarie och kontrollör, innalles 17 befattningshavare hos styrelsen och 73 befattningshavare hos distriktsförvaltningarna, på sätt bifogade uppgift utvisar (Bil. 2).

Vidkommande statens vattenfallsverk bestämdes enligt instruktionen för vattenfallsstyrelsen den 31 december 1908 (nr 177) i § 11 följande: »Med undantag från gällande bestämmelser angående villkoren för anordnande av telefon på bekostnad av statsmedel äger styrelsen besluta om uppsättande av rikstelefonapparater inom lokal, som tages i anspråk för styrelsens eller underlydande verks eller förvaltnings räkning, ävensom att anordna sådana egna telefonförbindelser, som erfordras för styrelsen eller underlydande verk och förvaltning».

Enär enligt vattenfallsstyrelsens mening det vore tveksamt, huruvida det låge inom styrelsens befogenhet att med stöd av ovannämnda bestämmelse besluta om uppsättande av telefon i tjänstemans enskilda bostad, även där detta för tjänstens behöriga skötande vore nödvändigt, inlämnade vattenfallsstyrelsen den 18 april 1914 till Konungen en underdånig framställning i ämnet. Styrelsen anförde, att av den vid Trollhätte kanal- och vattenverk anställda personalen voro innehavarna av vissa befattningar vid driftverken, kanalverket och kraftverket på grund av sina med tjänsten förenade åligganden nödsakade att hava telefonförbindelse till sina privatbostäder för att kunna anträffas med meddelande om trafik- eller driftstörningar vid vilken tid på dygnet som helst. Så vore till exempel förhållandet med kanalingenjören vid kanalverket samt med överingenjören, drift- och distriktsingenjörerna vid kraftverket, vilka i händelse av trafik- eller driftstörning utan uppskov måste vidtaga åtgärder för felets avhjälpande. På grund av det anförda och då enahanda förhållande även gällde för de övriga driftverk, som redan stode eller komme att ställas under vattenfallsstyrelsens förvaltning, hemställde styrelsen om bemyndigande att låta kostnaderna för rikstelefonförbindelser, som redan anordnats eller kunde komma att ytterligare anordnas till de vid statens vattenfallsverks anställda tjänstemännens bostäder, bestridas av statsmedel i sådana fall, där dylik förbindelse av styrelsen prövades vara nödvändig för tjänstens behöriga uppehållande. Enligt kungl. brev den 14 september 1914 angående anordnande av rikstelefonförbindelser i vissa fall till vid statens vattenfallsverk anställda tjänstemäns bostäder har Kungl. Maj:t bifallit vattenfallsstyrelsens framställning.

Under åberopande av nämnda kungl. brev har, på sätt bilagda förteckning utvisar, vattenfallsstyrelsen vid olika tillfällen under årens lopp be-

slutat att på statens bekostnad anordna bostadstelefoner, dels med 35 telefoner till bland andra generaldirektören, överdirektören, samtliga byråchefer, förste sekreterare, kamrer och revisor (driftdirektören och 4 ingenjörer hava vardera 2 stycken bostadstelefoner) inalles 30 befattningshavare hos styrelsen, dels till vissa befattningshavare vid kraftverken. (Bil. 3 och 4.)

Beträffande telegrafverket har sedan länge till telegrafverkets personal anordnats dels telefonabonnemang mot nedsatt avgift, s. k. tjänsteabonnemang, dels ock avgiftsfri bostadstelefon. I gällande kungörelsen den 26 september 1929 (nr 298) angående fastställelse av nytt telefonreglemente § 16 finnes intagen följande bestämmelse:

»Telegrafstyrelsen äger att för telegrafverkets i tjänst varande och pensionerade personal medgiva nedsättning i de genom detta reglemente fastställda avgifter och befrielse från erläggande av apparatavgift enligt § 14, ävensom att för tjänstebruk medgiva för i tjänst varande personal avgiftsfrihet för abonnemang och samtal».

I anslutning härtill har telegrafstyrelsen meddelat följande föreskrifter.

A. Tjänsteabonnemang.

För tjänsteabonnemang med ett årligt samtalsantal, icke överstigande det för vanliga abonnemang i lägsta avgiftsklassen medgivna maximiantalet, utgör den årliga abonnemangsavgiften 30 kronor. I fråga om rätten att erhålla tjänsteabonnemang kunna ordinarie befattningshavare ävensom extra ordinarie och extra tjänstemän med fortlöpande tjänstgöring på framställning erhålla dylikt abonnemang.

Antalet tjänsteabonnemang inom hela riket utgjorde den 1 januari 1934 9,214 — häri ingår även pensionärernas tjänsteabonnemang. Givet är, att den föreliggande möjligheten för telegrafverkets befattningshavare att till reducerat pris få telefon anordnad till bostaden i realiteten innebär en förmån av viss ekonomisk innebörd. Emellertid har man ansett densamma icke kunna eller böra inverka på personalens avlöningsförhållanden. Denna tankegång har också kommit till uttryck i 2 § 4 mom. av gällande avlöningsreglemente för kommunikationsverken (1919 nr 343), vari beträffande denna och vissa vid andra verk förekommande smärre specialförmåner för vederbörande verks tjänstemän säges följande:

»De förmåner av mindre värde, vilka hittills plägat tillkomma tjänstemän i vederbörande verk, såsom nedsatt avgift för abonnemang å rikstelefon, fria resor och fria varutransporter å järnväg, fri elektrisk belysning i bostad för tjänstemän vid statens vattenfallsverk eller annan dylik förmån, anses icke såsom avlöningsförmåner och föranleda icke avdrag å avlöningen».

B. Avgiftsfri bostadstelefon.

Vid telegrafverket har det ansetts nödvändigt, att på verkets bekostnad anordna telefonförbindelse till de tjänstemäns bostäder, vilkas tjänsteställning eller åliggande medföra skyldighet för dem att när som helst kunna anträffas i tjänsten respektive att även under tjänstfri tid öva kontroll och allmän tillsyn över sina tjänsteområden. De befattningshavare vid telegrafverket, rörande vilka sådan skyldighet ansetts föreligga och vilka på den grund ålagts att i och för tjänsten hava telefon i bostaden, äro dels tjänstemän i chefställning hos styrelsen, samt vid distriktsförvaltningarna och stationerna (linje-, trafik-, telefon- och telegrafdirektörer, linjesektionsföreståndare samt telegrafkommissarier), dels vissa såsom avdelningsföreståndare eller arbetsledare placerade befattningshavare (kontrollörer, vaktföreståndare och linjeunderbefäl), dels ock viss reparatörspersonal i säkerhetstjänst.

Bestämmelser angående anordnande av telefoner hava icke influtit i kommunikationsverkens senare instruktioner.

Revisorernas uttalande.

Av ovan angivna stadganden och instruktioner framgår icke med full tydlighet, huruvida någon rätt förefinnes för vederbörande verks styrelser att på sätt som skett låta på statens bekostnad anordna bostadstelefoner åt tjänstemän vid verket. Vissa skäl tala emellertid för antagandet, att man vid bestämmelsernas tillkomst icke haft för avsikt att lämna ett generellt medgivande till ett dylikt förfaringssätt. Det torde snarare kunna antagas, att Kungl. Maj:t med de i instruktionerna för järnvägsstyrelsen, generalpoststyrelsen och vattenfallsstyrelsen givna undantagsbestämmelserna endast avsett anordnandet av telefonförbindelser inom verkens och dem underlydande linjeförvaltningars *ämbetslokaler*. En sådan tolkning av bestämmelserna synes även hava föresvävat telegrafstyrelsen i dess ovanberörda skrivelse den 11 juni 1918. I sin den 18 april 1914 till Kungl. Maj:t gjorda framställning åsyftade vattenfallsstyrelsen närmast rätt för verket att anordna bostadstelefoner till vissa bland driftspersonalen, vilka för att kunna fullgöra sina tjänsteåligganden voro nödsakade att hava telefonförbindelse till sina bostäder. Någon tanke på att enahanda rättighet skulle erfordras i fråga om administrativa kamerala befattningshavare synes icke hava förelegat. Kungl. Maj:ts beslut den 14 september 1914 innebar allenast ett bifall till vattenfallstyrelsens framställning. På grund av kungl. brevets ordalag har detsamma emellertid av verket kunnat givas en vidsträcktare innebörd.

Statsverkets årliga kostnader för de av järnvägsstyrelsen, generalpoststyrelsen och vattenfallsstyrelsen anordnade bostadstelefonerna torde kunna beräknas till cirka 60,000 kronor medan värdet av tjänsteabonnemang och avgiftsfria bostadstelefoner för telegrafverkets personal torde kunna uppskattas till närmare 500,000 kronor. Revisorerna vilja fästa

uppmärksamheten därå, att flertalet av ifrågavarande tjänstemän säkerligen skulle hålla sig med telefon även om ifrågavarande särskilda förmån icke stode dem till buds. Större delen av statens genom dessa förmåner minskade inkomst, representerar under sådana förhållanden — i motsats till fribiljetter och liknande förmåner — sakligt sett en motsvarande förlust för statsverket.

Det torde ligga i sakens natur att vissa tjänstemän vid kommunikationsverken hava sådana arbetsuppgifter, att det är nödvändigt för dem att stå i ständig kontakt med verket och dess tjänstemän. Till denna kategori höra befattningshavare, vilkas medverkan är erforderlig för att störningar i verkets drift i möjligaste mån skall undvikas. Såsom exempel på sådan personal torde kunna anföras viss teknisk och trafikutbildad personal. Till ifrågavarande kategori lärer däremot i regel kameral och administrativ personal icke vara att hänföra. Det är emellertid att märka att även i fråga om den personal beträffande vilken bostadstelefon är ur tjänstens synpunkt berättigad, telefonen samtidigt tjänar ett lika stort privat intresse. Revisorerna kunna icke finna det obilligt, att dessa tjänstemän förpliktas att i högre grad än hittills deltaga i kostnaden för telefonförbindelsen. Revisorerna vilja därför ifrågasätta, huruvida det icke vore tillfyllest om staten bidroge med hälften av avgiften i lägsta abonnemangklassen. Från denna princip kunde ju eventuellt få göras undantag i alldeles speciella fall exempelvis då bostadstelefon är absolut nödvändig, men vederbörande tjänsteman icke intager den ställning i lönehänseende, att bostadstelefon kan sägas ingå i hans levnadsstandard.

Vad slutligen beträffar telegrafverkets telefonabonnemang mot nedsatt avgift — de s. k. tjänsteabonnemangen, vilka i detta avseende representera den största kostnaden för statsverket — vilja revisorerna erinra, att denna förmån i många fall utgör ett direkt lönetillskott för tjänstemännen. Enligt revisorernas mening böra dessa tjänstemän erlägga högre abonnemangsavgift än som för närvarande utgår. Vid bestämmande av avgifternas storlek, må i de fall, där särskilda skäl därtill föranleda, undantag från denna regel medgivas.

Bilaga 1.

Förteckning

över befattningshavare i kungl. järnvägsstyrelsen, som innehava s. k. tjänstetelefon i bostaden, för vilken S. J. erlägga abonnemangsavgift enligt lägsta abonnemangsklass.

Befattning	Tjänsteställe
Generaldirektör	
Verkstadsdirektör	Verkstadsbyrån
Förrådsdirektör	Förrådsbyrån

Befattning	Tjänsteställe
Byråchef	Kanslibyrån
»	Ekonomibyrån
»	Bantekniska byrån
»	Byggnadsbyrån
»	Maskintekniska byrån
»	Elektrotekniska byrån
»	Drifttjänstbyrån
»	Godstrafik »
»	Person »
»	Militär »
»	Inrikes Taxebyrån
»	Utrikes »
Byrådirektör	Elektrotekniska byrån, (övergångsstat)
» , yrkesinspektör för maskintjänst	Maskintekniska byrån, (övergångsstat)
Överinspektör för säkerhetstjänst	Drifttjänstbyrån
D:o för bantjänst	»
» » maskintjänst	»
» » trafiktjänst	»
Förste sekreterare	Persontrafikbyrån
» »	Godstrafik »
» militärassistent	Militär »
Intendent	Biljett- och blankettkontoret
Sektionsingenjör	Elektrotekniska byrån, (övergångsstat) (elektrifieringsarbeten)
Notarie	Persontrafikbyrån
»	»
»	Godstrafikbyrån
»	»

Bilaga 2.

Uppgift

å tjänstemän, vilka på postverkets bekostnad innehava bostadstelefon.

Kungl. generalpoststyrelsen

Generaldirektör
5 Byråchefer
1 Postdirektör
Byrådirektör och ombudsman
1 Byrådirektör
2 Sekreterare

1 Intendent
1 Aktuarie
1 Kontrollör
1 Verkmästare
1 Förste expeditionsvakt
1 Förste postiljon

Postdirektionen i Stockholms distrikt

Postdirektör
Överkontrollör
Förste kontrollör
Kontrollör

Postdirektionen i Södra distriktet

Postdirektör
Överkontrollör
Förste kontrollör
Kontrollör

Postdirektionen i Västra distriktet

Postdirektör
Överkontrollör
Förste kontrollör
Kontrollör

Postdirektionen i Östra distriktet

Postdirektör
Överkontrollör
Förste kontrollör
Kontrollör

Postdirektionen i Mellersta distriktet

Postdirektör
Överkontrollör
Förste kontrollör

Postdirektionen i Nedre norra distriktet

Postdirektör
Överkontrollör
Kontrollör

Postdirektionen i Övre norra distriktet

Postdirektör
Förste kontrollör
Förste postassistent

Postmästare	Boden
»	Borås
»	Charlottenberg (ankn. till pkt:s tel.)
»	Eskilstuna
»	Falun
»	Gällivare
»	Gävle 1
Överpostmästare	Göteborg 1
Kontrollör	Göteborg 1 avg.
Föreståndare för postgiroavdelningen	Göteborg 1
Kontrollör	Göteborg 1 ank.
Garageföreståndare	Göteborg 1
Postmästare	Hälsingborg
»	Jönköping
»	Jörn
»	Karlskrona 1
»	Karlstad
»	Katrineholm
»	Kil
»	Kiruna (ankn. till pkt:s tel.)
»	Krylbo
»	Linköping
»	Lycksele (ankn. till pkt:s tel.)
Överpostmästare	Malmö 1
Förste kontrollör	Malmö 1
Postmästare	Nordmaling
»	Norrköping 1
»	Nynäshamn (ankn. till pkt:s tel.)
»	Nässjö
»	Ragunda (ankn. till pkt:s tel.)
»	Råda (ankn. till pkt:s tel.)
»	Skellefteå
»	Sollefteå
»	Stockholm 1
»	Stockholm Ban.
»	Storvik (ankn. till pkt:s tel.)
»	Strömsund
»	Sveg
»	Umeå
»	Uppsala 1
»	Vilhelmina
»	Visby
»	Västerås
»	Ånge (ankn. till pkt:s tel.)

Postmästare	Åsele
»	Örebro
»	Östersund
»	Övertorneå (ankn. till pkt:s tel.)

Bilaga 3.

Förteckning

över av statens vattenfallsverk bekostade bostadstelefoner för tjänstemän vid kungl. vattenfallsstyrelsen.

Generaldirektör
Överdirektör
Överingenjör
Driftdirektör (2 telefoner)
3 Byråchefer
3 Förste byrådirektörer
Arbetschef
4 Byrådirektörer
3 Förste byråingenjörer
Förste sekreterare
Jägmästare
Byråingenjör
Kamrer
Revisor
Kontrollör
3 Ingenjörer (2 telefoner vardera)
Biträdande ingenjör (2 telefoner)
Förste expeditionsvakt
Portvakt

Bilaga 4.

Av verket bekostade bostadstelefoner för tjänstemän vid statens vattenfallsverks lokalförvaltningar.

	Antal huvud-apparater	Antal anknytningar till verkets telefonväxel
Trollhätte kraftverk	36	25
Älvkarleby kraftverk	32 [1]	5
Motala kraftverk	6	—
Västerås kraftverk	5	2
Norrländska kraftverken	18 [2]	4
Trollhätte kanalverk	26	—
Trollhätte fastighetsförvaltning	3	—
Södertälje kanalverk	2	—
Götaälvsarbetena	3	—
Motalaströmsarbetena	—	3
Stamlinjebyggnaderna	4	—
	135	39

[1] Därav halvt abonnemang för 10 apparater.
[2] Bostad och tjänsteställe sammanfalla för två tjänstemän.

Särskilt uttalande beträffande de affärsdrivande verken m. m.

§ 69.

På grund av från statens affärsdrivande verk införskaffade uppgifter har upprättats följande tablå över av riksdagen beslutade anläggningar, företag och anordningar för nämnda affärsverk, för vilka de erforderliga anslagen icke före den 1 oktober 1934 i sin helhet beviljats av riksdagen, anvisats av Kungl. Maj:t eller disponerats av vederbörande verk.

	Beräknad kostnad	Beviljat			Återstår att bevilja
		Beviljat av riksdagen till och med 30/6 1935	Därav anvisat av Kungl. Maj:t	Därav disponerat genom beslut av vederbörande verk	
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
	1	2	3	4	5
Postverket.					
Till- och ombyggnad av posthuset i Linköping ...	657,000	[1] 657,000	657,000	165,000	—
Inköp för postverkets räkning av riksbankens fastighet i Visby	286,000	286,000	286,000	100,000	—
Inköp av fastigheter	—	[2] 204,600	—	—	—
Mark till landningsfält för flygplan	460,000	350,000	[3] 179,886	149,293	110,000
Belysningsanläggningar för luftfartsleder	905,000	140,000	140,000	77,999	765,000
Telegrafverket.				Säger	875,000
Telefonstationsbyggnad i kvarteret Jericho i Stockholm	3,850,000	2,800,000	2,800,000	2,000,000	1,050,000
Telefonstationsbyggnad i Örnsköldsvik	375,000	375,000	375,000	—	—
Inköp och bebyggande av fastigheter	300,000	300,000	100,245	90,100	—
Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende	—	[2] 29,350,000	29,350,000	—	—
Statens järnvägar.				Säger	1,050,000
Dubbelspårsanläggning mellan Östansjö och Vretstorp	480,000	480,000	480,000	—	—

[1] Härav kr. 92,000 ur postverkets förnyelsefond.

[2] Med hänsyn till anslagets ändamål har detsamma upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1934 kvarstod olyftat.

[3] Beloppet avser endast köpeskillingar enligt av Kungl. Maj:t godkända köpeavtal om förvärvande av mark till landningsfält. Dessutom äro anvisade erforderliga belopp för täckande av kostnader för lagfarts vinnande.

	1	2	3	4	5
Ombyggnad och utvidgning av rangerbangården i Nässjö	200,000	200,000	200,000	—	—
Gångbroar och gångtunnlar	—	[1] 300,000	300,000	—	—
Fortlöpande förstärkning av spårröverbyggnaden	—	[2] 1,350,000	1,350,000	—	—
Skenfria vägkorsningar m.m.	—	[1] 800,000	800,000	—	—
Växel- och signalsäkerhetsanläggningar	—	[1] 1,575,000	1,575,000	—	—
Telefonledningar och kabelarbeten	—	[1] 215,000	215,000	—	—
Elektriska belysningsanläggningar	—	[1] 150,000	150,000	—	—
Anordningar för förbättrad driftsekonomi vid lokomotivstationer	—	[1] 170,000	170,000	—	—
Utvidgning och modernisering av centralverkstaden i Örebro	850,000	850,000	850,000	325,000	—
Förstärkning av spårröverbyggnaden å banan Södertälje södra—Eskilstuna central	460,000	460,000	460,000	459,600	—
Elektrifiering av banan Järna—Norrköping—Malmö m. fl. linjer	[3] 51,600,000	51,600,000	51,600,000	44,700,000	—
Elektrifiering av banorna Stockholm—Krylbo—Ånge och Örebro—Krylbo	36,900,000	32,400,000	32,400,000	17,900,000	4,500,000
Elektrifiering av banorna Göteborg—Malmö och Ängelholm—Hälsingborg	29,050,000	22,150,000	22,150,000	7,000,000	6,900,000
Elektrifiering av banorna Laxå—Charlottenberg, Södertälje södra—Eskilstuna med bilinjer och Uppsala—Gävle	25,430,000	[4] 15,000,000	11,000,000	—	10,430,000
Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten	—	[1] 1,800,000	1,800,000	—	—

[1] Enär ifrågavarande anslag är avsett för ett flertal anläggningar, vilka successivt fullbordas, har detsamma i denna tablå upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1934 kvarstod olyftat.

[2] Med hänsyn till anslagets ändamål har detsamma upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1934 kvarstod olyftat.

[3] Ursprungligen beräknat till kr. 53,700,000.

[4] Häri ingå kr. 4,000,000, vilka anvisats å riksstaten för budgetåret 1934/1935 under fonden för förlag till statsverket.

	1	2	3	4	5
Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare	65,450,000	[1] [2]56,550,000	56,550,000	54,250,000	[3] 8,600,000
Person- och resgodsvagnar	—	[4] 750,000	750,000	—	—
Postvagnar	—	[4] 165,000	165,000	—	—
Beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet: Skenfria vägkorsningar	—	[4] 190,768	190,768	—	—
Statsbanan Malung—Vansbro	[5] 3,500,000	[6] [7] [8]3,100,000	3,100,000	2,550,000	—
Anläggningar för anslag till allmänna arbeten: Skenfria korsningar	—	[4] 3,493,700	3,493,700	—	—
Tillverkning av vagnar m.m.	—	[4] 1,250,000	1,250,000	—	—
Vissa banarbeten m. m.	—	[4] 950,000	950,000	—	—
Statens vattenfallsverk.				Säger	30,430,000
Ny tilloppskanal vid Trollhätte kraftstation	2,500,000	500,000	500,000	—	2,000,000
Veckoreglering av Motala ström	1,400,000	1,400,000	1,400,000	900,000	—
Kraftstation vid Malfors	9,800,000	8,800,000	8,800,000	3,900,000	1,000,000
Askfilteranläggning vid ångkraftstationen i Västerås	100,000	100,000	100,000	—	—
Ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås	1,250,000	750,000	750,000	150,000	500,000
En andra avloppstunnel vid Porjus kraftstation [9]	1,600,000	150,000	150,000	—	1,450,000

[1] Härav kr. 1,200,000 av överskott å anslag till andra statsbanebyggnader.

[2] Härutöver hava anvisats kr. 200,000 av de å tilläggsstater för åren 1921 och 1922 samt å riksstaten för budgetåret 1923/1924 uppförda anslagen till arbeten för telegrafverkets samt statens järnvägars och vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten å tillhopa kr. 16,000,000 ävensom kr. 150,000 av de å 1921 års tilläggsstat under femte huvudtiteln uppförda anslagen till bekämpande av arbetslösheten och lindrande av nöd å tillhopa kr. 34,500,000. Av berörda belopp å kr. 150,000 hava emellertid enligt senare meddelad föreskrift kr. 3,200 använts till automobilvägbygget i Bohuslän och kr. 46,800 till täckande av merkostnad genom beställning hos svenskt industriföretag av järnöverbyggnaden till stora bågspannet för bron över Hammarbyleden vid Årsta holmar.

[3] Att täckas av andra statsinkomster än lånemedel.

[4] Med hänsyn till anslagets ändamål har detsamma endast upptagits med det belopp, som den 1 oktober 1934 kvarstod olyftat.

[5] Kostnaden ursprungligen beräknad till kr. 3,300,000.

[6] Härav kr. 900,000 av anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet.

[7] Häri ingår kr. 700,000, vilka anvisats å riksstaten för budgetåret 1934/1935 under fonden för förlag till statsverket.

[8] Härutöver hava anvisats kr. 400,000 att utgå ur statens järnvägars förnyelsefond.

[9] Påbörjandet av detta arbete har tills vidare uppskjutits.

	1	2	3	4	5
Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid Statens kraftverk	—	[1] 3,200,000	3,200,000	—	—
Inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar	—	[1] 411,825	—	—	—
				Säger	4,950,000
				Summa	37,305,000

Enligt förestående tablå skulle för fullföljande av å densamma upptagna anläggningar, företag och anordningar i överensstämmelse med före den 1 oktober 1934 uppgjorda planer och kostnadsberäkningar erfordras, att riksdagen beviljade ytterligare 37,305,000 kronor. Från nämnda summa avgå emellertid 8,600,000 kronor, beroende därpå, att utav den beräknade kostnaden för inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare skall ett belopp av 8,600,000 kronor täckas av andra statsinkomster än lånemedel. Under förutsättning av oförändrat medelanskaffningssätt skulle alltså för ifrågavarande anläggningar m. m. återstå att upplåna 28,705,000 kronor.

Av de anslag av lånemedel för utgifter till kapitalökning, som riksdagen anvisat för tiden till och med den 30 juni 1934, återstode den 1 innevarande december att utbetala 261,224,004 kronor 52 öre. Då härtill lägges det belopp av 28,705,000 kronor, som enligt vad ovan meddelats återstår att anvisa för beslutade företag, anläggningar och anordningar, därest dessa komma att enligt hittills uppgjorda kostnadsberäkningar fullbordas och medlen därför anskaffas genom upplåning, kommer man till ett belopp av 289,929,004 kronor 52 öre, som inom de närmaste åren skulle behöva utbetalas av upplånade medel.

[1] Med hänsyn till anslagets ändamål har detsamma upptagits med allenast det belopp, som den 1 oktober 1934 kvarstod olyftat.

Statsverkets inkomster

§ 70.

I enlighet med gällande instruktion § 16 få revisorerna för budgetåret 1933/ upprättade budgetredovisningen

	Inkomster		Utgifter		Behållen inkomst		I riksstaten beräknad inkomst	
Statsverkets inkomster:								
Egentliga statsinkomster	655,559,974	59	18,063,380	22	637,496,594	37	625,900,081	—
Inkomster av statens produktiva fonder	106,945,772	21	—	—	106,945,772	21	93,162,000	—
Andel i riksbankens vinst	27,000,000	—	—	—	27,000,000	—	27,000,000	—
Riksgäldskontorets inkomstmedel	12,413,316	27	1,304,896	69	11,108,419	58	12,100,000	—
I anspråk tagna kapitaltillgångar	1,978,607	99	—	—	1,978,607	99	1,683,819	—
Lånemedel	269,493,400	—	—	—	269,493,400	—	269,493,400	—
Summa	1,073,391,071	06	19,368,276	91	1,054,022,794	15	1,029,339,300	—

	Tillgång							
	Anvisat å riksstaten för budgetåret 1933/1934		Reservation den 1/7 1933		Inkomster för anslaget			
					Från andra anslag eller inkomsttitlar		Särskilda uppbördsmedel	
Statsverkets utgifter:								
Verkliga utgifter	720,370,300	—	83,595,353	08	13,283,554	28	101,535,387	08
Utgifter för kapitalökning	308,969,000	—	53,963,319	52	2,193,855	04	5,135,061	85
Summa	1,029,339,300	—	137,558,672	60	15,477,409	32	106,670,448	93

och utgifter.

1934 avlämna följande tabeller, grundade på den av riksräkenskapsverket för ifrågavarande budgetår.

Underskott, som ersatts av:						Överskott, som tillförts:					
Andra inkomsttitlar eller utgiftsanslag		Kassafonden		Summa		Andra inkomsttitlar eller utgiftsanslag		Kassafonden		Summa	
1,531,524	56	9,999,387	51	11,530,912	07	10,640,419	30	12,487,006	14	23,127,425	44
—	—	484,452	74	484,452	74	—	—	14,268,224	95	14,268,224	95
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	991,580	42	991,580	42	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	294,788	99	294,788	99
5,175,255	15	—	—	5,175,255	15	5,175,255	15	—	—	5,175,255	15
6,706,779	71	11,475,420	67	18,182,200	88	15,815,674	45	27,050,020	08	42,865,694	53

Summa		Disposition								Merutgift, som ersatts av kassafonden		Besparing, som tillförts kassafonden	
		Utgifter för anslaget				Reservation den 30/6 1934		Summa					
		Direkta utgifter		Till andra anslag eller inkomsttitlar									
918,784,594	44	873,793,378	18	3,529,175	82	45,046,355	58	922,368,909	08	17,254,744	98	13,670,430	39
370,261,236	41	205,618,218	95	9,333,427	88	155,309,145	64	370,260,791	97	—	—	444	44
1,289,045,830	85	1,079,411,597	13	12,862,602	70	200,355,501	17	1,292,629,701	—	17,254,744	98	13,670,874	88

Revisorernas tabellverk.

§ 71.

Enligt § 16 av den för riksdagens revisorer av stats-, banko- och riksgäldsverken gällande instruktionen skall revisorernas berättelse åtföljas av tabeller till jämförelse mellan statsinkomsternas beräknade och influtna belopp under revisionsåret samt mellan de i stat uppförda anslagen och de verkliga utgifterna för samma tid. I samma paragraf av instruktionen stadgas dessutom, att det må ankomma på revisorerna att vid berättelsen foga sådana tabeller och finansiella översikter i övrigt, som revisorerna till belysande av statsverkets tillstånd och förvaltning under revisionsåret finna erforderliga eller lämpliga. På grund av berörda stadgande hava revisorerna hittills plägat årligen meddela vissa i tabellform uppställda översikter rörande vissa riksstatsanslag och av vissa statsmyndigheter förvaltade medel. Tid efter annan hava omläggningar av detta tabellverk genomförts och under de senaste åren har antalet tabeller inskränkts. Detta har föranletts i huvudsak därav, dels att flera förvaltningar under de senaste åren erhållit dragningsrätt på statsverkets giroräkning i riksbanken och sålunda kommit att erhålla konto i rikshuvudboken, dels att en del ämbetsverk och myndigheter avgiva tryckta årsberättelser, i vilka intagits räkenskapssammandrag.

I samband med förslag till ändrad uppställning av riksstatens utgiftssida m. m. föreslog Kungl. Maj:t 1934 års riksdag (prop. nr 220) att i samband med en av föredragande departementschefen förordad omläggning av anslags- och statuppställningen i anslutning till riksbokföringen söka åvägabringa en systematisk redovisning av de faktiskt bestridda statsutgifterna i enlighet med vissa vid propositionen fogade förslag till tabelluppställningar, vilka förslag framlagts av statskontoret och riksräkenskapsverket i ett av dessa ämbetsverk avgivet gemensamt utlåtande rörande ändrade grunder för riksstatuppställningen. Denna redovisning skulle möjliggöra en översikt av statsverkets utgifter under olika huvudtitlar med fördelning såväl efter skilda förvaltningsgrenar och myndigheter som efter utgiftsändamål. Ifrågavarande redovisning och därmed följande sammanställningar avsågos att upprättas inom riksräkenskapsverket och beräknades att för visst budgetår föreligga i korrektur redan under nästföljande oktober månad. Härigenom skulle dessa uppställningar bliva av synnerligt värde för såväl statsrevisorerna under deras granskningsarbete som för statsdepartementen under budgetarbetet.

I anledning av departementschefens förslag framhöll statsutskottet i sitt utlåtande nr 79, att genom den föreslagna anslagsuppdelningen möjlig-

gjordes att i anslutning till riksbokföringen åvägabringa en fullständig redovisning av vissa statsutgifter, vilka ägde särskilt intresse. Utskottet vore av den uppfattningen, att de tabeller, som skulle inom riksräkenskapsverket uppgöras samt tillhandahållas riksdagen och statsrevisorerna, komme att underlätta riksdagsutskottens budgetbehandling samt vara till betydande värde för statsrevisorerna vid deras arbete.

Det av statsutskottet i berörda hänseende gjorda uttalande godkändes av riksdagen.

Med hänvisning till att inom kort en omläggning av riksstatens utgiftssida kommer att genomföras i enlighet med de av 1934 års riksdag sålunda godkända grunderna, och att i samband därmed en del av det arbete, som tidigare i fråga om upprättandet av vissa tabeller och översikter verkställts inom revisionen, samtidigt överflyttas till riksräkenskapsverket, hava revisorerna i avvaktan på omläggningens genomförande ansett sig redan nu böra vidtaga en viss beskärning av tabellverket. Härvid hava i första rummet uteslutits sådana tabeller, som huvudsakligen hänvisa till riksräkenskapsverkets budgetredovisning ävensom sådana, där meddelade sifferuppgifter utan större svårighet eller omgång kunna hämtas från denna redovisning, i annan ordning publicerade meddelanden eller ur vederbörliga räkenskaper. Revisorerna hava däremot ansett önskvärt, att åtminstone tillsvidare i tabellform i revisionsberättelsen lämnas uppgifter rörande inkomster och utgifter för sådana myndigheter, för vilka kostnaderna till väsentlig del bestridas av fonder eller andra inkomstkällor, som icke äro att hänföra till statsanslag. Därjämte böra av revisorerna fortfarande uppgöras och meddelas sådana översiktstabeller, vilkas uppgifter icke pläga i annan ordning förekomma eller vilka kunna anses äga ett mera allmänt intresse ävensom tabeller och sammanställningar i övrigt, som äro betydelsefulla antingen ur statistisk synpunkt eller ock för att bevara önskvärd kontinuitet i de genom statens försorg meddelade finansiella översikterna.

Sådana tabeller, vilka ansluta sig till av revisorerna gjorda speciella undersökningar, hava i regel av praktiska skäl ansetts böra inflyta i texten i samband med revisorernas uttalande i visst ämne. Övriga tabeller och översikter hava sammanförts i en bilaga till revisorernas uttalande. Härigenom kommer den tidigare genomförda uppdelningen av revisionsberättelsen i tvenne särskilda delar att försvinna i och med föreliggande berättelse.

Revisorerna utgå från, att, när riksräkenskapsverket kommer att övertaga uppgörandet av ovan berörda tabeller och sammanställningar, samråd äger rum mellan revisorerna och ämbetsverket rörande vissa frågor, som sammanhänga med det nuvarande tabellverkets omfattning och publicering.

De av revisorerna vidtagna åtgärderna i avseende å viss omläggning av revisionsberättelsen redan från och med berättelsen för budgetåret 1933/1934 hava de härmed ansett sig böra bringa till riksdagens kännedom.

Av revisorerna avlagda besök.

§ 72.

Efterföljande tabell utvisar, vilka institutioner som besökts av revisorerna, utan att besöken föranlett särskilt uttalande från revisorernas sida.

Åre: järnvägsstationen, poststationen, kuranstalten Fjällgården;

Järpen—Storlien: järnvägsbusslinjen;

Storlien: skidfrämjandets vänners turiststation, järnvägsstationen, järnvägshotellet, postkontoret, tullstationen;

Duved: telefonstationen;

Skalstugan: tullstationen;

Norrforsen: kraftverket;

Umeå: lasarettets kuranstaltavdelning, folkskoleseminariet, flicklärroverket, skogsvårdsstyrelsen, statens stödlånenämnd, hushållningssällskapet, tullkammaren, lantbruksskolan, Västerbottens regemente, överjägmästarexpeditionen, postkontoret, telegrafstationen, järnvägsstationen, Norrlands dragonregemente;

Arbetarsmåbruk i Västerbotten;

Skellefteå: geologiska undersökningar för malmletningar, tullkammaren, postkontoret, telegrafstationen, järnvägsstationen;

Rönnskär: malmsmältningsverket;

Boliden: gruvorna;

Lövholmen: sågverket;

Piteå: hamnen;

Luleå: domkapitlet, kronohäktet, tullkammaren, folkskoleseminariet, hushållningssällskapet, kemisk-växtbiologiska anstalten, länsstyrelsen, sjömanshuset, riksbankens avdelningskontor, vägingenjörsexpeditionen, postkontoret, telegrafstationen, järnvägsstationen, femte järnvägsdistriktets expedition, överjägmästarexpeditionen, skogsvårdsstyrelsen, överlantmätarexpeditionen, kommunala flickskolan;

Notviken: järnvägsverkstaden;

Svartöns lastplats;

Karlsborgs sågverk;

Törefors sågverk;

Botskärsnäs och *Axelviks* sågverk;

Vägarbeten vid *Jämtön;*

Sunderbyn: folkhögskolan;

Furunäset: sjukhus;

Sandträsk: Norrbottens läns sanatorium;

Kolonisationsområdet i *Djupsjö;*

Kolonisationsområdet i *Ljusåtrakten;*

Tallheden: skolhemmet för bildbara sinnesslöa, sinnesslöasylen;

Nederkalix: mejeriskolan;
Kalix: Norrbottens läns skyddshem för gossar; samrealskolan;
Töre: folkskolebyggnad i Bondersbyn;
Råneå: folkskolebyggnad i Rånbyn;
Haparanda: folkskolebyggnad i Haparanda, samrealskolan, statens småskoleseminarium, postkontoret, telegrafstationen, järnvägsstationen;
Uthamnen vid *Karl Johans stad* för Haparanda och Tornedalen;
Boden: Norrbottens regemente, tygstationen, garnisonssjukhuset, sjöhangarbyggnaden för sjuktransportflygplan, flygstationen;
Seskarö;
Övertorneå: postkontoret, telegramexpeditionen, garaget för statens järnvägars bussar, bygdesanatoriet, Tornedalens bibliotek;
Matarengi: skolhemmet;
Hietaniemi: arbetsstugan;
Karungi: arbetsstugan, folkskolebyggnad;
Pello: arbetsstugan, folkskolebyggnad;
Svanstein: arbetsstugan;
Juoksengi: folkskolebyggnad;
Rantajärvi: folkskolebyggnad;
Pajala: folkskolebyggnad, Kassajordförmedlingsföretag, folkskolebyggnad i Erkheikki;
Kiruna: tullkammaren, samrealskolan, praktiska ungdomsskolan, postkontoret, telegrafstationen, järnvägsstationen, malmfältet;
Jukkasjärvi: ålderdomshem för lappar;
Riksgränsen: turiststationen;
Abisko: naturvetenskapliga stationen, folkskolebyggnad, statens järnvägars anläggningar;
Porjus: kraftverket;
Harsprånget;
Malmberget: gruvfältet, postkontoret, telegrafstationen, järnvägsstationen, folkskolan;
Jokkmokk: arbetsstugan;
Arvidsjaur: skolhemmet, postkontoret, telegrafstationen, jägmästarexpeditionen i Södra Arvidsjaurs distrikt, salt- och fetmyrarna i Arvidsjaurs socken;
Inlandsbanebygget;
Kåbdalis: skolhemmet och skolan;
Lycksele: järnvägsstationen, småskoleseminariet;
Metseken: kolonisationsområdet;
Aborrträskliden: kolonisationsområdet;
Vissa kolonisationsområden i *Västerbotten;*
Statens gruvfyndigheter i *Västerbotten;*
Smedsbro arbetshem för kvinnor i By socken;
Husby socken: Långmora arbetshem för män, alkoholistanstalten hemmet Älvgården;

Krylbo: posthusbyggnaden, järnvägsstationen;
Hedemora: sinnesslöanstalten, sinnesslöasylen;
Stjärnsund: arbetskoloni i Kopparbergs län;
By socken: vårdhemmet Näs;
Grönsinka revirexpedition;
Malmö: frihamnstullförvaltningen, Malmöhus slott, yrkesinspektionen i femte distriktet, högre allmänna läroverket, högre läroverket för flickor, realskolan, kommunala mellanskolan, Malmö högre läroverk för flickor, Anna och Eva Bunths skola för flickor, handelsgymnasiet, tekniska läroverket, stadsbiblioteket, stadens arbetshem, centralfängelset, kontrollstationen för smör och ägg, järnvägsstationen, postkontoret, telegraf- och telefonstationen, första telegrafdistriktets expedition, länsarkitektsexpeditionen, vägingeniörsexpeditionen, aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolets tobaksfabrik;
Bulltofta: flygplatsen;
Lund: domkapitelsexpeditionen, landsarkivet, S:t Lars sjukhus, vårdanstalten för blinda med komplicerat lyte, högre allmänna läroverket, folkskoleseminariet, postkontoret;
Vilan: folkhögskolan;
Landskrona: Weibullsholms växtförädlingsanstalt;
Svalöv: Sveriges utsädesförening;
Flyinge: hingstdepån och stuteriet;
Trälleborg: tullkammaren, samrealskolan, ångfärjestationen;
Gislöv: fiskehamnen;
Östra Torp: tullhuset, fiskehamnen;
Östra Grevie: Månstorps gavlar, folkshögskolan;
Klagstorp: spannmålslagerhuset;
Smygehuks fyrplats;
Ystad: tullkammaren, högre alllmänna läroverket, hamnen, Södra skånska infanteriregementet;
Västerås: straffängelset;
Växjö: dövstumskolan, folkskoleseminariet, lantmäterikontoret;
Stockholm: vanföreanstalten, centralfängelset å Långholmen, fångvårdsstyrelsen, veterinärhögskolan, fiskerianstalten och observatoriet å Lovön.

Stockholm den 16 december 1934.

BJ. HOLMGREN.	ERNST ÅSTRÖM.	EDV. UDDENBERG.
TORSTEN STRÖM.	L. TJÄLLGREN.	O. A. ERNFORS.
ELOF B. ANDERSSON.	NILS GABRIELSSON.	ERNST HAGE.
ARTHUR GUSTAFSON.	ERIK FAST.	GUSTAV JOHANSON.

Karl H. Tottie.

Bilaga.

TABELLER.

Kungl.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar .....

Inkomster:

Första huvudtiteln:

B. 1. Reparationer å Stockholms slott m. fl. för de kungl. hoven upplåtna byggnader

2. Förstärkning av anslaget till reparationer å Stockholms slott m. fl. för de kungl. hoven upplåtna byggnader .....

3. Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid Stockholms slott .....

4. Förstärkning av anslaget till polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid Stockholms slott.....

5. Underhåll m. m. av övriga kungl. slott .....

Från hovförvaltningen .....

Visningsmedel .....

Arrenden, hyror och tomtören .....

Jordbruket och skogen .....

Parken och trädgården .....

Bidrag från Stockholms stad till Hagaparkens underhåll .....

Byggnads- och reparationsbidrag .....

Inkomster av elektrisk energi .....

Dito av vatten.....

Försäljningsmedel för sand och grus m. m. .....

Intressemedel .....

Diverse inkomstmedel .....

Säger

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:

Amorteringslån för reparation av kavaljersbyggnaden och värdshuset å Ulriksdal.....

Övriga skulder.....

Säger

Summa

slotten.

Stockholms slott		Drottningholms slott		Gripsholms slott		Ulriksdals slott		Haga lustslott och park		Strömsholms slott		Rosersbergs slott		Summa	
1		2		3		4		5		6		7		8	
—	—	168	55	1,251	59	55,692	55	92,144	41	3,477	71	2,899	07	155,633	34
63,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63,000	—
50,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50,000	—
33,750	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33,750	—
24,350	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24,350	—
—	—	80,500	—	40,000	—	21,500	—	9,500	—	6,000	—	3,000	—	160,500	—
15,000	—	8,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23,000	—
—	—	—	—	3,108	28	—	—	—	—	—	—	—	—	3,108	28
—	—	51,250	75	8,617	50	40,365	—	28,774	49	1,410	—	13,285	—	143,702	74
—	—	70,882	89	15,411	56	—	—	—	—	—	—	23,440	70	109,735	15
—	—	12,328	96	5,984	82	—	—	—	—	—	—	—	—	18,313	78
—	—	—	—	—	—	—	—	10,000	—	—	—	—	—	10,000	—
—	—	2,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400	—	2,400	—
—	—	4,617	77	—	—	3,476	47	1,501	56	—	—	—	—	9,595	80
—	—	2,696	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,696	95
44	—	250	—	—	—	21,554	98	3,140	—	—	—	—	—	24,988	98
—	—	—	—	159	50	—	—	8,070	41	116	64	—	—	8,346	55
5	98	236	50	73	08	382	19	86	50	—	—	308	99	1 093	49
186,149	98	232,763	82	73,354	74	87,278	89	61,072	96	7,526	64	40,434	69	688,581	67
—	—	—	—	—	—	9,000	—	—	—	—	—	—	—	9,000	—
—	—	19,200	—	3,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22,200	—
—	—	19,200	—	3,000	—	9,000	—	—	—	—	—	—	—	31,200	
186,149	98	252,132	87	77,606	88	151,971	44	153,217	87	11,004	35	43,333	72	875,415	51

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder .....

Utgifter:

Avlöningar och pensioner m. m. .....
Värme, lyse, vatten och renhållning m. m. .....
Byggnader och reparationer .....
Fastighetsförvaltningen .....
Jordbruket och skogen .....
Parken och trädgården m. m. .....
Grusavverkningen .....
Nyanskaffning och underhåll av inventarier .....
Allmänna omkostnader .....
Till hovförvaltningen återlevererade medel .....

Säger

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:
Kassabehållning .....
Innestående i bank .....
Obligationer .....

Säger

Summa

Djurgårds-

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar 1,530,200: 14

Inkomster:

	Enligt stat	Enligt räkenskap	
Tomt-, hyres- och arrendeavgifter	274,600: —	283,202: 78	
Tillfälliga avgifter	22,200: —	25,471: 98	
Räntor	75,000: —	83,150: 88	
Försäljning av virke och ved	10,000: —	19,779: 84	
Parkskötsel och försäljning av hö	2,700: —	3,646: 94	
Rosendals trädgård	16,500: —	15,025: 26	
Djurgårdens ladugård	3,000: —	3,388: 05	
Diverse inkomster	3,000: —	4,164: 48	
Bidrag från Stockholms stad för underhåll och renhållning jämte snöplogning å vissa Kungl. Djurgårdens vägar	104,000: —	91,615: 89	529,445: 60
		Summa	2,059,645: 74

1		2		3		4		5		6		7		8	
—	—	27,200	—	—	—	29,174	57	—	—	—	—	—	—	56,374	57
58,990	60	35,931	—	18,366	25	15,090	—	19,922	—	2,890	—	8,770	—	159,959	85
12,100	53	4,655	—	15,916	08	3,732	60	4,075	96	640	19	370	68	41,490	99
107,422	89	35,150	88	10,208	10	45,081	38	11,079	46	2,201	75	14,007	11	225,151	02
—	—	36,353	71	363	80	—	—	—	—	—	—	—	—	36,717	51
—	—	51,117	05	9,199	75	—	—	—	—	—	—	5,044	17	65,360	97
2,975	—	47,957	16	9,537	53	15,552	48	10,000	—	2,118	70	2,363	30	90,504	17
—	—	—	—	—	—	175	99	3,140	—	—	—	—	—	3,315	99
—	—	394	99	1,194	29	1,181	41	293	41	72	50	285	93	3,422	53
3,201	41	12,611	31	7,614	99	8,676	31	8,207	66	1,014	79	2,103	19	43,429	66
1,460	—	—	—	1,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,460	—
186,149	98	224,171	10	73,400	74	89,490	12	56,718	49	8,937	98	32,944	88	671,812	69
—	—	489	48	4	79	150	56	—	12	479	72	742	81	1,867	48
—	—	271	79	4,200	80	33,156	19	9,031	26	1,586	70	9,646	53	57,893	27
—	—	—	—	—	—	—	—	87,467	50	—	—	—	—	87,467	50
—	—	761	27	4,205	59	33,306	75	96,498	88	2,066	42	10,389	34	147,228	25
186,149	98	252,132	87	77,606	38	151,971	44	153,217	37	11,004	35	43,333	72	875,415	51

kassan.

Kredit.

Utgifter:	Enligt stat	Enligt räkenskap
Avlöningar och pensioner	54,500: —	52,873: 66
Expenser	11,000: —	10,126: —
Vägarna	69,200: —	60,201: 92
Renhållning	43,700: —	41,094: 84
Skogen och sågen	13,600: —	19,618: 48
Byggnader	50,000: —	47,701: 94
Inventarier	13,000: —	[1]
Vatten- och avloppsledningar	3,000: —	2,970: 22
Vattenavgifter	5,500: —	3,973: 80
Brandförsäkringar	3,000: —	2,582: 81
Strandskoning	1,300: —	1,071: 58
Parker och jordbruk	51,200: —	47,750: 41
Stallet	8,700: —	7,679: —
Djurgårdens ladugård	2,800: —	2,412: 65
Rosendals trädgård	15,000: —	14,668: 43
Elektriska ledningar	3,500: —	1,673: 16
Kungl. begravningsplatsen vid Haga	2,500: —	1,989: 59
Skatter	22,000: —	23,711: 45
Diverse och oförutsedda utgifter	25,000: —	28,439: 75

[1] För inventarier har utgivits 10,301 kronor 93 öre, med vilket belopp, minskat med avskrivningar å 5,817 kronor 66 öre, inventariebehållningen har ökats.

Till förräntning och amortering av vissa Djurgårdskassan åvilande ur Djurgårdsfonden upptagna lån:			
Enligt kungl. brev den 30 maj 1924	45,000: —	45,000: —	
» » » » 12 mars 1926	7,500: —	7,500: —	
Avskrivning å inventarier m. m.	— —	6,580: 52	429,620: 21

Leverering:

Till statskontoret, att tillgodoföras:			
I. B. 5. Underhåll m. m. av övriga kungl. slott	150,000: —	150,000: —	150,000: —

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	6: 28	
Innestående i bank	165,837: 96	
Byggnader	1,242,920: —	
Inventarier	17,793: 93	
Förråd	11,750: 38	
Fordringar	41,716: 98	1,480,025: 53
	Summa	2,059,645: 74

Statens uppfostringsanstalt å Bona.

Högsta antalet elever under budgetåret 1933/1934 utgjorde 179 samt lägsta antalet 145.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		136,838: 57

Inkomster:

Andra huvudtiteln:		
G. 1. Statens uppfostringsanstalt å Bona	301,362: 16	
2. Uppförande av en smedjebyggnad vid statens uppfostringsanstalt å Bona	17,000: —	
I. 12. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	15,594: —	
Hyresmedel	11,124: 67	
Vinst å jordbruket	24,006: 29	
» » verkstadsdriften	6,300: 55	
Diverse inkomstmedel	99: 20	
Ökat värde å inventarier och förråd	6,290: 84	381,777: 71

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Diverse medel		3,174: 65
	Summa	521,790: 93

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		3,142: 17

Utgifter:

Avlöningar	187,666: 66	
Byggnader	17,220: 08	
Utspisning	34,711: 91	
Beklädnad och sängkläder	25,937: 84	
Inventarier	5,655: 10	
Värme och lyse m. m.	28,040: 01	
Renhållning	3,559: 92	
Hälso- och sjukvård	5,955: 58	
Undervisning	3,654: 28	
Expenser och diverse	17,439: 50	
Omkostnader för elever utom anstalten	27,035: 07	
Elevbelöningar	4,429: —	361,304: 85
Uppförande av en smedjebyggnad		15,050: 28

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	2,292: 63	
Innestående i bank	2,033: 71	
Fordringar	477: 27	
Inventarier och förråd	137,490: 02	142,293: 68
	Summa	521,790: 98

Lönenämnder.

Debet.

Inkomster:

	Försvarsväsendets lönenämnd	Allmänna civilförvaltningens lönenämnd	Summa
Fjärde huvudtiteln:			
S. 2. Försvarsväsendets lönenämnd	6,127: 11	— —	6,127: 11
Sjunde huvudtiteln:			
B. 19. Allmänna civilförvaltningens lönenämnd	— —	16,500: —	16,500: —
Summa	6,127: 11	16,500: —	22,627: 11

Kredit.

Utgifter:

Arvoden m. m.	5,827: 11	14,264: 24	20,091: 35
Lokalhyra samt lyse och städning	— —	1,585: 88	1,585: 88
Expenser m. m.	270: 15	319: 50	589: 65
Återlevererade anslagsmedel	29: 85	330: 43	360: 28
Summa	6,127: 11	16,500: —	22,627: 11

Riksförsäkringsanstalten.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		1,420: 91

Inkomster:

A. II. 5. Hyresmedel från under byggnadsstyrelsens vård stående egendomar	1,833: —	
Femte huvudtiteln:		
B. 15. Riksförsäkringsanstalten	369,500: —	
16. Riksförsäkringsanstaltens verksamhet	1,210,173: 97	
F. 8. Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	39,500: —	
9. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	104,000: —	
Olycksfallsförsäkringsfondens bidrag till förvaltningskostnaderna	22,000: —	
Trafiklivräntefondens bidrag till dito	327: 99	
Försäljningsmedel för skadeblanketter m. m.	2,457: 05	
Ersättning för rättegångskostnader	3,363: 60	
Ersättning för värme och varmvatten	660: —	
Diverse inkomstmedel	67: 15	
Införselmedel	9,974: 21	1,763,856: 97
	Summa	1,765,277: 88

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar	1,381,746: 43	
Kostnader för ombud	215,345: 42	
Läkarintyg	313: —	
Resekostnader	7,999: 36	
Skrivmaterialier m. m.	13,293: 29	
Böcker och tidskrifter m. m.	6,796: 52	
Tryckningskostnader för blanketter	19,885: 35	
» » publikationer	7,594: 12	
Inköp och underhåll av inventarier	20,666: 34	
Hyra för vissa statistiska maskiner	4,491: 92	
Värme, lyse och städning	31,768: 08	
Telefon- och telegramavgifter samt annonskostnader	14,784: 25	
Kostnad för fondförvaltningen	15,576: 10	
Diverse utgifter	4,428: 69	
Införselmedel	10,012: 27	1,754,701: 14

Leverering:

Till statskontoret		1,185: 76

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	[1] 8,008: 13	
Innestående å postgiroräkning	1,382: 85	9,390: 98
	Summa	1,765,277: 88

[1] Beloppet inlevererat till statskontoret den 3 juli 1934.

Pensionsstyrelsen[1].

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		14,345: 59

Inkomster:

A. II. 5. Hyresmedel från under byggnadsstyrelsens vård stående egendomar	1,625: —	
Femte huvudtiteln:		
B. 24. Pensionsstyrelsen	657,082: 64	
25. Pensionsstyrelsens verksamhet m. m.	445,925: —	
F. 8. Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	29,500: —	
9. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	80,000: —	
Från pensionsförsäkringsfonden:		
Ersättning för pensionsstyrelsens bestyr med fondförvaltningen	65,000: —	
Från den på frivilliga avgifter grundade pensionsförsäkringens fond:		
Ersättning för pensionsstyrelsens bestyr med fondförvaltningen	31,774: 62	
Försäljningsmedel	27: 50	
Införselmedel	1,262: 78	1,312,197: 49
	Summa	1,326,543: 08

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar	1,094,994: 39	
Resekostnader	1,230: 15	
Kostnader för ombud	88,865: —	
Skrivmaterialier, kontorsutensilier, böcker m. m.	70,068: 70	
Tryckningskostnader	404: 50	
Inventarier	9,913: 86	
Värme och lyse	12,989: 41	
Städning av ämbetslokalen	12,805: 73	
Införselmedel	302: 78	1,291,573: 97

Leverering:

Till statskontoret	34,009: 11

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:	
Kassabehållning	960: —
Summa	1,326,543: 08

[1] Denna tabell upptager endast de medel, med vilka bestritts kostnaderna för pensionsstyrelsens egen verksamhet.

Statens tvångsarbetsanstalt och statens alkoholistanstalt vid Svartsjö.

A tvångsarbetsanstalten hava under räkenskapsåret varit intagna 389 och å alkoholistanstalten 137 personer.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		604,979: 45

Inkomster:

Femte huvudtiteln:		
B. 30. Statens tvångsarbetsanstalter	316,400: —	
33. Statens alkoholistanstalter vid Svartsjö och i Landskrona	34,000: —	
F. 9. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	23,900: —	
Vårdavgifter m. m. för alkoholister	11,801: 66	
Hyra för tjänstebostäder	20,815: 75	
Överskott å jordbruks- och verkstadsdriften	22,997: 91	429,915: 32
	Summa	1,034,894: 77

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar	267,633: 35	
Byggnader	15,637: 10	
Förplägnad	38,586: 60	
Beklädnad och sängkläder	8,412: 72	
Inventarier	2,637: 80	
Eldning och lyse	13,640: 47	
Renhållning	4,678: 99	
Hälso- och sjukvård	8,198: 17	
Undervisning	1,325: 32	
Skrivmaterialier m. m.	13,299: 14	
Omkostnader för frigivna m. fl.	8,466: 56	
Utgifter för internerade	27,204: 86	
Besparingskassan	971: 57	
Minskat värde å inventarier och förråd	4,715: 73	415,408: 38

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	2,294: 50	
Innestående i bank och å postgiroräkning	26,783: 99	
Fastigheter	441,700: —	
Värde å levande och döda inventarier samt förråd	148,707: 90	619,486: 39
	Summa	1,034,894: 77

Statens tvångsarbetsanstalt och statens alkoholistanstalt i Landskrona.

Å tvångsarbetsanstalten hava under räkenskapsåret varit intagna 195 och å alkoholistanstalten 13 personer.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		16,415: 61

Inkomster:

Femte huvudtiteln:		
B. 30. Statens tvångsarbetsanstalter	189,475: 50	
31. Utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m.	18,000: —	
33. Statens alkoholistanstalter vid Svartsjö och i Landskrona	8,000: —	
F. 9. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	7,600: —	
Vårdavgifter	1,482: —	
Vinst å verkstadsdriften	9,284: 47	
» » jordbruket	1,530: 98	
Hyresmedel m. m.	18,770: 04	
Ökat värde å kreatur och materialier	3,777: 10	257,920: 09

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Diverse medel		5,512: 96
	Summa	279,848: 66

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		5,082: 67

Utgifter:

Avlöningar	110,746: 95	
Förplägnad	18,285: 16	
Beklädnad	8,179: 95	
Inventarier	2,118: 69	
Hälso- och sjukvård	4,331: 78	
Eldning, lyse och renhållning	24,736: 90	
Undervisning	635: 90	
Skrivmaterialier m. m.	19,559: 95	
Omkostnader för frigivna	9,182: 08	
Byggnadsarbeten	24,990: 28	
Arbetspremier	13,687: 49	236,455: 13
Utvidgning av byggnader		18,000: —

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	840: 08	
Innestående i bank och å postgiroräkning	9,222: 75	
Fordringar	929: 50	
Värde å levande och döda inventarier samt förråd	9,318: 58	20,310: 86
	Summa	279,848: 66

Statens alkoholistanstalt å Venngarn.

Å anstalten hava under räkenskapsåret vårdats 367 personer.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		174,637: 27

Inkomster:

Femte huvudtiteln:		
B. 34. Statens alkoholistanstalt å Venngarn	180,590: 29	
F. 9. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	9,058: —	
Vårdavgifter m. m.	18,463: —	
Vinst å jordbruket	21,866: 82	
» » verkstadsdriften	7,036: 46	
Hyresmedel m. m.	10,307: 51	247,322: 08

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Diverse medel		6,973: 75
	Summa	428,933: 10

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		7,825: 24

Utgifter:

Avlöningar	104,248: 29	
Förplägnad	37,771: 19	
Beklädnad och sängkläder	12,964: 24	
Inventarier	5,813: 80	
Eldning och lyse	25,379: 40	
Renhållning	3,913: 67	
Byggnader	14,882: 05	
Hälso- och sjukvård	6,806: 58	
Skrivmaterialier m. m.	9,355: 37	
Flitpenningar	25,429: 05	
Övervakning av utskrivna m. m.	4,405: 65	250,968: 74

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	1: 54	
Innestående i bank och å postgiroräkning	21,981: 76	
Fordringar	3,736: 27	
Värde å levande och döda inventarier samt förråd	144,419: 55	170,139: 12
	Summa	428,933: 10

Statens uppfostringsanstalt å Salbohed för sinnesslöa gossar.

Å anstalten hava under räkenskapsåret varit intagna 53 gossar.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		32,230: 75

Inkomster:

Femte huvudtiteln:		
C. 18. Avlöningar och vikariatsersättningar m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar	21,200: —	
19. Bidrag till driftkostnader i övrigt vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar	22,700: —	
20. Visst dräneringsarbete vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar	1,550: —	
F. 7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	5,000: —	
9. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	8,000: —	
Vårdavgifter	21,963: 14	
Vinst å jordbruket	1,473: 27	81,886: 41
	Summa	114,117: 16

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar	32,506: 84	
Förplägnad	13,839: 77	
Beklädnad och sängkläder	5,686: 36	
Inventarier	2,615: 74	
Värme och lyse m. m.	7,213: 90	
Renhållning	1,698: 94	
Hälso- och sjukvård	2,285: 84	
Byggnader och dräneringsarbeten	4,732: 81	
Undervisning, arbetens bedrivande m. m.	476: 75	
Skrivmaterialier m m	6,968: 54	
Elevbelöningar m. m.	654: 94	78,679: 83

Leverering:

Till statskontoret		3,747: 66

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	263: 01	
Innestående å postgiroräkning	1,181: 95	
Förskott	288: 35	
Värde å kreatur, inventarier och förråd m. m.	29,956: 36	31,689: 67
	Summa	114,117: 16

Statens uppfostringsanstalt i

Å anstalten hava under räkenskaps-

Debet.

Inkomster:

Femte huvudtiteln:	
C. 21. Avlöningar och vikariatsersättningar m. m. vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor	13,900: —
22. Bidrag till driftkostnader i övrigt vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor	5,900: —
F. 7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	2,700: —
9. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	4,400: —
Elevavgifter	15,332: 54
Anmärkningsmedel	5: 20
Summa	42,237: 74

Vänersborg för sinnesslöa flickor.

året varit intagna 39 flickor.

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar	21,567: 95
Förplägnad	7,451: 11
Beklädnad och sängkläder	1,147: 57
Hälso- och sjukvård	1,516: 19
Värme och lyse	3,464: 84
Renhållning	1,688: 17
Inventarier	911: 06
Byggnader	2,323: 77
Skrivmaterial m. m.	1,807: 58
Elevbelöningar	360: —
Summa	42,237: 74

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar .....

Inkomster:

A. II. 5. Hyresmedel från under byggnadsstyrelsens vård stående egendomar .....
Åttonde huvudtiteln:
Riksarkivet:
B. 1. Riksarkivet .....
2. Inköp av arkivalier och tryckta arbeten för riksarkivet .....
3. Fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia .....
4. Riksarkivets sigillvård .....
5. Expedition i riksarkivets nya lokaler vid Östermalmsgatan i Stockholm .....
Landsarkiven:
B. 6. Landsarkiven m. m. .....
7. Inköp av arkivalier och tryckta arbeten för landsarkiven m. m. .....
N. 1. Ålderstillägg .....
3. Extra utgifter .....
5. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m. .....
6. Tryckningskostnader .....
7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen ...
10. Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst .....
11. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst .....
Greve Erik Posses donationsfond:
Till utgivande av »Svenskt diplomatarium» .....
P. W. Friis donationsfond .....
Ersättning för konserverings- och bokbinderiarbeten .....
Försäljningsmedel .....
Inkomster å reproduktionsverksamhet .....
Diverse inkomstmedel .....

Säger

Summa

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar m. m. .....
Arkivalier och tryckta arbeten .....
Utgifter för reproduktionsverksamhet .....
Utgivande av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia .....
Utgivande av »Svenskt diplomatarium» .....
Bränsle, lyse, renhållning och transportkostnader m. m. .....
Konserverings- och bokbinderiarbeten, inventarier samt skrivmaterialier m. m. .....
Tryckningskostnader .....

Säger

Leverering:

Till statskontoret och länsstyrelserna i Uppsala, Malmöhus samt Jämtlands län .....

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:
Kassabehållning .....

Summa

landsarkiven.

Riks-arkivet		Landsarkivet i Uppsala		Landsarkivet i Vadstena		Landsarkivet i Lund		Landsarkivet i Göteborg		Läns-arkivet i Östersund		Arkiv-depån i Visby		Summa	
—	—	—	—	1	73	—	32	—	—	3	40	—	—	5	45
1,725	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,725	—
174,268	88	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	174,268	88
1,800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,800	—
9,958	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9,958	30
3,400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3,400	—
4,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,000	—
—	—	23,756	—	15,401	38	23,761	50	23,075	53	13,024	14	2,450	—	101,468	55
—	—	260	—	260	—	260	—	260	—	190	—	118	60	1,348	60
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	300	—
1,750	—	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,150	—
71,690	—	17,071	45	9,159	95	8,350	—	12,900	—	4,400	—	3,811	85	127,382	75
8,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8,000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	300	—
4,500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,500	—
15,168	—	2,634	—	1,262	—	2,081	—	1,917	—	1,079	—	801	—	24,942	—
1,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,000	—
51	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	28
13,487	31	1,134	09	80	—	—	—	2,637	08	125	10	—	—	17,463	58
207	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	207	98
1,293	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,293	60
43	84	—	—	25	—	25	31	—	—	—	—	—	—	94	15
312,344	19	45,255	54	26,188	38	34,477	81	40,789	61	18,818	24	7,780	95	485,654	67
312,344	19	45,255	54	26,190	06	34,478	13	40,789	61	18,821	64	7,780	95	485,660	12
198,604	77	26,379	05	17,383	38	25,842	50	24,992	53	14,103	14	3,851	—	311,156	37
2,373	20	176	15	261	62	284	38	260	—	192	99	118	60	3,666	94
6,102	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,102	81
5,514	63	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,514	63
453	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	453	26
23,441	52	2,965	28	3,412	30	3,290	02	4,290	01	2,300	41	1,707	01	41,406	55
52,294	38	15,636	84	5,132	65	4,805	85	11,247	07	2,224	56	2,104	84	93,445	69
2,133	98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,133	98
290,918	55	45,157	32	26,189	95	34,222	76	40,789	61	18,821	10	7,780	95	463,880	23
21,425	64	14	37	—	—	254	63	—	—	—	18	—	—	21,694	77
—	—	83	85	—	11	1	25	—	—	—	41	—	—	85	62
312,344	19	45,255	54	26,190	06	34,478	63	40,789	61	18,821	64	7,780	95	485,660	62

Svenska akademien.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		1,211,040: 52

Inkomster:

Åttonde huvudtiteln:		
D. 1. Svenska akademien	8,250: —	
Arrendemedel för Post- och inrikes-tidningar	277,319: 44	
Intressemedel	56,132: 16	
Försäljningsmedel för svenska akademiens ordbok	15,436: 20	
Vinst å utlottade obligationer	2,249: 59	359,387: 39

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
I allmänhet		18,420: 08
	Summa	1,588,847: 99

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		100: —

Utgifter:

För ordboksarbetet	194,495: 85	
» Post- och inrikes-tidningar	5,725: 20	
Pensioner, understöd m. m.	63,500: —	
Omkostnader för högtidsdagen	2,596: 31	
» i övrigt	4,196: 38	
Snoilskys brev	550: —	271,063: 74

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Innestående i bank	44,197: 51	
Obligationer	1,222,329: 26	
Fordringar	51,157: 48	1,317,684: 25
	Summa	1,588,847: 99

Vetenskapsakademien med naturhistoriska riksmuseet.

A. Under akademiens omedelbara förvaltning.

I. Statsmedel.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		60,859: —

Inkomster:

Åttonde huvudtiteln:		
Vetenskapsakademien:		
D. 4. Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar	6,262: 40	
N. 3. Extra utgifter	1,800: —	
Nionde huvudtiteln:		
Utgifter för naturskyddsändamål:		
K. 24. Kostnader för naturparker	2,500: —	
25. Vetenskapsakademiens förvaltning av naturskyddsärenden	6,000: —	
Arrendemedel	100: —	
Intressemedel	697: 67	
Diverse bidrag m. m. till det s. k. andra internationella polaråret	7,473: 02	
Diverse inkomstmedel	1,762: 50	26,595: 59

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
I allmänhet		914: 08
	Summa	88,368: 67

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		1: 05

Utgifter:

Internationella unionerna	6,262: 40	
Arbetsbord vid zoologiska stationen i Neapel	1,800: —	
Sveriges deltagande i det s. k. andra internationella polaråret	14,034: 10	
Naturskyddsärenden	8,118: 45	
Nationalparker	5,275: 07	
Diverse	1,208: 60	36,698: 62

Leverering:

Till statskontoret		11: 38

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Innestående i bank	50,743: 54	
Förskott	914: 08	51,657: 62
	Summa	88,368: 67

II. Arrendemedel för almanacksprivilegiet m. m.[1]

Debet.

Balans från år 1932:

Tillgångar		10,079,957: 70

Inkomster:

Almanacksarrendet	285,280: —	
Intressemedel m. m.	236,975: 58	
Diverse inkomstmedel	7,504: 25	
Ökade värden å inventarier m. m.	71,372: 52	601,132: 35

Balans till år 1934:

Skulder:		
Diverse medel	4,245,588: 85	
Övriga skulder	374,043: 72	4,619,632: 57
	Summa	15,300,722: 62

Kredit.

Balans från år 1932:

Skulder		4,713,952: 97

Utgifter:

Förvaltningskostnader	54,113: 12	
Akademiens publikationer	57,050: —	
» sammankomster	4,100: —	
Observatorium	60,420: 03	
Biblioteket	74,209: 26	
Fysiska kabinettet	14,000: —	
Zoologiska stationen Kristineberg	20,587: —	
Fastigheterna	18,782: 50	
Diverse understöd m. m.	224,483: 28	
Avskrivningar å inventarievärden	4,230: 29	531,975: 48

Balans till år 1934:

Tillgångar:		
Innestående i bank	432,373: 34	
Fastigheter	2,713,315: 40	
Inventarier	2,721,846: 20	
Obligationer och förlagsbevis	2,641,102: 30	
Utlånta medel	1,322,000: —	
Aktier	128,120: —	
Fordringar	96,036: 98	10,054,794: 17
	Summa	15,300,722: 62

B. Under akademiens överinseende.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		5,511,627: 94

Inkomster:

Egentliga statsinkomster:		
A. II. 5. Hyresmedel från under byggnadsstyrelsens vård stående egendomar	2,352: —	
Åttonde huvudtiteln:		
Naturhistoriska riksmuseet:		
Gemensamma anslag:		
B. 27. Avlöningar m. m.	254,161: 85	

[1] Räkenskaperna avse kalenderåret 1933.

28. Tjänsteresor för intendenter och assistenter	2,000: —	
29. Samlingar m. m.	85,000: —	
30. Särskilt arvode åt en vaktmästare, tillika trädgårdsskötare	300: —	
31. Förstärkning av den i reservationsanslaget till samlingar m. m. ingående anslagsposten till expenser för avdelningarna vid Frescati	13,700: —	
Botaniska avdelningen:		
B. 32. Arbetsbiträde m. m. vid avdelningen	3,150: —	
Paleozoologiska avdelningen:		
B. 33. Arbetsbiträde vid avdelningen	2,520: —	
Evertebratavdelningen:		
B. 34. Vetenskapligt biträde för bearbetning av vissa samlingar	4,000: —	
Etnografiska avdelningen:		
B. 35. Arbetsbiträde vid avdelningen	2,670: —	
36. Ökade medel till expenser m. m. för avdelningen	24,400: —	
37. Fortsatt iordningställande av f. d. Livregementets dragoners kasernetablissement till etnografiskt museum m. m.	22,000: —	
N. 3. Extra utgifter	1,600: —	
10. Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	6,700: —	
11. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	26,000: —	
Bidrag från Sveriges geologiska undersökning	4,272: 97	
Gåvomedel	7,016: 28	
Hyresmedel	2,000: —	
Intressemedel	572: 39	
Inträdesavgifter	2,137: 19	
Bidrag från Statens Arbetslöshetskommission till arkivarbeten	6,085: —	
Ökade värden å samlingar, inventarier m. m.	58,330: 06	530,967: 74

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Diverse medel	20,024: 49	
I allmänhet	29,680: 76	49,705: 25
	Summa	6,092,300: 93

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		58,315: 30

Utgifter:

Avlöningar m. m.	298,813: 75	
Ritningar och fotografier	7,375: —	
Vård och underhåll av museets samlingar	148,765: 83	454,954: 58

Leverering:

Till statskontoret		17,683: 10

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Innestående i bank	48,690: 60	
Förskott	557: 62	
Samlingar, inventarier m. m.	5,511,642: 70	
Fordringar	457: 03	5,561,347: 95
	Summa	6,092,300: 93

Serafimerlasarettet.

Under tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 hava å lasarettet vårdats 8,272 patienter, därav 3,335 på medicinska och 4,937 på de kirurgiska avdelningarna.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		5,993,941: 98

Inkomster:

Åttonde huvudtiteln:		
Serafimerlasarettet:		
E. 33. Understöd och ersättningar	120,750: —	
34. Ökade medel för lasarettets verksamhet	470,000: —	
Anslag från Stockholms stad till poliklinik	20,800: —	
Bidrag från Stockholms stad och län till lasarettsombyggnaden	66,288: 73	
Ersättning för upplåtelse av lokal m. m. till undervisning i medicinsk rörelsebehandling	4,250: —	
Sjukvårdsavgifter	885,174: 41	
Poliklinikavgifter	223,218: 44	
Intressemedel	28,442: 82	
Försäljningsmedel	18,453: 89	
Ersättning för röntgenplåtar m. m.	34,398: 94	
Inkomster av fastigheten Pilträdet nr 2, 3 och 4 i Stockholm	86,532: 75	
Diverse inkomstmedel	559: 92	1,958,869: 40

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Utgiftsrester	73,069: 06	
Övriga skulder	4,199,343: 07	4,272,412: 13
	Summa	12,225,223: 51

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		4,564,470: 67

Utgifter:

Avlöningar m. m.	617,139: 42	
Pensioner och understöd m. m.	19,141: 68	
Läkemedel och förbandsartiklar m. m.	136,513: 49	
Förplägnad	311,900: 69	
Värme och lyse	65,152: 99	
Tvätt och renhållning	15,226: 60	
Kläder	23,022: 46	
Instrument och apparater samt andra inventarier	183,980: 06	
Diverse utgifter för sjukvården	138,529: 90	
Omkostnader för fastigheten Pilträdet nr 2, 3 och 4 i Stockholm	78,363: 74	
Lasarettsombyggnaden	369,471: 48	
Avskrivningar av sjukvårdsavgifter m. m.	18,434: 86	1,976,877: 32

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	2,294: 22	
Innestående i bank och å postgiroräkning	140,175: 20	
Förskott	3,424,024: 56	
Fastighet	1,187,000: —	
Obligationer	427,864: 69	
Aktier och kommanditlotter	75,060: —	
Fordringar	427,456: 85	5,683,875: 52
	Summa	12,225,223: 51

Allmänna barnbördshuset med asylen för fattiga barnaföderskor och deras barn i Stockholm.

Antalet av de å allmänna barnbördshuset och asylen under räkenskapsåret vårdade patienter har utgjort 4,591.

Debet.	Allmänna barnbördshuset	Asylen för fattiga barnaföderskor och deras barn	Summa
	1	2	3
Balans den 1 juli 1933:			
Tillgångar	2,169,246: 88	1,002,569: 78	3,171,816: 61
Inkomster:			
Åttonde huvudtiteln:			
E. 35. Allmänna barnbördshuset i Stockholm	24,853: —	— —	24,853: —
36. Verksamheten vid allmänna barnbördshuset i Stockholm	124,000: —	— —	124,000: —
Bidrag från Stockholms stad	74,448: 59	— —	74,448: 59
» » » län	46,427: 49	— —	46,427: 49
Intressemedel m. m.	14,677: 86	41,508: 17	56,186: 03
Ersättning för kost, städning m. m.	115,229: 67	— —	115,229: 67
Legosängsavgifter	124,475: —	— —	124,475: —
Diverse inkomstmedel	— —	2,000: —	2,000: —
Från fonderna överförda	— —	412: 78	412: 78
Säger	524,111: 61	43,920: 90	568,032: 51
Balans den 30 juni 1934:			
Skulder:			
Utgiftsrester	69,836: 37	7,026: 91	76,863: 28
Fonder m. m.	2,110,901: 08	997,360: 71	3,108,261: 79
Säger	2,180,737: 45	1,004,387: 62	3,185,125: 07
Summa	4,874,095: 94	2,050,878: 25	6,924,974: 19

Kredit.			
Balans den 1 juli 1933:			
Skulder	2,168,814: 21	1,002,569: 73	3,171,383: 94
Utgifter:			
Avlöningar	176,838: 13	9,750: 12	186,588: 25
Förplägning	148,503: 64	17,988: 28	166,491: 92
Tvätt och renhållning	18,843: 88	2,779: 51	21,623: 39
Inventarier och instrument m. m.	28,718: 92	1,583: 80	30,302: 72
Omkostnader för fastigheten	21,953: 28	3,017: 20	24,970: 48
Värme och lyse	38,015: 87	1,295: 18	39,311: 05
Medikamenter och förbandsartiklar	62,088: 18	457: 75	62,545: 93
Hyreskostnad	— —	2,500: —	2,500: —
Skrivmaterialier och expenser m. m.	18,858: 05	4,549: 06	23,407: 11
Fonderna tillgodoförda	13,879: 90	— —	13,879: 90
Säger	527,699: 85	43,920: 90	571,620: 75
Leverering:			
Till statskontoret	432: 67	— —	432: 67
Balans den 30 juni 1934:			
Tillgångar:			
Innestående i bank	32,520: 01	6,342: 91	38,862: 92
Förskott	1,500: —	1,000: —	2,500: —
Fastigheter	1,769,222: 94	103,448: 44	1,872,671: 88
Inventarier	7,500: —	— —	7,500: —
Obligationer	284,388: 60	882,605: 88	1,166,994: 48
Fordringar	82,017: 66	10,990: 44	93,008: 10
Säger	2,177,149: 21	1,004,387: 62	3,181,536: 83
Summa	4,874,095: 94	2,050,878: 25	6,924,974: 19

Tekniska högskolan.

Antalet studerande utgjorde 1,070 under höstterminen 1933 och 1,054 under vårterminen 1934.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		2,170,187: 52

Inkomster:

A. II. 5. Hyresmedel från under byggnadsstyrelsens vård stående egendomar	10,945: —	
Åttonde huvudtiteln:		
Tekniska högskolan:		
Högskolan:		
F. 1. Avlöningar	707,670: —	
Vissa omkostnader för högskolans verksamhet:		
F. 3. Stipendier åt studerande	7,000: —	
4. Materiel m. m.	358,364: 94	
F. 5. Ökade medel till samlingar och laborationer	47,000: —	
6. Ökade medel till uppvärmning, belysning och diverse utgifter	56,000: —	
7. Reparation av högskolans modellsamling	1,678: 24	
8. Bokinköp, bokbindning m. m. för högskolans bibliotek	5,000: —	
9. Resekostnadsersättningar åt studerande vid högskolans fackavdelning för lantmäteri för deltagande i exkursioner och fältövningar	1,400: —	
10. Övergångskostnader för lantmäteriundervisningen	16,925: —	
N. 10. Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	12,800: —	
11. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	79,000: —	
Tekniska högskolan:		
F. 7/1932—33. Nyanskaffning av apparater och instrument för vissa institutioners laboratorier	18,229: 21	
Nionde huvudtiteln:		
L. 3/1931—32. Lantmäteriundervisningen	1,200: —	
Elfte huvudtiteln:		
Allmänna indragningsstaten:		
C. 1. Diverse föremål	11,940: —	
Oförutsedda utgifter	12,500: —	
Elevavgifter m. m.	248,675: —	
Donations- och gåvomedel	206,764: 53	
Intressemedel	108,750: 63	
Kursvinster	45,280: 39	
Ersättning för å laboratorier och mekaniska verkstaden m. m. utförda arbeten och undersökningar m. m.	17,069: 64	
Ersättning för elektrisk energi, gas, vatten och bränsle	4,268: 76	
Införselmedel	6,053: 70	
Diverse inkomstmedel	2,125: 01	1,986,640: 05
	Summa	4,156,827: 57

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar m. m.	1,100,854: 08	
Stipendier m. m.	8,979: 44	
Samlingar och laborationer	216,502: 86	
Nyanskaffning av apparater och instrument	13,601: 15	
Biblioteket m. m.	31,964: 18	
Värme, lyse, vatten, renhållning m. m.	196,315: 63	
Reparation av modellsamlingen	1,212: 38	
Diverse utgifter för lantmäteriundervisningen	280: 60	
Iståndsättande av ackumulatorbatteriet	10,900: —	
Reparation av högspänningstransformator	1,958: 37	
Från donations- och gåvomedel utbetalda stipendier m. m.	96,920: 30	
Införselmedel	5,299: 10	1,684,788: 09

Leverering:

Till statskontoret	65,255: 59

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	4,636: 43	
Innestående i bank	649,374: 04	
Förskott	1,300: —	
Tomter vid Hinsholmen	11,000: —	
Obligationer och förlagsbevis	1,128,670: 90	
Kommanditlotter	45,000: —	
Utlånta medel	560,800: —	
Fordringar	6,002: 52	2,406,783: 89
	Summa	4,156,827: 57

Anmärkning. I de i förestående tabell utbalanserade tillgångarna ingå behållningarna å högskolans fonder och gåvomedel med tillhopa kr. 2,355,375: 82.

Chalmers tekniska institut.

Antalet elever uppgick under höstterminen 1933 till 645 samt under vårterminen 1934 till 563.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar	78,619: 33

Inkomster:

Åttonde huvudtiteln:		
Chalmers tekniska institut:		
Institutet:		
F. 11. Avlöningar	252,708: 03	
Vissa omkostnader för institutets verksamhet:		
F. 12. Stipendier och premier åt elever	600: —	
13. Materiel m. m.	62,000: —	
F. 14. Avlöningsförbättring m. m. åt innehavarna av de å övergångsstat för institutet uppförda befattningarna	3,300: —	
15. Ökade medel till uppvärmning, belysning och diverse utgifter	17,000: —	
16. Ökade medel till bibliotek, samlingar och laboratorier	9,000: —	
17. Undervisning rörande arbetsledningens praktiskt ekonomiska, sociala, yrkeshygieniska och arbetspsykologiska problem	1,500: —	
N. 3. Extra utgifter	1,000: —	
11. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	24,667: —	
Inträdes- och terminsavgifter	84,350: —	
Hyresmedel	2,157: 90	
Intressemedel	20,410: 81	
Diverse inkomstmedel	1,621: 50	480,314: 74
	Summa	558,934: 07

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar m. m.	330,501: 28	
Stipendier och premier	13,324: 12	
Bibliotek, samlingar och laboratorier m. m.	57,103: 04	
Verkstaden	1,433: 88	
Värme, lyse, vatten, renhållning m. m.	65,084: 19	467,445: 96

Leverering:

Till statskontoret	5,896: 56

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	1,609: 74	
Innestående i bank	83,981: 81	85,591: 55
	Summa	558,934: 07

Chalmers tekniska institut, materialprovningsanstalten.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar	19,055: 80

Inkomster:

Manufakturförlagslånefondens bidrag	3,000: —	
Avgifter för materialprovningar m. m.	54,664: 28	
Intressemedel	650: 29	58,314: 52
	Summa	77,370: 32

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar och pensioner m. m.	42,248: 85	
Övriga omkostnader	11,348: 88	53,597: 73

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:	
Innestående i bank	23,772: 59
Summa	77,370: 32

Läroanstalterna för blinda.

Debet.	Växjö 1	Kristinehamn 2	Uppsala 3	Summa 4
Balans den 1 juli 1933:				
Tillgångar	169,111: 06	115,992: 27	— —	285,103: 33
Inkomster:				
Åttonde huvudtiteln:				
Förskolan för blinda i Växjö:				
I. 52. Förskolan	16,800: —	— —	— —	16,800: —
53. Förstärkning av anslaget till förskolan	4,100: —	— —	— —	4,100: —
Hantverksskolan i Kristinehamn för blinda:				
I. 54. Avlöningar	— —	17,300: —	— —	17,300: —
55. Materialier, expenser m. m.	— —	20,500: —	— —	20,500: —
56. Förstärkning av reservationsanslaget till materialier, expenser m. m.	— —	9,050: —	— —	9,050: —
57. Skrivmaskiner åt avgående elever, vilka överflyttas till hantverksskolan från institutet för blinda	— —	1,000: —	— —	1,000: —
58. Fria frakter för arbetsmaterialier till blinda hantverkare	— —	3,000: —	— —	3,000: —
I. 61. Hantverksskolan i Uppsala för blinda kvinnor	— —	— —	25,000: —	25,000: —
63. Järnvägsresor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare	492: 85	318: —	— —	810: 85
N. 1. Ålderstillägg	1,500: —	1,200: —	— —	2,700: —
7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	1,750: —	3,675: —	— —	5,425: —
11. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	4,840: —	8,341: —	— —	13,181: —
Elevavgifter	8,600: —	— —	— —	8,600: —
Av landstingen inbetalda avgifter för elever från institutet för blinda	— —	5,600: —	— —	5,600: —
Intressemedel	— —	940: 01	— —	940: 01
Försäljningsmedel	— —	100,107: —	2,662: 08	102,769: 08
Ersättning för kost, lyse m. m.	316: —	— —	— —	316: —
Bidrag från Anna Wikströms stiftelse	— —	— —	2,528: 60	2,528: 60
Diverse inkomstmedel	— —	584: 51	340: 06	924: 57
Säger	38,398: 85	171,615: 52	30,530: 74	240,545: 11
Summa	207,509: 91	287,607: 79	30,530: 74	525,648: 44

Kredit.

	Växjö	Kristinehamn	Uppsala	Summa
	1	2	3	4
Utgifter:				
Avlöningar m. m.	23,252: —	37,501: 84	15,413: 33	76,167: 17
Omkostnader för elever från institutet för blinda	— —	16,042: 47	— —	16,042: 47
Utackorderingsbidrag till behövande elever	— —	4,984: 50	— —	4,984: 50
Kosthåll, beklädnad, sjukvård m. m.	8,019: 08	6,080: —	7,913: 55	22,012: 63
Undervisnings- och arbetsmaterialier samt inventarier	785: 54	92,711: 57	2,168: 79	95,665: 90
Bidrag till fria frakter för arbetsmaterialier för blinda	— —	4,239: 30	— —	4,239: 30
Värme, lyse, tvätt och renhållning	4,360: 91	6,752: 22	4,650: —	15,763: 13
Övriga expenser	1,840: 40	1,199: 28	385: 07	3,424: 75
Minskat värde å inventarier	992: 10	— —	— —	992: 10
Säger	39,250: 03	169,511: 18	30,530: 74	239,291: 95
Leverering:				
Till länsstyrelserna i Kronobergs län	140: 92	— —	— —	140: 92
Balans den 30 juni 1934:				
Tillgångar:				
Kassabehållning	— —	778: 31	— —	778: 31
Innestående i bank	— —	48,633: 40	— —	48,633: 40
Förskott	— —	3,931: 70	— —	3,931: 70
Fordringar	— —	11,233: 19	— —	11,233: 19
Fastigheter	150,000: —	— —	— —	150,000: —
Inventarier, materialier m. m.	18,118: 96	53,520: 01	— —	71,638: 97
Säger	168,118: 96	118,096: 61	— —	286,215: 57
Summa	207,509: 91	287,607: 79	30,530: 74	525,648: 44

Antalet elever under arbetsåret 1933—1934 utgjorde:

vid förskolan för blinda i Växjö:
under höstterminen 1933 22
» vårterminen 1934 21

» hantverksskolan i Kristinehamn för blinda:
under höstterminen 1933 50
» vårterminen 1934 50

» hantverksskolan i Uppsala för blinda kvinnor:
under höstterminen 1933 21
» vårterminen 1934 ..... 21.

Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		74,254: 01

Inkomster:

Åttonde huvudtiteln:		
Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte:		
I. 59. Anstalten	81,583: 83	
60. Extra ordinarie lärarpersonal och vaktmästare	5,700: —	
I. 62. Bidrag till avlönande av vikarier för lärare vid blindundervisningsanstalter	108: 50	
63. Järnvägsresor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare	1,682: 70	
N. 1. Ålderstillägg	4,333: 32	
7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	6,588: —	
9. Tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare	960: —	
11. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	20,743: —	
Elevavgifter	74,184: 45	
Ersättning för kost, värme m. m.	8,110: 56	
Försäljningsmedel	3,007: 38	
Intressemedel	2,697: 58	209,698: 82
	Summa	283,952: 83

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar m. m.	100,777: 30	
Gratifikationer m. m.	1,072: 14	
Kosthåll, beklädnad, sjukvård m. m.	62,124: 56	
Undervisnings- och arbetsmaterialier samt inventarier	8,170: 18	
Värme, lyse, vatten, renhållning m. m.	21,628: 08	
Övriga expenser	11,891: 81	205,664: 02

Leverering:

Till länsstyrelsen i Malmöhus län		10,277: 97

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	575: 24	
Innestående i bank och å postgiroräkning	67,435: 60	68,010: 84
	Summa	283,952: 83

Antalet skyddslingar utgjorde vid arbetsårets början 186, nämligen:
42 i skolan,
61 i arbetshemmet,
83 i asylen.

Vid arbetsårets slut utgjorde antalet skyddslingar 183, nämligen:
42 i skolan,
59 i arbetshemmet,
82 i asylen.

Tekniska

Debet.	Tekniska gymnasiet i Örebro 1		Tekniska gymnasiet i Härnösand 2	
Balans den 1 juli 1933:				
Tillgångar	130,823	09	21,279	70
Inkomster:				
Åttonde huvudtiteln:				
J. 1. Tekniska läroverk	129,567	44	53,041	80
2. Fjärde parallellavdelning vid tekniska läroverket i Örebro	16,000	—	—	—
3. Undervisning i färgeriteknik vid tekniska elementarskolan i Norrköping	—	—	—	—
4. Laboratorieutrustning och undervisningsmateriel vid tekniska elementarskolan i Norrköping	—	—	—	—
5. Parallellavdelning vid tekniska elementarskolan i Norrköping	—	—	—	—
6. Parallellavdelning vid tekniska gymnasiet i Härnösand	—	—	2,316	29
7. Parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna	—	—	—	—
8. Stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid de tekniska fackskolorna	—	—	—	—
N. 1. Ålderstillägg	12,300	—	3,000	—
7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	19,636	76	6,974	67
8. Provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl.	16,472	82	1,415	—
9. Tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare	930	—	823	34
11. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	36,995	—	12,774	—
Norrköpings stads hyresanslag åt rektor vid tekniska elementarskolan i nämnda stad	—	—	—	—
Donations- och gåvomedel	3,331	94	100	—
Inträdes- och terminsavgifter	10,106	—	2,690	—
Intressemedel	4,564	99	282	82
Försäljningsmedel	—	—	405	91
Ersättning för materialprovningar, värme, lyse, förbrukade materialier m. m.	781	34	1,170	80
Diverse inkomstmedel	511	23	—	—
Säger	251,197	52	84,994	18
Balans den 30 juni 1934:				
Skulder:				
I allmänhet	—	—	—	—
Summa	382,020	61	106,273	88

läroverk.

Tekniska läroverket i Malmö		Elektrotekniska fackskolan i Västerås		Tekniska elementarskolan i Norrköping		Tekniska elementarskolan i Borås		Tekniska fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna		Summa	
3		4		5		6		7		8	
157,284	91	16,458	14	125,654	83	252,713	—	54,697	04	758,910	71
101,744	—	37,832	45	59,180	88	53,008	45	36,117	97	470,492	49
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16,000	—
—	—	—	—	1,600	—	—	—	—	—	1,600	—
—	—	—	—	5,000	—	—	—	—	—	5,000	—
—	—	—	—	7,000	—	—	—	—	—	7,000	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2,316	29
—	—	—	—	—	—	—	—	6,274	98	6,274	98
900	—	2,150	—	—	—	—	—	1,950	—	5,000	—
7,450	—	2,366	66	1,950	—	3,300	—	—	—	30,366	66
13,761	—	3,763	27	7,296	47	6,554	98	4,381	12	62,368	22
2,340	—	—	—	—	—	1,050	—	—	—	21,277	82
930	—	335	83	620	—	240	—	—	—	3,879	17
27,581	—	8,317	—	13,973	—	12,555	—	8,503	—	120,698	—
—	—	—	—	2,000	—	—	—	—	—	2,000	—
—	—	50	—	1,800	—	—	—	7,187	41	12,469	35
5,685	—	3,386	10	2,775	—	1,490	—	—	—	26,132	10
4,326	46	108	07	5,076	85	9,750	92	2,535	66	26,645	27
—	—	4	06	171	25	—	—	—	—	581	22
2,224	82	153	13	3,826	80	1,106	11	—	—	9,262	50
334	87	—	—	511	—	—	—	—	—	1,356	60
167,276	65	58,466	57	112,780	25	89,055	41	66,950	14	830,720	67
—	—	—	—	—	—	—	—	1	11	1	11
324,561	56	74,924	71	238,435	08	341,768	41	121,648	29	1,589,632	49

	1		2	
Kredit.				
Balans den 1 juli 1933:				
Skulder	—	—	—	—
Utgifter:				
Avlöningar	211,058	40	68,064	60
Stipendier m. m.	8,991	79	2,077	17
Bibliotek, samlingar, undervisningsmateriel och inventarier	7,654	40	1,969	53
Laborationer	5,478	28	2,654	12
Verkstaden	—	—	—	—
Värme, lyse, vatten, renhållning m. m.	11,826	26	3,664	34
Övriga expenser	6,043	05	2,447	59
Säger	251,052	18	80,877	85
Leverering:				
Till länsstyrelserna i Östergötlands, Västmanlands och Västernorrlands län	—	—	3,014	87
Balans den 30 juni 1934:				
Tillgångar:				
Kassabehållning	807	38	2,649	84
Innestående i bank	79,561	10	19,583	10
Fastigheter	—	—	—	—
Inventarier	—	—	—	—
Obligationer och förlagsbevis	50,600	—	—	—
Utlånta medel	—	—	—	—
Aktier	—	—	—	—
Fordringar	—	—	149	17
Säger	130,968	48	22,382	11
Summa	382,020	61	106,273	83

Antalet lärjungar under läsåret 1933—1934 utgjorde:

vid tekniska gymnasiet i Örebro:
under höstterminen 1933 337
» vårterminen 1934 339
» tekniska gymnasiet i Härnösand:
under höstterminen 1933 96
» vårterminen 1934 96
» tekniska läroverket i Malmö:
under höstterminen 1933 181
» vårterminen 1934 185
» elektrotekniska fackskolan i Västerås:
under höstterminen 1933 68
» vårterminen 1934 68

3		4		5		6		7		8	
—	—	—	—	—	—	—	—	4	60	4	60
138,506	—	41,688	72	78,852	62	67,133	38	45,647	07	650,950	79
8,439	75	4,207	85	4,560	—	6,161	20	4,515	20	38,952	96
2,717	38	4,761	22	17,189	70	3,576	13	4,101	89	41,970	20
3,391	77	1,054	17	1,219	52	522	25	—	—	14,320	11
—	—	—	—	905	86	968	47	—	—	1,873	88
7,494	75	2,136	59	8,809	87	6,564	90	4,281	08	44,777	89
3,735	34	1,566	21	8,223	64	3,173	89	1,275	88	26,465	05
164,284	54	55,414	76	119,760	71	88,100	22	59,820	57	819,310	38
—	—	181	26	461	—	—	—	—	—	3,656	68
169	28	1,383	88	1,320	98	—	01	—	—	6,331	27
87,487	74	17,883	46	13,341	09	57,868	18	17,265	12	292,989	79
—	—	—	—	—	—	40,000	—	—	—	40,000	—
—	—	—	—	—	—	63,800	—	—	—	63,800	—
43,720	—	—	—	103,551	30	28,000	—	21,000	—	246,871	30
—	—	—	—	—	—	64,000	—	23,558	—	87,558	—
28,900	—	—	-	—	—	—	—	—	—	28,900	—
—	—	61	40	—	—	—	—	—	—	210	57
160,277	02	19,328	69	118,213	37	253,668	19	61,823	12	766,660	98
324,561	56	74,924	71	238,435	08	341,768	41	121,648	29	1,589,632	49

vid tekniska elementarskolan i Norrköping:
under höstterminen 1933 137
» vårterminen 1934 136
» tekniska elementarskolan i Borås:
under höstterminen 1933 68
» vårterminen 1934 68
» tekniska fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna:
under höstterminen 1933 136
» vårterminen 1934 ..... 126.

Särskilda anstalter för yrkesundervisning.

	Tekniska skolan i Stockholm		Bergsskolan i Filipstad		Vävskolan i Borås		Summa	
	1		2		3		4	
Debet.								
Balans den 1 juli 1933:								
Tillgångar	827,656	29	125,914	86	170,033	10	1,123,604	25
Inkomster:								
Åttonde huvudtiteln:								
J. 16. Tekniska skolan i Stockholm	94,575	—	—	—	—	—	94,575	—
17. Verksamheten vid tekniska skolan i Stockholm	33,000	—	—	—	—	—	33,000	—
18. Bergsskolan i Filipstad	—	—	20,000	—	—	—	20,000	—
20. Vävskolan i Borås	—	—	—	—	13,050	—	13,050	—
21. Dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning	20,453	—	—	—	2,166	—	22,619	—
Bidrag från Stockholms stad	61,846	88	—	—	—	—	61,846	88
» » järnkontoret	—	—	30,999	99	—	—	30,999	99
» » Älvsborgs läns landsting	—	—	—	—	14,727	—	14,727	—
Elevavgifter	33,005	—	800	—	2,045	—	35,850	—
Intressemedel	36,992	16	16	97	1,165	45	38,174	48
Försäljningsmedel	76	87	6	—	2,477	51	2,560	38
Hyresmedel	1,500	—	—	—	—	—	1,500	—
Ersättning för värme och lyse	—	—	—	—	650	—	650	—
Gåvomedel	—	—	—	—	650	—	650	—
Diverse inkomstmedel	209	20	164	70	—	—	373	90
Ökat värde å inventarier och materiel m. m.	—	—	5,084	96	—	—	5,084	96
Säger	281,657	61	57,072	52	36,930	96	375,661	09
Balans den 30 juni 1934:								
Skulder:								
Diverse medel	—	—	21,405	90	—	—	21,405	90
Övriga skulder	3,490	87	2,000	—	—	—	5,490	87
Säger	3,490	87	23,405	90	—	—	26,896	77
Summa	1,112,804	77	206,393	28	206,964	06	1,526,162	11
Kredit.								
Balans den 1 juli 1933:								
Skulder	543	76	23,405	91	—	—	23,949	67

	1		2		3		4	
Utgifter:								
Avlöningar	203,275	82	40,726	31	23,250	24	267,251	87
Pensioner	—	—	—	—	2,511	—	2,511	—
Stipendier m. m.	34,050	—	533	98	1,438	95	36,022	93
Bibliotek, samlingar, undervisningsmateriel och inventarier	15,112	45	5,084	96	4,584	69	24,782	10
Laborationer	660	76	1,631	23	—	—	2,291	99
Värme, lyse, vatten och renhållning	24,325	65	1,287	84	2,099	86	27,623	35
Övriga expenser	4,908	93	2,757	23	2,355	26	10,021	42
Minskat värde å inventarier och materiel m. m.	—	—	4,640	42	1,800	—	6,440	42
Säger	282,333	11	56,661	97	37,950	—	376,945	08
Balans den 30 juni 1934:								
Tillgångar:								
Kassabehållning	51	97	—	—	53	—	104	97
Innestående i bank och å postgiroräkning	25,916	64	2,446	18	28,961	06	57,323	88
Fastigheter	—	—	70,566	43	98,000	—	168,566	43
Inventarier och materiel	—	—	53,312	84	37,000	—	90,312	84
Obligationer och förlagsbevis	693,514	13	—	—	5,000	—	698,514	13
Utlånta medel	5,030	12	—	—	—	—	5,030	12
Aktier	59,701	04	—	—	—	—	59,701	04
Fordringar	45,714	—	—	—	—	—	45,714	—
Säger	829,927	90	126,325	40	169,014	06	1,125,267	36
Summa	1,112,804	77	206,393	28	206,964	06	1,526,162	11

Antalet lärjungar under läsåret 1933—1934 utgjorde:

vid tekniska skolan i Stockholm:
under höstterminen 1933 1,095
» vårterminen 1934 1,095

vid bergsskolan i Filipstad:
under höstterminen 1933 19
» vårterminen 1934 19

vid vävskolan i Borås:
under höstterminen 1933 36
» vårterminen 1934 ..... 41.

Lantbruksakademien.

Antalet elever vid lantbruksakademiens trädgårdsskola har under räkenskapsåret varit 23.

Debet.

	Akademiens trädgårds-avdelning och trädgårdsskola	Akademien	Summa
	1	2	3
Balans den 1 juli 1933:			
Tillgångar	315,570: 88	1,664,166: 21	1,979,737: 09
Inkomster:			
Nionde huvudtiteln:			
C. 1. Lantbruksakademien	— —	18,322: —	18,322: —
2. Lantbruksakademiens museum, bibliotek m. m.	— —	11,000: —	11,000: —
Internationella lantbruksinstitutet i Rom:			
C. 11. Övriga kostnader för Sveriges deltagande i institutet	— —	2,300: —	2,300: —
D. 24. Lantbruksakademiens trädgårdsskola	10,000: —	— —	10,000: —
O. 9. Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	— —	459: —	459: —
10. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	— —	1,305: —	1,305: —
Bidrag från permanenta kommittén för fruktodlingsförsök	2,250: —	— —	2,250: —
Vinst å försålda obligationer	— —	302,669: 06	302,669: 06
Intressemedel	512: 53	51,202: 97	51,715: 50
Hyresmedel	— —	21,905: —	21,905: —
Försäljningsmedel	111,352: 43	— —	111,352: 43
Pensionsavgifter	1,605: 96	— —	1,605: 96
Säger	125,720: 92	409,163: 03	534,883: 95
Balans den 30 juni 1934:			
Skulder:			
Utgiftsrester	— —	3,474: 03	3,474: 03
Diverse medel	— —	781,584: 34	781,584: 34
Säger	— —	785,058: 37	785,058: 37
Summa	441,291: 80	2,858,387: 61	3,299,679: 41

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:			
Skulder	— —	776,199: 59	776,199: 59
Utgifter:			
Avlöningar	28,034: 54	29,537: —	57,571: 54
Utredningsarbeten	— —	10,616: 64	10,616: 64
Internationella lantbruksinstitutet i Rom	— —	836: —	836: —

		1	2	3
Akademiens hus		— —	5,684: 27	5,684: 27
» museum		— —	8,825: 09	8,825: 09
» bibliotek		— —	6,109: 71	6,109: 71
» tidskrift		— —	8,584: 45	8,584: 45
Inventarier		— —	76: 85	76: 85
Expenser m. m.		3,373: 61	9,007: 77	12,381: 38
Pensionsavgifter		1,274: 04	63: 14	1,337: 18
Avsättning till donationsfonden		— —	1,000: —	1,000: —
» » kapitalfonden		— —	6,500: —	6,500: —
Diverse		— —	877: 80	877: 80
Bränsle och lyse		6,151: 84	— —	6,151: 84
Växter och frön		20,165: 72	— —	20,165: 72
Reparationer		5,450: 60	— —	5,450: 60
Försök med polinering m. m.		3,812: 87	— —	3,812: 87
Förbrukningsmateriel och transportmedel m. m.		16,327: —	—	16,327: —
Försäljningsprovisioner m. m.		1,266: 19	— —	1,266: 19
Avskrivningar		759: 14	— —	759: 14
Från fonderna överförda		— —	6,500: —	6,500: —
Trädgårdsskolan:				
Avlöningar	15,765: 39			
Elevernas kosthåll	16,740: —			
Bränsle, lyse m. m.	6,181: 41	38,686: 80	— —	38,686: 80
Säger		125,302: 35	94,218: 72	219,521: 07

Leverering:

Till statskontoret	— —	6,500: —	6,500: —

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:			
Innestående i bank	27,860: 88	727,603: 95	755,464: 83
Förskott	— —	8: 30	8: 30
Fastigheter	— —	599,610: —	599,610: —
Byggnader	114,200: —	— —	114,200: —
Trädskolor	150,000: —	— —	150,000: —
Inventarier och samlingar m. m.	5,000: —	154,083: 96	159,083: 96
Förråd (jetonger)	— —	676: —	676: —
Utlånta medel	8,928: 57	85,606: 60	94,535: 17
Obligationer	10,000: —	413,880: 49	423,880: 49
Säger	315,989: 45	1,981,469: 30	2,297,458: 75
Summa	441,291: 80	2,858,387: 61	3,299,679: 41

Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		89,855: 67

Inkomster:

Nionde huvudtiteln:		
C. 3. Centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet	269,412: 22	
6. Försök att förbättra hållbarheten m. m. hos smör...	5,000: —	
8. Fast försöksgård för jordbruket vid Lanna Borregården i Skaraborgs län	22,000: —	
9. Fast försöksgård för jordbruket vid Offers gård i Västernorrlands län	21,000: —	
F. 7. Avkastningsbedömning rörande avelssvin	25,000: —	
O. 9. Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	1,856: 32	
10. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	15,034: —	
H. 29/1932—33. Bidrag till anläggningar för ensileringsändamål	60,000: —	
H. 38/1931—32. Ogräsens bekämpande	2,566: 60	
Utgifter för kapitalökning:		
IV. 33. Byggnadsarbeten vid Offers gård i Västernorrlands län	25,000: —	
Inkomst av jordbruk m. m.	14,710: 84	
Hyresmedel m. m.	14,843: 89	
Inkomst från Lanna försöksgård	10,994: 51	
» » Offers »	13,362: 92	
Bidrag från vattenfallsstyrelsen för utfodringsförsök med torkat hö	1,600: —	
» » sockerfabriksaktiebolaget till undersökning rörande sockerbetans näringsupptagande	1,200: —	
Försäljning av baljväxtkulturer	9,530: 54	
Bidrag från donationsmedel	29,164: 84	
Diverse inkomstmedel	54: 90	542,331: 58

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Utgiftsrester		8,940: 18
	Summa	641,127: 43

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		4,167: 23

Utgifter:

Avlöningar	183,814: 46	
Reseersättningar till befattningshavare vid lantbrukshögskolan	3,502: 45	
Övriga utgifter för anstaltens olika avdelningar	114,676: 39	
Försök med elektrisk bestrålning av växter	121: 68	
» att förbättra hållbarheten m. m. hos smör	9,236: 61	
Lanna försöksgård	32,941: 51	
Offers »	39.921: 34	
» » byggnadsarbeten	17,919: 19	
Avkastningsbedömning rörande avelssvin	25,000: —	
Gräskonserveringsförsök m. m.	16,174: 29	

Anläggningskostnader för ensileringsändamål	15,521: 98	
Utfodringsförsök med torkat hö	1,793: 04	
Undersökningar rörande sockerbetans näringsupptagande	1,200: —	
Ogräsens bekämpande	2,171: 65	
Tillverkning av baljväxtkulturer	7,429: 21	
Prövning av betningsmedel	419: 81	
Med donationsmedel anordnade diverse försök	41,394: 30	513,237: 86

Leverering:

Till statskontoret	41,391: 97

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Förskott	538: 08	
Innestående i bank och å postgiroräkning	81,792: 79	82,330: 87
	Summa	641,127: 43

Lantbrukshögskolan.

Antalet elever under läsåret 1933—1934 utgjorde 32.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar	25: 33

Inkomster:

Nionde huvudtiteln:		
D. 1. Lantbrukshögskolan	305,635: 80	
2. Inredning och inventarier vid lantbrukshögskolan	4,304: 26	
3. Undervisningsmateriel vid lantbrukshögskolan	66,000: —	
O. 1. Ålderstillägg	1,200: —	
7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	2,000: —	
10. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	15,884: —	
Oförutsedda utgifter	17,500: —	
Fonden för förlag till statsverket:		
Byggnadsarbeten och vissa andra engångskostnader avseende lantbrukshögskolan	10,000: —	
Hyresmedel	8,745: 41	
Uppdebiteras den ingående tillgångsbalansen i räkenskaperna över lantbrukshögskolans anslag till engångskostnader	64,523: 53	495,793: —
	Summa	495,818: 33

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder			25: —

Utgifter:

Avlöningar		193,840: 55	
Resekostnader till vissa befattningshavare		1,558: 80	
Styrelsens resor		661: 17	
Expenser:			
Bränsle, lyse, vatten, renhållning och städning	18,319: 34		
Skrivmaterialier, papper, blankettryck o. d.	3,371: 68		
Telegram, telefon och annonsering	3,246: 66		
Inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. fl. inventarier	10,742: 52		
Bokinköp, bindning av böcker och handlingar m. fl. ändamål	10,926: 41	46,606: 61	
Renskrivning och duplicering		2,927: 80	
Tryckningskostnader		1,381: 91	
Elevstipendier		4,000: —	
Institutioner och samlingar		32,398: 07	
Exkursioner		3,979: 21	
Resestipendier		1,500: —	
Underhåll av byggnader		26,138: 54	
Underhåll av trädgård och planteringar		424: 68	
Fortsatta jordbruksförsök		1,989: 79	
Försöksledare		400: —	
Stall och kusk		2,090: 61	
Trädgårdsmästare		2,700: —	
Fria föredrag		229: 95	
Försäkringar		776: 93	
Oförutsedda utgifter		1,494: 81	
Vissa engångskostnader:			
Iordningställande av byggnaden för lantbruksmaskiner		10,000: —	
Yttre ledningar		75: —	
Provisoriska anordningar		16,004: 35	
Inredning och inventarier		4,187: 26	
Undervisningsmateriel		32,810: 66	
Återlevererade anslagsmedel:			
Till statskontoret	1,495: 65		
» länsstyrelsen i Uppsala län	8,365: 86		
» byggnadsstyrelsen	25,523: —	35,384: 51	423,561: 46

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:	
Innestående i bank	72,231: 87
Summa	495,818: 33

Ultuna egendom jämte lantbruks- och ladugårdsskötarskolorna vid Ultuna.

Antalet elever utgjorde under läsåret 1933—1934 vid lantbruksskolan 34 och vid ladugårdsskötarskolan 9.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		211,199: 72

Inkomster:

Nionde huvudtiteln:		
D. 15. Lantbruksskolan vid Ultuna	9,850: —	
18. Utbildningskurser för ladugårdsförmän och svinskötare	2,700: —	
O. 10. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	3,574: —	
Elevavgifter	3,500: —	
Jordbruket	59,917: 19	
Kreatursskötseln	73,235: 38	
Arrenden	6,941: 60	
Skogsprodukter	2,359: 66	
Kör- och arbetsförtjänster	5,289: 01	
Diverse inkomster	1,890: 50	169,257: 34

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Utgiftsrester	717: 77	
Övriga skulder (av riksdagen medgivet rörelsekapital)	30,000: —	30,717: 77
	Summa	411,174: 83

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		30,556: 49

Utgifter:

Avlöningar och understöd	56,031: 27	
Elevernas kosthåll och diverse utgifter för lantbruks- och ladugårdsskötarskolorna	8,908: 84	
Foder, utsäde och gödselmedel m. m.	11,365: 61	
Kreatursskötseln	15,119: 40	
Elektrisk kraft, lyse och bränsle	11,426: 86	
Underhåll m. m. av byggnader och inventarier	31,869: 45	
Utskylder och försäkringsavgifter	4,419: 12	
Diverse utgifter för husdjuren	4,603: 79	
» » » växtodlingen	1,007: 89	
Allmänna omkostnader	3,910: 81	148,663: 04

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	1,326: 72	
Innestående i bank	57,008: 53	
Fordringar	10,041: 25	
Inventarier och förråd m. m.	163,578: 80	231,955: 30
	Summa	411,174: 83

Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet jämte hovbeslagsskolan vid Alnarp.

Antalet elever har under läsåret 1933—1934 utgjort vid driftsledarekursen 28 och vid hovbeslagsskolan 12.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar			1,321,750: 68

Inkomster:

För institutet:			
Nionde huvudtiteln:			
D. 4. Lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp	36,316: 40		
5. Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp	129,534: 33		
O. 1. Ålderstillägg	2,050: —		
6. Extra utgifter	400: —		
7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	5,681: 02		
8. Tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare	200: —		
10. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	16,500: —		
D. 7. 1932—1933. Byggnadsarbeten och andra engångskostnader avseende Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut	161,850: —		
Elevavgifter	60,966: 78		
Hyres- och ersättningsmedel m. m.	32,777: 53	446,276: 06	
För hovbeslagsskolan:			
Nionde huvudtiteln:			
D. 21. Hovbeslagsskolan vid Alnarp	4,400: —		
Elevavgifter m. m.	3,015: —	7,415: —	
Från Alnarps egendom överförda värden å inventarier och byggnader		48,197: —	501,888: 06

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Utgiftsrester	12,152: 05	
Övriga skulder	100,234: 94	112,386: 99
	Summa	1,936,025: 73

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder			114,130: 49

Utgifter:

För institutet:			
Avlöningar m. m.	148,723: 66		
Laboratorier och avdelningar	7,424: 49		
Värme, lyse och renhållning	9,790: 41		
Underhåll av byggnader och inventarier m. m.	28,243: 90		
Elevernas kosthåll	61,050: 55		
Expenser m. m.	13,519: 04	268,752: 05	
För hovbeslagsskolan:			
Avlöningar	3,981: 10		
Elevernas kosthåll	2,055: 85		
Underhåll av byggnader och inventarier	333: 15		
Expenser m. m.	1,045: 40	7,415: —	
Avskrivning å inventarier		2,421: —	
Till Alnarps mejeri överförda värden		40,972: 16	
Återlevererade anslagsmedel		8,015: 81	

Leverering:

Till statskontoret (elevavgifter för 1932/1933)	7,658: 20	335,234: 22

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	1,360: 03	
Innestående i bank	136,000: —	
Förskott	8,069: 51	
Fastigheter	1,015,720: —	
Inventarier och förråd	94,066: 50	
Fordringar	231,444: 98	1,486,661: 02
	Summa	1,936,025: 78

Alnarps mejeri.

Antalet elever under läsåret 1933—1934 utgjorde vid den högre mejerikursen 7 och vid mejeriskolan 26.

Debet.

Inkomster:

Nionde huvudtiteln:		
D. 4. Lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp	1,666: 67	
5. Lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp	3,333: 33	
O. 7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	585: —	
10. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	779: —	
Försålda produkter m. m.	322,036: 77	328,400: 77
Från institutet överförda värden		40,972: 16

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Utgiftsrester	18,907: 71	
Övriga skulder	100,762: 18	119,669: 89
	Summa	489,042: 82

Kredit.

Utgifter:

Avlöningar	17,268: 63	
Bränsle och lyse	7,039: 46	
Underhåll av byggnader och inventarier	12,166: 46	
Förbrukningsartiklar och expenser m. m.	25,002: 04	
Inköp av mjölk och smör	266,924: 18	328,400: 77

Balans den 30 juni 1934:

Kassabehållning	979: 17	
Inventarier och förråd	84,451: 60	
Fordringar	75,211: 28	160,642: 05
	Summa	489,042: 82

Alnarps egendom jämte lantbruksskolan vid Alnarp.

Antalet elever har under läsåret 1933—1934 utgjort vid lantbruksskolan 44 och vid ladugårdsförmanskursen 6.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		813,065: 48

Inkomster:

Jordbruket	160,240: 35	
Kreatursskötsel	149,863: 35	
Arrendemedel	4,221: 19	
Elevavgifter	3,680: —	
Från institutet för utfodring, dagsverken och körslor	3,460: 58	321,465: 47

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Utgiftsrester	10,702: 49	
Övriga skulder	52,244: 60	62,947: 09
	Summa	1,197,478: 04

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		7,303: 89

Utgifter:

Avlöningar och understöd	101,198: 26	
Elevernas kosthåll	6,338: 54	
Foder, utsäde och gödselmedel m. m.	72,249: 73	
Mjölk och vassle	18,755: 64	
Bränsle och förbrukningsartiklar m. m.	13,426: 23	
Underhåll av byggnader och inventarier	47,244: 62	
Utskylder, försäkringsavgifter m. m.	22,412: 91	
Avskrivningar å byggnader och anläggningar	9,439: 71	291,065: 64
Till lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp överförda värden å inventarier och byggnader		48,197: —

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	994: 74	
Innestående i bank	75,000: —	
Fastigheter	430,710: 82	
Levande och döda inventarier samt förråd	222,656: 83	
Fordringar	121,549: 62	850,911: 51
	Summa	1,197,478: 04

Alnarps trädgårdar jämte trädgårdsskolan vid Alnarp.

Antalet elever under läsåret 1933—1934 utgjorde vid den högre trädgårdskursen 5 och vid trädgårdsskolan 28.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		245,356: 28

Inkomster:

Nionde huvudtiteln:		
D. 25. Trädgårdsskolan vid Alnarp	3,675: 70	
26. Försöksverksamhet med köksväxter vid Alnarps trädgårdar	18,000: —	
O. 7. Tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen	3,664: 54	
10. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	5,313: —	
Försålda trädgårdsprodukter m. m.	128,570: 69	
Ersättning för parkens underhåll m. m.	1,200: —	
Bidrag från permanenta kommittén för fruktodlingsförsök	3,750: —	
Ersättning för stamförsök och kontroll av odlingar	25,762: 42	189,936: 35

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Utgiftsrester	22,374: 61	
Övriga skulder	9,949: 90	32,324: 51
	Summa	467,617: 14

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		31,077: 73

Utgifter:

Avlöningar, dagsverken, körslor m. m.	90,298: 59	
Elevernas kosthåll	15,274: 90	
Växter, frö och spannmål	13,173: 06	
Underhåll av byggnader och inventarier	20,922: 84	
Bränsle, förbrukningsartiklar och expenser	35,653: 22	
Lokala försöksstationer och inspektionsresor	2,515: 55	177,838: 16
Återlevererade anslagsmedel		563: 55

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	1,700: 77	
Innestående å postgiroräkning	5,245: 17	
Förskott	5,449: 98	
Fastigheter	169,000: —	
Inventarier och förråd	47,680: 35	
Fordringar	29,061: 43	258,137: 70
	Summa	467,617: 14

Veterinärinrättningen i Skara med instruktionssmedjan.

I den vid veterinärinrättningen anordnade civila hovbeslagskursen hava under räkenskapsåret deltagit 12 elever. Undervisningen i husdjurssjukvård har under samma tid åtnjutits av 45 personer.

Debet.

	Veterinärinrättningen	Instruktionssmedjan	Summa
Balans den 1 juli 1933:			
Tillgångar	45,281: 96	15,633: 48	60,915: 44
Inkomster:			
Nionde huvudtiteln:			
G. 2. Veterinärinrättningen i Skara	8,500: —	— —	8,500: —
Arrende- och hyresmedel	5,175: —	— —	5,175: —
Intressemedel	1,627: 58	544: 68	2,172: 26
Ersättning för foder	1,853: 68	— —	1,853: 63
» » utförda arbeten	— —	8,279: 38	8,279: 38
Ersättningsmedel för ved m. m.	1,750: 58	— —	1,750: 58
Säger	18,906: 74	8,824: 06	27,730: 80
Summa	64,188: 70	24,457: 54	88,646: 24

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:			
Skulder	— —	2: 52	2: 52
Utgifter:			
Avlöningar och arvoden	20,073: 02	1,627: 94	21,700: 96
Omkostnader för byggnader, inventarier och skogar m. m.	1,467: 11	— —	1,467: 11
Skrivmaterialier m. m.	591: 07	87: 48	678: 55
Renhållning och lyse m. m.	1,242: 56	236: 82	1,479: 38
Utskylder och försäkringsavgifter	1,302: 79	— —	1,302: 79
Upphandling av foder och arbetsmaterialier	1,096: 17	2,961: 10	4,057: 27
Diverse omkostnader	1,704: 68	85: 10	1,789: 78
Säger	27,477: 40	4,998: 44	32,475: 84
Balans den 30 juni 1934:			
Tillgångar:			
Kassabehållning	— —	53: 42	53: 42
Innestående i bank	34,047: 48	9,403: 16	43,450: 59
Utlånta medel	3,000: —	— —	3,000: —
Obligationer	9,663: 87	— —	9,663: 87
Säger	46,711: 80	9,456: 58	56,167: 88
Summa	74,188: 70	14,457: 54	88,646: 24

Statens lagerhus- och fryshusstyrelse.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		73,605: 39

Inkomster:

Nionde huvudtiteln:		
H. 11. Statens lagerhus	38,470: 41	
Vinst å lagerhuset i:		
Eskilstuna	500: —	
Eslöv	42,712: 22	
Hallsberg	38,706: 25	
Klagstorp	42,769: 96	
Linköping	24,424: 87	
Tomelilla	40,240: 72	
Vara	750: —	
Åstorp	32,877: 10	
Vinst å bostadshuset i Hallsberg	1,296: 87	262,748: 40

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:		
Utgiftsrester		48,051: 67
	Summa	384,405: 96

Kredit.

Balans den 1 juli 1933:

Skulder		26,076: 38

Utgifter:

Avlöningar och arvoden	15,083: 60	
Inspektörens för lagerhusen resekostnader	2,155: 10	
Hyra	900: —	
Skrivmaterialier m. m.	866: 11	
Diverse utgifter för lagerhusen	865: 99	
Undersökningskostnader för fryshuset i Hallsberg	5,768: —	25,638: 80

Leverering:

Till statskontoret		216,690: 83

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Kassabehållning	57: 25	
Innestående i bank	86,196: 65	
Fordringar	29,746: 05	115,999: 95
	Summa	384,405: 96

Statens centrala frökontrollanstalt.

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar		10,000: —

Inkomster:

A. II. 5. Hyresmedel från under byggnadsstyrelsens vård stående egendomar	3,443: 92	
18. Inkomster av statens centrala frökontrollanstalt	164,739: 81	
Nionde huvudtiteln:		
H. 18. Statens centrala frökontrollanstalt	127,532: 78	
19. Filial till statens centrala frökontrollanstalt	23,711: 97	
O. 6. Extra utgifter	2,000: —	
9. Provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	1,407: —	
10. Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst	3,939: —	
Anmälningsavgifter	160: 17	326,934: 10
	Summa	336,934: 10

Kredit.

Utgifter:

Huvudanstalten:			
Avlöningar m. m.	192,593: 95		
Resekostnader för styrelsen och befattningshavare vid anstalten	1,566: 05		
Provtagningar och plomberingar	28,795: 58		
Fältkontrollverksamheten	23,018: 81		
Underhåll av laboratorium och bibliotek	1,155: 52		
Värme, lyse och vatten	10,665: —		
Förbrukningsartiklar	5,044: 95		
Skrivmaterialier och expenser	9,021: 05		
Tryckningskostnader	2,679: 96	274,540: 87	
Filialen i Alnarp:			
Avlöningar m. m.	22,374: 58		
Resekostnader	176: 10		
Provtagningar och plomberingar	1,582: 28		
Värme, lyse och vatten	1,221: 31		
Förbrukningsartiklar	708: 14		
Skrivmaterialier och expenser	721: 62		
Underhåll av byggnader	20: 70	26,804: 68	
Utsädeskontroll vid Svalöv		8,603: —	
Kostnader för internationell frökontrollkongress		1,780: 80	311,729: 35

Leverering:

Till statskontoret		14,825: 38

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:		
Innestående i bank		10,379: 37
	Summa	336,934: 10

Statens mjölk-

Debet.

Balans den 1 juli 1933:

Tillgångar .....

Inkomster:

Sjunde huvudtiteln:
B. 20. Statens bostadsnämnd .....
Nionde huvudtiteln:
H. 37. Statens spannmålsnämnd m. m. .....
O. 5. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga .....
6. Extra utgifter .....
Svenska mejeriernas riksförening u. p. a.:
Mjölkavgifter .....
Införselavgifter .....
Statens slaktdjursfond .....

Säger

Balans den 30 juni 1934:

Skulder:
I allmänhet (Redogörarens fordran) .....

Summa

Kredit.

Utgifter:

Arvoden till ledamöter .....
Avlöning till sekreterare m. fl. .....
Reseersättningar och dagarvoden till ledamöter .....
» » » » reseombud m. fl. .....
» » » för kontroll av inmalningsbestämmelsernas efterlevnad...
Resekostnader i övrigt .....
Lokalhyra samt lyse och städning .....
Inventarier .....
Telefon- och telegramavgifter samt porto .....
Tryckningskostnader .....
Skrivmaterialier och expenser m. m. .....
Cereala undersökningar .....
Återlevererade medel .....

Säger

Balans den 30 juni 1934:

Tillgångar:
Kassabehållning .....
Innestående i bank .....

Säger

Summa

nämnd m. fl.

Statens bostadsnämnd		Statens spannmålsnämnd		Statens mjölknämnd		Statens sockernämnd		Statens slakterinämnd		Statens potatismjölsnämnd		Summa	
—	—	5,215	89	4,347	18	222	50	—	—	—	—	9,785	52
6,000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6,000	—
—	—	61,536	90	—	—	—	—	—	—	—	—	61,536	90
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17,957	77	17,957	77
—	—	—	—	3,517	95	—	—	—	—	—	—	3,517	95
—	—	—	—	93,703	71	—	—	—	—	—	—	93,703	71
—	—	—	—	—	—	2,950	—	—	—	—	—	2,950	—
—	—	—	—	—	—	—	—	22,142	09	—	—	22,142	09
6,000	—	61,536	90	97,221	66	2,950	—	22,142	09	17,957	77	207,808	42
—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50
6,000	50	66,752	79	101,568	79	3,172	50	22,142	09	17,957	77	217,594	44
600	—	7,500	—	2,620	50	1,100	—	—	—	—	—	11,820	50
3,129	75	15,825	—	23,130	84	650	—	7,714	74	1,110	39	51,560	72
1,849	70	6,932	15	9,165	01	—	—	7,427	90	13,398	47	38,773	23
—	—	—	—	54,144	04	—	—	—	—	—	—	54,144	04
—	—	13,107	70	—	—	—	—	—	—	—	—	13,107	70
37	—	1,672	05	—	—	—	—	—	—	—	—	1,709	05
300	—	2,478	75	2,869	84	—	—	1,462	08	300	—	7,410	67
—	—	499	—	1,819	75	—	—	1,874	23	135	—	4,327	98
—	—	1,612	31	2,298	91	—	—	717	09	369	20	4,997	51
—	—	481	75	—	—	—	—	493	40	404	50	1,379	65
84	05	4,629	58	2,455	10	48	50	868	50	269	08	8,354	76
—	—	10,912	87	—	—	—	—	—	—	—	—	10,912	87
—	—	—	—	2.314	80	—	—	—	—	—	—	2,314	80
6,000	50	65,651	16	100,818	79	1,798	50	20,557	94	15,986	59	210,813	48
—	—	187	18	—	—	—	—	69	96	51	62	308	71
—	—	914	50	750	—	1,374	—	1,514	19	1,919	56	6,472	25
—	—	1,101	68	750	—	1,374	—	1,584	15	1,971	18	6,780	96
6,000	50	66,752	79	101,568	79	3,172	50	22,142	09	17,957	77	217,594	44

Fiskeriväsendet.

Statens lokala fiskeriadministration:

Av nionde huvudtitelns anslag till statens lokala fiskeriadministration (J. 1.), befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen (J. 5.), provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst (O. 9.) samt dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (O. 10.):

Sju fiskeriintendenter:			
Avlöningar	64,582: 06		
Rese- och traktamentsersättningar	19,879: 70		
Renskrivning och andra kontorskostnader	4,422: 10	88,883: 86	
Fiskeriingenjören:			
Avlöning	4,513: —		
Rese- och traktamentsersättning	2,074: 20	6,587: 20	
Två fiskeristipendiater:			
Avlöningar	6,794: —		
Rese- och traktamentsersättningar	2,909: 25	9,703: 25	
En extra fiskeristipendiat:			
Avlöning	2,698: —		
Rese- och traktamentsersättning	4,224: 60	6,922: 60	112,096: 91

Undersöknings- och försöksanstalt för sötvattensfisket:

Av nionde huvudtitelns anslag till undersöknings- och försöksanstalt för sötvattensfisket (J. 2. och 3.) samt dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (O. 10.):

Avlöningar	25,602: 22	
Arrendeavgift	800: —	
Övriga driftkostnader	11,214: 54	37,616: 76

Fiskerinäringens understöd:[1]

Av nionde huvudtitelns anslag till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen (J. 5.):

Svenska fiskareförbundet	10,700: —	
Sveriges ålfiskares riksförbund	4,000: —	
Belöningar åt föreståndare för fiskeribokföringsstationer för år 1933	1,105: —	
Undervisning i navigation för bohuslänska fiskare	1,925: —	
Undervisningskurser i fiskodling m. m.	677: 25	
» i navigation och motorlära för östersjöfiskare	275: —	
Fiskeristatistiska uppgifter rörande sjön Vättern	367: 50	
Rapporter rörande sillfisket vid rikets västkust	2,556: 36	
Utexperimenterande m. m. av en fiskfiléskärningsmaskin	2,000: —	
Statistiska uppgifter rörande laxfisket i Övre Norrland	1,034: 70	
Reseunderstöd för studieresa till svenska fiskodlingsanstalter	250: —	
Vissa fiskeriutgifter	1,053: 27	25,944: 08

Södra Sveriges fiskeriförening:

Av nionde huvudtitelns anslag till södra Sveriges fiskeriförening (J. 7.) ..... 22,000: —

Hydrografisk-biologiska havsundersökningar:

Av nionde huvudtitelns anslag till Sveriges andel i kostnaderna för en internationell hydrografisk-biologisk centralanstalt med laboratorium (J. 10.)..... 8,700: —

[1] De under anslaget IX. J. 4. för budgetåret 1933/1934 upptagna bidragen till hushållningssällskap, landsting eller annan korporation hava utbetalts först under juli 1934.

Undersökningsfartyget Skagerak:

Av nionde huvudtitelns anslag till fartyget Skagerak (J. 11.) och dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (O. 10.):

Avlöningar	36,428: —	
Förplägning	13,603: 27	
Kol och olja	12,056: 48	
Reparationer, utrustning och underhåll	18,167: 97	
Beklädnad, sjukvård, tvätt, transporter m. m.	4,452: 76	84,708: 48

Fartyget Eystrasalt:

Av nionde huvudtitelns anslag till fartyget Eystrasalt (J. 12.) och dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (O. 10.):

Arvode och dyrtidstillägg åt befälhavaren	2,159: —	
Dagtraktamenten åt dito	1,015: —	
Arvoden m. m. till fartygets besättning	4,280: 98	
Olja och fotogen m. fl. förbrukningsartiklar	2,994: 84	
Nyanskaffning och reparationer av inventarier och redskap m. m.	1,763: 84	12,212: 66

Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m. (IX. J. 13.):

Genom Malmöhus länsstyrelse	4,126: 04	
» Göteborgs och Bohus länsstyrelse	38,610: 30	42,736: 34
	Summa	346,015: 28

Statliga och statsunder-

	Nettobehållning vid räkenskapsårets				I n-			
	ingång		utgång		Statsbidrag eller därmed jämförlig förmån, inklusive pensions- och dyrtidstillägg		Delägarnas tillskott	
Civilstatens änke- och pupillkassa [1] ...	60,508,182	41	63,156,689	57	553,849	76	1,867,977	05
Tullstatens enskilda pensionsinrättning [2]	8,028,710	97	8,501,561	95	150,808	50	298,658	93
Hovkapellets pensionsinrättning [1]	1,506,593	74	1,529,566	70	15,000	—	10,418	04
Lärarinnornas pensionsanstalt [2]	7,880,061	64	8,352,369	11	611,052	61	149,527	05
Pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom, understödsförening [1]	2,773,527	60	2,780,396	06	12,882	—	6,750	—
Svenska lärarinnornas pensionsförening, understödsförening [1]	4,382,307	75	4,462,402	49	17,175	80	48,915	—
Statens pensionsanstalt [2]	188,644,722	98	189,186,663	62	4,633,270	66	3,994,325	72
Prästerskapets änke- och pupillkassa [3]	20,207,271	81	21,047,766	45	849,993	22	538,579	82
Lotsverkets enskilda pensionskassa [1] ...	2,191,955	75	2,210,780	88	49,694	76	24,582	08
Handelsflottans pensionsanstalt [2]	1,559,469	73	1,591,288	51	323,587	—	340	28
Arméns pensionskassa [2]	33,752,674	77	34,553,714	98	11,213,325	60	641,880	77
Flottans pensionskassa [2]	9,272,965	93	9,633,832	51	2,786,470	42	305,666	84
Telegrafverkets änke- och pupillkassa [1]	9,182,590	03	9,690,255	06	64,264	55	206,618	88
Statens järnvägars änke- och pupillkassa [1]	74,750,846	47	78,007,553	81	898,706	09	2,136,466	37

[1] Räkenskapsåret = kalenderåret.
[2] » = 1 juli—30 juni.
[3] » = 1 maj—30 april.

stödda pensionsanstalter.

k o m s t e r						U t g i f t e r					
Intresse-medel, av-kastning av fastigheter m. m.		Andra inkomster		Summa		Förvaltnings-kostnader		Pensioner, inklusive pensions- och dyrtidstillägg, m. m.		Andra utgifter		Summa	
2,882,321	07	257,511	09	5,561,658	97	102,703	90	2,810,447	91	—	—	2,913,151	81
387,184	59	9	30	836,661	32	11,917	48	351,887	86	5	—	363,810	34
73,260	12	5,702	43	104,380	59	6,901	56	74,506	07	—	—	81,407	63
354,960	38	3,208	59	1,118,748	63	11,817	73	634,623	43	—	—	646,441	16
133,671	26	—	—	153,303	26	4,913	30	136,009	88	5,511	62	146,434	80
209,580	45	291	33	275,962	08	8,409	40	183,350	64	4,107	30	195,867	34
8,272,518	03	51,723	54	16,951,837	95	149,508	22	16,260,389	09	—	—	16,409,897	81
963,601	62	7,150	—	2,359,324	66	97,784	83	1,421,044	69	—	—	1,518,829	52
100,827	28	296	50	175,400	62	15,949	99	140,625	50	—	—	156,575	49
64,844	78	17,944	59	406,716	60	11,466	09	363,431	73	—	—	374,897	82
1,613,894	18	10,095	35	13,479,195	90	124,179	50	12,550,899	78	3,076	46	12,678,155	74
434,722	24	98,378	70	3,625,238	20	49,397	—	3,214,429	83	545	29	3,264,371	62
454,899	87	—	—	725,782	30	7,851	40	202,456	72	7,809	15	218,117	27
3,523,169	91	6,348	40	6,564,690	77	49,813	87	3,256,884	73	1,184	83	3,307,883	43

RIKSDAGENS REVISORERS

BERÄTTELSE

OM DEN ÅR 1934 AV DEM VERKSTÄLLDA GRANSKNING

AV

STATSVERKETS

JÄMTE DÄRTILL HÖRANDE FONDERS TILLSTÅND,
STYRELSE OCH FÖRVALTNING
FÖR TIDEN 1 JULI 1933—30 JUNI 1934

DEL II

FÖRKLARINGAR

STOCKHOLM 1935
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Första huvudtiteln 1

Kungl. hov- och slottsstaterna 1

Kungl. slottet 1

Andra huvudtiteln 2

Justitiedepartementet 2

Högsta domstolens och nedre justitierevisionens räkenskaper 2

Tredje huvudtiteln 3

Utrikesdepartementet 3

Utrikesdepartementets kalender 3

Fjärde huvudtiteln 6

Försvarsdepartementet 6

Arméns mathållningsanslag 6

Förläggningsförhållandena för Stockholms garnison 10

Övningar i skärgårdsnavigering vid 2. flygkåren 36

Civilarbete åt samvetsömma värnpliktiga 38

Femte huvudtiteln 43

Socialdepartementet 43

Fattigvård och barnavård för lappar 43

Ersättning till vikarie för häradsskrivare under viss ledighet 51

Sjukkasseväsendet 64

Sjätte huvudtiteln 86

Kommunikationsdepartementet 86

Av vissa befattningshavare i byggnadsstyrelsen innehavda enskilda arkitektuppdrag 86

Av Stockholms stad utförda gatuarbeten för djurgårdskommissionens räkning 92

Automobilbesiktningsväsendet 103

Vägväsendet 178

Eftergifter i fråga om de tekniska kraven å vägföretag m. m. 178

Stämpelbeläggning av resolutioner jämlikt 54 §, 7 st. väglagen 182

För högt debiterad vägskatt 183

Förbättringsarbetens utförande på underhållskonto 183

Enskilda vägar intagna till allmänt underhåll 198

Skiljemannaförfarandets användning i tvister mellan vägdistrikt och entreprenörer 199

Sid.
Vägdistriktens förvaltningskostnader ... 203
Vägstyrelses ordförande och ledamöter som leverantörer till distriktet ... 206
Landsfiskal som sekreterare i vägstyrelse ... 207
Ombyggnad av väg i Södra Vadsbo härads väghållningsdistrikt 209
Vissa erinringar rörande vägdistrikten ... 213

Sjunde huvudtiteln ... 217

Finansdepartementet ... 217
Provision för stämpelförsäljning ... 217
Provision till flera hos samma ämbetsverk eller myndighet anställda stämpelförsäljare ... 217
Kontrollkostnader för tillsyn över efterlevnaden av förordningen om en särskild stämpelavgift å vissa lyxvaror ... 221
Fondstämpel vid transaktioner mellan enskilda personer ... 225
Partiella ledigheter ... 228
Medgivande för tulldirektören C. E. L. Sandquist att med tulltjänsten förena visst uppdrag hos Stockholms handelskammare ... 230, 241
Tullkammaren i Västerås ... 230
Tullkammaren i Haparanda ... 230
Statsverkets kostnader för gränskontrollen ... 217

Åttonde huvudtiteln ... 245

Ecklesiastikdepartementet ... 245
Tillhandahållande av formulär för ansökning om statens räntefria studielån ... 245
Dyrtidstillägg åt personalen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala ... 246
Tekniska högskolan ... 251
Domkapitlet i Växjö ... 253, 278
Uppförande av prästgård med lån eller anslag från kyrkofonden 253
Ödebygdstillägg vid vissa prästerliga befattningar ... 256
Vissa donationer m. m. vid de allmänna läroverken ... 261
Försäkring av vissa befattningshavare vid högre allmänna läroverket i Umeå mot olycksfall i arbete ... 281
Vissa läroverkslärares tjänstgöringsförhållanden m. m. ... 282
Vissa seminarielärares tjänstgöringsförhållanden m. m. ... 287
Vissa lärares vid tekniska läroverk tjänstgöringsförhållanden m. m. ... 287
Inkomster från folkskoleseminariernas trädgårdar ... 288
Småskoleseminariet i Murjek ... 289
Kontroll över inkomster genom uthyrande av lokaler vid vissa läroanstalter ... 290
Upphandling av formulär m. m. vid vissa läroanstalter ... 291
Vissa tjänstledigheter inom folkskollärarkåren m. m. ... 292
Tillsättning i vissa fall av lärare vid folk- och småskolor ... 295
Uppförande av ett skolhus i Slagnäs för Arjeplogs och Sorsele skoldistrikt ... 298

Sid.

Nionde huvudtiteln 302

Jordbruksdepartementet 302

Ersättning av statsmedel för släckning av skogseld 302

Utnyttjande av kronans fiskevatten 331

Elfte huvudtiteln 342

Pensions- och indragningsstaterna 342

Tryckningskostnader vid arméns pensionskassa 342

Statens affärsverksamhet 343

Partiell ledighet vid kommunikationsverken m. m. 343

Gratifikationer till tjänstemän vid statens affärsdrivande verk 347

Arbetsordning för generalpoststyrelsen 354

Vissa förhållanden inom postsparbanken 354

Postverkets undervisningsväsende 357

Telegrafverkets besparingsreglemente 360

Rese- och traktamentsersättningar till sektionsföreståndare m. fl. tjänstemän vid statens järnvägar 365

Vissa förluster i turisttrafikförbundets restaurangaktiebolag 368

Utnyttjande för enskild räkning av rön från offentlig verksamhet 371

Kostnadsfri bostadstelefon vid kommunikationsverken 380

Riksmarskalksämbetets

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 4, § 2.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt riksmarskalksämbetet avgiva underdånigt utlåtande över vad i riksdagens senaste församlade revisorers berättelse yttrats rörande Stockholms slott och får ämbetet såsom svar i underdånighet åberopa sin skrivelse till Konungen (kommunikationsdepartementet) den 14 sistlidna september. Härutöver kan tilläggas att enligt vad ståthållarämbetet påpekat — något som även riksmarskalksämbetet kan vitsorda — ifrågavarande byggnadspartier sedan statsrevisorernas besök ytterligare förfallit, så att behovet av snar reparation av desamma nu är ännu mera trängande.

Remissakten återgår härjämte.

Stockholm den 9 januari 1935.

Underdånigst

OSCAR VON SYDOW.

Carl Sandgren.

Byggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 4, § 2.

Underdånigt utlåtande.

Byggnadsstyrelsen, som på sätt framgår av här i avskrift närslutna skrivelse till ståthållaren på Stockholms slott den 7 september 1934 yttrat sig beträffande den föreliggande kostnadsberäkningen, får på det kraftigaste understryka det av riksdagens revisorer framhållna behovet av snar reparation å slottet.

Stockholm den 28 december 1934.

Underdånigst

GEORG A. NILSSON.

ÄRLAND NOREEN.

H. Öhman.

Bilaga. *Avskrift.*

Till ståthållaren på Stockholms slott.

Till byggnadsstyrelsen har ingivits avskrift av skrivelse från slottsarkitekten å Stockholms slott till Eder av den 4 innevarande september, vari slottsarkitekten hemställt om avlåtande av underdånig framställning till Kungl. Maj:t om vidtagande av åtgärder för anvisande av ett anslag av 192,000 kronor för utförande av restaurering av västra trappuppgången och norra portiken i slottet, vilka arbeten borde genom byggnadsstyrelsens försorg utföras under loppet av tre år. Anslagssumman borde enligt slottsarkitektens hemställan uppdelas på 3 år med 64,000 kronor per år.

Sedan byggnadsstyrelsen granskat de för arbetenas utförande beräknade kostnaderna, får styrelsen tillstyrka bifall till vad slottsarkitekten sålunda hemställt, dock under framhållande av att det äskade anslagsbeloppet synes väl knappt beräknat och förutsätter iakttagande av stor sparsamhet.

Stockholm den 7 september 1934.

Georg A. Nilsson.

Ärland Noreen.

H. Öhman.

Nedre justitierevisionens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 5, § 3.

Till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet.

I anledning av skrivelse från herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet med anmodan att senast den 11 januari 1935 till finansdepartementet inkomma med utlåtande i anledning av riksdagens revisorers berättelse i vad angår högsta domstolens och nedre justitierevisionens räkenskaper får nedre revisionen härmed vördsamt anföra följande.

Såsom riksdagens revisorer framhållit har nedre revisionen på sin tid motsatt sig ett av riksräkenskapsverket år 1922 framfört förslag, att redovisningen för avlöningsmedlen skulle omläggas samt att det formulär till avlöningslista, som begagnas vid övriga statsinstitutioner, skulle komma till användning. Anledningen härtill var, att nämnda formulär icke lämnade utrymme för upptagande av samtliga å nedre revisionens stat uppförda avlöningsposter. Dessa avlöningsposter äro icke mindre än elva nämligen 1) avlöningar till ordinarie tjänstemän; 2) vikariatsersättningar; 3) särskilda arvoden; 4) avlöningar till extra revisionssekreterare; 5) avlöningar till övriga icke-ordinarie befattningshavare m. m.; 6) övergångsstat; 7) avlönande av fyra förordnade revisionssekreterare; 8) förstärkning av arbetskrafterna; 9) avlöningsförhöjningar åt vissa icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen; 10) proviso-

riskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst och 11) dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Riksräkenskapsverkets omförmälda formulär R 4 a omfattar allenast sju avlöningskolumner. Nedre revisionen delar emellertid den i riksdagens revisorers berättelse uttalade uppfattningen, att det nu använda systemet för redovisning av avlöningar är opraktiskt och medför en onödig utsvällning av räkenskaperna, och hyser nedre revisionen numera den meningen, att en övergång till det system, som i allmänhet användes vid statsinstitutionerna, bör ske, därest sådana formulär tillhandahållas, som lämna utrymme för upptagande av alla å högsta domstolens och nedre revisionens stater upptagna anslagsposter. En dylik övergång synes dock ej böra äga rum förrän vid början av nästkommande budgetår.

Vid uppgörande av formulär till avlöningslistor torde beaktas, att de ovan under 2) och 9) omförmälda anslagsposterna från och med den 1 juli 1935 lära utgå ur staten. Nedre revisionen får därför hemställa att de tillhandahållna formulären måtte, såvitt angår nedre revisionen, upptaga åtminstone nio avlöningskolumner och innehålla minst två innerark. Därest förslaget om tillfällig förstärkning av högsta domstolens arbetskrafter vinner riksdagens bifall, lärer ytterligare en avlöningskolumn bliva nödvändig.

Stockholm den 2 januari 1935.

På nedre justitierevisionens vägnar:

GÖSTA SILJESTRÖM.

Carl Patric Ossbahr.

Utrikesdepartementets

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 6, § 4.

Till finansdepartmentet.

Genom utdrag av protokollet över finansärenden den 21 nästlidne december har utrikesdepartementet erhållit förständigande att senast den 11 innevarande januari till finansdepartementet insända utlåtande i anledning av vad riksdagens revisorer i § 4 av sin den 16 december 1934 avgivna berättelse anfört angående utrikesdepartementets kalender.

Uti ifrågavarande punkt av sin berättelse hava revisorerna redogjort för de med kalenderns utgivande förenade kostnader samt fäst uppmärksamheten vid de möjligheter till besparingar, som i detta avseende kunde föreligga. Med anledning härav har inom utrikesdepartementet företagits en närmare undersökning, i första hand angående nödvändigheten över huvud taget av ett fortsatt utgivande av kalendern samt därnäst angående behovet var för sig av kalenderns särskilda delar. Denna undersökning har givit vid handen, att — såsom i bifogade promemoria närmare utvecklas — en indragning av utrikesdepartementets kalender icke lämpligen torde kunna företagas. En dylik åtgärd skulle nämligen

medföra betydande olägenheter utan att verklig besparing därav vore att påräkna för statsverket. Däremot synas möjligheter erbjuda sig att genom uteslutning eller förkortning av vissa i kalendern ingående avdelningar — i ungefärlig överensstämmelse med vad revisorerna förordat — i icke oväsentlig grad nedbringa kostnaderna för kalenderns utgivande.

Dessa möjligheter torde med hänsyn till besparingseffekten och den lämpligaste anordningen av utgivandet eller uppgifternas tillhandahållande i annan ordning böra underkastas närmare prövning.

Enligt uppdrag:

CARL HAMILTON.

B. Johansson.

Bilaga.

P. M. i anledning av riksdagens revisorers uttalanden om utrikesdepartementets kalender.

Till en början torde få erinras, att ifrågavarande kalender i sin nuvarande form utgivits alltsedan år 1870 och att den till direkt föregångare haft en av kommerskollegium alltifrån år 1824 publicerad förteckning över svenska och norska konsulat i utlandet.

Då revisorerna, ehuru de sagt sig icke vilja närmare ingå på frågan om behovet av en handbok med det innehåll, utrikesdepartementets kalender har, dock synas hava hyst vissa tvivel beträffande nödvändigheten av en dylik publikation vid sidan av statskalendern, författningssamlingen och Sveriges överenskommelser med främmande makter, torde i första hand böra skärskådas eventuellt föreliggande möjligheter att helt upphöra med kalenderns utgivande. En sådan åtgärd synes dock knappast vara tillrådlig redan av det skälet, att den skulle förutsätta en ökad distribution av den vida dyrare statskalendern. Nödvändigheten av att samtliga utrikesdepartementet underlydande myndigheter hava tillgång till korrekta och fullständiga uppgifter angående utrikesförvaltningens övriga organ och deras personal torde icke sättas i fråga, och om ingen av departementet utgiven kalender funnes, kunde det med hänsyn härtill svårligen undvikas att i högst väsentligt ökad omfattning distribuera statskalendern även till de olönade konsulära representanterna, vilkas sammanlagda antal uppgår till omkring 600. För dessas räkning har — som också av revisorernas berättelse framgår — hittills endast ett fåtal exemplar av sistnämnda publikation tillhandahållits, ofta för övrigt använda exemplar av äldre årgångar. Bortsett från att vederbörande icke genom statskalendern skulle erhålla de fullständiga adressuppgifter, varav behov ofta föreligger, torde böra framhållas, att statskalendern kostar departementet 15 kronor 75 öre för exemplar och utrikesdepartementets kalender i dess nuvarande skick föga mer än 3 kronor.

I fråga om de av revisorerna antydda olika möjligheter att i samband med kalenderns utgivande åstadkomma besparingar, bland annat genom att icke varje år omtrycka vissa uppgifter av endast historiskt eller el-

jest begränsat intresse, torde till en början kunna anföras, att det måhända skulle kunna ifrågasättas, huruvida i berättelsen fullt avseende kommit att fästas vid de mera allmänna synpunkter, som — alldeles frånsett på olika håll föreliggande speciella behov — göra sig gällande vid utgivandet över huvud taget av kalendrar och samlingseditioner av olika slag. Det torde jämväl kunna göras gällande, att behovet av en periodvis fullständigad och rättad samt metodiskt uppställd samling av ett i och för sig svåröverskådligt material gör sig icke minst gällande vid en förvaltningsgren, inom vilken ett jämförelsevis stort antal befattningshavare tjänstgöra som självständiga chefer på mer eller mindre isolerade poster, där lätt situationer uppstå, då exempelvis förbiseende av någon i en överenskommelse eller författning vidtagen ändring kan medföra väsentliga olägenheter. Det är för övrigt betecknande, att motsvarande förhållanden inom andra länders utrikesförvaltningar tydligen skapat liknande behov — publikationer motsvarande utrikesdepartementets kalender utgivas i själva verket i ett stort antal länder — och ofta äro ifrågavarande kalendrar, särskilt gäller detta den danska och den norska, till uppställning och innehåll påfallande lika den svenska.

För att emellertid övergå till en detaljgranskning, så följer i kalendern efter uppgifterna om den svenska utrikesförvaltningen en avdelning angående främmande makters beskickningar och konsulat i Sverige. Ehuru i förevarande avseende onekligen lika fullständiga upplysningar kunna hämtas ur statskalendern, torde denna del lämpligen böra kvarstå, då å ena sidan dess omfång ej är alltför betydande, och å andra sidan dess uteslutande redan med hänsyn till vedertaget bruk i avseende å uppställningen av motsvarande publikationer i andra länder knappast synes vara att förorda. Enligt vad utrikesdepartementet har sig bekant, anlitas kalendern i ganska betydande utsträckning av härvarande utländska representanter, vilka därvid hava ledning av den på franska avfattade innehållsförteckningen.

De därpå följande tjänsteförteckningarna undergingo till 1932/1933 års upplaga en sträng gallring, varvid särskilt alla tillfälliga vikariatsförordnanden med oförändrad tjänstgöringsort strökos, med undantag blott för förordnanden att upprätthålla kabinettssekreterarebefattningen. Det i berättelsen omnämnda exemplet torde just avse ett dylikt förordnande. Den konsekvens, som allt kalenderarbete fordrar, synes göra det svårt att, sedan väl en gräns dragits beträffande arten av de förordnanden, som skola omnämnas, godtyckligt utesluta ett dylikt endast på grund av dess kortvarighet. Tjänsteförteckningarna i kalendern äro visserligen, som revisorerna anmärka, ej tillräckliga för att läggas till underlag vid befordringar, men de äro till betydande hjälp vid de mångahanda överväganden beträffande personalens placering, tillfälliga förordnanden m. m., som inom en administration sådan som utrikesförvaltningen ständigt återkomma. För övrigt är det vid många tillfällen ett behov även för cheferna för utlandsmyndigheterna, för vilka ju några andra uppgifter om personalen i allmänhet ej stå till buds, att hava tillgång till upplysningar om olika befattningshavares tidigare tjänstgöring m. m.

Avdelningen om förlikningsnämnder skulle i sparsamhetssyfte kunna uteslutas, för att eventuellt endast omtryckas i en exempelvis vart femte år utkommande mera fullständig upplaga.

Detsamma bör givetvis kunna ske beträffande de av revisorerna särskilt uppmärksammade avdelningarna från och med »Rikskanslerer» till och med »Främmande makters beskickningar i Sverige från 1720», lik-

som den redan tidigare uteslutna historiken över utrikes ärendenas behandling.

En viss besparing torde även kunna ernås genom uteslutande ur kalendern av samtliga däri återgivna författningar. Förefintligheten av Svensk författningssamling vid varje beskickning och lönat konsulat synes visserligen icke i och för sig utesluta önskvärdheten av att tillhandahålla vederbörande en mera överskådlig samling av vissa administrativa författningar, såsom exempelvis de ofta tillämpade författningarna om ersättning för resekostnader o. dyl., men detta torde kunna ske på annat sätt och i varje fall så, att kostnaden för årligen återkommande omtryckning bortfaller.

Avdelningen »Överenskommelser med främmande makter» torde höra till dem, som minst kunna undvaras, och att endast omtrycka densamma med vissa års mellanrum torde svårligen kunna komma ifråga. Ehuru ett par exempel kunnat återfinnas på däri för fullständighetens skull omnämnda traktater, vilka endast hava historiskt intresse, giver en blick på förteckningarna vid handen, att beträffande flertalet så ingalunda är fallet och att de uppräknade överenskommelserna till mycket betydande del (de med asterisk försedda) fortfarande helt eller delvis äro i kraft. Det torde ligga i öppen dag, att såväl för tjänsten inom utrikesdepartementet som vid utlandsmyndigheterna en dylik överskådlig förteckning måste vara snart sagt oumbärlig och ingalunda göres överflödig genom förefintligheten av den kronologiskt ordnade samling traktattexter, som publikationen »Sveriges överenskommelser med främmande makter» utgör. Sedan emellertid under nästlidet år sista delen av arbetet »Sveriges och Norges traktater» utkommit i tryck och i sammanhang därmed ett utförligt sakregister till samtliga sex delarna, har inom departementet övervägts möjligheten att i nästa upplaga av kalendern inskränka nu ifrågavarande förteckningar till att omfatta endast de efter unionsupplösningen träffade överenskommelserna ävensom de tidigare avtal, som helt eller delvis äro i kraft.

Önskvärdheten av att i kalendern även i framtiden medtaga den sista avdelningen, innehållande en överblick över i kraft varande handels- och sjöfartsfördrag, har icke av revisorerna satts i fråga.

Stockholm den 10 januari 1935.

Arméförvaltningens intendents- och civila departements

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 9, § 5.

Underdånigt utlåtande.

Arméförvaltningens intendents- och civila departement få i förevarande ärende i underdånighet anföra följande.

Riksdagens revisorer säga sig efter verkställd undersökning hava kommit till den uppfattningen, att de beräkningar, som för riksdagen fram-

läggas beträffande anslaget till arméns mathållning, icke vore så fullständiga, att därav kunde på ett i allo tillfredsställande sätt bedömas, huru anslaget i själva verket disponerades. Revisorerna anföra vidare, att »genom en noggrannare och mera i detalj gående anslagsberäkning än som nu förekommer, synes man jämväl kunna vinna en bättre anslutning till de verkliga utgifterna, varigenom sådana överskridanden, som skett exempelvis under budgetåret 1933/1934, i möjligaste mån undvikas». Med anledning härav tillåta sig departementen framhålla, att den av revisorerna påtalade merutgiften för arméns mathållning om 268,392 kronor och 31 öre, utöver det i riksstaten för budgetåret 1933/1934 upptagna beloppet, *i ingen mån* beror, såsom revisorerna förmena, på bristfällig anslagsberäkning, utan — på sätt närmare framgår av 1933 års statsverksproposition — har sin grund uteslutande i särskilda omständigheter, sammanhängande med indragningen av värnpliktsövningarna året 1933. I nämnda statsverksproposition, IV huvudtiteln, sid. 4, angav nämligen chefen för försvarsdepartementet att vissa besparingar å förslagsanslagen — beräknade till 530,000 kronor — skulle komma att uppstå under budgetåret 1932/1933, och att vid beräkning av förslagsanslagen för budgetåret 1933/1934 hänsyn icke tagits till att sistnämnda budgetår en motsvarande merutgift komme att drabba nämnda anslag. Chefen för försvarsdepartementet ansåg sig — efter samråd med chefen för finansdepartementet — böra räkna med att sagda merutgift skulle ersättas av kassafonden.

Vid slutet av budgetåret 1932/1933 fanns en behållning å mathållningsanslaget av 475,136 kronor och 28 öre, vilken tillfördes kassafonden.

Om budgetutfallet beträffande ifrågavarande anslag för omförmälda båda budgetår, såsom av nyssnämnda anledning bör ske, ses i ett sammanhang, finner man alltså, att kassafonden under dessa båda budgetår, långt ifrån att behöva ersätta brister å mathållningsanslaget, tvärtom härifrån erhållit ett överskott på 206,743 kronor och 47 öre.

Vad beträffar det hittills tillämpade förfaringssättet vid beräkningen av mathållningsanslaget samt noggrannheten av anslagsberäkningen får intendentsdepartementet vidare anföra följande.

Såsom grund för denna beräkning ligger antalet tjänstgöringsdagar för manskap samt normalportionsstatens uppskattade penningvärde under det budgetår beräkningarna avse. Antalet tjänstgöringsdagar grundar sig härvid på inom generalstaben gjorda beräkningar, vilka dock givetvis icke kunna göra anspråk på någon större exakthet till följd av de ständigt skeende tillfälliga växlingarna uti såväl de stamanställdas som de värnpliktiges styrkeförhållanden. Vid uppskattandet av normalportionens värde finnes ingen annan grund att lita till än de priser på normalstatens olika artiklar, som gälla vid tiden för beräkningarnas uppgörande, eventuellt något justerade med hänsyn till förmodade förändringar i marknadsläget. Det är givet, att dessa priser kunna hinna fluktuera väsentligt från den tid, då beräkningarna uppgöras, till den tid (10—20 månader därefter), då tillämpningen sker. Stiga livsmedelspriserna, föreligger risk för att anslaget skall komma att överskridas, sjunka däremot priserna, uppstår besparing.

Till dessa grundläggande kalkyler rörande anslaget (uträkning av normalportionskostnaderna) komma sedan särskilda beräkningar av:

dels merkostnaderna för statsverket genom att kvinnlig köks- och servispersonal anställts i stället för militärhandräckning i truppförbandens

matinrättningar, allt i enlighet med av Eders Kungl. Maj:t med riksdagen fastställda principer (varom mera nedan),

dels även ett visst belopp per tjänstgöringsdag, avsett att motsvara »övriga utgifter» å anslaget, såsom för proviantartiklarnas anskaffning och magasinering m. m., kostnaderna för särskild sjukföda, ökade kostnader för förplägnaden vid övningar utom förläggningsorten o. s. v.

Storleken av detta belopp per tjänstgöringsdag uträknas med hänsyn till vad ifrågavarande »övriga utgifter» i medeltal uppgått till under de tre senaste budgetåren enligt inom intendentsdepartementet förd statistik på området ifråga. Något annat tillförlitligare tillvägagångssätt att beräkna dessa utgifter torde också knappast givas. Ty det är att märka, att utgifterna i fråga — vilka grunda sig på tillämpningen av de reglementen och övriga nådiga föreskrifter, som av Eders Kungl. Maj:t utfärdats berörande arméns förplägnad i fred — äro beroende av ett stort antal växlande faktorer, omöjliga att förutbestämma eller förutse. Bland dessa må här nämnas de med marknads- och skördeförhållanden sammanhängande fluktuationerna i magasineringskostnader; sjukligheten inom armén under året och därav beroende växlingar beträffande dietportioner och extra sjukföda; omfattningen och beskaffenheten av samt årstiden för anbefallda större eller mindre fälttjänstövningar och andra övningar utom förläggningsorten, kommenderingar av olika slag m. m., vilka alla medföra större eller mindre förskjutningar uppåt i mathållningskostnaderna genom tillkomsten av provianttransporter, måltidsstationer, behovet av tillfälliga, lokala uppköp av färskvaror m. m.

Genom det hittillsvarande, här ovan skisserade förfaringssättet vid beräkningen av anslaget för arméns mathållning har man, enligt intendentsdepartementets mening, numera nått fram till en ganska god överensstämmelse mellan beräknade och verkliga utgifter. Detta framgår bäst av nedanstående sammanställning rörande resultatet av anslagsberäkningen under de senaste fyra budgetåren:

Budgetår	Anslag Kr.	Överskott Kr.	Brist Kr.	Felprocent
1930/1931	6,610,000	— —	45,732 26	0.7
1931/1932	6,587,000	823 06	— —	+ 0.012
1932/1933 och 1933/1934	[1] 11,489,000	[1] 206,743 41	— —	+ 1.8

Intendentsdepartementet är av den bestämda uppfattningen, att — vilket tillvägagångssätt man än använder vid beräkningarna — det icke är möjligt att vinna bättre anslutning till de verkliga utgifterna, än som redan nu åstadkommits. Detta på grund av själva naturen av det ifrågavarande anslaget. Det bör nämligen bemärkas, att beräkningarna här gälla ett *framtida* livsmedelsunderhåll av en icke fullt bestämbar manskapsstyrka under växlande tjänstgöringsförhållanden. —

Vad beträffar den tankegång, som möjligen kan utläsas av revisorernas berättelse, nämligen att den hittillsvarande anslagsberäkningen icke skulle vara utförd med tillbörlig noggrannhet, så vill intendentsdepartementet i detta sammanhang på det kraftigaste bestrida, att någon som helst grund för en sådan mening föreligger.

Med anledning av revisorernas uttalande om att de beräkningar, som

[1] Av skäl, som förut berörts, gäller siffran de båda budgetåren *sammantagna*.

framläggas för riksdagen, sakna sådan fullständighet, att därav kan bedömas, *huru anslaget i själva verket disponeras*, får intendentsdepartementet här endast påpeka, att någon annan uppdelning eller disposition av ifrågavarande anslag icke förekommer än den, som redan ovan antytts, innefattande *dels* tilldelandet av »proviantanslag» till truppförbanden på grundval av normalportionspris och tjänstgöringsdagar (med nedan angiven minskning), *dels* anvisandet av särskilda medel till truppförbanden för den kvinnliga kökspersonalens avlöning. Alla »övriga utgifter», berörande mathållningen vid truppförbanden, bestridas allt efter behovet i enlighet med föreskrifterna i gällande reglementen, utan att någon särskild medelsfördelning härför fastställts, emedan någon sådan förhandsdisposition i själva verket *icke kan* vidtagas på detta av en mängd växlande faktorer berörda förvaltningsområde.

I samband med frågan om anslagets disposition upptaga revisorerna till granskning spörsmålet om, *från vilka medel* den kvinnliga kökspersonalens avlöning lämpligen bör utgå. Härmed äro revisorerna inne på en punkt, där onekligen en brist på överskådlighet föreligger i fråga om mathållningsanslagets disposition. Enligt särskilda nådiga föreskrifter (tillkomna på grund av sättet för den individuella utspisningens införande i armén) skola nämligen 4 procent av truppförbandens jämlikt fredsförplägnadsreglementet uträknade »proviantanslag» avses till att bekosta viss del av avlöningen för den kvinnliga kökspersonalen, under det att återstoden av denna avlöning jämte naturaförmåner bestridas av härför särskilt beräknade medel från arméns mathållningsanslag. Givet är, att en sådan anordning i avsevärd mån bidrager till att skymma överblicken över anslagets användning.

Departementet har för den skull redan länge varit betänkt på att inga med underdånig framställning om ändring av nyssnämnda nådiga föreskrifter i syfte att åstadkomma ett fullständigt särskiljande av truppförbandens »proviantanslag» och kökspersonalens avlöningsmedel. Då emellertid ett sådant särskiljande kräver förändrade bestämmelser i fråga om uträkningen av berörda »proviantanslag» och detta i sin ordning intimt sammanhänger med frågan om normalportionsstatens sammansättning, så har departementet nödgats uppskjuta detta ärende, till dess att slutliga resultat föreligga av vissa ända till helt nyligen pågående utspisningsförsök, berörande den sedan fem år tillbaka försöksvis gällande normalportionsstaten. Då emellertid utredningarna härom, såvitt för närvarande kan bedömas, böra bliva slutförda under förra hälften av innevarande år, torde departementet komma att framlägga underdånigt förslag i frågan nästkommande höst i samband med avgivandet av förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1936/1937.

Vad slutligen beträffar det av revisorerna framkastade förslaget, att kostnaderna för den kvinnliga köks- och servispersonalens avlöning skulle eventuellt överflyttas, helt eller delvis, till lantförsvarets avlöningsanslag, få intendents- och civila departementen i underdånighet anföra följande. Helt visst kunna talande skäl anföras för att någon del av nämnda personal, särskilt den mera fast anställda, borde avlönas från samma statsanslag, där avlöningen till ett stort antal andra extra ordinarie befattningshavare äro uppförda. Å andra sidan kunna starka skäl också framdragas för, att avlöningen av ifrågavarande personalgrupp — vars storlek, sammansättning och arbetsuppgifter äro intimt sammanhängande med växlingarna uti portionsstyrkan vid truppförbanden — bestrides från mathållningsanslaget eller, såsom revisorerna eventuellt ifrågasätta, från ett

särskilt för detta ändamål avsett riksstatsanslag. Departementen anse emellertid, att ett slutligt avgörande av huru man härvid lämpligast bör förfara, icke bör äga rum *nu*, då man kanske inom ett par år står inför förändringar i arméns organisation, vilka kunna avsevärt inverka på ifrågavarande personals sammansättning och åligganden m. m.

I detta sammanhang må erinras om, att frågan om överförande av den kvinnliga kökspersonalen till extra ordinarie befattningshavare nyligen varit föremål för yttrande till Eders Kungl. Maj:t. I underdånig skrivelse den 16 oktober 1934, Pl. dnr 105 och 121, angående revision av vissa tjänsteförteckningar rörande civila och civilmilitära icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet, har arméförvaltningen såsom sin åsikt anfört, att med hänsyn till vissa lönetekniska omständigheter frågan om överförande av husmödrar och biträdande husmödrar till extra ordinarie befattningshavare för närvarande icke borde ifrågakomma, ävensom att köks- och servisbiträdenas anställnings- och avlöningsförhållanden icke — efter de grunder som nu avses att tillämpas — motivera någon dylik åtgärd.

Med anledning av vad revisorerna anfört, få departementen alltså såsom sin mening uttala, att de ifrågasatta reformerna tillsvidare böra begränsas till att den kvinnliga köks- och servispersonalens kontanta avlöningsförmåner uppföras i äskandena för budgeten 1936/1937 såsom en särskild fristående utgiftspost under anslaget till arméns mathållning.

Stockholm den 10 januari 1935.

Underdånigst

AXEL HULTKRANTZ. T. H. WIJNBLADH.

CARL EDV. STERKY. E. G. LILLIEHÖÖK.

Ivar Jarl.

Arméförvaltningens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 12, § 6.

Underdånigt utlåtande.

Genom nådig remiss den 22 december 1934 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt *arméförvaltningen* att, efter vederbörandes hörande, avgiva underdånigt utlåtande över av riksdagsrevisorerna påtalade vissa förhållanden rörande förläggningen av Stockholm garnison, nämligen dels särskilt det bristande yttre underhållet av vissa byggnader inom Svea och Göta livgardens kasernetablissement och dels den otillfredsställande förläggningen å Järvafältet.

Till åtlydnad härav får ämbetsverket — med närläggande av chefens för östra arméfördelningen den 5 och garnisonskommitténs arbetsutskotts den 4 innevarande januari i ämnet avgivna yttranden ävensom en av arméförvaltningens domäntjänsteman den 5 denna månad avgiven ämbetspromemoria — därutöver i underdånighet anföra beträffande:

Underhållet av vissa byggnader inom Svea och Göta livgardens kasernetablissement.

Vid avgivandet av förslag rörande lantförsvarets anslagsbehov har arméförvaltningen vid flerfaldiga tillfällen framhållit, att underhållsmedlen till kasernbyggnader m. m. med gällande beräkningsgrunder för desamma visat sig så knappt tillmätta, att de icke äro tillräckliga för bestridande av ett fullgott underhåll och för utförandet av erforderliga mindre moderniseringsarbeten m. m. För budgetåret 1932/1933 anslogs å byggnadsanslaget 200,000 kronor mindre än vad arméförvaltningen äskat under framhållande, att med utförandet av åtskilliga inre reparationsarbeten skulle anstå till efter sagda budgetår. Av besparingsskäl har byggnadsanslaget sedermera minskats för budgetåret 1933/1934 med 987,100 kronor eller ungefär 33 % och för budgetåret 1934/1935 med 1,008,500 kronor eller ungefär 37 %. Följden av dessa stora reduceringar av byggnadsanslaget har blivit, att icke ens det nödvändigaste underhållet av etablissementen m. m. helt kunnat ombestyras, och att deras iståndsättande sannolikt kommer att kräva avsevärda kostnader. Detta har senast i underdånig skrivelse den 27 oktober 1934 framhållits av ämbetsverkets fortifikationsdepartement, som anmält, att underhållet av kasernetablissementen icke kan bestridas med så avsevärt reducerade anslag, ävensom påpekat vådan för framtiden av beskurna byggnadsanslag.

Kasernbyggnaderna vid Svea och Göta livgardens kasernetablissement färdigställdes under åren 1888—1890. Det torde vara uppenbart, att underhållet av så gamla etablissement kräver större kostnader än av senare uppförda. Före 1933 kunde detsamma dock nödtorftigt bestridas. Sålunda iståndsattes under åren 1930—1933 inom Göta livgarde de mot kaserngården vettande byggnadsfasaderna. När sedermera behov av gatufasadernas renovering uppstod, kunde med de beskurna byggnadsanslagen detta behov icke tillgodoses. Arbetena härmed anmäldes för den skull i skrivelse den 11 november 1932 till den av Eders Kungl. Maj:t jämlikt nådigt beslut den 21 oktober 1932 tillsatta »1932 års utredning angående beredskapsarbeten». År 1933 anmäldes ånyo ifrågavarande arbeten såsom av behovet påkallade beredskapsarbeten i arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 9 augusti. Vidare hava medel för ändamålet äskats i chefens för östra arméförvaltningen underdåniga skrivelse den 19 december 1933, vilken framställning ämbetsverkets fortifikationsdepartement jämte eget yttrande insänt till Eders Kungl. Maj:t den 7 mars 1934. Departementet har därvid dels vitsordat behovet, dels anmält, att medel saknades för ändamålet, dels ock omförmält, att arbetet tidigare anmälts såsom beredskapsarbete under beteckning »mycket angeläget». Genom ämbetsskrivelse från statsrådet och chefen för socialdepartementet den 14 december 1934, har Eders Kungl. Maj:t låtit meddela beslut, varav framgår, att utförandet såsom beredskapsarbete av vattrivning och avfärgning av Svea och Göta livgardens kasernfasader icke föranlett någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd. Beträffande den av chefen för östra arméfördelningen ovan angivna underdåniga framställningen i ärendet den 19 december 1933 har nådigt beslut ännu icke meddelats.

Chefen för östra arméfördelningen har i sitt här vidfogade yttrande framhållit, att det tidigare äskade beloppet, 50,700 kronor, för reparation av de båda gardesregementenas ytterfasader numera icke vore tillräckligt, huvudsakligen till följd av det ytterligare försämrade tillståndet av fasaderna m. m.

I likhet med riksdagsrevisorerna anser ämbetsverket, att de nödvändigaste reparationsarbetena å kasernbyggnaderna icke böra uppskjutas. Kostnaden för bristernas avhjälpande har på den till buds stående tiden för yttrandes avgivande icke kunnat till sitt belopp exakt fastställas. Den torde dock komma att ställa sig väsentligt högre än tidigare beräknats.

Förläggningen å Järvafältet.

Av den härtill fogade av garnisonskommitténs arbetsutskott utarbetade promemorian framgår, att de av riksdagsrevisorerna påtalade mindre tillfredsställande förläggnings- och övningsförhållandena för en del truppförband inom Stockholms garnison under långa tider gjort sig kännbara och varit föremål för upprepade framställningar, vilka dock icke lett till resultat.

Genom Ladugårdsgärdets exploatering har dettas användning för militära övningar praktiskt taget upphört och krav rests på förbättrade förläggningsmöjligheter å Järvafältet.

För närvarande är inkvarteringen å Järvafältet otillfredsställande och innebär hygieniska olägenheter samt medför stark förslitning av utrustning och materiel. Chefen för östra arméfördelningen framhåller därför, att — därest en utflyttning av truppförbanden till Järvafältet fortfarande skall anstå — det synes nödvändigt att uppföra ytterligare värmestugor, stallar och kokvagnshus m. m., anordna tvättlokaler, mathallar och förvaringslokaler för proviant, vapen, motorer och annan materiel m. m. Ävenså anföres, att vissa förbättringar i förläggningen och övningsfältets användbarhet torde kunna vinnas vid tidpunkten för arrendekontraktens upphörande den 14 mars 1938. Därjämte framhålles nödvändigheten av Järvafältets planmässiga elektrifiering.

Frågan om de åtgärder, som lämpligen böra vidtagas för förbättrande av förläggnings- och övningsförhållandena å Järvafältet, synes arméförvaltningen vara beroende av tidpunkten för garnisonens kasernering på Järvafältet. Framflyttas denna ett flertal år, torde det bliva nödvändigt att vidtaga en genomgripande och säkerligen dyrbar förbättring av nuvarande inkvartering.

Det synes arméförvaltningen fördelaktigast, därest ett beslut rörande truppförbandens förläggning å Järvafältet kunde fattas inom närmaste framtid. Sker så, bör ett av kasernetablissementen kunna snarast utbyggas till sådan omfattning, att det till en början kunde vid övningar å fältet användas i och för förläggning av trupp ur samtliga regementen, tillhörande Stockholms garnison. I detta sammanhang må erinras om dels den av garnisonskommittén år 1931 utarbetade generalplanen för truppförbandens förläggning å Järvafältet, dels det av chefen för östra arméfördelningen i underdånig skrivelse den 11 februari 1933 avgivna förslaget till uppförande av en övningskasern vid Risne å Järvafältet. Nyssnämnda generalplan insändes av ämbetsverkets fortifikationsdepartement med underdånig skrivelse den 28 april 1931 under hemställan, att åtgärder för uppförandet av etablissementen för Svea artilleriregemente och arméns intendenturförråd måtte komma till stånd. Framställningen om en övningskasern vid Risne föranledde jämlikt chefens för försvarsdepartementet ämbetsskrivelse den 24 mars 1933 icke någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

Såsom nyss anförts, hyser arméförvaltningen den uppfattningen, att utbyggandet av ett utav kasernetablissementen snarast bör komma till

stånd i ungefär den omfattning, som föreslagits för övningskasernen. Denna stomme till ett blivande kasernetablissement, avsedd att lösa truppförbandens förläggningsfråga å Järvafältet under övningar därstädes, bör även kunna tillgodose den säkerligen inom kort uppstående bristen på förrådsutrymmen. Sedan förslaget till övningskasernen vid Risne år 1933 utarbetades, hava nämligen jämlikt nådigt brev den 14 juni 1933 återstående delar av förutvarande livregementets dragoners kasernetablissement ställts till tekniska muséets förfogande, varvid dock de båda stallarna disponeras intill den 1 januari 1943 för förrådsändamål. Därjämte kan en uppsägning av inom förutvarande positionsartilleriregementets kasernetablissement till förfogande ställda förrådsutrymmen på grund av dettas pågående ombyggnad vara att förvänta. Förrådsutrymmesfrågan måste sålunda inom en nära framtid ordnas.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, synes det arméförvaltningen vara av vikt, att såväl förläggningsförhållandena å Järvafältet som ock förrådsfrågan snart finna sin lösning.

Den remitterade handlingen återgår.

Stockholm den 10 januari 1935.

Underdånigst

AXEL HULTKRANTZ. RICHARD ERHARDT.

TH. WIJNBLADH. OVE SYLVAN. H. GUSTAFSSON.

GUNNAR FOCK.

Nils Carlquist.

Östra arméfördelningens stabsexpeditions

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 12, § 6.

Till kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

Anmodad inkomma med yttrande över till försvarsdepartementet ingivet utdrag ur riksdagsrevisorernas berättelse, avgiven den 16 december 1934, berörande förläggningsförhållandena för Stockholms garnison får jag, med remisshandlingens återsändande, härmed äran anföra följande.

På grund av den korta tid om endast tre dagar, som stått till förfogande för yttrandets avgivande, får jag äran anföra dels att det varit omöjligt att höra mig underställda truppförbandschefer i Stockholm, dels att mitt yttrande i ärendet icke kan givas vare sig den fullständiga form eller innehålla de positiva förslag med detaljutredningar och kostnadsberäkningar, som vore erforderliga för ärendets uttömmande behandling.

Vad först beträffar frågan om *gardesregementenas kaserner* har påtalats, att särskilt det yttre underhållet å vissa byggnader företedde sådana brister, att, därest icke snarast åtgärder vidtagas för utförande av

erforderliga reparationer, iståndsättningen måste bliva avsevärt dyr. Riksdagsrevisorerna framhålla vidare, att det måste anses nödvändigt att vidtaga åtgärder för att reparera de mest framträdande bristerna, och att det syntes revisorerna klart, att de nödvändigaste reparationsarbetena icke borde uppskjutas, huru än frågan om gardesregementenas framtida förläggning komme att anordnas.

Genom de skarpt beskurna anslagsmedlen dels till det ordinarie underhållet i titel 747, dels till större reparationer i titel 749 har det icke varit möjligt att inom ramen av anvisade medel kunna ens tillnärmelsevis vidtaga de nödtorftigaste åtgärderna för byggnadernas yttre underhåll, särskilt vad det berört de båda gardesregementenas och Svea artilleriregementes etablissement. Även det inre underhållet för truppens förläggning, lokaler för förplägnad och sjukvård, sanitära anordningar m. m. har måst åsidosättas. Jag har tidigare till departementet uttalat mig angående verkningarna i allmänhet av vidtagna beskärningar under kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartements titlar och bifogar jag avskrift av detta mitt yttrande den 5 oktober 1934, nr 1360/III, såsom varande belysande för det nuvarande läget i vad avser underhållet av kronans etablissement i allmänhet och i alldeles särskild grad gardesregementenas.

Inseende vådan av att uppskjuta eller försumma underhållet av sistnämnda etablissement liksom även av Svea artilleriregementes kasern hemställde jag i underdånig skrivelse den 19 december 1933, nr 1366/III, som i avskrift bifogas, om ett extra anslag om 50,700 kronor för reparation av de båda regementenas *yttre* byggnadsfasader och 38,600 kronor för enahanda ändamål beträffande Svea artilleriregementes etablissement. Denna min underdåniga hemställan har, så vitt av mig är känt, icke ännu föranlett till någon åtgärd.

Jag anser mig böra framhålla, hurusom det då äskade beloppet icke nu torde vara tillräckligt på grund av icke blott efter den tiden stegrade priser å materialier m. m. utan fastmer det ytterligare försämrade tillstånd, i vilket etablissementen befinna sig såväl beträffande fasader som ock yttertak, vilka senare icke voro inbegripna i anslagsäskandet år 1933 för gardesregementenas vidkommande.

Vad så beträffar *Järvafältet* beröra de av revisorerna påtalade iakttagelserna och uttalandena

dels önskvärdheten av att frågan angående vissa av garnisonens truppförbands permanenta förläggning snarast upptages till allvarligt övervägande,

dels behovet av åtgärder för förbättrande av nu rådande förhållanden å Järvafältet m. m. (värmestugor, hygieniska anordningar m. m.),

dels ordnandet av förläggningsmöjligheter å Järvafältet med medel, som influtit på grund av tomtförsäljning å Ladugårdsgärdet.

Den *förra* och *den senare delen* torde, i avseende å av mig och andra myndigheter vidtagna åtgärder, bäst belysas av bifogade V.P.M. från den s. k. garnisonskommitténs arbetsutskott. Därutöver anser jag mig böra hänvisa till bifogade utdrag ur mina inspektionsrapporter för åren 1930—1934.

I avseende å den *andra delen* får jag anföra följande.

Järvafältet har sedan det bildades år 1905 förvaltats såsom en stor fastighet.

Staten för Järvafältet — titel 762 — har varit upplagd så, att in-

komsterna skulle överskjuta utgifterna oavsett behovet av nybyggnader, större reparationer och underhåll samt förläggningslokaler och sanitära anordningar m. m. för trupp. Inkomsterna hava utgjorts av arrenden, hyror och allmänningmedel samt av intäkterna vid försäljning av skogsprodukter. Inkomsterna av grusavverkningen vid Frösundavik fonderades till en början, men fr. o. m. år 1922 hava även de upptagits i Järvafältets stat.

Utöver utgifterna för förvaltningen av fastigheterna hava vissa belopp utgått till uppförandet av värmestugor, stallar och kokvagnsskjul m. m. för trupperna under åren 1914 och 1920—1927. Därjämte hava endast smärre belopp (i medeltal 2,330 kronor per år) under åren 1929—1934 anslagits till reparation av värmestugor m. m., till upptagandet av nya brunnar, till renhållning och tillsyn m. m.

Före år 1933 hade genom kronans försorg endast en gård å Järvafältet blivit elektrifierad. Härutöver hava emellertid fem arrendegårdar och ett antal smärre lägenheter, belägna i fältets utkanter, blivit av vederbörande arrendatorer och lägenhetsinnehavare på deras bekostnad elektrifierade. För påbörjandet av elektrifieringen av Järvafältet i sin helhet anvisades i staten för budgetåret 1933/1934 ett belopp på 6,000 kronor. Enskild motionär föreslog till 1933 års riksdag att 15,000 kronor skulle beviljas till elektrifieringen, men motionen avslogs. I förslaget till stat för Järvafältet för innevarande budgetår upptogs för samma ändamål 10,000 kronor, men ströks, enär det beräknades att medel härför skulle kunna erhållas av anslagen till avhjälpande av arbetslösheten. I förslag till beredskapsarbeten, avgivet den 3 augusti 1933, äskades 14,000 kronor till elektrifieringen, men blevo icke anvisade.

I förslaget till stat för Järvafältet för nästkommande budgetår hava för ändamålet upptagits 10,000 kronor. Skulle dessa medel bliva anvisade, komma sålunda 16,000 kronor att stå till förfogande, vilka dock icke äro ens tillnärmelsevis tillräckliga.

Av sakkunnig har den 2 oktober 1934 uppgjorts ett generalförslag till hela Järvafältets elektrifiering, vilket förslag bildar grundstomme till den elektrifiering, som skulle kunna utföras med anslagna medel. Emellertid bör elektrifieringen så vitt möjligt och särskilt beträffande huvudledningar utföras på en gång och icke i etapper.

Kostnaderna enligt detta förslag uppgå till approximativt 109 500 kronor. Läggas härtill vissa detaljkostnader och oförutsedda utgifter torde beloppet komma att uppgå till i runt tal 125,000 kronor.

Vad anordningar för förläggning av trupp angår må framhållas följande.

Vissa arrandegårdar äro så bebyggda, att inkvartering kan beredas för ett begränsat antal officerare och underofficerare. För manskapet äro på sex olika platser uppförda eller inredda s. k. värmestugor, men dessa äro relativt små och endast avsedda för tillfällig förläggning. Befintliga kokvagnsskjul, bestående endast av ett plåttak på stolpar, äro för närvarande under ombyggnad till inbyggda kokvagnshus. Befintliga avträden äro i regeln otillräckliga. I övrigt saknas andra sanitära anordningar och bekvämligheter för trupp, nödvändiga vid längre tids förläggning.

Skall utflyttningen av truppförbanden till Järvafältet fortfarande anstå, synes nödvändigt att uppföra ytterligare värmestugor, stallar och kokvagnshus m. m., medgivande förläggning under tak av trupp och hästar. Under alla omständigheter böra de permanenta avträdena vid

de större och oftare anlitade förläggningsplatserna avsevärt utökas och halvpermanenta sådana uppföras vid de platser, där förläggning endast undantagsvis och under kortare tidsperioder tagas i anspråk. I övrigt böra anordnas tvättlokaler, mathallar och förvaringslokaler för proviant, vapen, motorer och annan materiel m. m. Nya badplatser böra anläggas och samtliga förläggningsplatser förses med vatten i tillräcklig mängd, varvid synes vara önskvärt att så vitt möjligt anknyta till den permanenta vattenledningen från Görveln. Sistlidne sommar sinade ett flertal brunnar, trots vidtagna åtgärder, och vatten måste till stor utsträckning köras till förläggningsplatserna, dragande icke obetydliga kostnader.

På grund av att vissa förläggningsfrågor höra samman med utarrenderingen av Järvafältets gårdar och enär arrendekontrakten utgå den 14 mars 1938, har, för att få till stånd en generalplan i fråga om Järvafältets förvaltning och användbarhet, särskild skrivelse härom ingivits till kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement den 29 oktober 1934, avd. III nr 1459.

Slutligen får jag hänvisa till sekundchefens för kungl. Svea livgarde skrivelse den 20 november 1934, nr 878 avd. I, som ingått med min förutnämnda underdåniga inspektionsrapport den 23 november 1934, nr 5085 (Bil. D), angående förläggningsförhållanden och övningar å Järvafältet.

Stockholm den 5 januari 1935.

G. LILLIEHÖÖK.
Arméfördelningschef.

Sam Granfelt.

Bilaga A. *Avskrift.*

Till kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

Med anledning av kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartements skrivelse den 1 sistlidne september, dnr 2678 K, angående verkningar av vidtagna beskärningar av anslagen under kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartements titlar får jag, med bifogande av från mig underställda truppförband m. fl. infordrade yttranden, härmed för egen del anföra följande.

Vad först beträffar anslagen under titel 747 äro dessa i nuvarande beskurna form otillräckliga. I stort sett räcka de blott till att täcka utgifterna för årliga onera och yttre renhållning; endast obetydliga belopp kunna disponeras för smärre reparationer och underhåll. Uppenbart är, att följden härav måste bliva åsidosatt underhåll. Särskilt gäller detta det viktiga *yttre* underhållet av tak, yttre puts och fönster med bleck, vatten-, avlopps- och gasledningar m. m. Mindre bristfälligheter, som skulle kunna avhjälpts i god tid, ökas till storlek och omfång, ofta medförande sådana konsekvenser, att skadan genom vatten eller frost sprider sig till andra delar och medför mångdubbelt dyrare reparatio-

ner, när de en gång kunna utföras såsom större reparationer å anslag under titel 749.

Beskärningen av titel 747 har sålunda medfört en förskjutning mot större reparationer och därmed en omgestaltning av det ordinarie underhållet, sådant det är definierat i kasernvårdskungörelsen. Det truppförbandschef enligt kasernvårdsreglementet § 4 åliggande ansvaret för kasernvården vid truppförbandet torde därför bliva ganska illusoriskt. Han har i verkligheten endast att å det under hans ansvar stående anslag, vilket icke får överskridas, verkställa utbetalningar för onera och yttre renhållning samt i förslag till stat för större reparationer, titel 749, anmäla till utförande den del av det ordinarie underhållet, som omfattar mindre reparations- och underhållsarbeten. Truppförbandschefens ansvar för underhållet har därmed upphört.

I och med nyssnämnda förskjutning av arbeten under titel 747 till *större reparationer titel 749* har även denna titel omgestaltats, vilket tydligt framgått vid verkställd granskning av truppförbandens förslag till större reparationer. Dels härigenom och dels på grund av att även denna titel i hög grad beskurits, har möjligheterna att utföra erforderliga större reparationer minskats i dubbelt avseende.

Vid granskningen av sagda förslag har därför huvuddelen av truppförbandens äskanden måst strykas, även om de varit mycket väl motiverade. Även har det i flera fall varit nödvändigt att utesluta föreslagna arbeten, vilka icke utan våda ansetts kunna uppskjutas, även om man därigenom varit fullt medveten om att arbetets ställande på framtiden skulle medföra avsevärt större kostnader. Särskilt gäller detta takreparationer, som måste anses vara en av de primära åtgärderna vid en byggnads underhåll, även om de i regel draga de förhållandevis största kostnaderna. I flera fall hava sådana absolut erforderliga underhållsarbeten på grund av anslagens otillräcklighet måst uppskjutas. Vidare har i stor omfattning avsevärda rubbningar måst göras i de underhållsarbeten å tak, avseende strykning eller tjärning, för vilka bestämda tidsperioder äro angivna i för ändamålet uppgjorda takliggare, även om man därvid varit fullt medveten om att takmaterielet därigenom torde taga skada och i framtiden förorsaka betydligt fördyrade reparations- eller ombyggnadsarbeten.

Uteslutet torde vara att vid underhållsförslagens granskande endast taga hänsyn till det yttre underhållet och låta med det inre underhållet anstå. Även detta sätt skulle framdeles förorsaka onödigt stora kostnader, varförutom förläggningslokaler för personal och trupp, sanitära anordningar, lokaler för förplägnad och sjukvård m. m. skulle komma att befinna sig i icke ändamålsenligt skick.

Slutligen anser jag mig böra framhålla, hurusom militieombudsmannen årligen i sina ämbetsrapporter upptagit anmärkningar mot huvudsakligast det inre underhållet till en omfattning, som icke ens med tidigare utgående anslag å titel 747 och 749 kunna avhjälpas.

Beträffande *anslagen under titel 761 och titel 762 gäller* till en viss utsträckning, vad här ovan anförts. Särskilt gäller detta Järvafältet, där underhållet av vissa gårdar m. m. är synnerligen nödtorftigt och föranlett flerfaldiga anmärkningar från hälsovårdsmyndigheterna. Enär emellertid i en blivande generalplan för Järvafältets användning och förvaltning efter den 14 mars 1938, då samtliga arrendekontrakt utgå, en genomgripande utrangering av dåliga gårdar, uthus m. m. måste ske,

torde underhållet av kvarblivande byggnader bättre kunna tillgodoses under förutsättning att anslagen icke ytterligare beskäras.

Stockholm den 5 oktober 1934.

G. LILLIEHÖÖK.
Arméfördelningschef.

Sam Granfelt.

Rätt avskrivet intygar:

W. Engbrink
Exp. underoff.

Bilaga B. *Avskrift.*

Till Konungen.

Vid nyligen avslutad besiktning av under min förvaltning stående etablissement har befunnits, att kasernerna vid Svea och Göta livgarden samt vid Svea artilleriregemente befinna sig, vad det yttre särskilt beträffar, i så dåligt skick, att byggnadernas bestånd äventyras.

Ytterputsen har på stora ytor lossnat och fallit ned eller är på väg att falla, skyddsblecken rosta sönder, varjämte fönsterkarmar och fönsterbågar börja att förfaras. En genomgående reparation kan icke utan allvarlig fara för byggnadernas förfall uppskjutas.

Med till förfogande ställda medel har det icke varit möjligt att — utan åsidosättande av erforderliga större reparationer å arméfördelningens övriga etablissement — kunna utföra ens det nödvändigaste av det yttre underhållet å dessa etablissement.

Vid Göta livgarde hava under de tre sista åren visserligen de mot kaserngården vettande delarna bättrats successivt, varjämte vid Svea artilleriregemente en del mindre ytor nödtorftigt uppsnyggats.

Beträffande de *yttre* fasaderna av Göta livgardes etablissement mot Linnégatan böra dessa repareras på en gång och därjämte samtidigt med Svea livgardes fasader mot såväl Banér- som Linnégatorna, enär i annat fall det yttre utseendet av dessa monumentala byggnader med sitt i vissa avseenden exponerade läge skulle i stadsbilden te sig i ett ännu sämre skick än vad nu är fallet.

Vad beträffar Svea artilleriregemente har underhållet av kasernetablissementet tidigare i hög grad åsidosatts på grund av regementets ifrågasatta utflyttning till Järvafältet. Sedan försvarskommissionen meddelat att med Svea artilleriregementes utflyttning till Järvafältet skulle komma att tills vidare anstå och det sålunda numera finnes skäl för det antagandet, att regementet under alla förhållanden kommer att kvarligga i sitt nuvarande etablissement åtskilliga år framåt, synes det mig ofrånkomligt att medel beviljas jämväl för underhåll av detta etablissements fasader mot Valhallavägen, mot norr och mot söder samt för de mest nödvändiga reparationerna av vissa plåttak.

För innevarande budgetår anslagna medel för större reparationer, titel 749, hava så starkt beskurits från föregående år, att jag av dem icke kan avsätta för här omnämnt ändamål erforderligt belopp utan att till stora delar åsidosätta det nödvändigaste underhållet av arméfördelningens övriga byggnader, uppgående — utom landstormsförråd — till

14 kasernetablissement samt 12 andra etablissement (skolor, övningsplatser och anstalter).

I syfte att kunna förverkliga nyssnämnda, sedan flera år tillbaka kvarstående plan att sätta dessa byggnader i erforderligt och värdigt skick har jag sistlidne sommar anmält omskrivna underhållsarbeten vid Svea och Göta livgarden såsom beredskapsarbeten. Därest emellertid dessa arbeten icke kunna i sin helhet utföras såsom beredskapsarbeten enligt insänd plan, är det dock nödvändigt att medel i någon form beviljas för underhållet av de båda livgardesregementenas fasader mot Banér- och Linnégatorna.

Övriga delar av ovannämnda tre kaserner skulle i så fall kunna iståndsättas successivt inom rimlig tid med ordinarie medel.

Vidare anser jag mig böra anmäla, att olyckstillbud på grund av nedfallande puts förekommit vid Göta livgarde.

På grund av vad här ovan anförts, får hos Eders Kungl. Maj:t jag i underdånighet anhålla, att enligt här utförd kostnadsberäkning (här ej bifogad) måtte ställas till mitt förfogande

dels 50,700 kronor för reparation av Svea och Göta livgardenas *yttre* byggnadsfasader,

dels 38,600 kronor för enahanda ändamål beträffande Svea artilleriregementes etablissement.

Stockholm den 19 december 1933.

Underdånigst

G. LILLIEHÖÖK.

Arméfördelningschef.

Sam Granfelt.

Rätt avskrivet intygar:

W. Engbrink
Expeditionsunderofficer.

Garnisonskommitténs arbetsutskott.

Bilaga C. *Avskrift.*

V. P. M.

med anledning av remiss den 2 januari 1935 angående de av riksdagens revisorer gjorda iakttagelserna beträffande förläggningsförhållandena å Järvafältet för Stockholms garnison.

De av revisorerna påtalade iakttagelserna och uttalandena beröra:

1. Yttre underhållet av de bägge fotgardesregementenas kaserner.
2. Önskvärdheten av att frågan angående vissa truppförbands permanenta förläggning snarast möjligt upptages till allvarligt övervägande.
3. Behovet av åtgärder för förbättrande av nu rådande förhållanden å Järvafältet (värmestugor, hygieniska anordningar m. m.).
4. Ordnande av förläggningsmöjligheter å Järvafältet med medel, som influtit av tomtförsäljning å Ladugårdsgärdet.

Garnisonskommittén.

Av här ovan omnämnda spörsmål beröra endast frågorna 2 och 4 det uppdrag, som jämlikt chefens för kungl. försvarsdepartementets skrivelse den 18 januari 1929 anförtrotts åt chefen för kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement, chefen för östra arméfördelningen och djurgårdskommissionen (garnisonskommittén).

Kortfattad historik.

De av revisorerna påtalade missförhållandena hava tidigare beaktats av de militära myndigheterna. Sålunda anbefallde Kungl. Maj:t efter därom gjord underdånig framställning redan år 1902 verkställandet av en utredning angående förflyttning till Järvafältet av kasernetablissementen tillhörande Stockholms garnison. Enligt statsrådsprotokoll den 7 april 1905 hade man emellertid kommit till den uppfattningen, att ännu många år skulle kunna förflyta, innan utflyttningen av kasernerna behövde komma till stånd. Statsutskottet, som anslöt sig till Kungl. Maj:ts proposition i frågan, framhöll bland annat att »särskilt vid det förhållandet, att större delen av Ladugårdsgärdet fortfarande bibehålles till exercisfält», kunde frågan om kasernförflyttning för lång tid undanskjutas. I skrivelse till Konungen den 18 maj 1905 uttalar emellertid riksdagen beträffande från försäljningen av norra Djurgården inflytande medel bland annat, att, sedan erforderliga medel för exploateringsverksamheten m. m. tagits i anspråk, återstående del skulle, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, tilläggas lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål samt att ifrågavarande medel i främsta rummet skulle användas för bestridande av utgifter för kasernetablissement.

På grund av kända förhållanden dröjde det icke så länge, som beräknats, förrän frågan om garnisonens utflyttning åter blev aktuell. I skrivelse till statsrådet och chefen för kungl. lantförsvarsdepartementet den 6 december 1916 avgav sålunda kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement yttrande och förslag rörande tidpunkten och ordningen för en allmän kasernutflyttning till Järvafältet, och redan före denna tidpunkt hade vissa bestämmelser utfärdats för kasernförläggning till övningsfältet. Sålunda överlämnades till fälttelegrafkåren ett område vid Nedre Frösunda för bland annat övningsändamål redan år 1912; år 1915 tilldelades nämnda kår Lilla Frösunda gård; åren 1916 och 1917 anvisades begränsade medel för befintliga byggnaders iordningställande och uppförandet av förrådsskjul. Jämlikt kungl. brev den 22 mars 1918 bestämdes, att ett nytt etablissement för kåren skulle uppföras vid Lilla Frösunda, vilket emellertid, sedan grundläggningsarbetena påbörjats, inhiberades genom departementschefsskrivelse den 11 april 1919. Sedermera hava ett flertal byggnader av mer eller mindre undermålig karaktär uppförts här. — År 1917 uppgjordes detaljplaner för en förplägnadsanstalt vid Ulriksdals station. Grundläggning påbörjades, men byggnadsarbetenas fortsättande inhiberades, likaledes genom departementschefsskrivelse den 11 april 1919. — För Svea ingenjörkår anbefalldes uppförandet av nytt kasernetablissement genom kungl. brev den 19 maj 1916, och detta förband är det enda, som erhållit kasernetablissement å Järvafältet. Detta togs i anspråk av kåren år 1922.

Till följd av förhållanden, som uppstått eller beräknades uppstå vid genomförandet av 1925 års härordning, upptogs på initiativ av forti-

fikationsdepartementet frågan år 1926 åter till prövning, men ledde ej till resultat.

I utlåtande nr 180 till 1928 års riksdag, angående bland annat grunder för exploateringen av viss del av norra Djurgården på grund av det mellan Kungl. Maj:t och kronan och Stockholms stad träffade avtalet, underströk statsutskottet angelägenheten av att exploateringen av Ladugårdsgärdet måtte komma till stånd utan onödig tidsutdräkt.

Samma år framhöll chefen för östra arméfördelningen i underdånig skrivelse *dels* betydelsen av att frågan om garnisonens utflyttning till Järvafältet med hänsyn till den förestående exploateringen av Ladugårdsgärdet snarast bringas till lösning såväl ur förläggnings- som ur utbildningssynpunkt som även för att exploateringsverksamheten skulle kunna genomföras i enlighet med av statsmakterna godkänd plan, *dels ock* nödvändigheten av att åtgärder vidtoges för avhjälpandet av den genom regementsindragningarna uppkomna förrådsutrymmesbristen.

Genom den här redan omnämnda departementschefsskrivelsen den 18 januari 1929 uppdrog sedermera också Kungl. Maj:t åt kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement att i samråd med chefen för östra arméfördelningen och djurgårdskommissionen verkställa utredning i fråga om för nämnda arméfördelning erforderliga förrådsutrymmen, ävensom att i samband därmed undersöka möjligheterna för de till Stockholms garnison hörande truppers utflyttning till Järvafältet samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill berörda utredning och undersökning kunde föranleda. Härigenom bildades den ovannämnda »garnisonskommittén».

Av garnisonskommittén uppgjorda förslag ang. Järvafältsförläggningen.

År 1931 hade garnisonskommittén utarbetat en generalplan för truppförbandens förläggning å Järvafältet. I underdånig skrivelse den 28 april samma år gjorde fortifikationsdepartementet framställning om att Kungl. Maj:t

dels måtte fastställa denna plan,

dels besluta om uppförandet av nytt etablissement för Svea artilleriregemente i första hand, emedan en exploatering av detta regementes kasernområde ansågs av den exploaterande myndigheten nödvändig inom närmaste åren, för att tomtförsäljningen skulle kunna planenligt genomföras,

dels ock besluta om uppförandet av ett etablissement för arméns intendenturförråd.

De skäl, som förestavade förslaget om det sistnämnda etablissementets uppförande, voro icke trängande behov av nya lokaler för detta förband, utan det förhållandet, att ett kasernetablissement för ett intendenturförråd innehåller ett stort antal byggnader, som utan olägenheter skulle kunna utnyttjas för förråd. I dessa kunde alltså uppläggas den materiel, som tilldelats garnisonens truppförband genom regementsindragningarna inom II, IV och V arméfördelningarna, och som ej kunde beredas plats vid kvarvarande truppförband, intill den framtida tidpunkt, då intendenturförrådet självt behövde taga sitt nya etablissement i besittning.

Beträffande ovanstående framställning anförde 1930 års försvarskommission uti underdånigt utlåtande den 26 januari 1932 bland annat, att

det borde anstå med uppförandet av nya etablissement, intill dess att kommissionens utredningar voro slutförda, och ifrågasatte, huruvida icke Svea artilleriregemente kunde provisoriskt förläggas till förutvarande Upplands artilleriregementes kaserner i Uppsala, vilka disponeras av arméns underofficersskola.

En undersökning av detta alternativ gav emellertid vid handen, att så stora kostnader voro förenade med dess genomförande, att det enbart av dessa skäl ansågs böra förfalla.

Beträffande förrådsutrymmesbristen har genom tillmötesgående från olika myndigheter flera tusen kvadratmeters golvyta kunnat disponeras inom indragna regementens etablissement såväl i Stockholm som i landsorten, varjämte ett antal förrådsskjul flyttats från dessa till kvarvarande förband. Då det emellertid är en tidsfråga, när i Stockholm sålunda upplåtna utrymmen komma att tagas i anspråk för annat ändamål, måste garnisonens förrådsfråga åter betraktas såsom högst betänklig, varom mera här nedan.

Genom Ladugårdsgärdets fortsatta exploatering hava utbildningsmöjligheterna för de kring detsamma förlagda truppförbanden — främst Svea och Göta livgarden (stridsvagnsbataljonen) och Svea artilleriregemente — kringskurits i betänklig grad. Härtill kommer, att Svea artilleriregementes kvarliggande i sina nuvarande kaserner anses, såsom redan framhållits, komma att verka hindrande för tomtförsäljningen. För att uppfylla de av statsmakterna uppställda direktiven för exploateringens genomförande, har därför djurgårdskommissionen, enligt vad som under hand inhämtats, utarbetat ett förslag till stadsplan öster om hitintills stadsplanelagda delar av Ladugårdsgärdet. Härigenom skulle exploateringen kunna fortgå utan att taga Svea artilleriregementes område i anspråk. Men på grund härav skulle också fotgardesregementenas övningsförhållanden i högsta grad ytterligare försämras. Huru situationen i utbildningshänseende redan är, framgår bland annat därav, att exempelvis den genom generalorder 940/1932 anbefallda försöksutbildningen sommaren 1932 icke kunde genomföras vid Svea livgarde.

Inför dessa utsikter framtvingades tanken att å Järvafältet uppföra ett mindre etablissement, som kunde utnyttjas av samtliga ovannämnda truppförband under olika perioder. En sådan byggnad borde enligt gjorda beräkningar uppföras för samtidig förläggning av en manskapsstyrka av omkring 500 man jämte officerare och underofficerare, varjämte skjul för 100 hästar, varmgarage för 10 vagnar, kokinrättning, utspisningslokal och marketenteri för manskapet samt bensinlagringsanläggning skulle tillkomma. På grund av vid olika tillfällen gjorda uttalanden av riksdagen och dess statsutskott syntes det angeläget, att dessa byggnader skulle kunna utgöra stommen till ett blivande, fullständigt utbyggt kasernetablissement, varigenom kostnaderna torde kunna utgå från influtna tomtförsäljningsmedel.

Med hänsyn till den relativt goda beskaffenheten av redan befintliga byggnader vid Risne, dit stridsvagnsbataljonen enligt den ovannämnda generalplanen, som efter granskning av särskild kommitté nu lär hava vunnit försvarskommissionens gillande, avsågs att förläggas, utarbetades ett förslag till ett mindre etablissement vid nämnda gård.

Detta upptogs av chefen för östra arméfördelningen, som i underdånig skrivelse den 11 februari 1933, nr 127/III, med utförlig motivering

hemställde, att Kungl. Maj:t täcktes till den då pågående riksdagen avlåta proposition om uppförandet av en sådan »övningskasern» vid Risne. Jämlikt chefens för försvarsdepartementet ämbetsskrivelse den 24 mars 1933 föranledde emellertid förslaget icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Såsom ovan redan framhållits, har förrådsutrymmesfrågan åter börjat bliva brännande. Sedan förslaget om nyssnämnda övningskasern år 1933 utarbetades, vilken av ekonomiska och militära skäl tänktes förlagd till Risne, hava jämlikt kungl. brev den 14 juni 1933 återstående delar av förutvarande livregementets dragoners etablissement ställts till tekniska muséets förfogande. De båda stallängorna med omkring 5,000 m² sammanlagd golvyta disponeras likväl alltjämt för förrådsändamål, dock ej längre än till den 1 januari 1943. Inom förutvarande positionsartilleriregementets etablissement disponeras omkring 4,000 m², vilka, med undantag för en mindre del, tagits i anspråk uteslutande för förrådsändamål. Lokalerna skola emellertid jämlikt av kungl. byggnadsstyrelsen i skrivelse den 18 april 1934 utfärdade föreskrifter kunna vara utrymda tre månader efter därom gjord tillsägelse. På grund av etablissementets pågående ombyggnad och upplåtande för annat ändamål måste räknas med ett snart uppkommande krav på därvarande förrådslokalers evakuering. Det kan därför ifrågasättas, huruvida icke en eventuell övningskasern i enlighet med ovanstående i stället borde uppföras vid Ulriksdals station (Bagartorp), dit arméns intendenturförråd i Stockholm är avsett att förläggas. Härigenom kunna vid uppkommande behov uppföras förrådsbyggnader eller andra byggnader, som med lätthet och utan nämnvärd kostnad låta sig omändras på sådant sätt, att de sedermera kunna ingå i intendenturförrådets enligt plan utbyggda etablissement.

Stockholm den 4 januari 1935.

INGEMAR PETERSSON.

Ordförande i garnisonskommitténs arbetsutskott.

Y. Rydbeck.

Bilaga D.

Utdrag ur chefens för östra arméfördelningen underdåniga inspektionsrapporter 1930—1934.

Till Konungen.

Hos Eders Kungl. Maj:t får jag i underdånighet jämlikt TjR § 42: 14 och I Exp § 11: 6 avgiva inspektionsrapport för utbildningsåret 1929—1930.

— —

Vid de i Stockholm förlagda förbanden (I. 1, I. 2 S, K. 1 och A. 1) har *utbildningsarbetet* i avsevärd grad försvårats genom de minskade övningsmöjligheterna å Ladugårdsgärdet. Härtill bidrager främst den för varje år ökade trafiken och därjämte att ifrågavarande område även i övriga avseenden av allmänheten alltmer tages i bruk. På grund av dessa omständigheter är det uteslutet, att å Ladugårdsgärdet bedriva fältmässiga övningar. Praktiskt taget utgör Järvafältet numera truppförbandens enda övningsområde, dit all stridsutbildning måste förläggas.

Det är fördenskull en bjudande nödvändighet, att förberedelsearbetet för truppförbandens förflyttning till Järvafältet snarast avslutas, och byggnadsarbetet därstädes kommer till utförande. Under rådande omständigheter torde icke böra ifrågasättas att för tillfälliga förläggningsanordningar nedlägga avsevärda kostnader utom i den mån dessa anordningar kunna infogas i de blivande etablissementen. Av arméfördelningschefen har föreslagits, att dessa skulle bestå av en vinterbonad del, avpassad efter behov förekommande under hela året, och en annan del, avsedd för den under sommarhalvåret tillkommande styrkan. Angeläget synes vara, att arbetena bedrivas i den ordning, att sistnämnda behov närmast och successivt tillgodoses för möjliggörande av truppens förläggning till Järvafältet under sommaren.

I vad mån dessa synpunkter komma att beaktas av den genom d. s. den 18 januari 1929 tillsatta kommittén undandrager sig för närvarande mitt bedömande liksom tidpunkten, då ifrågavarande arbeten kunna med säkerhet beräknas påbörjade och avslutade. Det är dock av utomordentlig betydelse, att någon del av de blivande etablissementen snarast uppföras i syfte att närmast tagas i bruk för förläggning under sommarhalvåret. Sannolikt komma dock flera år att förflyta, innan utbildningen sommartid helt kan förläggas till Järvafältet.

Förbanden äro tillsvidare för sin förläggning inomhus å övningsfältet hänvisade till de vid vissa platser befintliga värmestugorna, vilka icke rymma mer än ett svagt kompani vardera. Under tiden för sommarsoldatskolan kan visserligen förläggning under tak härigenom beredas för huvuddelen av manskapet; under repetitionsövningarna återigen måste större delen av truppen förläggas i tält. Av officerare och underofficerare kan endast ett begränsat antal beredas kvarter hos vissa arrendatorer.

Det torde vara uppenbart, att en dylik förläggning under längre tid och ofta återkommande måste för all personal bliva synnerligen påfrestande. Exempelvis vid I. 1 har under tiden intill den 9 september kompanierna varit förlagda å övningsfältet under minst 30 dagar, m. a. o. de värnpliktiga hava under en tredjedel av sin första tjänstgöring varit förlagda utan möjlighet att under natten avtaga kläderna och hava under denna tid varit underkastade de primitiva anordningar i fråga om utspisning, hygien m. m., vilka äro förknippade med den provisoriska inkvarteringen. Under regementsövningarna har regementet varit förlagt utanför kasernen under fjorton av de tjugoen arbetsdagarna och därvid huvudsakligen i bivack.

Det är givet, att här berörda förhållanden icke äro ägnade att göra värnpliktstjänstgöringen omtyckt. Härtill kommer, att förläggningen på övningsfältet för befälet medför kostnader, vilka endast till en ringa del ersättas av kronan. Att dessa omständigheter i förening komma att i längden menligt inverka på arbetsglädjen och därmed även på utbildningsresultatet är sannolikt.

Härtill kommer, att vården av materielen kan vid förläggning å Järvafältet icke ske med sådan omsorg och grundlighet som vid förläggning i kasern, varjämte slitningen av persedlarna blir avsevärt större än under normala förhållanden.

På grund av otillräckliga anslag för truppförbandens övningar har förläggningen till övningsfältet i regel uppdelats på tredagarsperioder, varigenom traktamentena till officerare och underofficerare inbesparats. Vis-

serligen medför denna anordning vissa fördelar bland annat i fråga om vapen och persedelvård, men olägenheterna äro samtidigt avsevärda. De talrika marscherna till och från övningsfältet äro synnerligen tidskrävande och inkräkta väsentligt på den otillräckliga övningstiden. Vid gardesregementena måste ofta avsevärd styrka kvarlämnas i kasernerna för bestridande av vakttjänst, då medel saknats för vaktkontingenternas transporter mellan staden och övningsfältet; vid stridsvagnsbataljonen förslites materielen hårt utan motsvarande utbyte i utbildningshänseende. Det måste anses oskäligt att officerare och underofficerare förtages varje ersättning för de med förläggningen utanför huvudstaden förenade kostnaderna.

I syfte att möjliggöra en förläggning av trupperna till övningsfältet under längre sammanhängande perioder ingick chefen för östra arméfördelningen den 15 sistlidne mars med underdånig framställning (avd. IV nr 371) om erhållande av särskilt anslag för bestridande av vissa med sådan förläggning förenade kostnader, vilken framställning dock icke vann nådigt bifall.

Under följande utbildningsår komma ovan antydda olägenheter att alltjämt göra sig gällande. I syfte att i någon mån förbättra utbildningsförhållandena vid därav berörda truppförband synes ofrånkomligt

att de underdåniga förslag, vilka komma att insändas av kommissionen, tillsatt genom d. s. den 18 januari 1929, givas skyndsammast möjliga behandling, samt

att vid utmätande av anslag till truppförbandens övningar vederbörlig hänsyn tages till de särskilda omständigheterna vid de i Stockholm förlagda regementena och kårerna.

Stockholm den 29 november 1930.

Underdånigst

G. LILLIEHÖÖK.

Arméfördelningschef.

Rappe.

1931.

I min för utbildningsåret 1929—1930 avgivna inspektionsrapport lämnas en redogörelse för de svårigheter, som vidlåda *utbildningsarbetet* vid vissa i Stockholm förlagda truppförband (I. 1, I. 2 S, K. 1 och A. 1). Dessa svårigheter ökas i samma mån som den numera igångsatta exploateringen av Ladugårdsgärdet fortskrider. Det är fördenskull en bjudande nödvändighet, att garnisonens utflyttning till Järvafältet på allt sätt påskyndas.

Stockholm den 20 november 1931.

Underdånigst

G. LILLIEHÖÖK.

Arméfördelningschef.

Nils Stenbeck.

1932.

De svårigheter för utbildningsarbetet vid vissa i Stockholm förlagda truppförband, vilka framhållits i mina åren 1930 och 1931 ingivna inspektionsrapporter, äro alltjämt kvarstående. De olägenheter i berörda hänseende, som av de nuvarande förläggningsförhållandena beredas I. 1, framgå med önskvärd tydlighet av sekundchefens rapport rörande genom go nr 940/1932 anbefalld försöksutbildning, vilken rapport bifogats min underdåniga skrivelse[1] den 21 innevarande månad avd. I nr 4717.

I detta sammanhang må framhållas, att det samtidiga förläggandet till Järvafältet under en del av sommaren av signalofficerskursen (go nr 2336/1931) samt artilleriets fältmätskola (go nr 560/1932) kom att medföra svårigheter, då det gällde att tillgodse garnisonens behov av förläggningsutrymmen på övningsfältet. Dessa voro under juli—augusti så strängt upptagna, att det sedvanliga förläggandet av AUS till Järvafältet för utförande av fältskjutningar m. m. ej kunde komma till stånd på sätt, som ur skolans synpunkt hade varit önskvärt.

Stockholm den 28 november 1932.

Underdånigst

G. LILLIEHÖÖK.

Arméfördelningschef.

Nils Stenbeck.

1933.

De svårigheter för utbildningsarbetet vid vissa i Stockholm förlagda truppförband, vilka framhållits i mina under de tre senaste åren ingivna inspektionsrapporter, äro alltjämt kvarstående och synas komma att ytterligare ökas, därest ett i dagarna framlagt förslag om ändring av den för Ladugårdsgärdets exploatering fastställda planen bliver genomfört. Kravet på en snar lösning av frågan om Stockholms garnisons utflyttning till Järvafältet gör sig därför allt mera gällande.

Stockholm den 24 november 1933.

Underdånigst

G. LILLIEHÖÖK.

Arméfördelningschef.

Nils Stenbeck.

1934.

De svårigheter för utbildningsarbetet vid vissa i Stockholm förlagda truppförband, vilka framhållits i mina under de fyra sista åren ingivna inspektionsrapporter, hava ytterligare ökats genom Ladugårdsgärdets fortgående exploatering och genom otillräckliga anslag för vidtagande av erforderliga förbättringar å Järvafältet. Förhållandena å sistnämnda övningsfält framgå av bilagda avskrift av sekundchefens för I. 1 skrivelse, avd. I, nr 878 (bilaga 2). De i skrivelsen påtalade bristerna äro av mig

[1] Här ej bifogad.

uppmärksammade men kunna endast i ringa mån och i långsam takt avhjälpas på grund av medelsbristen.

— —

Stockholm den 23 november 1934.

Underdånigst
G. LILLIEHÖÖK.
Arméfördelningschef.

E. Grill.

Rätt utdraget intygar:
W. Engbrink
Expeditionsunderofficer.

Bilaga E. *Avskrift.*

Östra arméfördelningen.
Stabsexpeditionen.

Till kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

Erfarenheten från de senare åren beträffande arrende- m. fl. gårdar å Järvafältet har givit vid handen, att en stor del av dessa gårdar i avseende å underhåll och drift icke befinna sig i nöjaktigt skick. Sålunda finnas gårdar, vilkas byggnader, såväl beträffande manbyggnader som framför allt uthus, äro av ålderdomlig beskaffenhet och otidsenliga i avseende på både hygien och driftsmöjligheter. Förr eller senare måste därför tagas under övervägande, huruvida det för staten är eller kan bliva för framtiden ekonomiskt bärande att företaga dyrbara ombyggnader för att kunna utarrendera desamma, eller om det blir mera lönande att nedlägga en del arrendegårdar och beträffande andra vidtaga vissa förändringar. Vissa gårdar äro i ett sådant skick, att hälsovårdsmyndigheterna i en del fall redan ingripit; i andra fall kunna ingripanden förväntas.

De senare årens större reparationer och om- eller nybyggnader hava för kronans del inriktats på att sätta vissa gårdar i sådant tillstånd, att kronan av dessa kan beräknas erhålla någorlunda normala arrenden. Dessa gårdar äro sådana, som — så vitt nu kan förutses — kunna och jämväl böra bibehållas såsom arrendegårdar även efter en eventuell utflyttning till Järvafältet av Stockholms garnison. Å andra sämre gårdar har intet åtgjorts, enär *dels* vederbörande arrendatorer svara för underhållet och *dels* Järvafältets stat ännu icke medgivit de omfattande åtgärder, som varit behövliga för dessa gårdars försättande i det skick, som numera är erforderligt för ekonomisk drift.

Emellertid bör frågan om arrendegårdarnas bibehållande eller slopande icke enbart ses ur rent ekonomisk synpunkt. Möjligheterna för ett rationellt användande och utnyttjande av Järvafältet såsom övningsfält, för vilket ändamål det är inköpt, spelar härvid en betydande roll. Ju mera de i Stockholm förlagda truppförbanden erhålla minskade möjligheter för även den rent elementära utbildningen, desto mera ökas självfallet kravet på Järvafältets användning och användbarhet.

Från garnisonens truppförband hava nämligen tid efter annan framställningar inkommit angående ändring av bestämmelserna i arrendekontrakten å Järvafältet i syfte att skapa bättre övningsmöjligheter. Genom nu gällande avtal belastas övningsanslagen i alltför stor utsträckning med ersättning för markskador o. d., varjämte utnyttjandet av övningsfältet i många fall icke alls låter sig göra på grund av vissa arrendegårdars lägen och omfattning. Förläggningsförhållandena å övningsfältet äro även, såsom vid tidigare tillfällen upprepade gånger påpekats, för närvarande ingalunda tillfredsställande. Åtgärder för ovan antydda olägenheters avhjälpande måste sålunda förr eller senare oundvikligen vidtagas.

Frågans lösande innebär sålunda ett avvägande mellan ekonomiska och övningstekniska krav.

Den 14 mars 1938 utgå praktiskt taget samtliga kontrakt med arrendatorerna. Till denna tidpunkt torde därför en allmän uppsägning av nu gällande avtal bliva erforderlig i och för reglerandet av ovan nämnda förhållanden. För arrendatorernas vidkommande bör, med anledning av vad ovan anförts, senast under år 1936 meddelande givas om de förändringar, som kunna bliva erforderliga att vidtaga för fortsatt utarrendering efter förenämnda tidpunkt samt villkoren härför.

Detta skulle innebära, att en generalplan, omfattande riktlinjerna för såväl övningsfältets framtida disponerande för garnisonens övningar som ock beträffande den ekonomiska, administrativa och agrikulturella förvaltningen, bör föreligga färdig redan år 1936. För att emellertid detta skall bliva möjligt kräves, att det förberedande arbetet snarast igångsättes, enär uppgörandet av en sådan plan otvivelaktigt kommer att bliva både omfattande och tidsödande.

En sådan generalplan synes mig beträffande arrendena böra innehalla utredning om och förslag till åtgärder bland annat i följande hänseenden:

1. uppgift på de arrendegårdar, som böra nedläggas, och huruvida byggnaderna å dessa böra helt eller delvis rivas eller, därest de härför lämpa sig, omändras till inkvarteringsgårdar eller uthyrningslägenheter;
2. den på grund av arrendeindragningar eller av andra orsaker erforderliga omgestaltningen av jordbruksdriften genom att exempelvis vissa åkerdelar läggas i vall eller brukad mark överflyttas till annan arrendegård;
3. omreglering av gränserna för kvarblivande arrendegårdar efter en för varje gård lämpad storlek och form med frångående av gårdarnas benämning i jordaböckerna, vilket vid nya kontraktsavtal möjliggöras därigenom, att kronan övertager betalningsskyldigheten för samtliga fastighetsskatter;
4. tillgodoseendet av det ökade behovet av artilleriskjutnings- och fältskjutningsområden, varvid hänsyn även bör tagas till granatkastar-, infanterikanon-, pansarbil- och stridsvagnsförband;
5. noggrannare och ändamålsenligare kontraktsbestämmelser rörande kvarblivande arrendatorers skyldigheter i avseende på skötsel av åker och äng samt underhåll av byggnader, hägnader, diken och vägar m. m.

Ovan har framhållits, att denna generalplan borde föreligga färdig redan under år 1936, och att utarbetandet av densamma därför snarast bör påbörjas. Såsom skäl härför må framhållas önskvärdheten av att vederbörande arrendatorer erhålla god tid för erforderliga förberedelser för en eventuell avflyttning eller för den omläggning av jordbruksdriften, som

kan bliva en följd av generalplanen. Emot ett uppgörande av en sådan plan redan till denna tidpunkt kan visserligen det skälet anföras, att statsmakterna bland annat i avvaktan på 1930 års försvarskommissions utredningar ännu icke fattat beslut om garnisonens sedan omkring 30 år tillbaka planerade utflyttning till Järvafältet. Att påbörja uppgörandet av en generalplan med här ovan angivet syfte torde emellertid icke kunna uppskjutas till den tidpunkt, då försvarskommissionens utredning föreligger färdig och statsmakterna tagit definitiv ställning till densamma. Härtill kommer, att resultatet av den av Kungl. Maj:t år 1929 anbefallda utredningen angående bland annat garnisonsutflyttningen till Järvafältet är av den beskaffenhet, att man har berättigad anledning antaga, att några nämnvärda förändringar beträffande de härvid föreslagna platserna för de olika etablissementen knappast kunna komma ifråga. Något vägande skäl att uppskjuta den omskrivna generalplanens snara utarbetande föreligger sålunda icke.

Med anledning av det ovan anförda får jag härmed äran anhålla, att departementet ville gå i författning om åtgärders vidtagande för erforderlig utredning i ovan angivet syfte.

Stockholm den 29 oktober 1934.

G. LILLIEHÖÖK.
Arméfördelningschef.

Sam Granfelt.

Rätt avskrivet intygar:

W. Engbrink
Expeditionsunderofficer.

Bilaga F. *Avskrift.*

Kungl. Svea livgarde.
Regementsexpeditionen.

Till chefen för östra arméfördelningen.

Uti skrivelser *avd. I* nr 743/1930, 446/1932, 620/1932, 595/1933 och 790/1934, *avd. III* nr 3/1931, 147/1932 och 81/1934 samt *avd. IV* nr 63, 76 och 268/1930 har jag upptagit förläggnings- och utbildningsförhållandena vid regementet till behandling och framställt vissa önskemål, vilka dock, till följd av brist på medel, endast i ringa grad kunnat förverkligats. Med hänsyn till ärendets stora betydelse för regementets tjänstbarhet anser jag mig icke kunna underlåta att ånyo bringa hithörande frågor, ehuru väl kända, på tal till den åtgärd generalmajoren prövar lämpligt.

För utbildningens ändamålsenliga bedrivande måste kompanierna redan några veckor efter tjänstgöringens början förläggas till Järvafältet. Utmarschen dit äger vanligen rum på måndagar och återmarschen på fredagar eller lördagar beroende på tillgängliga medel. Under förläggningen bor truppen i regel i tält och utspisas ur kokvagn utan tillgång till servis. Förläggning under längre tid anses med skäl synnerligen ofördelaktigt för truppens tjänstbarhet, och äro här nedan endast de största olägenheterna angivna.

Alla de bekvämligheter och fördelar, som kasernförläggningen medger, får truppen avstå ifrån. Vid otjänlig väderlek har större delen av truppen under fritid endast tälten att vistas i, vilket ur hygienisk synpunkt är synnerligen ofördelaktigt, samtidigt som det verkar nedsättande på

arbetsglädjen. Då permissionsmundering icke kan medföras, kan truppen icke få den permission för att besöka sina hem, som den erhåller vid förläggning i kasern, och på vilken densamma sätter ett mycket stort värde. Ett av de förnämsta medlen för befälet att hålla arbetsintensiteten uppe går härigenom förlorat. Genom de upprepade marscherna till och från övningsfältet går mycken tid förlorad, som eljest kunde anslås åt andra viktiga utbildningsgrenar. Till följd av brist på materiel kan en sådan utomordentligt viktig utbildningsgren som gymnastik endast i mycket ringa grad bedrivas. Man kan utan överdrift säga, att regementet i jämförelse med andra truppförband med ordnade förläggningsförhållanden är utomordentligt handikapat.

För befälet medför den långvariga förläggningen på Järvafältet avsevärda uppoffringar samt dessutom stora kostnader. De gårdar, där inomhusförläggning kan äga rum kunna icke ens jämställas med tredje klassens hotell. Övningsanslagets otillräcklighet medger icke en i följd utsträckt förläggning över lördag—söndag, varigenom traktamente icke kan utbetalas för dessa dagar. Då dessutom det mindre traktamentet utgår endast fr. o. m. 4 dagen, får befälet vidkännas en icke obetydlig extra utgift.

Enär det torde dröja många år, innan regementets eventuella förflyttning kan bliva avgjord och slutförd, måste här ovan framställda ogynnsamma förhållanden i görligaste mån mildras, på det att regementets tjänstbarhet icke må försämras. Det kan icke heller vara rättvist, att truppförband tillhörande Stockholms garnison skola vara missgynnade i jämförelse med truppförband i landsorten.

Uti bifogade VPM hava sammanställts de synpunkter och önskemål, som blivit framförda av bataljons- och kompanichefer i av mig infordrade yttranden. Genom vidtagande av erforderliga, där angivna åtgärder, skulle givetvis många förbättringar kunna utvinnas. Därutöver får jag för egen del anföra följande.

För att vinna tid kan ifrågasättas, huruvida icke kronan borde tillhandahålla bussar, som transporterade truppen vissa dagar till och från övningsfältet, framför allt vid allmän permission. Då tältförläggning torde vara ofrånkomlig under ett flertal år fram i tiden, torde böra undersökas, huruvida icke permanenta tältläger borde anordnas på vissa platser t. ex. vid Kymlinge, Hägerstalund och Bög. För personalens trevnad skulle på så sätt mycket kunna göras, och befälet skulle även kunna i viss utsträckning befrias från skyldigheten att förläggas med truppen, vid vilken endast erforderligt dagbefäl skulle behöva närvara. Bleve förläggningen ordnad och finge permanent karaktär, skulle säkerligen kommunikationerna komma att ordnas av härför intresserade bussbolag. Utan statsmakternas ingripande torde dock föga kunna uträttas, och självfallet måste förbättringarna komma att medföra ökade kostnader. Regementets tjänstbarhet påfordrar dock obönhörligen, att åtgärder snarast vidtagas för de största missförhållandenas avhjälpande.

Stockholm den 20 november 1934.

CARL TERSMEDEN.
Sekundschef.

Harald Pfeiff.

Rätt avskrivet intygar:

C. Rich. Zandrén
Adjutant.

Till bilaga F. *Avskrift.*

V. P. M. rörande förläggningsförhållandena å Järvafältet.

Vattenförhållandena äro, särskilt under de i regel långvariga bivackförläggningarna sommartid, så dåliga, att även de enklaste hygieniska krav icke kunna tillgodoses. Vid ett flertal förläggningsplatser hava sålunda under de senaste årens torra somrar ofta nog till och med svårigheter uppstått att erhålla användbart dricksvatten åt manskap och hästar.

Anordningar för att giva truppen tillfälle till bad eller tvättning saknas vid flera av de mest använda förläggningsplatserna, eller befinna sig dessa i sådant skick (exempelvis badplatsen vid Bög och badanordningen vid Kymlinge), att de icke på ändamålsenligt sätt kunna utnyttjas.

Ett iordningsställande av ytterligare ett antal brunnar med pumpar och dessas förseende med cementerade anordningar för tvättning samt för vattning av hästar synes därför vara av behovet påkallat. Likaså torde nu befintliga pumpar i viss utsträckning vara i behov av reparation.

Latriner.

Vid en del förläggningsplatser saknas permanenta bekvämlighetsanordningar, helt eller delvis, eller befinna sig dessa i ett bristfälligt skick. Med den omfattning, som förläggningarna på Järvafältet särskilt under de senaste åren tagit, delvis till följd av Ladugårdsgärdets bebyggande, kan ett användande av latringropar i den utsträckning, som nu måst äga rum, icke ur hälsovårdssynpunkt anses vara tillrådligt. Vissa terrängområden i anslutning till förläggningsplatserna bestå snart blott av mer eller mindre väl igengrävda latringropar och kunna knappast längre begagnas som övningsterräng.

Permanenta bekvämlighetsinrättningar av tillräcklig storlek och tillräckligt antal med hänsyn till samtidig förläggning av flera förband vid samma förläggningsplats torde erfordras. Bestämmelser för dessa inrättningars tillsyn och tömning böra i samband härmed utfärdas.

Matavfall m. m.

Permanenta anordningar för matavfall, konservburkar, emballage, sopor o. dyl. böra likaledes ordnas och bestämmelser utfärdas för dessas tillsyn och tömmande. I likhet med vad ovan sagts om latringroparna, äro områdena närmast omkring förläggningsplatserna översållade av mer eller mindre noggrant nedgrävda avskrädeshögar, vilka sommartid sprida en obehaglig lukt, och vilka ofta grävas upp av allehanda djur. Bestämda platser för bränning (uppläggning) av begagnad halm, granris o. dyl., försedda med tydliga anslag, böra jämväl anordnas.

Stallutrymmen.

Erforderliga stallutrymmen tillhörande kronan saknas t. ex. vid Eggeby och Akalla samt befinna sig i bristfälligt skick t. ex. vid Kymlinge.

Kokvagnsskjul m. m.

Nu befintliga kokvagnsskjul, försedda med väggar, hava visat sig vara synnerligen ändamålsenliga. Ett anordnande av dylika (helst med

plats för två kokvagnar) på de platser, där sådana saknas, (t. ex. vid Bög, Eggeby, Husby och Hästa) samt anbringande av väggar för de skjul, som sakna dylika, skulle i hög grad underlätta koktjänsten.

Redskapsskjul innehållande dels för rengöring av bivackplatserna erforderliga verktyg (krattor, kvastar, korgar, o. dyl.), dels viss förläggningsmateriel (tältsängar, bord, bänkar, belysningsmateriel o. dyl.) böra uppsättas. Materielen ifråga bör förvaras under resp. arrendatorers vård.

Källarlokaler samt förrådslokaler, avsedda uteslutande för truppens bruk, skulle givetvis även vara av stort värde.

Ved.

Kvaliteten å den ved, som tillhandahålles truppen, har ofta nog varit för låg i förhållande till sitt pris. Veden bör uppläggas skyddad för regn och icke i omedelbar anslutning till bivackplatserna, enär det då visat sig medföra svårigheter att kontrollera vedåtgången.

Besådd mark.

Ur övningssynpunkt är det av största vikt, att de områden, som vissa arrendatorer äga att beså utan att markskadeersättning skall utgå, nedbringas till minsta möjliga. Enligt arrendekontraktens bestämmelser lära vissa områden, *där militära övningar ej hindra det,* få besås med säd. Den årligen besådda arealen är emellertid av avsevärd omfattning och *till stort förfång för utbildningen.* Därest truppavdelningar under övningar beträda dylika områden, uppstå lätt mindre tilltalande kontroverser mellan befälet och arrendatorerna, vilka sistnämnda i vissa fall hävda den uppfattningen att beträdande av dylik mark icke får äga rum.

Av största betydelse är vidare, att det fåtal områden, där fältskjutning i trupp får äga rum, icke besås. Detta gäller såväl områden sydväst Hägerstalund som områden i Bögdalgången, för vilka sistnämnda dock särskilda arrendekontrakt gälla. En ändring härutinnan torde vara ofrånkomlig, såvida över huvud taget fältskjutning i trupp skall kunna äga rum.

Vägförbindelser.

Vägförbindelserna till förläggningsplatserna äro på ett flertal ställen i stort behov av reparation och översyn. I sitt nuvarande skick äro de vid regnig väderlek mångenstädes knappast framkomliga för lastbilar och tyngre anspannsfordon.

Permanenta övningstelefonnätet.

Detta är i behov av reparation och komplettering för att möjliggöra dess utnyttjande vid grundläggande övningar i användande av permanenta nätet vid signalutbildningen.

Säkerhetsföreskrifter vid fältskjutning.

Den ökade bebyggelsen utanför Järvafältets gränser har medfört, att civila personer i stor utsträckning ströva omkring i övningsterrängen för att plocka bär, svamp o. s. v. En omarbetning av ovannämnda säkerhetsföreskrifter torde därför vara erforderlig.

Infanterimarkörskydden äro å flera håll i behov av förstärkning och nya dylika behöva upptagas i syfte att möjliggöra en ur taktisk synpunkt mera ändamålsenlig uppställning av målen på djupet, än vad nu är fallet.

Försäljare.

En kontroll i någon form å försäljarna av förfriskningar o. dyl. är av behovet påkallat. Förbud för dessa försäljare att uppehålla sig på bivackplatserna och att där idka försäljning bör utfärdas, enär truppens behov av dylika varor helt kan och bör tillgodoses ur kompaniernas marketenterier. Under nu rådande förhållanden ströva en del löst folk omkring i eller i närheten av bivackplatserna, såväl under dagen som efter mörkrets inbrott. Att under sådana omständigheter materiel och utrustning av olika slag på obekant sätt förkomma vid truppen är icke att förvåna sig över.

Därest icke all civil ambulerande försäljningsverksamhet inom övningsfältet kan förbjudas, borde särskilda tillståndsbevis utfärdas för ett antal försäljare, vilka bevis vid anfordran av truppbefälet skulle företes.

Med hänsyn till befälets och manskapets trevnad å de olika förläggningsplatserna kunna följande önskemål framställas:

a) förläggningsutrymmena för officerare och underofficerare utökas (t. ex. vid Bög, Kista, värmestugan vid Järva skjutbanor),

b) reparation av bostäder, matsalar, kök, eldstäder samt komplettering (nyanskaffning) av sängutredning, bord, stolar, tvättställ och tvättservis samt matservis,

c) ordnande av bättre belysning (elektrisk) i rummen samt anordningar för belysning (elektrisk) vid bivack- och utspisningsplatserna,

d) anskaffning av bord och bänkar av enklaste slag för manskapets utspisning,

e) enhetlig taxa för inkvartering, hyra av kök, matsal, porslin och linne samt avsevärt lägre pris per bädd vid förläggning ett flertal dagar eller då ett flertal bäddar äro ordnade i samma rum.

Rätt avskrivet intygar:

C. Rich. Zandrén
Adjutant.

Kungl. arméförvaltningens domäntjänstemans

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 12, § 6.

Ä. P. M. angående förläggningsförhållandena å Järvafältet.

Möjligheterna till inkvartering i Järvafältets arrendegårdar äro mycket små. Där så kunnat ske ha arrendatorerna avstått ett eller flera rum, vari officerare och underofficerare kunna förläggas. För manskapets förläggning under tak äro för omkring 10—15 år sedan s. k. värmestugor uppförda invid ovan nämnda inkvarteringsgårdar. Värmestugorna voro ursprungligen avsedda att tagas i bruk endast under kortare tidsperioder. Liksom för officerare och underofficerare äro anordningarna i dessa

primitiva. Sålunda saknas förläggningsmateriel m. m., vilket ur hygienisk synpunkt är en betänklig brist, som snarast bör avhjälpas i synnerhet som numera värmestugorna komma till flitig användning. I vad som ankommer på fortifikationsdepartementet äro i den mån anslag beviljats anstalter till förbättrande av förläggningsförhållandena redan vidtagna. I staten för innevarande budgetår för Järvafältet äro omkring 12,000 kronor och för nästa år omkring 20,000 kronor upptagna till arbeten, som avse nyssnämnda ändamål, såsom anläggande av tvättstugor kombinerade med kokrum vid fem förläggningsplatser, upptagning av brunnar, reparation av förläggningsbyggnader m. m. En stor olägenhet är avsaknaden av elektriskt ljus. För att så småningom få en elektrifiering av hela Järvafältet till stånd begärdes i statförslaget för budgetåret 1932/1933 6,000 kronor till förberedande arbeten, men framställningen blev ej beaktad. En lika stor summa uppfördes i påföljande års stat och blev beviljad. I statförslaget för 1935/1936 äro 10,000 kronor för samma ändamål uppförda. Framställning gjordes dessutom år 1933 att få arbetet utfört såsom beredskapsarbete, men utan resultat. Ävenledes har genom enskild motion under 1933 års riksdag försök gjorts att genom ett anslag om 15,000 kronor få elektrifieringsfrågan på väg, men motionen blev avslagen. Det blir därför nödvändigt att upptaga kostnaderna för anläggningen i innevarande års petita.

Frågan om de åtgärder, som lämpligen böra vidtagas för förbättrande i övrigt av förläggningsförhållandena, är beroende av tidpunkten för genomförandet helt eller delvis av garnisonens kasernering på Järvafältet. Dröjer man härmed ännu några år framåt, blir det nödvändigt att vidtaga andra åtgärder än en upprustning av de nuvarande förläggningslokalerna, vilket med hänsyn till deras otillräcklighet och dåliga beskaffenhet säkerligen kommer att draga rätt så stora kostnader, om de i hygieniskt hänseende skola bliva fullt tillfredsställande för en längre tids förläggning. Det synes mig vara mera ekonomiskt och ändamålsenligt att i stället uppföra för en permanent förläggning av t. ex. en övningsbataljon erforderliga byggnader, vilka sedermera kunna ingå som en del i något av de blivande kasernetablissementen å Järvafältet.

Stockholm den 5 januari 1935.

N. WIKANDER.
Domäntjänsteman.

Djurgårdskommissionens
yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 12, § 6.

Till Konungen.

Genom remiss den 22 december 1934 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt djurgårdskommissionen att avgiva yttrande i anledning av riksdagens revisorers berättelse av den 16 december 1934, i vad avser däri under fjärde huvudtiteln: försvarsdepartementet, § 6, gjorda uttalanden angående

de mindre tillfredsställande förläggnings- och övningsförhållanden, som nu finnas vid en del truppförband inom Stockholms garnison. Revisorerna ifrågasätta, om icke någon del av de genom exploateringen av Ladugårdsgärdet influtna försäljningsmedlen kunde tagas i anspråk för ordnandet av förläggningen på Järvafältet och beredandet av ersättning för den fördel, som tillgången till Ladugårdsgärdet inneburit för särskilt gardesregementena. Härvid påpeka revisorerna, att sådana försäljningsmedel anlitats, då det gällt att till Järvafältet utflytta artilleriets tygförråd och laboratorier.

Med anledning av vad riksdagens revisorer sålunda anfört, får djurgårdskommissionen i underdånighet anföra följande.

Kommissionen tillåter sig att hänvisa till sitt underdåniga yttrande den 18 februari 1933, i vilket kommissionen förklarade sig ur de synpunkter, som den har att företräda och bevaka, icke hava något att erinra emot den då gjorda underdåniga framställningen. Denna framställning avsåg uppförandet av en s. k. övningskasern å Järvafältet att tjäna såsom förläggning under de tider, då truppförband ur Stockholms garnison för övningar uppehölle sig å Järvafältet. Enligt den då föreliggande byggnadsplanen skulle övningskasernen ingå i ett av de kasernetablissement, som avsåges att vid en utflyttning av de nu i Stockholm förlagda truppförbanden till Järvafältet uppföras därstädes. I arbetsplanen ingick, att medel till övningskasernen skulle tagas av försäljningsmedlen från Ladugårdsgärdets exploatering. Då djurgårdskommissionen icke hade något att erinra emot detta förslag, tog kommissionen sikte på önskvärdheten därav, att med hänsyn till riksdagens uttalande om skyndsam exploatering de militära dispositionerna av det gamla övningsfältet därstädes icke borde få lägga hinder i vägen för eller försvåra exploateringens rationella fortgång.

Djurgårdskommissionen finner revisorernas nu föreliggande uttalande avse ett förverkligande av samma tanke som det ovannämnda förslaget till övningskasern, nämligen beredandet av hygieniskt tillfredsställande förläggningsmöjligheter å Järvafältet i stället för de nu påtalade synnerligen bristfälliga anordningarna. Revisorerna ange i sin åberopade berättelse icke något visst sätt för avhjälpandet av de föreliggande bristerna i fråga om förläggningsanordningarna. Det synes djurgårdskommissionen lämpligt, att den ovannämnda planen av år 1933, i detta sammanhang upptages till prövning.

I detta ärendes slutliga handläggning hava djurgårdskommissionens samtliga ledamöter deltagit.

Stockholm den 5 januari 1935.

Underdånigst

På djurgårdskommissionens vägnar

NILS EDÉN.

INGEMAR PETERSSON.

Sten Grönvall.

Flygstyrelsens intendenturbyrås

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 14, § 7.

Underdånigt utlåtande.

Med överlämnande av ett hit inkommet yttrande från 2:a flygkåren i ärendet får flygstyrelsen för egen del anföra följande.

Vad nuvarande chefen för 2:a flygkåren upplyst beträffande de anordningar, som vidtagits för övningar i skärgårdsnavigering, synes giva vid handen, att förhållandena icke varit jämförliga med de förhållanden, under vilka övningsmarscher och annan till vanliga övningar och skolor hänförlig tjänstgöring med egen trupp utom förläggningsorten eljest bedrivas.

Flygstyrelsen, som i likhet med statsrevisorerna anser, att flygvapnets personal vid övningar av nu ifrågavarande slag icke bör komma i åtnjutande av högre ersättning än den, som i motsvarande fall befunnits lämplig för personalen vid andra försvarsgrenar, får fästa uppmärksamheten därå, att övningarnas planläggning i berörda avseenden får sin förklaring, icke i några för flygvapnet säregna förhållanden utan allenast i den omständigheten, att den båtmateriel, som står till buds för dylika övningar, är mindre ändamålsenlig och icke jämförlig med kustartilleriets båtmateriel. Intill nöjaktig båtmateriel må komma att disponeras, böra emellertid, när övningar av ifrågavarande slag förekomma, träffas sådana särskilda anordningar beträffande personalens förläggning och bespisning, som hänsynen till de av statsrevisorerna åberopade föreskrifterna fordrar. Däremot anser flygstyrelsen med hänsyn till det anförda ett förtydligande av dessa föreskrifter icke vara påkallat.

I anslutning härtill har flygstyrelsen — som bemärkt, att en av styrelsen meddelad föreskrift, att kostnad för manskaps förplägnad och inkvartering skall begränsas till beloppet av traktamentsersättning för manskap, icke blivit vid 2:a flygkåren iakttagen — ålagt kårchefen tillse, att sagda föreskrift för framtiden iakttagas.

I ärendets handläggning hava deltagit, undertecknad, chef, Nilson samt Iacobson, föredragande.

Stockholm den 8 januari 1935.

Underdånigst
På flygstyrelsens vägnar
T. FRIIS.

C. M. Iacobson.

Andra flygkårens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 14, § 7.

Till flygstyrelsen.

Genom flygstyrelsens resolution den 2 dennes nr 2 I.B. har flygstyrelsen med anledning av riksdagsrevisorernas berättelse den 16 december 1934, fjärde huvudtiteln, § 7, anmodat mig avgiva yttrande beträf-

fande av revisorerna i nämnda paragraf gjorda uttalanden angående tillämpligheten vid flygvapnets övningar av vissa i tilläggsbestämmelserna till de militära avlöningsreglementena förefintliga bestämmelser avseende tjänstgöringstraktamente.

Med anledning härav får jag vördsamt anföra följande.

Jämlikt S.F.S. nr 260/1928, 8 kap., § 3 mom. 1, äger officer och underofficer för deltagande i övningsmarscher och annan till vanliga vapenövningar och skolor hänförlig tjänstgöring med egen trupp utom förläggningsorten från och med fjärde dagen åtnjuta tjänstgöringstraktamente med belopp, som finnes angivet i kol. 8 av den under 1 § intagna tabellen. Färd i trupp till och från övningsområde anses därvid ingå i själva övningen.

Ifrågavarande bestämmelse torde vinna praktisk tillämpning huvudsakligen vid arméns truppförband.

Vid övningsmarscher måste förläggning av officerare och underofficerare av rent militära skäl ordnas i omedelbart samband med manskapets förläggning, och dylik förläggning torde städse kunna ordnas utan någon kostnad för dessa beställningshavare. Vidare hava officerare och underofficerare vid dylika övningar städse möjlighet att för en mycket ringa kostnad erhålla portion in natura från det truppen åtföljande manskapsköket.

För kustartilleriet tillhörande officerare och underofficerare, vilka för tjänstgöring äro inmönstrade å fartyg eller båt bemannad med kustartilleriets eller för dess räkning förhyrd personal, gälla jämväl i S.F.S. 260/1928, 8 kap., § 3 mom. 1, angivna bestämmelser angående viss minskning i normalt utgående tjänstgöringstraktamente.

Även vid dylik tjänstgöring torde nämnda beställningshavare så gott som undantagslöst äga möjlighet att erhålla inkvartering genom kronans försorg samt att mot en ringa kostnad erhålla portion in natura från ombord befintligt manskapskök.

Vid flygvapnet anordnade övningar utom förläggningsorten avse huvudsakligen flygövningar eller i samband därmed varande övningar.

Dessa övningar hava icke karaktär av övning med trupp på samma sätt som vid armén. Visserligen ingår i övningen i regel ett mindre antal mekaniker, kulspruteskyttar, handräckningsmanskap m. m. till sådant antal, att manskapsstyrkan jämlikt S.F.S. 260/1928, § 5, skall betraktas såsom »trupp». Utspisningen av i övningen deltagande manskap kan praktiskt taget aldrig ombesörjas från manskapskök, dels på grund av att i flygplanen icke kunna medföras härför erforderliga kokkärl, servis och proviantartiklar, dels ock på grund av de täta ombytena av baser, som föranledas av flygövningarna. I regel måste på grund härav bespisningen av i övningen deltagande officerare och underofficerare ävensom manskap ombesörjas av å platsen befintlig privat matservering. På grund av de korta uppehållen, ofta omfattande endast en eller ett par timmar och stundom omöjliga att förutse, kan bespisningen av manskapet icke ordnas på ett billigare sätt än därest traktamente skolat utgå till manskapet. På grund härav synes det icke heller möjligt att i övningen deltagande officerare och underofficerare kunna ordna sin bespisning på ett billigare sätt än till de traktamentsbelopp, som angivits i kap. 8 § 1.

Vad nu anförts beträffande flygövningar gäller även vid övningar av sådan natur, som omförmälts i riksdagsrevisorernas berättelse.

Den motorbåt, med vilken omförmälda övningar i skärgårdsnavigering

utförts, saknar förläggningsmöjlighet för officerare och underofficerare, anordningar för matens tillredning samt möjlighet till förvaring av proviantartiklar. Härigenom har besättningen å motorbåten varit helt hänvisad till privata matserveringar för erhållande av lagad mat. Officerare och underofficerare hava på egen bekostnad måst inkvartera sig i land.

På grund av vad ovan anförts synes mig bestämmelser av den natur riksdagsrevisorerna ifrågasatt för flygvapnets vidkommande icke vara påkallade.

Övningar i skärgårdsnavigering synas mig nödvändiga vid den flygkår, som är avsedd att bedriva samövningar med marinen.

De av riksdagsrevisorerna påtalade förhållandena med avseende å planläggningen och utförandet av de under föregående år bedrivna övningarna i skärgårdsnavigering skola emellertid vinna beaktande i den mån övningarnas natur göra detta möjligt.

På grund av ärendets brådskande art har jag icke haft tillfälle att i ärendet inhämta yttrande från förre chefen för 2:a flygkåren, kommendörkaptenen av 2:a graden Flory, samt ledaren för övningarna, kaptenen N. Unnérus, vilka båda beställningshavare nu lämnat flygkåren.

Remisshandlingarna återgå härjämte.

Hägernäs den 5 januari 1935.

H. ENELL.
Kårchef.

E. Löwenberg.

Arméförvaltningens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 18, § 8.

Underdånigt utlåtande.

Arméförvaltningen har icke något att anföra mot de av riksdagens revisorer gjorda uttalandena ifråga om valet av civilarbete åt de samvetsömma värnpliktiga. Den utredning rörande arbetsmöjligheter för dessa värnpliktiga, som gjordes inom arméförvaltningen år 1932, giver dock vid handen, att vissa svårigheter möta för beredande av lämpligt arbete. I anslutning till vad ämbetsverket anfört i sitt yttrande den 14 september 1932 till chefen för försvarsdepartementet rörande beredande av arbetstillfällen för samvetsömma civilarbetare, vill arméförvaltningen i underdånighet framhålla önskvärdheten av att en förnyad utredning rörande lämpliga arbetsuppgifter för de samvetsömma värnpliktiga företages, för vilket ändamål särskilda sakkunniga lämpligen torde böra tillkallas.

De av revisorerna påtalade höga underhållskostnaderna för de samvetsömma värnpliktiga hava redan blivit föremål för ämbetsverkets uppmärksamhet. Arméförvaltningens intendentsdepartement har i görligaste mån sökt begränsa dessa kostnader. Så har t. ex. under år 1934 efter förhandlingar med vattenfallsstyrelsen kostnaderna för inkvartering och

förplägnad kunnat sänkas från 3 kronor till 2 kronor 75 öre per man och dag, under vilken sistnämnda summa vattenfallsstyrelsen icke ansett sig kunna nedbringa kostnaderna. I avsikt att erhålla bättre kontroll och en begränsning i utgifterna har beträffande de mera permanenta arbetsplatserna (domänstyrelsens arbeten) vederbörande truppförbandschefer från och med år 1934 ålagts, dels att tillhandahålla all intendenturmateriel, dels ock att utfärda föreskrifter, lämpade efter de lokala förhållandena, rörande denna materiels underhåll m. m. I samma syfte har inom ämbetsverket utarbetats en plan för att truppförbandscheferna — trots de i vissa fall relativt stora avstånden mellan truppförbandens förläggningsorter och arbetsplatserna — må kunna i vidsträcktare mån än för närvarande få inflytande även på andra delar av underhållsförvaltningen beträffande de samvetsömma värnpliktiga.

Vad slutligen beträffar det av revisorerna framställda förslaget att för framtiden ej längre under respektive anslag beräkna medel till bestridande av kostnaderna för nu ifrågavarande värnpliktiga utan i stället i riksstaten å fjärde huvudtiteln under rubrik »gemensamma anslag» upptaga samtliga dessa kostnader å ett särskilt för ändamålet anvisat riksstatsanslag vill ämbetsverket obetingat tillstyrka detsamma. Det sålunda ifrågasatta anslaget till bestridande av kostnader för samvetsömma värnpliktiga synes lämpligen kunna med ledning av vunna erfarenheter beräknas efter vissa örestal per man och tjänstgöringsdag på följande sätt, nämligen

till penningbidrag	kr.	0: 50
» familjeunderstöd	»	0: 01
» färdkostnader	»	0: 07
» expenskostnader	»	0: 005
» mathållning	»	2: —
» beklädnadsersättning	»	0: 23
» kasern- och förplägnadsutredning	»	0: 10
» bränsle, lyse, vatten och renhållning	»	0: 25
» tvätt	»	0: 06
» sjukvård	»	0: 05

Utöver nu angivna kostnader uppkomma ytterligare sådana vid större förläggningar till nya arbetsfält för uppförande därstädes av baracker, framdragande av telefonledningar m. m. Sistberörda kostnader kunna självfallet icke på förhand närmare beräknas. På grund härav och då antalet samvetsömma värnpliktiga variera från år till år, synes det ifrågasatta anslaget böra erhålla förslagsanslags natur.

Med utgående från ett antal tjänstgöringsdagar under budgetåret 1933/1934 av omkring 150,000 dagar skulle alltså ett efter nu angivna grunder beräknat anslag för bestridande av kostnader för samvetsömma värnpliktiga komma att uppgå till i runt tal 490,000 kronor.

Stockholm den 10 januari 1935.

Underdånigst

AXEL HULTKRANTZ. RICHARD ERHARDT.

TH. WIJNBLADH. OVE SYLVAN. OSCAR OSTERMAN.

M. KINNANDER.

Arvid Hane.

Domänstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 18, § 8.

Domänstyrelsen får i ärendet anföra att, så vitt framgår av förevarande utdrag ur riksdagsrevisorernas berättelse den 16 december 1934, vilket angår civilarbete åt samvetsömma värnpliktiga, revisorerna ej funnit anledning till erinran emot de arbeten av ifrågavarande slag, som äro anordnade å områden under domänverkets förvaltning.

Vid detta ärendes avgörande har, förutom undertecknad, närvarit byråchefen Aminoff, föredragande.

Stockholm den 3 januari 1934.

Underdånigst

G. KUYLENSTJERNA.

Magnus Alm.

Vattenfallsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 18, § 8.

Till Konungen.

Genom remiss den 29 december 1934 har vattenfallsstyrelsen anbefallts avgiva underdånigt utlåtande över riksdagsrevisorernas berättelse i vad den rör de styrelsen tilldelade samvetsömma värnpliktiga. Till åtlydnad härav får styrelsen anföra följande.

Då vattenfallsstyrelsen på sin tid tillfrågades om möjligheten för styrelsen att sysselsätta samvetsömma värnpliktiga framhöll styrelsen, genom skrivelse den 9 mars 1922 till dåvarande chefen för försvarsdepartementet, svårigheten för styrelsen att fullgöra någon obligatorisk skyldighet härvidlag och att denna fråga oundgängligen måste år från år underkastas särskilt avgörande. Det hade i den redogörelse, som de kommitterade lämnat, betonats, hurusom man endast i undantagsfall borde sysselsätta värnpliktiga i mindre grupper eller var för sig. Styrelsen påpekade med anledning härav, att, oaktat styrelsen till fullo insåge de skäl, som tala emot en dylik förläggning av de värnpliktiga, det enligt styrelsens förmenande dock kunde bliva nödvändigt tillgripa en sådan anordning, i händelse styrelsen skulle påtaga sig att sysselsätta någon del av de värnpliktiga även under den tid, då det i samma skrivelse omtalade arbetet vid torvmossen i Ramnäs icke hölles igång. Här må anföras, att arbetet i Ramnäs nedlades redan efter ett fåtal år.

Ursprungligen räknades med att antalet samvetsömma värnpliktiga skulle hålla sig inom rätt snäva gränser och under första och andra året mottog styrelsen värnpliktiga till ett antal av 34 respektive 39 stycken. Sedermera ökades årligen totala antalet värnpliktiga, bland annat genom tillkomsten av de s. k. etiskt samvetsömma, så att antalet värnpliktiga nu vuxit till en helt annan storleksordning än tidigare.

Vattenfallsstyrelsen har under de gångna åren blivit ständigt anmodad att omhändertaga allt större antal värnpliktiga. Styrelsen, som insett svårigheterna att på annat håll sysselsätta dessa, har gjort sitt bästa att efterkomma kommandoexpeditionens begäran och successivt sökt ut sådana värnpliktsarbeten, emot vilka inga berättigade invändningar kunnat göras av de arbetarorganisationer, med vilka styrelsen haft avtal. Styrelsen har så småningom lyckats sysselsätta ett betydande antal värnpliktiga och har härigenom säkerligen givit ett verkligt stöd åt de militära myndigheterna.

Sysselsättning av detta stora antal värnpliktiga har visserligen endast blivit möjlig därigenom, att de värnpliktiga utplacerats i mindre grupper på smärre arbeten, förorsakande en hel del förflyttningar med därav betingade högre kostnader för de värnpliktigas inkvartering och förplägnad, men de värnpliktiga ha å andra sidan kunnat användas för rationellt arbete, medan det först planerade arbetet på torvmossen i Ramnäs blev mindre rationellt.

Även under de senaste åren har styrelsen vid olika tillfällen tillfrågats, huruvida den kunde bereda arbete åt ett väsentligt större antal värnpliktiga. Styrelsen har emellertid framhållit, att detta näppeligen vore möjligt, bland annat i skrivelse av den 8 mars 1932 till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet.

Styrelsen är ense med riksdagsrevisorerna däruti, att det ur kostnadssynpunkt är fördelaktigt att förlägga större kontingenter värnpliktiga till en och samma plats. Styrelsen disponerar emellertid icke inom sitt verksamhetsområde någon arbetsuppgift, som möjliggör dylik förläggning. För att överhuvudtaget kunna efterkomma myndigheternas önskemål om beredande av arbete åt största möjliga antal värnpliktiga har styrelsen, som ovan anförts, varit nödgad utplacera de värnpliktiga i mindre grupper.

Under åren 1932—1934 har antalet styrelsen tilldelade värnpliktiga växlat mellan 330 och 336 per år, varvid icke räknats de värnpliktiga, som inryckt för fullgörande av andra omgångens tjänstgöring. Styrelsen skulle gärna se, att detta antal värnpliktiga minskades till 200 à 225. Om det befinnes lämpligt att ytterligare begränsa styrelsens kontingent av värnpliktiga, anser sig styrelsen böra betona, att det kommer att bliva svårt och kanske praktiskt omöjligt, att, efter en en gång verkställd minskning av vattenfallsstyrelsens kontingent av värnpliktiga, ånyo öka denna, därför att de arbetare, som under tiden intagits, naturligtvis komma att kräva företräde till arbetet framför de värnpliktiga.

Styrelsen har icke någon erinran mot riksdagsrevisorernas förslag, att för framtiden samtliga här ifrågavarande kostnader upptagas å ett särskilt för ändamålet anvisat riksstatsanslag, vilket då lämpligen bör uppföras under rubriken »Gemensamma anslag» å fjärde huvudtiteln.

Stockholm den 10 januari 1935.

Underdånigst

G. MALM.

W. BORGQUIST.

Kurt Fr. Trägårdh.

Riksantikvariens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 18, § 8.

Till Konungen.

Till riksantikvarieämbetet har för utlåtande remitterats utdrag ur riksdagsrevisorernas den 16 december 1934 avgivna berättelse i vad avser civilarbete för samvetsömma värnpliktiga.

Riksantikvarieämbetet får med anledning härav i underdånighet anföra följande:

Till riksantikvarieämbetet framställdes på sin tid från vederbörligt håll förfrågan, huruvida vid arbeten i fornminnesvårdens tjänst möjlighet skulle finnas att använda s. k. samvetsömma värnpliktiga. Efter en viss tvekan ansåg riksantikvarieämbetet sig böra bereda dylik möjlighet. Resultatet har ur riksantikvariens synpunkt varit över förväntan gott, särskilt i de fall, där mera än 40 man kunnat förläggas till samma ort samt till följd härav särskilt drivet arbetsbefäl kunnat anställas. Arbetsprestationen har i dylika fall varit god. Icke fullt så goda erfarenheter hava vunnits vid mindre omfattande företag. Något intrång på ortsbefolkningens arbetstillfällen har icke skett genom dessa arbeten och detta av den anledningen, att det över huvud taget varit möjligt att anordna arbeten allenast under den förutsättningen, att kostnadsfri arbetskraft ställdes till riksantikvarieämbetets förfogande.

Beträffande de kostnader, som icke bestritts av riksantikvarieämbetet må anföras, att i de olika fallen kostnadsförslag upprättats genom riksantikvarieämbetets försorg, vilka förslag av vederbörande militära myndighet godkänts.

I Falsterbo har den ursprungliga förläggningen under arbetets gång med vederbörligt tillstånd ändrats på sådant sätt, att Falsterbohus hotell övertagit uppgiften av den tidigare anlitade entreprenören, Gamla pensionatet, av den anledningen, att det sistnämnda företaget under sommarsäsongen icke längre disponerade förläggningslokaler, vilka kunde godkännas för ändamålet. Den nya förläggningen har varit utsatt för kritik, vilken gått ut därpå att densamma på olämpligt sätt gynnat ifrågavarande värnpliktiga. Med anledning härav må framhållas, att villkor och kostnader för förläggningen icke påverkats genom förändringen. De lokaler i Falsterbohus hotellbyggnad, som tagits i anspråk, hava varit av kasernartad typ samt belägna i souterrängvåningen. Inkvarterings- och förplägnadsförhållanden ha i stort sett motsvarat ordinär militärförläggning. Under den egentliga badsäsongen har intet arbete bedrivits i Falsterbo med samvetsömma värnpliktiga.

Riksantikvarien, som ur de synpunkter riksantikvarien har att företräda, måste skänka sin livliga uppskattning åt den ökade möjlighet till bedrivande av mera omfattande arbeten i fornminnesvårdande syfte, som användandet av samvetsömma värnpliktiga i riksantikvarieämbetets tjänst innebär, tillåter sig uttala den förhoppningen, att det skall visa sig vara möjligt att dylik arbetskraft även framdeles kan ställas till för-

fogande för utförande av större konserverings-, restaurerings- och utgrävningsföretag.

Remissakten återgår.

Stockholm den 8 januari 1935.

Underdånigst

SIGURD CURMAN.

Erik Lundberg.

Länsstyrelsens i Västerbottens län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 36, § 9.

Till kungl. socialdepartementet.

Jämlikt föreskrift i nådig remiss den 29 december 1934 får länsstyrelsen i Västerbottens län härmed avgiva följande utlåtande i anledning av riksdagens revisorers uttalande rörande vissa med ordnandet av lapparnas anstaltsvård sammanhängande frågor.

Enligt länsstyrelsens mening kom ingen enhetlig uppfattning om ändamålsenligaste sättet för lösningen av lapparnas ålderdomshemsfråga till synes i de yttranden, som avgåvos över det av en tillkallad sakkunnig utarbetade förslag i ämnet, vilket förelades 1927 års riksdag. Såväl när det gällde sättet för lappålderdomshemmens anordnande som frågan om lämpligheten av särskilda ålderdomshem för lappar gingo meningarna isär.

Den sakkunnige, som helt visst kommit till sin uppfattning efter överläggningar med på området kunniga personer, förordade lappålderdomshem i form av kolonier, omfattande små stugor om två rum, inredda i möjligaste överensstämmelse med lapparnas seder och bruk, vardera rummet för två personer, samt en större byggnad, inrymmande kök, personalrum och rum för lappar, som ej kunde vårda sig själva. Endast i ett fall synes en lösning i överensstämmelse med detta program hava ägt rum.

Vad som givit anledning till frångående av den sakkunniges förslag i detta avseende är ej för länsstyrelsen känt. Någon normalplan synes i varje fall ej hava utarbetats. Enligt gällande förordning skulle bland annat fullständiga ritningar åtfölja ansökning om byggnadsbidrag. I följd härav utarbetades av en arkitekt inom Västerbottens län ett förslag till lappålderdomshem, inrett i en tvåvåningsbyggnad, vilken lösning ansågs lämplig för detta län. Detta förslag, som för förhandsgranskning underställdes den av fattigvårdsinspektionen anlitade arkitekten, underkändes under förklaring att lapparna ej trivas i en tvåvåningsbyggnad men finna sig väl i att ligga flera tillsammans i ett rum, varför byggnaden borde planläggas som envåningshus med större rum, lämpligen med fyra pensionärer i varje. Därtill gavs det rådet, att förslaget till

sådant hem borde uppgöras i samråd med någon person, som vore förtrogen med lapparnas psyke och livsföring.

Av revisorernas berättelse framgår att upphovsmannen till den nya byggnadstypen (envåningshus) efter överläggning med en del med lapska förhållanden särskilt förtrogna personer uttalat, att de lapska pensionärerna genom tidigare livsföring och bostadsförhållanden vore vanda vid ett tätt sammanboende och att de trivdes bäst tillsammans, sällskapliga och meddelsamma, som de voro. Denna uppfattning äger i allmänhet sin riktighet, men mera sällan beträffande de lappar, som intagas å ålderdomshem, beroende på dessa personers i regel höga ålder. Dess bättre har också planen på stora rum för ett större antal pensionärer övergivits, åtminstone i de hittills uppförda lappålderdomshemmen i Västerbottens län.

Att kostnaden per vårdplats måste ställa sig väsentligt högre i envånings- än tvåvåningshus är uppenbart. Den äldre byggnad som i Malå kommer att inrättas till ålderdomshem, är uppförd i två våningar. Någon invändning häremot har ej försports inom nämnda kommun, där man icke står främmande för lapparnas uppfattning. Ett ålderdomshem av annan typ torde komma att uppföras i Sorsele socken, där förslaget upptager två rum i övre våningen. Härigenom och på grund av den begränsning av utrymmena, som ägt rum, nedbringas anläggningskostnaden. Det är dock icke uteslutet, att svårigheter komma att uppstå, om nödiga bilokaler ej lämna oundgängligt utrymme.

Det förslag till lappålderdomshem i två våningar, som utarbetades i Västerbotten men underkändes av skäl, som numera övergivits, skulle enligt lappfogdens uppgift hava kostat avsevärt mindre än de byggnader, som hittills uppförts.

Såsom riksdagens revisorer framhållit, kommer ålderdomshemmet i Malå socken att bliva gemensamt för svenskar och lappar. Mot denna plan har inom socknen ingen erinran gjorts. I Tärna, där svenskar numera få intagas på ålderdomshemmet, förväntas därav inga olägenheter uppstå. På detta ålderdomshem, som har 20 vårdplatser, vårdas för närvarande blott 5 personer, men antalet ökas i dagarna till 8, därav 5 svenskar och 3 lappar. Lappålderdomshemmet i Vilhelmina socken, vilket är beläget i Dikanäs, har utrymme för 14, men blott 4 platser äro för närvarande belagda. Kostnaden för dessa beräknas för närvarande uppgå till ej mindre än 3 kronor per dag. Fattigvårdsstyrelsen har anmodats att inkomma med framställning att få intaga även svenskar på lappålderdomshemmet. Länsstyrelsen tror sig veta, att inga invändningar häremot komma att göras inom kommunen.

Enligt länsstyrelsens mening bör å samtliga lappålderdomshem inom Västerbottens län även svenskar få intagas i mån av utrymme. Revisorerna ifrågasätta, huruvida icke vederbörande fattigvårdssamhällen för sådana vårdtagare böra få vidkännas en särskild avgift, avvägd med hänsyn till storleken av de till hemmets inrättande lämnade bidragen. Länsstyrelsen ställer sig tveksam till lämpligheten härav, då de kommuner, som här äro i fråga, bekostat utrustningen av lappålderdomshemmen och för övrigt äro hårt tyngda av skatter. Den särskilda avgiften skulle kanske också medföra att de fattigvårdssamhällen, som hava ålderdomshem för svenskar, belägga lappålderdomshemmen först sedan samtliga övriga platser blivit belagda. Om genom påläggandet av en viss

hyresavgift beläggningen av lediga platser motverkas, ökas dagskostnaden, och då staten bestrider större delen av denna kostnad för lapparna, är det icke uteslutet att de ökade kostnaderna bliva större än det belopp, som hyresavgiften kan komma att inbringa. I det förslag till lappålderdomshemsfrågans lösning, som utarbetats av en sakkunnig, ifrågasattes att staten skulle bestrida hela kostnaden för lappålderdomshemmens drift.

Yttrande från lappfogden i länet bifogas.

Umeå i landskansliet den 9 januari 1935.

GUSTAV ROSÉN.

ELIS ALMGREN.

Bilaga.

Till länsstyrelsen i Västerbottens län.

Med återställande av närlagda remisshandlingar nr 87—333—1934 får jag vördsamt anföra följande.

Revisorernas påpekande om de höga kostnader som de lapska ålderdomshemmen dragit äro riktiga. Jag kan i detta sammanhang ej underlåta att framhålla hurusom, när hemmen i Västerbotten skulle uppföras, framlidne arkitekt Laurell uppgjorde förslag till typritning för ett hem med högst 20 vårdplatser och enligt min uppfattning var det en lycklig lösning av frågan han kommit till. Kostnaden för hemmet beräknades, om jag ej minnes fel, till cirka 45,000 kronor. Ritningarna sändes till Stockholm för förhandsgranskning, men blevo där helt underkända. I stället rekommenderades den typ som godkänts i Norrbotten och den blev även grundläggande för de hem som uppförts. Länsstyrelsen här har alltså ingen del i att hemmen blivit onödigt dyra.

Beträffande revisorernas förslag att undersökning verkställes i vad mån även å andra ålderdomshem än i Tärna, pensionärer av svensk nationalitet kunna intagas, har jag intet att erinra. För Västerbottens län skulle i detta fall hemmen i Dikanäs och Ammarnäs ifrågakomma. Jag tror mig redan nu kunna försäkra att det icke torde stöta på större svårighet att genomföra ett dylikt förslag.

Jag tror mig slutligen kunna försäkra att inom några år skola antalet lapska pensionärer ha ökat något då lapparna i gemen hysa rätt stor fruktan för ålderdomshemmen.

Umeå i lappfogdekontoret den 7 januari 1935.

Hans Cederberg.

Länsstyrelsens i Norrbottens län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 36, § 9.

Till kungl. socialdepartementet.

I anledning av remissen den 29 december 1934 rörande riksdagens revisorers uttalanden om de lapska ålderdomshemmen får länsstyrelsen hänvisa till bifogade P. M. i ämnet från lappfogden Pappila och för egen del vördsamt anföra följande.

På sätt framgår av lappfogdens redogörelse hava de synpunkter revisorerna givit uttryck åt i det hela vunnit beaktande vid ordnandet av den lapska fattigvården inom Norrbottens län. Där utrymmet så medgivit har man sålunda icke motsatt sig intagande även av personer från den bofasta befolkningen på lapska ålderdomshem.

Att dessa tagits till för stora kan länsstyrelsen icke medgiva. Hemmen i Arjeplog och Jokkmokk äro, respektive väntas innan året bli fullbelagda med lapskt klientel. Beträffande Jukkasjärvi är den nomadiserade lappbefolkningen i denna socken så talrik att densamma med nödvändighet bör motsvaras av ett hem av den storleksordning som här kommit till stånd. Att anstalten kom att draga anmärkningsvärt höga byggnadskostnader är dessvärre riktigt, men detta berodde på förhållanden som lågo utanför länsstyrelsens förfogande, såsom registerförda priser och dylika av det närbelägna Kiruna influerade fördyrade förhållanden.

I fråga om byggnadssättet — med övervägande rum för 2, 3 eller 4 personer — måste länsstyrelsen hålla på den anordning som härvidlag kommit till användning här i länet. De lappar som tagas in till vård på hemmen äro mången gång så pass förkomna i andligt eller kroppsligt avseende att deras inhysande många i ett rum skulle verka störande och i många fall helt enkelt icke gå för sig.

Behovet av särskilda lapska ålderdomshem är för Norrbottens läns del fyllt, utom beträffande Gällivare socken. Här hava de kommunala myndigheterna av anförda skäl icke ansett det erforderligt med anstalt av en storleksordning motsvarande den som kommit till utförande i de andra socknarna som inhysa fjällappar. Man har här att börja med tänkt sig en anordning med enbart småstugor av den typ som kommit till utförande i samband med lapska ålderdomshemmen i Karesuando och Jukkasjärvi, en anordning som länsstyrelsen funnit värd att prövas och som för närvarande är under tillblivelse.

Vad angår det av revisorerna förordade system, varefter Malå socken i Västerbottens län löst frågan om sitt lappålderdomshem, så har länsstyrelsen ingen erinran mot att samma system kommer till användning för de kommuner i Norrbotten, där skogslappar förekomma. Utgående från denna inställning till frågan har länsstyrelsen också motsatt sig uppförande av särskilt ålderdomshem för lappar i Arvidsjaurs socken, där enbart skogsrenskötsel bedrives av lappar, vilka allesammans hava fast bo-

stad, oftast i förening med jordbruk och till levnadssättet icke väsentligt skilja sig från den övriga befolkningen.

Luleå i landskansliet den 9 januari 1935.

A. B. GÄRDE.

R. SUNDBERG.

Bilaga. *Avskrift.*

Anteckningar angående av riksdagens revisorer gjorda anmärkningar rörande de lapska ålderdomshemmen.

Riksdagens revisorer synas hava grundat sina anmärkningar på jämförelser mellan de lapska ålderdomshemmen i Västerbottens och Norrbottens län. Utan vidare kan fastslås, att lapskt folkliv uti dessa län icke är av alldeles samma art. Förutom att exempelvis antalet fjällappar i förstnämnda län är avsevärt mindre än i Norrbottens län, är det lapska levnadssättet och vad därmed sammanhänger i stort sett mera ursprungligt och mindre påverkat av kulturen i Norrbottens län än i de nedre delarna av lappmarkerna. Ur nämnda synpunkter är det naturligt, att man på vissa håll i Västerbottens län funnit lämpligt, och med hänsyn till kostnadsfrågor nödvändigt, att i viss utsträckning å de lapska ålderdomshemmen intaga jämväl andra vårdtagare än lappar. I synnerhet med hänsyn till folkrikedomen torde det ej behöva befaras, att utnyttjandet av sagda hem i Norrbottens län skulle bliva otillfredsställande. För övrigt har man även i sistnämnda län tillfälligtvis berett plats å lapphemmen jämväl för andra än lappar, så exempelvis i Jukkasjärvi, där för närvarande 5 bofasta vårdtagare finnas.

Å ålderdomshemmet i Jukkasjärvi vårdas för närvarande förutom nämnda 5 bofasta 13 lappar. Enligt inhämtad uppgift äro å hemmet i Arjeplog, med dess 20 vårdplatser (ej 19) intagna för närvarande 17 lapska vårdtagare, varjämte 2 ansökningar om intagning av sådana vårdtagare ingivits. — Vid personligt samtal med ordföranden i Arjeplogs sockens fattigvårdsstyrelse har upplysts, att i många fall samtliga vårdplatser ej kunna utnyttjas, enär en del vårdtagare äro behäftade med sådana defekter, att de måste vårdas i enskilda rum; i Arjeplog vore alltså hemmet i det närmaste fullbelagt; intagande av andra vårdbehövande än lappar å hemmet kan därstädes icke ifrågakomma, då kommunens egen anstalt ej vore fullbelagd.

Vad hemmet i Jokkmokks socken beträffar, vilket först sistlidna höst börjat tagas i bruk, har ordföranden i Jokkmokks fattigvårdsstyrelse vid samtal uppgivit, att hemmet blir fullbelagt redan innevarande år; under den tid som hemmet varit under uppförande hava lapska åldringar inackorderats i enskilda hem, varest en del fortfarande vårdas.

Å ålderdomshemmet i Karesuando, vilket hem uppförts av en enskild stiftelse, äro för närvarande 6 platser lediga. Hemmet har emellertid i regel varit fullbelagt, och där har intagits, mera tillfälligtvis, även andra vårdbehövande än lappar.

Riksdagens revisorer synas hava uppmärksammat vissa i samband med inrättande av lapskt ålderdomshem i Malå föreslagna åtgärder, som skulle

utgöra avsteg från hitintills tillämpade grunder vid ordnande av den lapska anstaltsvården. Med hänsyn till de synpunkter, som anförts av de kommunala myndigheterna i Malå socken (sid. 42 i revisorernas berättelse), synes utnyttjandet av detta hem vara rationellt. Den enda socken i Norrbottens län, som uti ifrågakomna hänseenden kan jämföras med Malå socken är Arvidsjaurs socken. I sistnämnda socken synes alltså lapsk anstaltsvård kunna ordnas i analogi med den vid hemmet i Malå. — Det torde icke vara riktigt att med utgångspunkt från förhållanden vid sistnämnda hem utstaka riktlinjer för omläggning av ifrågavarande anstaltsvård i allmänhet. Utan vidare torde inses att livsföringen uti fjällappbyarna i Norrbottens län är väsensskild från lapskt folkliv i Malå socken.

Beträffande den ifrågasatta nya bygnadstypen för ifrågavarande anstalter må här allenast anmärkas, att hem med få och stora rum icke alltid kunna tillfredsställande utnyttjas. Exempelvis å hemmet i Arjeplog har man funnit det vara omöjligt att vårda flera pensionärer i samma rum. Många bland sådana vårdtagare äro nämligen behäftade med antingen kroppsliga eller själsliga defekter av sådan art, att vårdtagarna måste vårdas ensamma i enskilda rum.

För Norrbottens läns vidkommande behöver helt säkert icke befaras, att de inrättade lapska ålderdomshemmen icke utnyttjas i full utsträckning. Som redan nämnts äro lappbyarna härstädes synnerligen folkrika, vadan det snarare kan befaras, att antalet vårdplatser vid något hem och tillfälle blir otillräckligt. Detta gäller i synnerhet om ålderdomshemmet i Jukkasjärvi socken, där det för närvarande finnes omkring 120 renskötande lapphushåll, vartill kommer 30-tal icke renskötande lappfamiljer.

I den mån det mot förmodan skulle visa sig att ett större antal lediga vårdplatser å ifrågakomna hem mera stadigvarande skulle förekomma, synes det i och för sig icke vara något att erinra emot att efter viss omprövning även andra vårdtagare än lapska intogos å hemmen. En dylik rättighet för kommunerna synes dock icke böra göras beroende av villkor, som omöjliggjorde utnyttjandet av rättigheten.

Luleå den 8 januari 1935.

Ragnar Pappila.

Inspektörens för fattigvård och barnavård

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 36, § 9.

Till Konungen.

Anbefalld avgiva utlåtande med anledning av vad riksdagens revisorer anfört i fråga om statens befattning med anordnande av ålderdomshem för lappar får jag härmed i underdånighet anföra följande.

Revisorerna hava till en början anmärkt på, att anordningarna vid de redan färdigställda ålderdomshemmen för lappar blivit alltför kostsamma. Att statens kostnader till ålderdomshemmens inrättande, beräknade per vårdplats, ställt sig så höga torde emellertid hava sina naturliga förklarings-

grunder. Dels torde i allmänhet byggnadskostnaderna i nordligaste Sverige hålla sig på en högre nivå än i övriga delen av landet. Dels torde variationerna i byggnadskostnaderna de olika fattigvårdssamhällena emellan kunna hänföras till sådana särskilda omständigheter som arbetslöner och byggnadsplatsens belägenhet. Gentemot en av länsarkitekten i Norrbottens län framställd anmärkning, att de för uppförande av ålderdomshem för lappar i Jukkasjärvi socken beräknade kostnaderna voro så höga i förhållande till dem, som beräknats för sådant hem i Arjeplogs socken, anfördes sålunda av den för inrättandet av förstnämnda hem tillsatta byggnadskommittén, att timlönen i Jukkasjärvi vore ungefär dubbelt så hög som timlönen i Arjeplog. Därav förklaras, att Jukkasjärvi ålderdomshem, ehuru inrättat för 25 platser, dragit ungefär samma kostnad i uppförande per plats som Arjeplogs ålderdomshem, ehuru detta senare endast avsetts för 19 platser. Vad Vilhelmina och Tärna ålderdomshem beträffar, torde de ojämförligt högre byggnadskostnaderna för dessa hem få tillskrivas deras belägenhet i trakter, där särskilda svårigheter och därmed förenade ökade kostnader yppat sig i fråga om anskaffande och framforslande av byggnadsmaterial. I detta hänseende är att märka, att ålderdomshemmen icke kunnat förläggas var som helst, utan att därvid hänsyn måst tagas till lapparnas säregna levnadsförhållanden och därav betingade särskilda önskemål. Slutligen må beträffande ifrågavarande ärendens handläggning inom socialdepartementet anmärkas, att, innan desamma förelagts Kungl. Maj:t för avgörande, all tillgänglig sakkunskap på området anlitats för ärendenas behöriga utredning. Sålunda har i fråga om det för varje län erforderliga antalet särskilda ålderdomshem för lappar samt deras förläggande och storlek samråd ägt rum mellan länsstyrelserna samt lappfogdar, fattigvårdskonsulenter och andra med lapparnas förhållanden förtrogna personer ävensom lapparna själva. Och beträffande hemmens planering och de för desammas upprättande beräknade kostnaderna har byggnadsstyrelsen utfört ett noggrant och ingående granskningsarbete. Om därvid byggnadskostnaderna befunnits orimligt höga, har byggnadsstyrelsen genom att lämna anvisningar på förenklingar och besparingsmöjligheter sökt nedbringa kostnaderna. Givet är dessutom, att vid planerandet av eventuellt erforderliga ytterligare ålderdomshem hänsyn kommer att tagas till erfarenheterna från de redan upprättade hemmen.

Revisorerna hava vidare anmärkt på den i allmänhet låga beläggningen av ifrågavarande ålderdomshem samt framhållit önskvärdheten av, att det även i andra fall än beträffande Tärna socken undersöktes, i vad mån det kunde vara möjligt och lämpligt att utan eftersättande av hemmens egentliga uppgift i desamma intaga även andra vårdbehövande än lappar. Härtill må till en början anmärkas, att det alltid visat sig taga en viss tid, innan ett nytillkommet ålderdomshem blivit tillräckligt känt och fått det erforderliga förtroendet hos det klientel, för vilket det avsetts, samt att detta i ännu högre grad än eljest torde vara fallet i fråga om lappålderdomshemmen. Vad därefter den för Malå och Tärna socknars vidkommande numera genomförda anordningen med gemensamma ålderdomshem för lappar och andra vårdbehövande beträffar, så har denna beslutats, först sedan genom av länsstyrelsen vidtagen utredning konstaterats, att i dessa trakter lapparnas levnadsförhållanden voro så pass likartade med den bofasta befolkningens, att de icke motiverade något särskiljande i olika ålderdomshem. Huruvida förhållandet kan vara detsamma i ytterligare någon eller några samhällen, där särskilda ålderdomshem för

lappar blivit uppförda, därom torde länsstyrelserna komma att yttra sig i de utlåtanden, vilka blivit dem avfordrade. Här bör dock påpekas, att samtliga övriga ifrågavarande fattigvårdssamhällen vid sidan av de särskilda ålderdomshemmen för lappar även hava enligt 34 § i lagen om fattigvården godkända ålderdomshem samt att i dessa samhällen därför icke förefinnes samma möjlighet till avhjälpande av lappålderdomshemmens låga beläggning, utan att det andra hemmet användes för något annat ändamål. Däremot torde måhända i något fall möjlighet finnas att i det för lappar särskilt uppförda ålderdomshemmet intaga vårdbehövande, lappar eller andra, från angränsande fattigvårdssamhällen. Därest de utlåtanden, som avgivas av länsstyrelserna, icke skulle lämna besked i det hänseendet, är jag villig att föranstalta om en särskild utredning av denna fråga.

Slutligen hava revisorerna ifrågasatt, huruvida icke vederbörande fattigvårdssamhälle borde få vidkännas en särskild avgift för vård å särskilt ålderdomshem för lappar av andra vårdbehövande än lappar. Klart är, att, om i ett sådant hem skulle komma att mottagas vårdbehövande från annat fattigvårdssamhälle, detta samhälle får erlägga inackorderingsavgift till hemmet och detta antingen fråga är om lappar eller andra. Huruvida sådan inackorderingsavgift skall komma statsverket till godo och om Tärna sockens fattigvårdssamhälle skall erlägga avgift för de vårdbehövande, som intagas å dess ålderdomshem och icke äro lappar, är emellertid en annan fråga, som icke låter sig lika lätt besvara. Staten har visserligen helt bekostat ålderdomshemmets i Tärna uppförande, men kostnaderna för tomtens planering samt för anskaffande av inventarier, i den mån särskilt därtill beviljat bidrag ur lappfonden icke räckt till, har bestritts av fattigvårdssamhället, som även ansvarar för hemmets drift med rätt att av staten erhålla vårdbidrag med tre fjärdedelar av vårdkostnaden för varje i hemmet intagen sådan lapp, som avses i statsbidragskungörelsen. Vårdkostnaden har för 1933 uppgått till 2 kronor 60 öre för underhållsdag och statens vårdbidrag har även, med hänsyn till kommunens svaga ekonomi, beräknats å detta belopp. Därest antalet understödstagare ökas, kommer dagkostnaden och därmed även vårdbidraget att i motsvarande mån sjunka. Inläggande å hemmet av andra än lapska understödstagare skulle således på detta sätt komma även staten till godo. Å andra sidan beredes kommunen ekonomisk fördel av rätten att få använda lappålderdomshemmet för andra vårdbehövande än lappar, därigenom att den på kommunen fallande andelen av vårdkostnaden likaledes minskas, men även därigenom att kommunen slipper bekosta dessa vårdbehövandes vård annorstädes. Som det således synes tveksamt, om Tärna kommun bör avkrävas någon avgift för dylika understödstagare och något villkor i sådant hänseende dessutom icke fästats vid det lämnade medgivandet att intaga dem å lappålderdomshemmet, skulle jag vilja avstyrka en sådan anordning. — Vad beträffar de avgifter, som kunna komma att inflyta för vård å lappålderdomshem av angränsande kommuns understödstagare, synas de, med hänsyn till det nyss anförda, lämpligen böra tillföras hemmets kassa. Möjligen skulle kunna föreskrivas, att sålunda inflytande belopp skola frånddragas hemmets driftkostnader vid beräknande av dagkastnaden och därmed bidraga till nedbringande av denna kostnad.

Stockholm den 8 januari 1935.

G. H. von KOCH.
Statens inspektör
för fattigvård och barnavård.

Länsstyrelsens i Stockholms län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 49, § 10.

Till Konungen.

Genom remiss den 29 december 1934 har länsstyrelsen anbefallts att före den 10 januari 1935 avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens revisorer anfört beträffande ersättning till vikarie för häradsskrivare under sådan ledighet, som omförmäles i nådigt brev den 30 juni 1933 angående viss årlig ledighet åt häradsskrivare.

Till åtlydnad härav får länsstyrelsen anföra följande:

De uppgifter angående ersättning av statsmedel åt vikarie för häradsskrivare enligt förenämnda nådiga brev, vilka länsstyrelsen på anmodan avgivit, kunna enligt länsstyrelsens åsikt icke på sätt som skett läggas till grund för beräkning av statsverkets kostnader för sådana vikariat. Ifrågavarande förordnanden tilldelas nämligen för länets vidkommande landskontorister samt sådana befattningshavare vid länsstyrelsen, vilka innehava förordnanden såsom vikarier för befattningshavare, som förordnats att tills vidare vara häradsskrivare. Härav följer att de lönemedel, som enligt länsstyrelsens skrivelser den 13 och den 21 november 1934 utbetalats av statsmedel till vikarie å häradsskrivartjänst, skulle hava utgått även om vederbörande befattningshavare hos länsstyrelsen icke innehaft vikariatsförordnande. För beräknande av statsverkets kostnader synes i stället följande tillvägagångssätt böra användas: Därest en landskontorist i 19:e löneklassen förordnas till vikarie för häradsskrivare, är han skyldig att av sin lön avstå 5 kronor 50 öre om dagen jämte dyrtidstillägg därå eller för månad sammanlagt 178 kronor. Vikarien å landskontoristens befattning, i regel en extra ordinarie landskontorist, erhåller vikariatsersättning med 50 öre om dagen jämte dyrtidstillägg eller 16 kronor i månaden. Förutsättes därjämte, att länsstyrelsen för arbetets behöriga fullgörande å landskontoret nödgas anställa en extra tjänsteman, tilldelas denne arvode med belopp icke överstigande 200 kronor i månaden jämte dyrtidstillägg eller sammanlagt 218 kronor i månaden. Till bestridande av sistnämnda två befattningshavares ersättningar har statsverket till sitt förfogande det belopp av 178 kronor, som vikarien för häradsskrivaren avstått. Statsverkets utgift i förevarande fall blir alltså 56 kronor.

Under tiden den 1 juli 1933—den 31 oktober 1934 hava häradsskrivarna inom länet åtnjutit ledighet av angivet slag i 6 månader 27 dagar. Vikarierna hava för samma tid avstått 1,212 kronor. Enligt här ovan tillämpad beräkningsgrund skulle vikariatsersättningen åt vikarie å landskontoristtjänst samt arvode åt tillfällig befattningshavare uppgå till sammanlagt 1,638 kronor. Statsverkets kostnad skulle alltså uppgå till 426 kronor. I detta sammanhang bör emellertid framhållas, att det icke alltid inträffar, att länsstyrelsen anställer någon tillfällig befattningshavare vid förordnande av landskontorist å häradsskrivartjänst, enär medel härtill ofta saknas på grund av knapphet i anslaget till avlöningar åt icke ordinarie personal vid länsstyrelsen. Vidare har i de fall, då en extra befattningshavare anställts, detta varit nödvändigt jämväl av andra anledningar, såsom tillfällig arbetsanhopning, semesterledig-

heter med mera. Det är därför icke möjligt att exakt fastställa statsverkets ifrågavarande kostnad, men enligt länsstyrelsens uppfattning är densamma synnerligen ringa.

Det finns i detta sammanhang anledning framhålla, att vid förordnande av befattningshavare hos länsstyrelsen å häradsskrivartjänst statsverkets kostnader äro avsevärt mindre än om annan person förordnas. I sistnämnda fall blir nämligen statsverkets kostnader 203 kronor 70 öre per månad.

Av det anförda torde framgå, att statsverkets kostnader för vikarie åt häradsskrivare vid ledighet av angivet slag i verkligheten ställt sig betydligt lägre än i remisshandlingarna angivits.

Med avseende härå och då det måste anses utgöra ett allmänt intresse, att länsstyrelsernas befattningshavare, bland vilka häradsskrivarkåren rekryteras, fortfarande erhålla möjlighet till praktisk utbildning å häradsskrivarförordnaden, hemställer länsstyrelsen, att ändring av nu gällande bestämmelser i ämnet, i vad de avse förordnanden för befattningshavare vid länsstyrelserna, icke vidtages.

Däremot synes kunna ifrågasättas, huruvida icke av sparsamhetsskäl bestämmelserna i cirkuläret den 11 november 1927 skulle kunna ändras i så måtto, att ersättning av statsmedel vid nu avsedda slag av ledigheter för häradsskrivare icke skulle utgå, då till vikarie förordnats annan person än befattningshavare vid länsstyrelse. Avlönande av dylik vikarie synes kunna till alla delar åläggas häradsskrivaren.

Stockholm å landskontoret den 8 januari 1935.

Underdånigst

På länsstyrelsens vägnar:

J. G. LÖWGREN. A. M. BECKIUS.

Länsstyrelsens i Malmöhus län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 49, § 10.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 29 december 1934 har länsstyrelsen anbefallts avgiva underdånigt utlåtande över de anmärkningar riksdagens revisorer framställt ifråga om ersättning till vikarie för häradsskrivare under viss ledighet; och får länsstyrelsen med anledning härav i underdånighet anföra följande.

Revisorerna synas hava utgått från att statsverket åsamkats en merkostnad motsvarande vad vederbörande vikarie fått uppbära minskat med vad häradsskrivaren tillskjutit.

I verkligheten torde det — åtminstone i de fall där häradsskrivarens vikarie är befattningshavare hos länsstyrelsen och detta torde väl vara det vanliga — ställa sig annorlunda av den anledning, att vikariens göromål

vid länsstyrelsen utföras med avsevärt mindre kostnad för statsverket. Av vidfogade utredning framgår också, att under den tidsperiod som revisorernas anmärkning avser, för detta läns vidkommande de sammanlagda besparingarna t. o. m. överstiga merkostnaderna för statsverket med 119 kronor 92 öre. Utredningen visar vidare att, på ett undantag när, dylik kostnad uppstått allenast i de fall, då person, icke tillhörande landsstaten varit förordnad såsom vikarie.

Vid nu angivna förhållanden synes det länsstyrelsen kunna ifrågasättas, huruvida åtgärder i den av revisorerna åsyftade riktningen kunna anses vara påkallade.

Malmö i landskontoret den 9 januari 1935.

Underdånigst

På länsstyrelsens vägnar:

A. ADLER. T. KINNMAN.

Malmöhus län.

Ledighet	Utbetald ersättning av statsmedel (dyrtidstillägg oberäknat)			Tjänstledighetsavdrag för häradsskrivarens vikarie	Vikariatsersättning till vikarie för häradsskrivarens vikarie	Ersättning till ytterligare vikarie i succession	Merkostnad för statsverket	Besparing
	till vikarie, som är ordinarie befattningshavare vid länsstyrelse (anslag V. D 3)	till vikarie, som är icke-ordinarie befattningshavare vid länsstyrelse (anslag V. D 7)	till vikarie, som icke är befattningshavare vid länsstyrelse (anslag V. D 7)					
1933								
1— 8 juli	49: 73			26: 40	14: 65			11: 75
10—22 juli	120: 35			71: 50	29: 56			41: 94
8—17 aug.			62: 16				62: 16	
15—30 nov.	156: —			88: —	8: —			80: —
1—14 dec.	129: 61			77: —	5: —			72: —
7 o. 8 dec.	12: 43			6: 60				6: 60
27—30 dec.	24: 87			13: 20				13: 20
1934								
1— 3 febr.	40: 21			22: 20	1: 50	42: 59	21: 89	
20—30 juni	107: 25			60: 50	5: 50	19: —		36: —
25—30 juni			39: 20				39: 20	
	640: 45		101: 36	365: 40	64: 21	61: 59	123: 25	261: 49
1—19 juli	175: 90			104: 50	19: 18	33: 10		52: 22
1—23 juli			142: 97				142: 97	
20—31 juli	78: 37			42: 60	5: 50			37: 10
1—11 aug.	71: 84			39: 05	25: 02			14: 03
20—25 aug.	39: 18			21: 30				21: 30
	365: 29		142: 97	207: 45	49: 70	33: 10	142: 97	124: 65

Länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 49, § 10.

Till kungl. socialdepartementet.

Sedan riksdagens revisorer under § 10 i sin granskningsberättelse för budgetåret 1933/1934 framställt anmärkning i fråga om utbetalda kostnader för vikarier å häradsskrivaretjänst under viss medgiven årlig ledighet samt länsstyrelsens utlåtande infordrats över vad sålunda förekommit, får länsstyrelsen i ämnet anföra följande.

Revisorernas utredning visar, att i detta län icke förekommit större utgift för statsverket än 81 kronor 23 öre för ifrågavarande ledigheter åt häradsskrivare.

Endast 3 av länets 5 häradsskrivare hava begagnat sig av möjligheten att erhålla ledighet enligt bestämmelserna i nådiga brevet den 30 juni 1933. Av dessa har häradsskrivaren i Norrvikens fögderi, såsom bosatt i Strömstads stad, till vikarie haft borgmästaren i staden, vilken icke gjort anspråk på större ersättning än som motsvarade tjänstgöringspenningar, tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg, från vilka häradsskrivaren fick avstå under ledigheten, 13 dagar år 1933 och 20 dagar år 1934.

Av de båda andra har häradsskrivaren i Inlands fögderi varit ledig 30 dagar under år 1933 och 15 dagar år 1934, därvid en länsstyrelsens tjänsteman har varit förordnad att jämte egen tjänst vid länsstyrelsen uppehålla häradsskrivaretjänsten under nämnda tider med undantag av dels några dagar, då vikarien fick tillgodoräkna sig semester från länsstyrelsetjänsten och därför skulle behålla löneförmånerna därå, dels 6 dagar, då vikarien enbart skötte häradsskrivaretjänsten och fick behålla egen avlöning efter stadgat B-avdrag, så att en kostnad av 43 kronor 39 öre kan anses hava uppkommit för häradsskrivaretjänstens uppehållande, utöver lönemedel, som häradsskrivaren avstått.

Vad slutligen beträffar häradsskrivaren i Göteborgs fögderi har denne åtnjutit ledighet 14 dagar år 1933 och 16 dagar år 1934, i båda fallen utan annan merkostnad för statsverket än för 3 dagar 37 kronor 84 öre, då vikarien icke såsom under tiderna i övrigt kunnat sköta häradsskrivaretjänsten jämte egen tjänst vid länsstyrelsen.

Av förestående redogörelse framgår, att 2 av de 5 häradsskrivarna i länet icke till någon del begagnat sig av den genom 1933 års beslut medgivna rätten till viss tids ledighet samt att återstående 3 häradsskrivare icke uttagit så lång tids ledighet, som kunnat dem medgivas. Detta får antagas bero på att häradsskrivarna icke velat för erhållande av ledighet vidkännas den ekonomiska uppoffring, som följer med en tillämpning av 1933 års föreskrifter. Ytterligare visar redogörelsen, att länsstyrelsen sökt att bland annat genom dubblering av tjänster för vikarier bespara statsverket den kostnad, som vikariers behållna löneförmåner å egen statstjänst eljest motsvarat.

Då revisorerna nu göra gällande, att bestämmelser borde utfärdas, som helt utesluta sådan kostnad för statsverket, anser länsstyrelsen sig dock böra framhålla, att den tillämpning nådiga brevet den 30 juni 1933 fått i detta län näppeligen visar, att statsverkets ekonomiska intressen och

riksdagens beslut i ämnet så förbisetts, att några ändrade bestämmelser i frågan kunna vara av behovet påkallade.

Göteborg i landskontoret den 8 januari 1935.

MALTE JACOBSSON

BIRGER GILLNER.

Statskontorets

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 49, § 10.

Jämlikt föreskrift i punkt 2 av det av riksdagens revisorer åberopade kungl. brevet den 30 juni 1933 äger vikarie, som i vederbörlig ordning förordnats uppehålla häradsskrivartjänst, under viss närmare angiven ledighet (här nedan benämnd semester) för häradsskrivaren, att — jämte den gottgörelse som enligt mellan häradsskrivare och hans vikarie träffad överenskommelse utgår till vikarien — åtnjuta de avlöningsförmåner vid egen befattning eller den däremot svarande ersättning, som han enligt bestämmelserna i cirkulären den 26 mars och den 30 december 1926 samt den 11 november 1927 äger uppbära vid förordnande å häradsskrivartjänst; skolande nämnda avlöningsförmåner eller ersättning bestridas av de anslagsmedel, som i nyssnämnda cirkulär förutsatts.

I enlighet med vad sålunda föreskrivits utgår i vissa fall av statsmedel ersättning till vikarie för häradsskrivare, som åtnjuter semester. Riksdagen har emellertid i skrivelse nr 393/1933 förutsatt, att häradsskrivare skulle erhålla semester utan kostnad för statsverket. På grund härav och då anledning ej föreligger att bereda häradsskrivarna större förmåner än riksdagen avsett, synas bestämmelserna i ämnet böra ändras.

Ovanberörda föreskrifter i punkt 2 av kungl. brevet den 30 juni 1933 avse uppenbarligen att tillförsäkra vikarie för häradsskrivare samma ersättning, oavsett om den senare åtnjuter semester eller annan ledighet. Med lika fog bör emellertid kunna göras gällande, att vikarie, varom nu är fråga, ej bör erhålla högre ersättning, då vikariatet fullgöres under häradsskrivares semester än annars. Från dessa utgångspunkter skulle det förefalla naturligt, att ersättningsfrågan ordnades på sådant sätt, att, utan överenskommelse mellan häradsskrivaren och hans vikarie, häradsskrivaren förpliktades att under semester till vikarien avstå så mycket, som enligt särskilda kung. cirkulär skall tillkomma denne.

Emellertid föreligga beträffande häradsskrivarna särskilda förhållanden, i det deras tjänstgöring är tämligen ojämt fördelad över året. I anledning härav torde det — för möjliggörande av vikariatsersättningens anpassning efter den faktiska arbetsmängden under tiden för ledigheten — vara en lämplig anordning, att frågan om ersättningen ordnas genom överenskommelse mellan häradsskrivaren och vikarien. En sådan överenskommelse bör dock givetvis förutsätta godkännande av vederbörande länsstyrelse, som därvid har att pröva ersättningens skälighet.

Under hänsynstagande till nu anförda synpunkter vill det förefalla statskontoret, att de nya bestämmelserna i ämnet böra kunna avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande, dock med de ändring-

arna, att punkt 2 utgår samt att punkt 3 förslagsvis erhåller följande lydelse:

2. Överenskommelse, varom i punkt 1 stadgas, må av länsstyrelsen godkännas, även om den gottgörelse, som därigenom tillförsäkras vikarien, icke skulle uppgå till i cirkulären den 26 mars och den 30 december 1926 samt den 11 november 1927 bestämda belopp, dock endast såframt gottgörelsen prövas innefatta skälig ersättning för häradsskrivartjänstens uppehållande under förordnandet. Där ej — — — avlöningsförmåner.

Stockholm den 9 januari 1935.

Underdånigst

K. BERGENDAL

JOHN GIBSON.

Sture Dyberg.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnds

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 49, § 10.

Till Konungen.

Genom beslut den 29 december 1934 har Kungl. Majt anbefallt allmänna civilförvaltningens lönenämnd att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 10 av sin berättelse anfört angående ersättning till vikarie för häradsskrivare under viss ledighet. Till åtlydnad härav får lönenämnden anföra följande.

Sedan 1933 års riksdag i skrivelse nr 393 medgivit, att häradsskrivare finge tillsvidare, i enlighet med i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 17 februari 1933 angivna grunder, utan kostnad för statsverket årligen erhålla ledighet för enskilda angelägenheter under viss tid, med rätt för honom att uppbära samtliga de med tjänsten förenade inkomsterna med undantag för den del därav, vilken enligt träffad överenskommelse skulle utgå till vikarie, utfärdade Kungl. Maj:t genom brev den 30 juni 1933 vissa närmare bestämmelser i ämnet. Dessa bestämmelser äro av följande lydelse:

»1. Häradsskrivare må tillsvidare årligen erhålla ledighet för enskilda angelägenheter under 20 dagar intill det år, under vilket han uppnår 40 års ålder, och 30 dagar från och med nämnda år, med rätt för honom att under ledigheten uppbära samtliga med tjänsten förenade inkomster med undantag av belopp, som enligt överenskommelse, vilken av vederbörande länsstyrelse godkännes, skall såsom gottgörelse utgå till vikarie, som i vederbörlig ordning förordnas att uppehålla tjänsten under ledigheten.

Vad här stadgas beträffande häradsskrivare skall jämväl äga tillämpning å den, som förordnats att innehava ordinarie häradsskrivartjänst mot åtnjutande av därmed förenade löneförmåner med undantag av ett belopp, motsvarande vad ordinarie innehavare av tjänsten har att erlägga för egen pensionering.

2. Jämte den gottgörelse, som enligt överenskommelsen skall av häradsskrivaren utgivas, äger vikarien åtnjuta de avlöningsförmåner vid egen befattning eller den däremot svarande ersättning, som han enligt bestämmelserna i cirkulären den 26 mars och den 30 december 1926 samt den 11 november 1927 äger uppbära vid förordnande å häradsskrivartjänst; skolande nämnda avlöningsförmåner eller ersättning bestridas av de anslagsmedel, som i nyssnämnda cirkulär förutsatts.

3. Överenskommelse, varom i punkt 1 stadgas, må av länsstyrelsen godkännas, endast såframt den gottgörelse, som därigenom tillförsäkras vikarien, jämte den ersättning, som må tillkomma honom på grund av föreskrifterna i punkt 2, prövas innefatta skälig ersättning för häradsskrivartjänstens uppehållande under förordnandet. Där ej undantagsvis särskilda omständigheter till annat föranleda, må överenskommelse ej godkännas, om den däri bestämda gottgörelsen understiger summan av de på tiden för förordnandet belöpande, med häradsskrivartjänsten förenade tjänstgöringspenningarna och därtill hörande tillfällig löneförbättring jämte dyrtidstillägg å nämnda båda avlöningsförmåner.

4. Under år 1933 må häradsskrivare äga åtnjuta ledighet av ifrågavarande art såsom om de nu meddelade bestämmelserna varit gällande under hela året.»

Riksdagens revisorer hava nu under förberörda paragraf av sin berättelse anfört, att häradsskrivare vid ledighet, varom fråga är, i enlighet med 1 mom. i nyssnämnda brev av sina avlöningsförmåner i regel avstått ett belopp motsvarande de med häradsskrivartjänsten förenade tjänstgöringspenningarna, därtill hörande tillfällig löneförbättring ävensom å tjänstgöringspenningarna och löneförbättringen belöpande dyrtidstillägg. Utöver nämnda ersättning hade enligt 2 mom. av samma brev utgått vikariatsersättning av statsmedel dels från anslaget till befattningshavare vid länsstyrelserna, dels ock från anslaget till vikariatsersättningar vid fögderiförvaltningarna. Under framhållande av att riksdagens avsikt varit, att ifrågavarande ledighet icke skulle medföra någon kostnad för statsverket, hava revisorerna ifrågasatt, huruvida icke borde tagas under övervägande frågan om utfärdande av nya bestämmelser i ämnet, som bättre stode i överrensstämmelse med riksdagens beslut i nämnda hänseende.

Till närmare belysning av ifrågavarande spörsmål torde lönenämnden till en början få lämna en redogörelse för vad som tidigare förekommit i frågan angående beredande åt häradsskrivarna av mot semester svarande årlig ledighet.

Genom brev den 31 januari 1930 utfärdade Kungl. Maj:t vissa kompletterande föreskrifter till kungörelsen den 14 juni 1917 (nr 472) angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från 1918 års början fastställda avlöningsförmånerna för landsstaten. Dessa föreskrifter, vilka innefatta skyldighet för befattningshavare vid fögderiförvaltning att vid ledighet av annan anledning än sjukdom eller semester avstå vissa avlöningsförmåner, äro av följande innehåll:

»1. Fögderiförvaltning tillhörande ordinarie tjänsteman, vilken åtnjuter ledighet av annan anledning än sjukdom eller semester, skall vara skyldig att under ledigheten — utöver tjänstgöringspenningar med därtill hörande tillfällig löneförbättring samt i förekommande fall förvaltningsbidrag — avstå hela den honom eljest tillkommande lönen — inberäknat ålderstillägg men frånsett ortstillägg — jämte till lönen hörande tillfällig löneförbättring.

2. Vid ledighet av sådan anledning, som avses i 2 §, avdelning A—C, i kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 357) med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, äger länsstyrelsen dock medgiva, att den tjänstledige må av lönen jämte ålderstillägg samt å lönen belöpande tillfällig löneförbättring uppbära ett belopp, motsvarande högst en tredjedel av samtliga de med tjänsten förenade avlöningsförmånerna.

3. I detta brev meddelade föreskrifter skola icke medföra ändring i de av Kungl. Maj:t genom cirkulär den 26 mars 1926 till länsstyrelserna i samtliga län meddelade bestämmelserna angående avlöningsförmåner för befattningshavare tillhörande fögderiförvaltning vid uppehållande av befattning vid länsstyrelse.

4. Vad sålunda föreskrivits skall jämväl äga tillämpning å den, som förordnats att innehava ordinarie befattning vid fögderiförvaltning mot åtnjutande av därmed förenade löneförmåner med undantag av ett belopp, motsvarande vad ordinarie innehavare av tjänsten har att erlägga för egen pensionering.»

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 februari 1930 framhöll styrelsen för Sveriges häradsskrivarförening, att de i förenämnda brev den 31 januari 1930 meddelade föreskrifterna syntes vara för häradsskrivarkåren synnerligen hårda samt att frågan om semester i och med nämnda bestämmelser blivit aktuell. Denna fråga syntes väl med hänsyn till därmed förknippade omständigheter icke omedelbart kunna lösas, men å andra sidan måste det anses rättvist, att även häradsskrivarna med deras huvudsakligen till tjänsterummet förlagda sysselsättning bereddes tillfälle till semesterliknande ledighet på rimliga villkor. Styrelsen hemställde fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga länsstyrelserna, att, utan hinder av bestämmelserna i nyssnämnda brev eller tidigare utfärdade föreskrifter, bevilja häradsskrivare mot semester svarande ledighet under högst 45 dagar årligen, därest avtal mellan häradsskrivaren och vikarien angående vikariens avlöningsförmåner under vikariatet kunnat träffas och av vederbörande länsstyrelse godkänts. Enligt vad styrelsen inhämtat, hade ett dylikt förfaringssätt dittills tillämpats inom de flesta län utan att någon olägenhet därav försports, och *någon som helst kostnad drabbade härigenom icke statsverket.*

I infordrat utlåtande den 7 mars 1930 över denna framställning framhöll allmänna civilförvaltningens lönenämnd, att med hänsyn bland annat till de avsevärda extra inkomster, som i tjänsten tillfölle häradsskrivarna, någon tvekan visserligen kunde råda, huruvida under förhandenvarande förhållanden det kunde anses erforderligt att vidtaga åtgärder för beredande åt häradsskrivarna av förmån av semester eller däremot svarande ledighet. I betraktande emellertid därav, att Kungl. Maj:t förelagt 1930 års riksdag förslag om beredande av semester åt en annan grupp av befattningshavare inom landsstaten, nämligen landsfiskalerna, vilka i likhet med häradsskrivarna för det dåvarande icke ägde åtnjuta sådan förmån, syntes det lönenämnden billigt, att häradsskrivarna berättigades erhålla viss mot semester svarande årlig ledighet. Förutsättningen härför borde emellertid — på sätt föreningen föreslagit — vara, att sådant avtal träffades mellan häradsskrivaren och vikarien angående vikariens avlöningsförmåner, som kunde av vederbörande länsstyrelse godkännas, och statsverket sålunda icke betungades med någon kostnad för vikariatsersättningar. Till förmån för beviljandet av dylik

ledighet talade ock det förhållandet, att det torde dröja någon tid, innan häradskrivarnas löneregleringsfråga vunne sin lösning. Lönenämnden ansåge sig därför icke böra framställa någon erinran mot att, i avvaktan på blivande löneregleringen, en åtgärd i den av föreningen åsyftade riktningen vidtoges.

Frågan om viss årlig ledighet för häradsskrivare förelades 1930 års riksdag i proposition nr 206. Såsom framgår av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet i ärendet den 14 mars 1930, anförde föredragande departementschefen följande:

»Såsom framgår av det anförda intaga för närvarande landsfiskaler och häradsskrivare så till vida en särställning bland statstjänstemännen, som ingendera av dessa befattningshavargrupper är berättigad till semester. Beträffande landsfiskalerna har emellertid, på sätt myndigheterna framhållit, på min hemställan i proposition till årets riksdag härutinnan föreslagits en ändring av innebörd, att landsfiskal skulle, i avvaktan på blivande löneregleringen för landsfiskalerna, från och med den 1 juli 1930 tillerkännas rätt att på statsverkets bekostnad åtnjuta årlig semester av 20 dagar intill det år, under vilket han fyller 40 år, och av 30 dagar för tid därefter. Tillräcklig anledning att, i avbidan på kommande löneregleringen för häradsskrivarna, nu föreslå införande av semesterrätt även för dessa befattningshavare har, bland annat med hänsyn till storleken av de inkomster i tjänsten, vilka häradsskrivarna i allmänhet uppbära, icke synts mig föreligga. Häradsskrivarföreningens nu ingivna framställning går emellertid icke ut på att häradsskrivarna skulle tillerkännas någon verklig semesterrätt utan avser endast att bereda dem möjlighet att erhålla viss tids årlig ledighet för enskilda angelägenheter utan skyldighet för dem att därunder avstå större del av dem tillkommande avlöningsförmåner, än som skulle utgå till vikarien. Denna förmån skulle för dem motsvara den befattningshavare i allmänhet tillkommande semesterrätten. Med hänsyn härtill och då den föreslagna anordningen icke skulle för statsverket medföra ökad kostnad, finner jag mig kunna tillstyrka åtgärder i framställningens syfte. Jag har därvid även beaktat, att häradsskrivarna i år komma att underkastas viss inkomstminskning, i anledning av att riksdagen godkänt ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag om nedsättning av ersättningen för röstlängders upprättande från 50 till 40 öre för uppslag.

Jag anser alltså, att häradskrivarna böra i avbidan på löneregleringen tills vidare — under i framställningen angivna förutsättningar — tillförsäkras viss tids årlig ledighet för enskilda angelägenheter med rätt för dem att under dylik ledighet åtnjuta samtliga med tjänsten förenade inkomster utom den del därav, som enligt träffat avtal tillkommer vikarien. Givetvis bör därutöver möjlighet finnas för dem att med avstående av lön enligt brevet den 31 januari 1930 erhålla ytterligare ledighet för enskilda angelägenheter — — —. Närmare bestämmelser i ämnet synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. Därvid lära böra meddelas föreskrifter till förhindrande av att länsstyrelserna godkänna avtal mellan häradskrivaren och vederbörande vikarie, enligt vilket vikariens ersättning skulle bliva oskäligt låg. I likhet med statskontoret anser jag, att dylik ersättning endast i särskilda undantagsfall bör få understiga ett belopp, motsvarande de med häradsskrivartjänsten förenade tjänstgöringspenningarna, därtill hörande tillfällig löneförbättring ävensom å tjänstgöringspenningarna och löneförbättringen belöpande dyrtidstillägg. Å andra sidan bör beaktas — något som för övrigt är en

förutsättning för hela den nu ifrågasatta anordningen — att häradsskrivarnas arbete, synnerligen forcerat och maktpåliggande under vissa perioder, dessemellan är av mindre omfattning och enklare beskaffenhet.»

Förenämnda proposition blev icke av riksdagen bifallen. I sin skrivelse i ämnet, nr 207, uttalade riksdagen, att redan den omständigheten, att förslag till ny löneregleringen för häradsskrivarna inom en snar framtid syntes komma att föreläggas riksdagen, hade föranlett riksdagen att ställa sig avvisande mot förslaget, enligt vilket en ny form av ledighet skulle införas för denna befattningshavargrupp. Riksdagen uttalade även, att de till förmån för förslaget åberopade billighetsskälen icke syntes vara alltför tungt vägande. I detta hänseende framhöll riksdagen, att häradsskrivarna måste, åtminstone i allmänhet, vid jämförelse med andra statstjänstemän genom sina sportelinkomster anses intaga en relativt gynnsam ställning i avlöningshänseende och att de syntes vara i tillfälle att så ordna sitt arbete, att de kunde utan nämnvärd kostnad bereda sig mot semester svarande ledighet. Riksdagen erinrade även därom, att för häradsskrivarna icke förelåge skyldighet till sju timmars daglig tjänstgöring å tjänsterummet.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 november 1931 anhöll styrelsen för Sveriges häradsskrivarförening, att Kungl. Maj:t måtte upptaga frågan om beredande åt häradsskrivarna av viss mot semester svarande ledighet till förnyad behandling. Styrelsen framhöll härvid i avseende å häradsskrivarnas ställning i lönehänseende, att även om dessa befattningshavare i en del fögderier på grund av gynnsamma omständigheter fortfarande vore i stånd att hålla sina inkomster på en relativt gynnsam nivå, det stora flertalet dock finge vidkännas betydande inkomstminskningar därigenom, att försäkringsbolag, vägstyrelser m. fl. i allt större utsträckning omhändertoge sin debitering själva. Vidare hade rätten till ledighet från mantalsskrivningarna på statens bekostnad blivit häradsskrivarna fråntagen, och ersättningen för röstlängderna vid val till riksdagens andra kammare hade även undergått viss minskning. Om man således i allmänhet kunde peka på en nedåtgående tendens i fråga om häradsskrivarnas löneförmåner, så tillkomme dock från och med år 1932 en så avsevärd ökning i häradsskrivarnas arbetsbörda, att enbart detta väl syntes motivera en kompensation i en eller annan form. Styrelsen avsåge härmed kronouppbördens fördelning på två terminer, för vilken genomsnittskostnaden per fögderi kunde beräknas till lägst 1,000 kronor.

Ett annat spörsmål, som i sammanhang med frågan om häradsskrivarnas ledighet syntes vara värt beaktande, vore frågan om kårens rekrytering. Trots allt tal om häradsskrivarnas goda inkomster läte det sig icke förnekas, att de flestas ekonomiska ställning vore sådan, att den icke tålde några större påfrestningar, och det vore under sådana omständigheter naturligt, att flertalet hellre pressade sig till det yttersta, än begärde ledighet under gällande hårda villkor. För aspiranterna hade tillfällena att genom vikariatstjänstgöring förskaffa sig vana vid arbetet i tjänsten sålunda blivit avsevärt minskade, varjämte svårighet uppstode för aspiranterna att förskaffa sig föreskriven kompetens för sökande av dylik tjänst. Även ur dessa synpunkter vore en ändring i gällande ordning önskvärd.

Styrelsen uttalade slutligen den förhoppningen, att därest den form för mot semester svarande ledighet åt häradsskrivarna, som föreslagits i Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition, icke heller nu vunne statsmakternas bifall, någon annan form måtte utfinnas, som *utan kost-*

nad för statsverket beredde häradsskrivarna dylik ledighet *på rimliga villkor.* Då såsom vikarie för häradsskrivare i regel anlitades någon tjänsteman vid landskontoret, kunde ju denna för viss kortare tid — 30 à 40 dagar, beroende på vederbörande häradsskrivares ålder — förordnas att jämte egen tjänst uppehålla häradsskrivartjänst. Arbetet å häradsskrivarkontoret kunde nämligen för dylik kortare tid mycket väl ordnas så, att detta läte sig göra. Ett dylikt tillvägagångssätt hade tidigare praktiserats under årtionden, utan att vare sig statens eller allmänhetens intressen därigenom trätts för nära och syntes styrelsen utan våda kunna legaliseras åtminstone såsom provisorium, intill dess häradsskrivarnas semesterfråga i sammanhang med lönereglering bleve slutgiltigt ordnad. Av sina avlöningsförmåner borde den ordinarie häradsskrivaren för dylikt fall behöva avstå allenast tjänstgöringspenningarna.

I utlåtande den 28 januari 1932 över denna framställning åberopade allmänna civilförvaltningens lönenämnd i allt väsentligt vad nämnden i ämnet anfört i sitt utlåtande den 7 mars 1930.

Om det också förhölle sig så — yttrade nämnden bland annat — att häradsskrivarna genom de dem tillkommande sportlerna i många fall vore synnerligen väl tillgodosedda i lönehänseende i jämförelse med andra statstjänstemän, hölle nämnden alltjämt före, att då det här vore fråga om en förmån, som nu och tidigare förutsatts icke skola åsamka statsverket några särskilda kostnader, tillräcklig anledning icke förelåge att förvägra dem densamma.

Lönenämnden erinrade därjämte, hurusom länsstyrelsen i Jönköpings län i ett i ärendet avgivet utlåtande framhållit, att hur än frågan om uppehållande av häradsskrivartjänst å vikariat löstes, det dock torde för ernående av likformighet och rättvisa i fråga om de till vikarierna utgående löneförmånerna vara nödvändigt, att dessa löneförmåner fastställdes efter fullt enhetliga grunder. I anslutning därtill hade länsstyrelsen i sitt utlåtande verkställt vissa beräkningar rörande det avdrag å häradsskrivarens lön, som lämpligen borde ifrågakomma. För egen del anförde lönenämnden, att även om den anordning i detta avseende, som upptagits i den till 1930 års riksdag avlåtna propositionen, nr 206, och som inneburit, att häradskrivaren skulle under ledigheten uppbära samtliga med hans tjänst förenade löneförmåner mot det att han träffat privat uppgörelse med vikarien rörande ersättningen till denne och att uppgörelsen blivit av länsstyrelsen godkänd, ur principiell synpunkt icke kunde anses fullt tillfredsställande, nämnden dock för sin del funne denna anordning vara att under det provisorium, varom här allenast vore fråga, föredraga framför det av länsstyrelsen ifrågasatta beräkningssättet. Därigenom att länsstyrelsen i varje särskilt fall finge granska avtalets innehåll, syntes det bliva på ett nöjaktigt sätt sörjt för att vikarien komme att erhålla skälig ersättning för sitt arbete, liksom ock att tjänstegöromålen bleve på ett tillfredsställande sätt utförda under häradsskrivarens frånvaro från tjänsten. Lönenämnden förutsatte härvid, att om häradsskrivaren träffat avtal exempelvis med en tjänsteman hos länsstyrelsen om häradsskrivarbefattningens uppehållande under ledigheten och denne för detta ändamål i sin tur erhölle ledighet från tjänstgöringen hos länsstyrelsen, sistnämnda ledighet skulle betraktas såsom åtnjuten för enskilda angelägenheter, utan rätt till lön under tiden.

Häradsskrivarföreningens ifrågavarande framställning företogs till avgörande inför Kungl. Maj:t den 22 juni 1932, varvid Kungl. Maj:t fann framställningen icke föranleda någon sin vidare åtgärd.

I ny skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 november 1932 hemställde styrelsen för Sveriges häradsskrivarförening, att enär frågan om häradsskrivarnas löneförmåner enligt vad som kommit till föreningens kännedom dåmera tagits under förnyad prövning i anledning av riksdagens skrivelse den 9 juni 1932, nr 213, angående sänkning av debiteringsprovisionerna, jämväl ärendet om beredande av semesterledighet åt häradsskrivarna måtte samtidigt upptagas till behandling. Föreningen åberopade därvid sin i förenämnda skrivelse den 20 november 1931 gjorda hemställan.

Med föranledande härav upptogs frågan om viss årlig ledighet för häradsskrivare till behandling i den proposition, nr 151, som avläts till 1933 års riksdag angående genomförande av vissa inskränkningar i den häradsskrivare dittills tillkommande rätten till sportler. I nämnda proposition återgavs vad föredragande departementschefen anfört vid frågans behandling inför Kungl. Maj:t år 1930 ävensom 1930 års riksdags beslut i ämnet. För egen del anförde departementschefen:

»Under förutsättning att de förslag rörande nedsättningar i olika avseenden av häradsskrivarnas extra ersättningar och provisioner, som av mig i det föregående tillstrykts, vinna riksdagens bifall, lärer det viktigaste skälet för riksdagens avslag å 1930 års proposition om semesterliknande ledighet för häradsskrivarna hava upphört att äga giltighet. Med anledning av vad riksdagen i övrigt åberopade till stöd för sitt avslagsbeslut ber jag att här få anföra, dels att på sätt jag redan antytt frågan om ny lönereglering för häradsskrivarna sannolikt ännu icke på jämförelsevis lång tid torde kunna upptagas till slutligt avgörande, dels ock att häradsskrivarna, som enligt sin instruktion äro bundna vid två timmars daglig mottagning å tjänsterummet och enligt gällande bestämmelser äro skyldiga att vid varje ledighet för enskilda angelägenheter avstå samtliga med tjänsten förenade avlöningsförmåner utom ortstillägg, för närvarande knappast äga möjlighet att förskaffa sig en med semester jämförlig ledighet utan måste vid ledighet vidkännas avsevärda ekonomiska uppoffringar.

Med hänsyn till det anförda anser jag, att häradsskrivarna — under förutsättning, att förslagen till inkomstbeskärningar bifallas — nu böra berättigas att på sätt förordades i 1930 års proposition utan kostnad för statsverket erhålla viss årlig ledighet samt att denna förmån bör komma dem till del från och med innevarande kalenderår. I fråga om såväl ledighetens längd som dess anordnande i övrigt ansluter jag mig helt till de synpunkter, vilka enligt vad nyss sagts anfördes av departementschefen vid framläggandet av 1930 års förslag. Rätten till ledigheten, vilken bör få åtnjutas av såväl ordinarie som tillförordnade häradsskrivare, torde sålunda böra träda i kraft snarast möjligt efter det riksdagens beslut anmälts för Kungl. Maj:t, och under år 1933 torde få uttagas hela ledighetstiden, oaktat de ifrågasatta reglerna icke bliva gällande under hela året. Närmare bestämmelser i ämnet, bland annat i syfte att förekomma godkännande av avtal om alltför låg ersättning mellan häradsskrivaren och vederbörande vikarie, lärer det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda.»

Såsom ovan antytts anmälde riksdagen i skrivelse den 28 juni 1933, nr 393, sitt beslut bland annat i frågan angående viss årlig ledighet för häradsskrivare, och anförde riksdagen därvid följande:

»Vad angår frågan om beredande av viss årlig ledighet åt häradsskrivarna, har riksdagen ansett, att vissa av skälen för riksdagens avslag å 1930 års proposition om semesterliknande ledighet för häradsskrivar-

na numera icke kunna med samma styrka åberopas. På grund härav och då Kungl. Maj:ts förslag i denna del med hänsyn till beskärningarna av häradsskrivarnas inkomster synts riksdagen skäligt och billigt samt sålunda ägnat att kunna provisoriskt godtagas i avbidan på en kommande lönereglering för befattningshavarna i fråga, har riksdagen bifallit vad härutinnan föreslagits.»

Av den redogörelse, som lönenämnden här ovan lämnat rörande behandlingen av frågan om beredande åt häradsskrivare av en mot semester svarande årlig ledighet, framgår, att nämnden vid avgivandet av sina tillstyrkande yttranden i denna fråga avsett, att statsverket icke skulle genom beredande åt häradsskrivarna av sådan förmån åsamkas några kostnader. Denna lönenämndens ståndpunkt är tydligast angiven i nämndens den 28 januari 1932 avlåtna, här ovan återgivna yttrande, däri nämnden förutsatte, att om häradsskrivare träffat avtal exempelvis med en tjänsteman hos länsstyrelsen om häradsskrivarbefattningens uppehållande under ledigheten och denne för detta ändamål i sin tur erhölle ledighet från tjänstgöringen hos länsstyrelsen, sistnämnda ledighet borde betraktas såsom åtnjuten för enskilda angelägenheter, utan rätt till lön under tiden. Givetvis avsåg nämnden härvid, att häradsskrivaren skulle i dylikt fall av egna inkomster bereda vikarien skälig ersättning för hans hos länsstyrelsen under tiden för vikariatet avstådda löneförmåner.

Det synes lönenämnden, att enahanda uppfattning legat till grund för det förslag i ämnet, som förelades 1930 års riksdag. Då villkoret för den föreslagna anordningen med viss årlig ledighet för häradsskrivare enligt föredragande departementschefens uttalande skulle vara, att anordningen icke för statsverket medförde ökad kostnad, lärer därmed få anses hava åsyftats, att häradsskrivaren skulle hava att vidkännas utgift icke blott för den särskilda vikariatsersättning, som kunde ifrågakomma till vikarien, utan i förekommande fall även för ersättning till vikarien för av honom avstådda löneförmåner. Uti propositionen till 1933 års riksdag ifrågasattes i detta hänseende icke någon förändring i vad som av Kungl. Maj:t år 1930 föreslagits riksdagen.

Med hänsyn till avfattningen av de i Kungl. Maj:ts brev den 30 juni 1933 meddelade bestämmelserna i ämnet lärer emellertid någon befogad anmärkning icke kunna framställas mot länsstyrelsernas förfarande att — på sätt den utav revisorerna verkställda utredningen givit vid handen — vid de ledigheter för häradsskrivare, varom här är fråga, bereda vikarierna ersättning av statsmedel från anslaget till befattningshavare vid länsstyrelserna och från anslaget till vikariatsersättningar vid fögderiförvaltningarna. En ändring eller ett förtydligande av ifrågavarande bestämmelser synes sålunda vara av nöden, därest man vill för framtiden förhindra det hittills tillämpade förfaringssättet.

I avgörandet av förevarande ärende hava deltagit undertecknad lönenämndens ordförande samt ledamöterna Elliot, Almgren, Koërsner, Magnusson, Nilsson och Reinwall.

Stockholm den 12 januari 1935.

Underdånigst

ERIK STRIDSBERG.

Alfred Carlsson.

Socialstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 54, § 11.

Till Konungen.

Genom remiss den 29 december 1934 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att före den 10 januari 1935 avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 11 av sin berättelse anfört i fråga om det sätt, varpå styrelsen förvaltat till dess sjukkassebyrå hörande ämbetsuppgifter.

Till åtlydnad härav får socialstyrelsen anföra följande.

Innan styrelsen ingår på en närmare belysning av de anmärkningar, som revisorerna enligt remissakten synas framställa, får styrelsen framhålla, att vissa av dessa anmärkningar utgöras av allmänt hållna uttalanden, för vilka någon saklig motivering icke anförts.

Revisorernas anmärkningar synas väsentligen kunna inordnas under följande fem rubriker, nämligen

1) sjukkasseomorganisationens genomförande;
2) handläggningen i allmänhet av till sjukkassebyrån hörande ärenden;
3) anslagsberäkningar;
4) förordnande av styrelseledamöter och revisorer i centralsjukkassor;
5) visst ärende rörande Smedstorps sjuk- och begravningskassa.

1. *Sjukkasseomorganisationens genomförande.*

I sitt allmänna uttalande erinra revisorerna om syftemålet med 1931 års sjukkasselagstiftning och framhålla, hurusom med hänsyn till lagstiftningens stora betydelse ur samhällelig synpunkt, det givetvis vore av största vikt, att vid övergången till nya sjukkasseorganisationen sådana anordningar bleve vidtagna, att övergången kunde ske på ett så mjukt och smidigt sätt som möjligt. På grund av införskaffade uppgifter hade emellertid revisorerna erhållit den uppfattningen, att övergången i verkligheten varit förenad med ganska stora svårigheter. Revisorerna säga sig också under sina resor ha erfarit, att man på sina håll hade åtskilliga erinringar att framställa emot det sätt, varpå tillsynsmyndigheten verkat för övergångens genomförande i flera viktiga detaljer. Olägenheter hade sålunda i viss utsträckning beretts sjukkassorna därigenom, att registreringsförfarandet dragit mycket långt ut på tiden. Jämväl i andra avseenden hade emellertid den nya organisationens genomförande mött svårigheter och det hade förefallit revisorerna, som om dessa åtminstone till någon mån förorsakats därav, att planläggningen icke skett med erforderlig omtanke och i tillräckligt god tid.

Med anledning av vad revisorerna sålunda erinrat, får styrelsen anföra följande.

Den år 1931 beslutade sjukkasselagstiftningen innebar, som bekant, att det gamla statsunderstödda sjukkasseväsendet måste underkastas en till grunden gående omdaning beträffande organisation och verksamhet, för att sjukkassorna skulle kunna lämna de väsentligt utökade förmåner, som lagstiftningen åsyftade att bereda de försäkrade. Denna omdaning sträckte sig icke endast till en förändring av sjukkassornas rättsliga ställning

genom deras inordnande under en annan lagstiftning samt införande av nya regler för verksamheten, utan innebar därutöver högst betydande förändringar i andra hänseenden, bland annat beträffande medlemsbeståndets sammansättning inom kassorna. Dessa förhållanden, liksom även sjukkasserörelsens stora omfattning samt den bristande enhetligheten hos densamma, har man givetvis haft att taga i betraktande vid omorganisationsarbetets planläggning och utförande. Och man bör, enligt styrelsens mening, icke heller bortse härifrån, då det gäller att bedöma och värdesätta det utförda arbetet och dess resultat. Att missgrepp kunnat göras och att missnöje i vissa fall uppstått i samband med en omdaningsprocess av ifrågavarande omfattning, finner styrelsen därför helt naturligt. Det hade enligt styrelsens mening varit mera förvånande, om arbetet hade kunnat fortlöpa helt friktionsfritt.

Vid bedömandet av omorganisationsarbetet får man vidare icke bortse ifrån, att det icke berott uteslutande på tillsynsmyndighetens planläggning och åtgöranden i övrigt i och för övergången, om denna lett till goda eller till mindre goda resultat i de särskilda fallen. Ty i sista hand har det icke varit tillsynsmyndigheten, som haft att fatta slutligt avgörande, huruvida en sjukkassa skolat övergå eller icke, utan har detta ankommit på kassan själv, rättsligt fristående och självstyrande som ju en sjukkassa är. Följaktligen är det icke på förhand givet, att, om svårigheter i vissa fall mött under omorganisationen, dessa uppkommit till följd av bristande planläggning från tillsynsmyndighetens sida, utan kan det lika väl tänka sig, att man hos vederbörande kassa brustit i omtanke vid frågans handläggning.

Med avseende på styrelsens åtgöranden i och för omorganisationen vill styrelsen framhålla, att styrelsen under hela övergångstiden, så långt dess befogenheter sträckt sig och med den begränsade personal, som stått till förfogande, icke lämnat någon möda ospard, då det gällt att planlägga och leda omorganisationsarbetet eller att genom råd och anvisningar underlätta övergångsförfarandet för kassorna. Att planläggningen skett med omtanke och varit fullt ändamålsenlig finner styrelsen framgå bland annat av omorganisationens resultat vid övergångstidens slut.

För att närmare belysa omorganisationsarbetet lämnas i det följande en kortfattad redogörelse för styrelsens åtgöranden i och för sjukkassereformens genomförande ävensom vissa uppgifter avsedda att belysa den erkända sjukkasserörelsens gestaltning vid övergångstidens slut.

1929 års sjukkassesakkunniga, på vilkas betänkande 1931 års sjukkasselagstiftning i allt väsentligt grundar sig, upptogo icke i sitt betänkande någon detaljerad plan för övergången från den gamla till den nya sjukkasseorganisationen utan förutsatte, att det skulle tillkomma tillsynsmyndigheten över sjukkasseväsendet att, i den mån övergångsförfarandet icke vore reglerat genom uttryckliga bestämmelser i gällande lag och sjukkassornas stadgar, utfärda för ändamålet nödiga föreskrifter och anvisningar.

I enlighet med dessa förutsättningar, varemot inga erinringar gjordes varken i 1930 eller 1931 års propositioner i sjukkassefrågan, har ledningen av arbetet med sjukkasseväsendets omorganisation varit anförtrodd åt socialstyrelsen, närmast dess tredje byrå, som för ändamålet erhållit viss förstärkning av sin personal.

Vid handläggningen av frågor sammanhängande med omorganisationen har styrelsen under omorganisationens första tid biträtts av särskilda sakkunniga, vilka enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallats av

chefen för socialdepartementet. Dessa hava varit sex till antalet, varav en medicinsk sakkunnig och fyra representanter för sjukkassorna. De angivna sakkunnige hava sedermera utsetts till ledamöter i sjukkassenämnden och i denna egenskap anlitats såsom rådgivare åt styrelsen. Enligt bemyndigande har styrelsen därjämte anlitat experter på olika områden, nämligen dels på det försäkringstekniska området vid utarbetande av grunderna för avgiftsbestämningen för de erkända sjukkassorna, samt dels på moderskapsförsäkringens och därmed sammanhängande områden vid utarbetande av föreskrifter och formulär rörande moderskapsunderstöd.

Som bekant äro de erkända sjukkassorna av två slag, lokalsjukkassor och centralsjukkassor. Beträffande bägge slagen gäller den huvudregeln, att de skola ha verksamhetsområden, som nära ansluta sig till den kommunala indelningen. Sålunda skall lokalsjukkassas verksamhetsområde utgöras av viss eller vissa närgränsande kommuner, dock att, där särskilda omständigheter därtill föranleda, området må omfatta allenast viss del av en kommun. För centralsjukkassa åter skall verksamhetsområdet utgöras av ett eller flera landstingsområden eller stad, som icke deltager i landsting. Även annan stad än nu nämnd må kunna utgöra dylikt område, såvida sjukkasseverksamheten därstädes vid tiden för utfärdandet av den nya sjukkasselagstiftningen nått större utbredning och varit mer enhetligt organiserad.

Innan frågorna om de erkända sjukkassornas verksamhetsområden upptogos till behandling av tillsynsmyndigheten, lämnades samtliga registrerade sjukkassor ävensom de bägge huvudorganisationerna inom sjukkasserörelsen genom utsänd cirkulärskrivelse (den 18 juli 1931) tillfälle att framföra sina synpunkter och önskemål i ämnet. Ett stort antal kassor begagnade sig också härav och gåvo sin mening tillkänna genom skrivelser till styrelsen.

Av dessa svarsskrivelser framgick, i den mån de berörde lokalsjukkassornas blivande områden, att i ett flertal fall en och samma kommun önskades såsom verksamhetsområde av mer än en av de gamla sjukkassorna. I dylika fall har måst ifrågakomma för styrelsen att, innan antagande av erkänd sjukkassa för kommunen kunnat beviljas, åvägabringa jämkning mellan de konkurrerande kassorna eller att vidtaga annan åtgärd jämlikt 5 § sjukkasseförordningen. I ett stort antal fall påyrkades i svarsskrivelsen såsom verksamhetsområde en eller flera kommuner jämte viss del av en närliggande kommun eller ock vissa delar av två eller flera närliggande kommuner. Dessa framställningar, vilka enligt författningens bestämmelser icke kunnat bifallas, hava föranlett styrelsen att söka förmå kassorna att välja andra godtagbara områden. I de fall slutligen, då sjukkassa anhållit om endast viss del av en kommun såsom verksamhetsområde, har styrelsen infordrat yttrande av de kommunala myndigheterna angående lämpligheten av den ifrågasatta uppdelningen. Ifrågavarande synnerligen betydelsefulla arbete med bestämmandet av lokalsjukkassornas verksamhetsområden, vilket efter tillkomsten av centralsjukkassor utförts i samråd med dessa kassor, har pågått under praktiskt taget hela övergångstiden.

En uppgift av om möjligt ännu större betydelse än den nyss berörda, ehuru ej så tidskrävande, har gällt indelningen av riket i centralsjukkasseområden samt de olika centralsjukkassornas upprättande och organisation. Här har först och främst mött den mycket svårlösta frågan om de gamla rikssjukkassornas inplacering såsom centralsjukkassor. 1929

års sjukkassesakkunniga, vilka utgingo ifrån att de större rikssjukkassorna skulle komma att på detta sätt ombildas, hade dock icke utarbetat någon mera fullständig plan i detta hänseende, utan har ifrågavarande angelägenhet ankommit på tillsynsmyndigheten att ordna i samråd med sjukkasseorganisationerna och de tillkallade sakkunniga. Emellertid hava icke alla centralsjukkasseområden kunnat besättas av rikssjukkassor, beroende därpå, att tillräckligt antal för ändamålet lämpliga dylika kassor ej funnits att tillgå. Endast för 7 av de 12 upprättade, av ett eller flera landstingsområden bestående centralsjukkasseområdena kunde rikssjukkassor antagas till centralsjukkassor, medan för återstående 5 områden upprättandet av centralsjukkassa måste ske i annan ordning, nämligen genom medverkan av förutvarande kassor av rent lokal typ, vilka beslutat sig för övergång till nyorganisationen. Tillskapandet av centralsjukkassa har därvid måst ske på sådant sätt, att ett tillräckligt antal lokala kassor inom centralsjukkasseområdet ifråga genom utsedda ombud konstituerat en helt ny sjukkasseorganisation, vilken sedan meddelats erkännande som centralsjukkassa för området samtidigt med antagandet av de lokala kassorna till erkända lokalsjukkassor.

För att i möjligaste mån bekantgöra den nya sjukkasselagstiftningen för sjukkassemedlemmar och andra intresserade personer har tillsynsmyndigheten särskilt under de bägge första åren av övergångstiden bedrivit en ganska omfattande upplysningsverksamhet. Redan på ett tidigt stadium gjordes framställningar från såväl enskilda sjukkassor som sjukkassesammanslutningar, att styrelsen måtte på ort och ställe meddela nödiga upplysningar rörande den nya lagstiftningen samt angående formerna för övergången från den gamla till den nya ordningen. Genom cirkulärskrivelse (den 11 augusti 1931) till samtliga registrerade sjukkassor samt centralföreningar av sjukkassor m. fl. meddelade styrelsen i anledning härav sin avsikt att så långt som möjligt tillmötesgå de framställda önskemålen och för ändamålet låta tjänstemännen å sjukkassebyrån under resor till olika delar av landet meddela erforderliga upplysningar i form av föredrag, överläggningar o. d. På grund av härefter inkomna framställningar hava byråns tjänstemän på ett stort antal platser, inom samtliga centralsjukkasseområden, hållit upplysningsföredrag eller eljest tillhandagått vederbörande med råd och upplysningar.

Därutöver har upplysningsverksamhet i betydande omfattning ägt rum genom besvarande av frågeskrivelser eller muntliga förfrågningar vid personligt besök å tjänsterummet eller per telefon. Enbart de skriftliga förfrågningarna hava under åren 1932—1934 utgjort sammanlagt icke mindre än 1,670.

I upplysningsändamål har även utsänts särskild cirkulärskrivelse (den 22 december 1931) angående vad sjukkassa hade att iakttaga i och för övergången till nyorganisationen.

För att lämna sjukkassorna vägledning vid det för omorganisationen grundläggande arbetet med stadgar, anpassade efter den nya lagstiftningen och de i övrigt förändrade förhållandena, har styrelsen i samråd med de sakkunniga vidare upprättat normalstadgar för lokal- och centralsjukkassor, vilka stadgar den 8 januari 1932 tillställdes samtliga registrerade sjukkassor.

En av de allra svåraste och på samma gång ömtåligaste uppgifter, som styrelsen haft att taga befattning med i samband med omorganisationsarbetet, har gällt avgiftsbestämningen för de erkända sjukkassorna. Vid

fastställandet av grunderna härför har styrelsen i främsta rummet haft att tillse, att avgifterna bleve så avvägda, att de gåve åt sjukkassorna den ekonomiska styrka och trygghet, som är en nödvändig förutsättning för verksamhetens sunda och jämna bedrivande. Avgiftsberäkningen har icke kunnat grundas på tidigare inom sjukkasserörelsen konstaterade sjuklighetsförhållanden utan hänsyn har måst tagas till den väsentligt högre sjuklighet, som gjort sig gällande inom sjukkasserörelsen under de senaste åren. Angelägenheten av att trygga kassornas ekonomi har å andra sidan icke fått utesluta hänsyn till önskvärdheten av att ej genom för höga avgifter motverka anslutningen till den statsunderstödda sjukkasseverksamheten av de bättre riskerna och därmed sjukkasserörelsens intressen.

Såsom underlag för beräkningarna har styrelsen varit hänvisad att använda erfarenheter från den gamla sjukkasseverksamheten, varvid, såsom redan framhållits, den under den senaste tiden väsentligt stegrade sjukligheten kommit till uttryck. För att framkomma till detta beräkningsunderlag hava omfattande och tidskrävande statistiska utredningar måst företagas. Dessutom hava införskaffats (genom cirkulärskrivelse den 10 augusti 1931) och sammanställts uppgifter rörande åldersfördelningen inom varje särskild kommun av där bosatta sjukkassemedlemmar.

Samtliga styrelsens åtgärder i fråga om avgiftsbestämningen hava företagits i samråd med de särskilt tillkallade försäkringstekniska experter, om vilka i det föregående nämnts. Sedan avgiftsfrågan lösts, verkställdes beräkning av vissa serier normalavgifter, vilka till medlemmarnas upplysning meddelades i cirkulärskrivelse (den 14 juli 1932) till samtliga registrerade sjukkassor.

I enlighet med de sålunda fastställda grunderna har sedermera hos styrelsen verkställts definitiv beräkning av avgifterna för samtliga sjukkassor, vilka sedermera antagits till erkända sjukkassor.

Beträffande erkänd sjukkassa, som tidigare varit registrerad enligt 1910 års sjukkasselag, gäller enligt 48 § sjukkasseförordningen, att kassan skall vara pliktig ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som tillsynsmyndigheten meddelar rörande överförande av medel, som vid tidpunkten för antagandet funnos avsatta för sjukhjälpsverksamhetens bedrivande, antingen till centralsjukkassa, till vilken medlemmarna skola vara anslutna, eller till annan erkänd sjukkassa, till vilken medlem överflyttar sin sjukförsäkring. Ifrågavarande föreskrifter hava av styrelsen upprättats och meddelats i cirkulärskrivelse (den 12 april 1932) till samtliga registrerade sjukkassor.

I samband härmed har styrelsen, i anslutning till de av 1929 års sjukkassesakkunniga angiva riktlinjerna, även meddelat sjukkassorna (genom cirkulärskrivelse den 12 april 1932), efter vilka grunder ifråga om sjuk- och begravningskassor tillgångarna skola fördelas mellan sjuk- och begravningshjälpsverksamheten. Dylik fördelning har sedan verkställts för varje enskild sjukkassa, som därom gjort framställning.

Slutligen har i samråd med de av styrelsen anlitade försäkringstekniska experterna utarbetats formulär dels för statistisk redogörelse för erkänd sjukkassas verksamhet samt dels för ansökan om statsbidrag och för uppgifter, som skola bifogas sådan ansökan. I en utförlig cirkulärskrivelse (den 1 februari 1934) till samtliga erkända sjukkassor har styrelsen meddelat anvisningar till vägledning för kassorna vid upprättande av statsbidragsansökningar och statistiska redogörelser.

För att informera de erkända sjukkassorna angående tolkningen och

tillämpningen av bestämmelserna i sjukkasseförordningen angående överflyttningen av medlemskap kassorna emellan ävensom vissa andra med övergången sammanhängande frågor har styrelsen hållit särskild överläggning med centralsjukkassornas verkställande tjänstemän.

I och med att de första centralsjukkassorna blivit antagna, vilket skedde den 23 december 1932, kunde antagande börja meddelas även åt lokalsjukkassor, vilka därom gjort ansökan. Huru omorganisationsarbetet därefter successivt fortskridit under åren 1933 och 1934 belyses genom efterföljande siffror över antalet erkända sjukkassor, vilka antagits under varje kalenderkvartal av åren ifråga.

År och kvartal	Antal erkända sjukkassor	
	central-sjukkassor	lokal-sjukkassor
1932 —31/12	5	24
1933 1/1—31/3	2	14
1/4—30/6	13	71
1/7—30/9	—	143
1/10—31/12	7	390
1934 1/1—31/3	1	144
1/4—30/6	—	125
1/7—30/9	—	107
1/10—31/12	—	194
	28	1,212

De erkända sjukkassorna voro alltså vid övergångstidens slut till antalet 1.240, därav 28 central- och 1,212 lokalsjukkassor. Av kassorna voro 21 central- och 1,178 lokalsjukkassor organiserade för allmän anslutning, medan återstoden 7 central- och 34 lokalsjukkassor voro specialkassor, upprättade med hänsyn till bestämmelserna i 47 § sjukkasseförordningen.

De anförda siffrorna torde ge en viss föreställning om omorganisationsarbetets omfattning och fortgång. Sedan det förberedande arbetet slutförts, varom i det föregående talats, hava kassorna i jämn följd och i det stora hela friktionsfritt inordnat sig under de nya formerna, så att vid övergångstidens slut samtliga ansökningar om erkännande voro avgjorda. Den omständigheten, att erkännande måst vägras allenast i 9 fall, torde i sin mån även giva stöd för den uppfattningen, att det förberedande planläggnings- och upplysningsarbetet lämnat goda resultat.

I vilken omfattning sjukkasseorganisationen hunnit lokalt utbyggas intill övergångstidens slut, framgår av efterföljande sammanställning rörande dels antalet erkända lokalsjukkassor inom vart och ett av de tolv allmänna centralsjukkasseområdena, dels antalet kommuner med och utan erkänd lokalsjukkassa.

Såsom bekant skall centralsjukkassas verksamhetsområde utfyllas av lokalsjukkassor, i den mån antalet sjukkassemedlemmar inom vederbörande kommun det betingar. Där förutsättningarna för lokalsjukkassas upprättande icke äro för handen utövas på lokalsjukkassa eljest ankommande uppgifter av centralsjukkassan. Av de meddelade uppgifterna inhämtas, att av samtliga landets kommuner — de 9 städer, som utgöra egna centralsjukkasseområden undantagna — 1 705, motsvarande 67 procent av hela antalet, vid 1934 års slut fått erkända lokalsjukkassor för sig upprättade, medan i återstående 816 kommuner sådan kassa ännu icke kommit till stånd.

Centralsjukkassa	Verksamhetsområde	Antal lokalkassor	Antal kommuner	
			med lokalkassor	utan lokalkassor
Östra Sveriges erkända centralsjukkassa	Stockholm, Uppsala o. Gotlands län	101	252	50
Sörmland—Västmanlands erkända centralsjukkassa	Södermanlands o. Västmanlands län (utom Eskilstuna)	94	135	30
Östergötlands erkända centralsjukkassa	Östergötlands län (utom Norrköping)	91	123	29
Norra Smålands erkända centralsjukkassa	Jönköpings län, Kalmar läns norra landstingsområde	93	128	48
Sydöstra Sveriges erkända centralsjukkassa	Kronobergs län, Kalmar läns södra landstingsområde, Blekinge län	110	142	58
Skånes erkända centralsjukkassa	Kristianstads o. Malmöhus län (utom Malmö, Hälsingborg, Trälleborg och Landskrona)	141	300	90
Bohuslän—Hallands erkända centralsjukkassa	Hallands o. Göteborgs o. Bohus län (utom Göteborg)	57	76	108
Västgöta-Dals erkända centralsjukkassa	Älvsborgs o. Skaraborgs län	81	199	295
Örebro och Värmlands erkända centralsjukkassa	Örebro o. Värmlands län	69	90	68
Dala-Gävleborgs erkända centralsjukkassa	Kopparbergs o. Gävleborgs län (utom Gävle)	91	88	24
Mellersta Norrlands erkända centralsjukkassa	Västernorrlands o. Jämtlands län	108	114	14
Övre Norrlands erkända centralsjukkassa	Västerbottens o. Norrbottens län	102	58	2
	Summa	**1 138**	**1 705**	**816**

Vid ett första påseende kan man på grund av de anförda siffrorna få det intrycket, att det ännu skulle återstå ett betydande arbete, innan omorganisationen blivit slutförd. Så är dock ingalunda förhållandet i verkligheten. Beträffande det stora flertalet av de 816 kommuner, som ännu sakna erkända lokalsjukkassor, gäller nämligen, att antalet sjukkassemedlemmar är för litet för att medgiva upprättande för dem av sådana kassor. Enligt vad verkställd undersökning givit vid handen, är det endast ett 20-tal kommuner, som uppfylla villkoren i medlemshänseende för erkänd kassas upprättande. Med hänsyn till det intresse, som centralsjukkassorna visa för den enligt sjukkasseförordningen på dem ankommande uppgiften att föranstalta om upprättande av lokalsjukkassor lärer ock kunna förväntas, att sådana efter hand komma till stånd även för de kommuner, som ännu sakna sådana. Det torde sålunda kunna sägas, att den grundläggande omorganisationen, försåvitt på socialstyrelsen ankommer, numera kan anses vara i huvudsak genomförd.

2. *Handläggningen i allmänhet av till sjukkassebyrån hörande ärenden.*

Till fullgörande av vad Kungl. Maj:t genom nådigt brev i ämnet den 2 november 1934 anbefallt överlämnade styrelsen till revisorerna med skrivelse, dagtecknad den 10 november 1934, *dels* förteckning över till

styrelsen (byrån för sjukkasseväsendet) under tiden 1 juli 1933—30 juni 1934 inkomna ansökningar om registrering m. m. och *dels* förteckning över till styrelsen (byrån för sjukkasseväsendet) under samma tid inkomna ansökningar om statsbidrag och ersättning för utgivna moderskapsunderstöd.

Förteckningarna utvisade för varje ärende tidpunkterna 1) då ärendet inkom till styrelsen, 2) då ärendet av styrelsen upptogs till behandling, 3) då styrelsens beslut fattades och 4) då beslutet expedierades.

Med ledning av nämnda förteckningar ha revisorerna bland annat uppgjort tvenne tabeller, av vilka den ena — här nedan kallad tabell I — utvisar, för de olika slagen av ärenden, den tid, som förflutit från ansökans ingivande tills densamma upptagits till behandling eller beslut expedierats m. m.; den andra tabellen — här nedan kallad tabell II — utvisar antalet ärenden, beslutade under varje månad från och med juli 1933 till och med oktober 1934. På dessa tabeller ha revisorerna grundat en del av sina uttalanden rörande ärendenas handläggning och arbetsresultatet på sjukkassebyrån.

Rörande handläggningen av de olika slagen av ärenden får styrelsen anföra följande.

Ärenden rörande *antagande av erkända sjukkassor* ha redan i det föregående berörts, varför styrelsen här ej särskilt ingår på desamma.

I motsats till vad som varit fallet i fråga om nyssnämnda slag av ärenden, har vid behandlingen av ansökningar om *registrering såsom understödsförening* i många fall förekommit, att registrering icke kunnat ske vid den tidpunkt, som föreningen önskat. Anledningen härtill har emellertid i så fall varit, att ansökan icke, då den inkommit, befunnit sig i sådant skick, att den kunnat beviljas. Styrelsen har i dylika fall haft fullgoda skäl att med stöd av bestämmelserna i 72 § i understödsföreningslagen vägra registrering, varigenom många ärenden — i synnerhet de mer svårbehandlade — skulle ha avförts från vidare handläggning. På grund av mångårig praxis har emellertid styrelsen i regel icke avslagit dylika ansökningar utan i stället meddelat föreningen de råd och upplysningar, som erfordrats för vinnande av registrering. Antalet ärenden med långvarig handläggning har härigenom ökats.

Att hithörande slag av ärenden krävt ett betydande arbete framgår av en undersökning, som styrelsen verkställt rörande de understödsföreningar, som under år 1934 beviljats registrering. Av dessa föreningar, vilkas hela antal utgjorde 268, erhöllo endast 33 registrering utan att skriftväxling förekom mellan styrelsen och föreningen; av de övriga erhöllo 234 föreningar anmärkningsskrivelser, medan ansökan avslogs för en förening. Vanligen avgingo en eller ett par anmärkningsskrivelser, men i många fall erfordrades, såsom följande sammanställning utvisar, ett flertal skrivelser innan registrering kunde beviljas.

1 anmärkningsskrivelse	99	föreningar
2 anmärkningsskrivelser	72	»
3 »	30	»
4 »	21	»
5 »	8	»
6 »	4	»
	Summa 234	föreningar.

Hela antalet anmärkningsskrivelser till nämnda 234 föreningar utgjorde ej mindre än 481. Då i många fall dessa anmärkningsskrivelser för-

anlett ingående prövning inom vederbörande förening — ofta vid föreningssammanträden — ligger det i sakens natur, att dessa ärendens behandling ofta ofrånkomligt måst medföra stor tidsutdräkt även av denna anledning.

I samband med sin behandling av ärendena rörande antagande till erkänd sjukkassa och registrering såsom understödsförening hänvisa revisorerna bland annat till den tabell, styrelsen ovan betecknat såsom tabell I, och som utvisar, att i åtskilliga fall relativt lång tid förflutit från ansökans ingivande tills densamma upptagits till behandling eller beslut expedierats. Styrelsen vill på grund härav påpeka, att det sålunda påvisade förhållandet icke i och för sig ger belägg för att ärendenas handläggning fördröjts vare sig av styrelsen eller kassorna själva. Särskilt vid ansökan om antagande till erkänd sjukkassa har nämligen ofta förekommit, att kassan ingivit sin framställning till styrelsen lång tid innan verksamheten såsom erkänd sjukkassa skolat börja, på grund av att kassorna i god tid velat ge sina medlemmar kännedom om de tilltänkta nya stadgebestämmelserna.

Till den tabell, styrelsen ovan betecknat såsom tabell II, återkommer styrelsen längre fram i utlåtandet.

I fråga om ärenden rörande *ansökningar om statsbidrag,* oberäknat förskottsbidrag, gäller liksom beträffande nyssberörda slag av ärenden, att de sifferuppgifter, revisorerna lämnat, icke ge någon uppfattning om omfattningen av det arbete, som varit förenat med handläggningen av ärendena. Att detta arbete varit betydande, torde emellertid framgå av följande uppgifter, som avse de statsbidragsansökningar, styrelsen slutbehandlat under år 1934.

Hela antalet slutbehandlade ansökningar utgjorde 1,234, av vilka 1,038 avsågo statsbidrag enligt förutvarande — 1910 (1920, 1921) års — beräkningsgrunder och 196 statsbidrag enligt nuvarande — 1931 års — grunder. De förra föranledde i 323 fall anmärkningsskrivelser och de senare i 147 fall, tillsammans således 470 fall, vilka fördela sig efter antalet avlåtna skrivelser på följande sätt:

	Ansökningar enligt gamla grunderna	Ansökningar enligt nya grunderna	Samtliga
1 anmärkningsskrivelse	261	106	367
2 anmärkningsskrivelser	47	35	82
3 »	10	6	16
4 »	1	—	1
5 »	3	—	3
6 »	1	—	1
Summa	323	147	470.

Hela antalet anmärkningsskrivelser rörande nämnda 470 ansökningar uppgick till ej mindre än 604.

Styrelsen vill därjämte i anslutning till de uppgifter, revisorerna meddelat i ovanberörda tabell I, framhålla, att handläggningstiden för statsbidragsärendena nödvändigtvis måste bli relativt lång på grund av den ingående kontroll, ansökningarna måste underkastas, innan statsbidrag kan beviljas. Härtill kommer, att dessa ansökningar inkomma till styrelsen under endast en kort tid av året, företrädesvis under månaderna mars—juni; före mars månad ha nämligen kassorna endast undantagsvis hunnit få sina ansökningar färdiga, och å andra sidan utgår ansök-

ningstiden, enligt av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse, med juni månad. Eftersom handläggningen av ärendena icke kunnat sammanträngas till en lika kort tid, som står till buds för ansökningarnas ingivande till styrelsen, måste följden bli en viss utdragning av handläggningstiden.

I fråga om ärenden rörande *förskott å statsbidrag*, vilka av styrelsen behandlas med förtursrätt framför övriga statsbidragsansökningar, får styrelsen endast framhålla, att enligt de uppgifter, revisorerna meddelat, handläggningstiden understigit en halv månad för ej mindre än 106 av inkomna 122 ansökningar.

Vad slutligen beträffar ärenden rörande *moderskapsunderstöd* har styrelsen, sedan under år 1934 arbetskrafterna å sjukkassebyrån utökats, kunnat avsevärt nedbringa handläggningstiden så att densamma nu torde få anses tillfredsställande.

Av de tabeller med sifferuppgifter, revisorerna anfört såsom stöd för sina uttalanden, har en tabell — av styrelsen i det föregående benämnd tabell II — ännu icke närmare berörts. Nämnda tabell, som revisorerna uppgjort på grundval av styrelsens förteckningar över ärenden, inkomna till styrelsen under tiden 1 juli 1933—30 juni 1934, utvisar bland annat dels huru många av ärendena styrelsen slutbehandlat under var och en av månaderna juli 1933—oktober 1934 och dels medeltalet sålunda avgjorda ärenden per månad. Tabellen har till rubrik »Antalet ärenden, beslutade under nedan angivna månader». Med hänsyftning på tabellen och dess uppgifter ha revisorerna i sin berättelse anfört följande:

»Revisorerna hava ansett sig även böra meddela uppgifter rörande arbetsresultatet å socialstyrelsens sjukkassebyrå, i den mån detta framgår av antalet under tiden 1 juli 1933—31 oktober 1934 avgjorda ärenden rörande registrering, statsbidrag till sjukkassor och moderskapshjälp (bilaga A).»

Styrelsen får framhålla, att såväl tabellens rubrik som vad revisorerna här anfört är missvisande och felaktigt, enär tabellen omfattar endast de ärenden, som inkommit till styrelsen under tiden 1 juli 1933—30 juni 1934, men däremot icke ärenden, som inkommit till styrelsen före den 1 juli 1933 och som styrelsen handlagt under tiden 1 juli 1933—31 oktober 1934, samt icke heller ärenden, som inkommit under tiden efter den 30 juni 1934 och som styrelsen handlagt under tiden 1 juli 1934—31 oktober 1934. För att ge upplysning rörande arbetsresultatet å styrelsens sjukkassabyrå måste tabellen kompletteras med nyssnämnda ärenden. Styrelsen har verkställt dylik komplettering, vars resultat utvisas av bilaga A till detta utlåtande; de av revisorerna angivna antalen äro i bilagan uppförda inom parentes.

Såsom framgår av bilagan utgjorde antalet under tiden 1 juli 1933—31 oktober 1934 av styrelsen beslutade ärenden icke, såsom revisorerna angivit, 2,092 utan 3,345, motsvarande i medeltal per månad 209 ärenden i stället för 131. Under månaderna juli, augusti, september, oktober och november år 1933 uppgick antalet beslutade ärenden till 158, 92, 263, 227 respektive 226 i stället för 27, 22, 62, 71 respektive 37. Under exempelvis månaderna juli och augusti år 1934 utgjorde ärendenas antal 76 respektive 85 i stället för 36 respektive 11.

Revisorerna hava funnit, att antalet beslutade ärenden under juli och augusti månader år 1934 och i viss mån år 1933 varit anmärkningsvärt lågt och ställt detta i sammanhang med att en stor del av personalen å sjukkassebyrån under dessa månader begagnat sig av semester. De uppgifter rörande antalet beslutade ärenden, revisorerna haft till utgångs-

punkt för sin anmärkning, voro för båda månaderna tillsammans år 1934 47 ärenden och år 1933 49 ärenden. Sedan dessa felaktiga uppgifter nu ändrats till 161 respektive 250, synes grunden för revisorernas anmärkning till större delen ha bortfallit. Beträffande förläggningen av tjänstemännens å sjukkassebyrån semestrar vill emellertid styrelsen framhålla, att den förläggning, som praktiserats och som för åren 1931—1934 framgår av närslutna Bilaga B, enligt vunnen erfarenhet visat sig vara den ur arbetssynpunkt lämpligaste och mest effektiva. Självfallet har styrelsen icke underlåtit tillse, att befattningshavarnas semestrar icke förlagts så, att arbetet inom verket blivit lidande.

Styrelsen får slutligen framhålla, att de uppgifter rörande ärendenas antal, revisorerna anfört i sin berättelse, omfatta endast en ringa del av sammanlagda antalet ärenden. Hela antalet till styrelsens sjukkassebyrå inkomna ärenden under vart och ett av åren 1930—1934 uppgick enligt förda diarier till

år 1930	7,838	ärenden
» 1931	10,595	»
» 1932	11,113	»
» 1933	13,876	»
» 1934	20,148	»

Dessa uppgifter ge en uppfattning om, i vilken grad sjukkassebyråns arbetsbörda stigit under senare år.

3. *Anslagsberäkningar.*

De av revisorerna framställda anmärkningarna avse följande anslag för budgetåret 1933/1934.

	Beviljat anslag kr.	Utbetalt från anslaget kr.	Överskridet med kr.
A) Ordinarie förslagsanslaget till sjukkasseväsendets befrämjande	5,560,000	5,655,060: 17	95,060: 17
B) Extra förslagsanslaget till bidrag till moderskapsförsäkring	315,000	346,166: 20	31,166: 20
C) Extra förslagsanslaget till moderskapsunderstöd	10,000	194,542: 50	184,542: 50.

De här ovan angivna, beviljade anslagsbeloppen överensstämma med de belopp, som äskades av styrelsen genom framställning den 26 september 1932.

Från anslagen till sjukkasseväsendets befrämjande och till moderskapsförsäkringen (A och B ovan) för budgetåret 1933/1934 skulle bestridas

a) *dels* vad som från och med den 1 juli 1933 komme att utanordnas såsom statsbidrag för 1932 års verksamhet (på grund av ansökningar, för vilka ansökningstiden utlöpte den 30 juni 1933);

b) *dels* vad som under tiden 1 januari—30 juni 1934 komme att utanordnas för 1933 års verksamhet (på grund av ansökningar, för vilka ansökningstiden utlöpte den 30 juni 1934); och slutligen

c) *dels* förskott å statsbidrag — åt erkända sjukkassor — i den mån dylika kassor eventuellt komme att påkalla förskottsbetalning; sådan betalning kunde ifrågakomma för den verksamhet kassorna komme att bedriva under tiden 1 januari 1933—31 mars 1934.

Enligt av styrelsen hittills följd praxis skulle utanordnandet av statsbidragen under löpande kalenderår fördelas på tiden före och efter den 1 juli så, att det i a) åsyftade beloppet komme att utgöra i runt tal $^2/_3$ av det på 1932 års verksamhet belöpande statsbidraget och det i b) åsyftade beloppet i runt tal $^1/_3$ av statsbidraget för 1933 års verksamhet; härtill skulle komma övriga belopp, som eventuellt komme att utbetalas förskottsvis enligt c).

Anslagen till sjukkasseväsendets befrämjande och till moderskapsförsäkringen beräknades av styrelsen genom att uppskatta

1) till vad belopp anslagen skulle behövt upptagas, därest enbart 1910 års sjukkasselag varit gällande;

2) den ökning av anslagsbehovet, som kunde väntas föranledd av den nya sjukkasselagstiftningen och därmed sammanhängande ändringar av grunderna för beräkningen av statsbidraget.

Rörande de olika anslagen samt de uppgifter och uppskattningar, som legat till grund för beräkningarna av anslagsbeloppen, får styrelsen anföra följande.

Vad först beträffar *anslaget till sjukkasseväsendets befrämjande* är anslagsbehovets storlek beroende i främsta rummet av antalet medlemmar i kassorna och sjukligheten bland medlemmarna under den tid, för vilken bidraget skall utgå. Med hänsyn härtill och till de tider, bidraget skulle avse, hade styrelsen, såsom i förenämnda framställning den 26 september 1932 framhölls, att vid beräknande av anslaget för budgetåret 1933/1934 först söka komma till en uppskattning av medlemsantalen vid utgången av åren 1932 och 1933 samt sjukligheten under dessa båda år. Därefter återstod att uppskatta den ökning i anslagsbehovet, som kunde väntas föranledd av den nya sjukkasselagstiftningen.

Beträffande ifrågavarande slag av budgetberäkningar vill styrelsen framhålla att den nödtvungna uppskattningen av medlemsantal och sjuklighet relativt lång tid (intill 1 $^1/_2$ år) i förväg givetvis är synnerligen vansklig. I fråga om medlemsantalet har man i viss mån ledning av den allmänna ekonomiska konjunkturutvecklingen. Det har nämligen visat sig, att ökningen av medlemsantalet i allmänhet sker i stegrat tempo vid uppåtgående konjunktur medan motsatsen inträffar, då konjunkturkurvan sjunker. I många fall, såsom t. ex. år 1932, blir emellertid uppskattningen knappast lättare härigenom. I fråga om sjukligheten är bedömningen ännu svårare. En i stort sett sakta fortgående stegring av sjukhjälpsdagarnas antal per medlem — det s. k. sjuktalet — är här praktiskt taget den enda hållpunkten, och även dennas värde är ej alldeles omtvistligt. Stegringen av sjuktalet torde nämligen icke kunna tillskrivas någon slags automatisk ökning av sjukligheten i egentlig mening. Det är icke troligt, att hälsotillståndet skulle i stort sett förändras till det sämre i tider, då levnadsstandarden enligt allmän uppfattning i stort sett förbättrats för folkets stora flertal. I stället torde stegringen i sjukkassornas sjuksiffror främst få tillskrivas den omständigheten, att medlemmarna i och med att levnadsstandarden höjes lägga större vikt vid vården av sin hälsa än förut. Vid sjukdom söka de läkarvård på ett tidigare skede av sjukdomen, och då denna hävts, återgå de till arbete senare än förut varit fallet. Är detta den huvudsakliga förklaringen till sjuktalsstegringen, vore det emellertid, efter vad det vill synas, felaktigt att antaga, att stegringstendensen måste bli bestående för all framtid; vissa längre eller kortare perioder med motsatt tendens kan man sannolikt vänta sig. Sedan åtskilliga år tillbaka har dock styrelsen för sin del

städse räknat med att tendensen till sjuktalsstegring tills vidare kommer att kvarstå.

Andra faktorer, som mer eller mindre starkt och med större eller mindre sannolikhet påverka sjuktalet äro arbetslöshetens utbredning, den därmed i viss mån sammanhängande frekvensen av olycksfall i arbete, förskjutningarna i medlemsbeståndets sammansättning efter ålder och kön, ökning eller minskning av sjukkassornas prestationer genom stadgeändringar m. m. Utan att närmare ingå härpå vill styrelsen endast framhålla att styrelsen icke heller bortsett från dessa förhållanden vid uppskattningen av de framtida sjuktalen i samband med anslagsberäkningarna.

Även med den omsorgsfullaste bedömning ur nu anförda synpunkter kan emellertid någon större grad av säkerhet i uppskattningen av sjuktalen icke åstadkommas. Oberäkneliga stegringar i sjukligheten uppkomma nämligen tid efter annan genom att vissa sjukdomar — »influensa» o. dyl. — få mycket stor, epidemiartad utbredning. Belysande för förekomsten av dylika tillfälliga stegringar i sjukligheten är följande sammanställning, utvisande sjuktalen under 10-årsperioden 1923—1932.

År	Sjuktal (antal sjukhjälpsdagar pr medlem)	År	Sjuktal (antal sjukhjälpsdagar pr medlem)
1923	8.08	1928	9.84
1924	8.54	1929	10.47
1925	8.76	1930	10.35
1926	9.59	1931	11.11
1927	10.63	1932	10.44.

De svåraste »epidemiåren» voro 1927, 1929 och 1931, då sjuktalen i jämförelse med närmast föregående år ökades med 1.04, 0.63 respektive 0.76 sjukdagar, medan den genomsnittliga ökningen per år under tidsperioden 1923—1932 varit endast 0.26 dagar. År 1931 exempelvis medförde således influensaepidemien en stegring av antalet sjukhjälpsdagar per medlem av ungefär 0.5 sjukdagar, motsvarande för samtliga sjukkassor mer än en halv miljon sjukdagar under året. Eftersom statsbidraget per sjukdag enligt de gamla statsbidragsbestämmelserna utgör — med vissa restriktioner — 25 öre per sjukdag och enligt 1931 års statsbidragsbestämmelser 50 öre per sjukdag, blir inverkan på anslagsbehovet av en dylik epidemi betydande.

Styrelsen har härmed velat belysa de svårigheter, som möta vid uppskattning i förväg av dels de medlemsantal och dels i ännu högre grad de sjuktal, på vilka beräkningarna rörande behovet av anslag för bestridande av statsbidragen basera sig. Vad anslaget för budgetåret 1933 1934 beträffar torde emellertid överskridandet icke ha sin grund i avvikelser i fråga om här berörda faktorer.

För år 1932 kunde medlemsantalet och sjukligheten åtminstone någorlunda bedömas vid tiden för beräkningarnas utförande (i början av september månad 1932). Resultatet av styrelsens uppskattning i dessa delar framgår av följande sammanställning.

	Antal sjukförsäkrade medlemmar i sjukkassorna d. 31/12 1932	Antal sjukhjälpsdagar pr medlem under år 1932
Socialstyrelsens uppskattning	1,070,000	10.47
Verkliga antal	1,063,498	10.44.

Siffrorna rörande fortsättningskassorna, vilka äro av förhållandevis ringa betydelse för statsbidragets storlek, visa ävenledes god överensstämmelse.

För år 1933 uppskattade styrelsen antalet den 31 december sjukförsäkrade medlemmar till 1,095,000 och antalet sjukhjälpsdagar per medlem lika som för år 1932 till 10.47. Huru denna uppskattning utfallit är icke med säkerhet känt, enär bearbetningen av det statistiska materialet för år 1933 ännu icke medgivit att erhålla jämförelsesiffror. En överslagsberäkning rörande medlemsantalet har emellertid givit vid handen, att styrelsen sannolikt räknat med för högt medlemsantal för 1933 års slut.

Eftersom, enligt vad nyss anförts, de av styrelsen antagna utgångssiffrorna för medlemsantal och sjuklighet icke voro för låga ifråga om huvudparten av anslaget, som avsåg 1932 års verksamhet, och förhållandet är enahanda ifråga om 1933 års siffror åtminstone vad beträffar medlemsantalet, synes den bristande överensstämmelsen mellan de av styrelsen uppskattade och de sedermera utbetalade anslagsbeloppen för budgetåret 1933/1934 icke vara att söka i den hittills berörda delen av styrelsens beräkningar. Återstår att betrakta styrelsens uppskattning av den ökning av anslagsbehovet, som kunde väntas föranledd av den nya sjukkasselagstiftningen.

Rörande uppskattningen ifråga anfördes i styrelsens förenämnda skrivelse den 26 september 1932 följande:

»Denna uppskattning stöter på betydande svårigheter. Man vet t. ex. icke med säkerhet, i vilken utsträckning kassorna komma att övergå till den nya ordningen och när övergången i allmänhet kommer att äga rum, ej heller huruvida en större eller mindre del av kassorna komma att redan från början låta sjukvårdsersättning ingå bland kassornas prestationer. Slutligen är det obekant, om de erkända kassorna mer allmänt komma att begagna sig av den enligt § 1 andra stycket av statsbidragskungörelsen förefintliga möjligheten till erhållande av statsbidrag kvartalsi stället för årsvis. Det är därför icke möjligt att med någon större grad av säkerhet verkställa ifrågavarande uppskattning. Styrelsen har emellertid ansett sig kunna utgå från följande sannolika antaganden:

1) att vid 1933 års slut en tredjedel av sjukkassemedlemmarna tillhöra erkända centralsjukkassor;

2) att dessa centralsjukkassor i allmänhet börjat sin verksamhet den 1 juli 1933;

3) att sjukvårdsersättning ingår bland prestationerna i regel endast för de central- respektive lokalsjukkassor, inom vilkas verksamhetsområden läkarvård tidigare mera allmänt förekommit inom sjukkassorna; samt

4) att statsbidraget utbetalas kvartalsvis för hälften av de erkända sjukkassornas hela medlemsantal, medan för övriga medlemmar bidraget utbetalas årsvis.»

Av dessa antaganden har endast det 2:a visat sig mer exakt överensstämma med förhållandena sådana de sedermera kommo att utveckla sig. I fråga om 1:a, 3:e och 4:e antagandena däremot finner man vid jämförelse

att vid 1933 års slut betydligt mer än en tredjedel av sjukkassemedlemmarna tillhörde erkända sjukkassor, nämligen inemot 500,000 i stället för 350 000 (antagandet 1);

att sjukvårdsersättning från början ingått bland de erkända sjukkas-

sornas prestationer i något större omfattning än styrelsen beräknat (antagandet 3); och

att statsbidraget utbetalts kvartalsvis för endast ungefär fjärdedelen i stället för hälften av de erkända sjukkassornas hela medlemsantal (antagandet 4).

Av dessa avvikelser gentemot styrelsens uppskattningar hava de två första ökat anslagsbehovet medan den tredje minskat detsamma.

Möjligheten av avvikelser från de gjorda antagandena var, såsom ovan anförda utdrag ur skrivelsen den 26 september 1932 utvisar, förutsedd av styrelsen. Att svårigheterna för verkställande av en uppskattning voro stora torde framgå av att vid nyssnämnda tidpunkt, såvitt utvisas av hos styrelsen förvarade registreringshandlingar, endast 3 sjukkassor fattat definitiva beslut rörande övergången till den nya ordningen. Av dessa hade en i runt tal 47,000 medlemmar vid årsskiftet 1931/1932, en omkring 7,000 och den tredje omkring 4,000 medlemmar (inalles således endast 58,000 medlemmar), som styrelsen kunde förutsätta med säkerhet komma att övergå till erkända sjukkassor och därigenom medföra ökat anslagsbehov. Vad beträffar utbetalningarna av statsbidraget kvartalsvis i stället för årsvis hava de hittills icke förekommit i den utsträckning styrelsen räknat med ifråga om centralsjukkassorna, medan förhållandet är omvänt ifråga om lokalsjukkassorna. Att uppskatta denna del av anslagsbehovet är emellertid ytterst vanskligt, enär sjukkassorna hava full frihet att begagna den i statsbidragskungörelsen givna möjligheten till tidigare utbetalning av statsbidraget eller icke. Uppskattningen måste med nödvändighet innefatta en rätt bred marginal för oförutsedda påkallanden av kvartalsbetalning.

Vad därefter beträffar *anslaget till bidrag till moderskapsförsäkring*, som för budgetåret 1933/1934 likaledes överskridits, har detsamma alltsedan riksstaten omlades efter budgetår i stället för kalenderår ofta företett relativt större avvikelser från styrelsens beräkningar än som varit fallet ifråga om anslaget till sjukkasseväsendets befrämjande. Både överskridanden och underskridanden hava förekommit å moderskapsanslaget under senare år, medan däremot anslaget till sjukkasseväsendets befrämjande under samma tid överskridits varje år. Orsaken härtill har varit att nämnda båda anslag i regel icke belastats i samma grad alltefter utanordnandet av statsbidragen fortskridit under ett kalenderår, beroende på olikheter i kassornas stadgebestämmelser rörande moderskapshjälp. Vissa av de enligt 1910 års lag registrerade sjukkassorna hava icke alls berett moderskapshjälp, medan för de kassor, som upptagit moderskapsförsäkringen, understödstiden varierat från 14 till 42 dagar. Det har därför i praktiken icke varit möjligt att avpassa statsbidragsutanordningarna, så att mot utbetalning av en viss del av anslaget till sjukkasseväsendets befrämjande — såsom ovan nämnts har som regel $^1/_3$ av statsbidraget för ett kalenderår utbetalts under tiden före tiden den 1 juli, medan återstående $^2/_3$ utbetalts under tiden från och med nämnda dag — alltid svarat lika stor del av moderskapsanslaget. I och med att utbetalningarna enligt de gamla statsbidragsbestämmelserna upphöra, vilket som bekant kan väntas bli fallet med utgången av budgetåret 1935/1936, torde emellertid dylika olikformigheter i anslagsbelastningen i allt väsentligt försvinna.

Bortsett från här berörda förskjutningar mellan budgetåren har överskridandet även orsakats av att medlemsantalet i de erkända sjukkassorna under år 1933 (och början av år 1934) blev betydligt större än sty-

relsen förutsatt. Rörande denna skiljaktighet får styrelsen hänvisa till vad ovan anförts ifråga om anslaget till sjukkasseväsendets befrämjande.

Vad slutligen angår *anslaget till moderskapsunderstöd* berörde styrelsen i sin skrivelse den 26 september 1932 först motsvarande anslag för budgetåret 1932/1933, vilket utgjorde 5,000 kronor. Efter att ha erinrat om att utbetalning från anslaget icke kunde ifrågakomma förrän någon erkänd sjukkassa börjat sin verksamhet — vilket då ännu icke skett — anförde styrelsen ifråga om anslaget för nyssnämnda budgetår samt anslaget för budgetåret 1933/1934 följande.

»Huruvida anslaget är tillräckligt eller kan väntas bli överskridet, saknar styrelsen ännu tillräckligt fasta hållpunkter för att med större grad av säkerhet bedöma.

Betydande svårigheter möta även för en om också endast ungefärlig uppskattning av det för budgetåret 1933/1934 behövliga anslaget. Styrelsen har emellertid uppskattningsvis beräknat det behövliga beloppet till 10,000 kronor.»

Anledningen till det starka framhållandet av svårigheterna vid uppskattningen av ifrågavarande anslag var främst, att vid nämnda tidpunkt stor ovisshet rådde därom, huru förhållandena skulle komma att utveckla sig. Styrelsen räknade med, att det skulle dröja relativt länge, innan ifrågavarande helt nya understödsform, som ju är avsedd för dem som icke tillhöra de erkända kassorna, komme att anlitas i större grad. I stället visade sig att kännedom om den nya möjligheten att erhålla understöd vid barnsbörd spred sig mycket snabbt och att möjligheten från början utnyttjades i mycket betydande utsträckning i synnerhet på landsbygden samt i de mindre och medelstora städerna. En bidragande anledning till överskridandet är dessutom, att styrelsen vid anslagsberäkningen utgick från en strängare tolkning av bestämmelserna i moderskapsunderstödsförordningen rörande understödsansökans ingivande (6 §) än styrelsen sedan tillämpade. Slutligen har även för ifrågavarande anslag inverkat, att övergången till den nya ordningen kommit till stånd tidigare och skett i större omfattning, än styrelsen ansett sig kunna förutsätta.

Överskridandet, som för ifrågavarande anslag kommit att stiga till ett förhållandevis betydande belopp, är således en följd av en rad sammanstötande omständigheter, vilka emellertid enligt styrelsens mening varit synnerligen svåra att förutse.

I fråga om anslagsberäkningarna överhuvud vill styrelsen framhålla, att de verkställts med den största omsorg och utan åsidosättande av nödig noggrannhet. Resultatet kan kanske vid ett ytligt betraktande förefalla mindre gott, då samtliga tre anslag kommit att överskridas, delvis med rätt betydande belopp. Icke desto mindre anser sig styrelsen med fullt fog kunna göra gällande, att åtminstone ifråga om anslagen till sjukkasseväsendets befrämjande och anslaget till moderskapsförsäkringen resultatet är så gott som rimligen kan förväntas. Det är styrelsens bestämda mening, att den felmarginal, som måste vara medgiven vid varje anslagsberäkning, då det gäller förslagsanslag av ifrågavarande art, icke överskridits för nyssnämnda båda anslag, utan tvärtom — särskilt ifråga om det förstnämnda anslaget — underskridits.

Beträffande samtliga här berörda anslagsberäkningar gäller, att svårigheterna ifråga om budgetåret 1933/1934 varit exeptionellt stora. I flera avseenden ha hållpunkter till stöd för uppskattningarna fullständigt saknats, i andra fall åter hava de varit synnerligen osäkra. De särskilt oberäkneliga faktorer, som gjort sig gällande beträffande moderskapsunder-

stödet, torde få anses väl förklara styrelsens feluppskattning av anslagsbehovet för detta ändamål.

4. *Förordnande av styrelseledamöter och revisorer i centralsjukkassor.*

Med avseende på styrelsens åtgärder på grund av skyldigheten att utse ledamot av styrelse för erkänd centralsjukkassa och revisor i sådan kassa hava riksdagens revisorer anfört följande:

»Revisorerna kunna heller icke underlåta att som sin mening framhålla, att bestämmelsen om att tillsynsmyndigheten skulle äga utse en styrelseledamot och en revisor i centralsjukkassa tillkommit i avsikt att bästa möjliga sakkunskap skulle tillföras kassan. Revisorerna äro icke övertygade om att socialstyrelsen tillgodosett dessa synpunkter i önskvärd grad».

Såvitt styrelsen kan förstå, riktar sig denna revisorernas anmärkning, som icke upptager något särskilt fall, mot styrelsens sätt i allmänhet att utse styrelseledamöter och revisorer i centralsjukkassorna. Härtill får styrelsen anföra följande.

Jämlikt bestämmelse i 36 § första stycket av förordningen om erkända sjukkassor skall tillsynsmyndigheten *efter förslag av centralsjukkassa* utse en ledamot av kassans styrelse. Angående sådan ledamot hava särskilda kvalifikationer icke uppställts. Vidare må uppmärksammas, att tillsynsmyndigheten icke kan utse annan person till styrelseledamot än som av kassan föreslagits.

Vid utseendet av styrelseledamöter har tillgått så, att sedan centralsjukkassa först inkommit med förslag i ärendet, styrelsen utsett den sålunda föreslagne. Allenast i två fall har styrelsen funnit skäl vägra att till styrelseledamot utse av centralsjukkassa föreslagen person, nämligen beträffande Övre Norrlands erkända centralsjukkassa och Östra Sveriges erkända centralsjukkassa.

I Övre Norrlands erkända centralsjukkassa är redaktören och ledamoten av riksdagens andra kammare A. Wikström anställd såsom verkställande tjänsteman. Wikström föreslogs av centralsjukkassan till ledamot i kassans styrelse att utses av tillsynsmyndigheten. Vid ärendets handläggning fann emellertid styrelsen, att befattning såsom av centralsjukkassa avlönad verkställande tjänsteman (se 36 § sjukkasseförordningen) icke vore förenlig med uppdrag att vara av tillsynsmyndigheten utsedd ledamot av kassans styrelse, enär vederbörande därvid skulle hava att bevaka både kassans och det allmännas intresse. Genom vederbörandes ställning såsom avlönad tjänsteman hos kassan fann styrelsen det både tänkbart och möjligt, att intressekollisioner för honom skulle kunna uppstå vid utövandet av dessa hans båda funktioner.

Det andra fallet, där styrelsen vägrat utse föreslagen person till styrelseledamot berör, såsom redan anförts, Östra Sveriges erkända centralsjukkassa, vilken kassa föreslagit fil. lic. Erik Olof Wiklund till styrelseledamot. Då Wiklund var anställd såsom ombudsman hos Sveriges allmänna sjukkasseförbund, fann emellertid styrelsen, att denna Wiklunds befattning, vilken måste anses medföra förpliktelser att bevaka de erkända sjukkassornas särskilda intressen, icke lämpligen kunde förenas med uppdrag att vara av tillsynsmyndigheten utsedd ledamot av centralsjukkassas styrelse.

I intetdera av de anförda fallen ha besvär över styrelsens beslut anförts, vadan man får antaga, att vederbörande funnit besluten lagligen grundade.

Vid utseende av revisor för erkänd centralsjukkassa har styrelsen förfarit på följande sätt.

I skrivelser till vederbörande borgmästare, stadsstyrelses ordförande eller landskamrerare har styrelsen anhållit om uppgift å personer, vilka kunde finnas lämpliga för ifrågavarande uppdrag. Sedan förslag inkommit har styrelsen utsett revisorer.

Vid inhämtandet av förslag, som här avses, har styrelsen, enligt sitt förmenande, anlitat den bästa sakkunskap i anseende till såväl person — som ortskännedom. Och styrelsen har icke i något fall kunnat konstatera, att föreslagen person icke varit väl skickad att fullgöra uppdraget såsom revisor i centralsjukkassa. Från kassornas sida har heller icke givits uttryck åt den uppfattningen, att någon av styrelsen utsedd revisor icke skulle hava på ett tillfredsställande sätt fullgjort sitt uppdrag.

Härutöver får styrelsen framhålla, att även om det är önskvärt, att personer med bästa möjliga kvalifikationer här ifrågakomma, exempelvis auktoriserade revisorer, det icke alltid är möjligt att erhålla personer med dylik kompetens, som äro villiga att åtaga sig uppdraget, beroende därpå att vederbörande kassa själv bestämmer det arvode, som är förenat med uppdraget.

Förteckning över styrelseledamöter och revisorer, varom ovan talats, bifogas såsom bilaga C.

5. *Ärende angående Smedstorps sjuk- och begravningskassa.*

Riksdagens revisorer säga sig hava uppmärksammat vissa förhållanden inom Smedstorps sjuk- och begravningskassa. Under hänvisning till vissa förhållanden i avseende å revisionen av och beviljandet av ansvarsfrihet för kassans förvaltning under år 1933 förklara de, att de icke vilja ingå på ett bedömande av de sakliga åtgärder, tillsynsmyndigheten i detta fall vidtagit, men att det förefaller dem, som om frånvaron av klara och tydliga direktiv i detta fall berett svårigheter för sjukkassan. Härjämte anmärka revisorerna, att målets handläggning inom socialstyrelsen dragit anmärkningsvärt långt ut på tiden.

I avseende å den av statsrevisorerna påtalade frånvaron av klara och tydliga direktiv och de svårigheter, som därigenom förmodas hava beretts kassan, synes vara att erinra, att någon framställning om »direktiv» icke framställts annat än i till styrelsen den 13 mars 1934 inkommen skrivelse från kassans dåmera entledigade revisorer. Av denna framställning liksom av vad eljest i de ifrågavarande ärendena framkommit har det synts styrelsen, som om meddelandet av direktiv åt den för kassans förvaltning ansvariga styrelsen icke påkallats i vidare mån än som skett i styrelsens skrivelse till kassans styrelse den 22 augusti 1934, däri styrelsen med anledning av angiven formell brist i avseende å kallelsen till det den 11 mars 1934 avhållna sammanträdet sett sig nödgad att — under förklaring att de å påtalade sammanträdet fattade besluten på angiven grund icke kunde tillerkännas giltighet — anmoda kassastyrelsen att snarast möjligt föranstalta om utfärdandet av kallelse till ordinarie sammanträde i enlighet med viss paragraf i kassans stadgar.

Enligt § 35 i kassans stadgar skola revisorerna över sin granskning av styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper *senast den 1 mars* avgiva av dem underskriven berättelse, däri ansvarsfrihet för styrelsen bestämt tillstyrkes eller avstyrkes. Med hänsyn till att de vid kassans sammanträde den 11 mars 1934 entledigade revisorerna vid fullgörandet av sitt uppdrag efter vad av handlingarna framgår icke kunna anses hava iakt-

tagit dessa bestämmelser, har kassans å nyssnämnda sammanträde fattade beslut om revisorernas entledigande från deras uppdrag ävensom beslutet, att arvode för deras uppdrag ej skulle utgå, icke synts påkalla något inskridande från styrelsens sida.

De anmärkningar mot kassans förvaltning i övrigt, som i de nu ifrågavarande ärendena bringats till styrelsens kännedom, hava i den mån de icke kunna betraktas såsom gendrivna av kassans styrelse och vid det förhållandet, att ansvarsfrihet för kassastyrelsens förvaltning under ifrågavarande tid av vederbörligen tillsatta revisorer tillstyrkts och å allmänt sammanträde med kassan i behörig ordning beviljats, icke synts styrelsen böra föranleda till någon erinran mot kassan.

I avseende å den av riksdagens revisorer påtalade tidsutdräkten vid ärendets handläggning inom styrelsen må under hänvisning till vad ovan anförts endast framhållas, att styrelsens sjukkassebyrå vid fullgörandet av sina olika arbetsuppgifter låter sig angeläget vara att i görligaste mån giva de särskilda ärenden det inbördes företräde, vartill deras *sakliga* betydelse och innebörd synas föranleda.

Till närmare belysning av såväl innebörden som behandlingen av förevarande ärende rörande Smedstorps sjuk- och begravningskassa biläggas de till dem hörande handlingarna härjämte i avskrift (bilaga D).[1]

I detta remissärendes handläggning har, förutom undertecknade, deltagit byråchefen Bergsten.

Stockholm den 9 januari 1935.

Underdånigst

GUNNAR HUSS

EDV. TEGENDAL.

[1] Ej här avtryckta

Bilaga A.

Antal ärenden, beslutade under nedan angivna månader.

	1933						1934		
	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	febr.	mars
1. Antagande av erkänd sjukkassa	44 (21)	26 (18)	72 (54)	83 (46)	1 (3)	313 (277)	15 (15)	6 (6)	125 (116)
2. Registrering av understödsförening	14 (6)	8 (2)	23 (8)	32 (24)	7 (5)	28 (27)	61 (49)	16 (4)	24 (8)
3. Beslut om statsbidrag exkl. förskottsbidrag	99 (—)	56 (—)	168 (—)	112 (1)	211 (23)	7 (2)	4 (2)	3 (1)	1 (1)
4. Beslut om förskott å statsbidrag	1 (—)	2 (2)	— (—)	— (—)	4 (4)	2 (2)	— (—)	— (—)	5 (5)
5. Beslut om moderskapsunderstöd	— (—)	— (—)	— (—)	— (—)	3 (2)	— (—)	— (—)	1 (1)	2 (2)
Summa	158 (27)	92 (22)	263 (62)	227 (71)	226 (37)	350 (308)	80 (66)	26 (12)	157 (132)

	1934							Summa	Medeltal per mån.
	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.		
1. Antagande av erkänd sjukkassa	12 (11)	4 (4)	109 (108)	3 (—)	1 (—)	103 (27)	8 (2)	925 (708)	58 (44)
2. Registrering av understödsförening	14 (10)	29 (18)	4 (4)	9 (8)	2 (2)	14 (10)	20 (10)	305 (195)	19 (12)
3. Beslut om statsbidrag exkl. förskottsbidrag	169 (171)	226 (227)	254 (252)	— (—)	3 (3)	197 (197)	165 (148)	1,675 (1,028)	105 (64)
4. Beslut om förskott å statsbidrag	8 (7)	22 (21)	54 (55)	61 (26)	73 (—)	67 (—)	85 (—)	384 (122)	24 (8)
5. Beslut om moderskapsunderstöd	5 (9)	4 (4)	4 (4)	3 (2)	6 (6)	9 (8)	19 (1)	56 (39)	4 (2)
Summa	208 (208)	285 (274)	425 (423)	76 (36)	85 (11)	390 (242)	297 (161)	3,345 (2,092)	209 (131)

Bilaga B.

Semestertider under åren 1931—34 för vissa befattningshavare å socialstyrelsens 3:dje byrå.

Befattningshavare	Antal semesterdagar under tiden					Anm.
	1 jan.— 31 mars	1 april— 30 juni	1 juli— 31 aug.	1 sept.— 31 dec.	Icke uttagna under året	
1931						
Byråchefen Andersson	6	20	—	3	16	
Byrådirektör Tegendal	—	—	—	—	—	
Sekreterare Rydin	6	1	—	38	—	
Sekreterare Areschong	7	6	22	—	—	
Aktuarien Engström	—	—	7	10	7	
Aktuarien Ek	6	15	3	—	—	
1932						
Byråchefen Andersson	10 (1931)	1	13	26	5	
Byrådirektör Tegendal	—	—	17	21	7	
Sekreterare Rydin	—	—	—	45	—	
Sekreterare Areschoug	2	5	26	11	1	
Aktuarien Engström	3 / 1 (1931)	4	30	—	—	
Aktuarien Ek	7	17	—	—	—	
1933						
Byråchefen Andersson	5 / 2 (1932)	—	27	1	15	
Byrådirektör Tegendal	5 (1932)	—	18	27	—	
Sekreterare Rydin	2	2	39	2	—	
Sekreterare Areschoug	1 / 7 (1932)	—	18	20	—	
Aktuarien Engström	—	1	29	4	1	
Aktuarien Ek	2	2	20	—	—	
1934						
Byråchefen Andersson	15 (1933)	—	31	—	14	
Byrådirektör Tegendal	—	16	22	1	6	
Sekreterare Rydin	1	3	33	8	—	
Sekreterare Areschoug	6	3	27	—	9	
Aktuarien Engström	—	2	20	—	13	
Aktuarien Ek	18	—	—	4	2	

Bilaga C.

Följande personer hava av k. socialstyrelsen utsetts till styrelseledamöter resp. revisorer i de erkända centralsjukkassorna till utgången av år 1934.

Firma	Styrelseledamot	Revisor
1. Svenska Typografförbundets erk. csk.	Förtroendeman Carl Sigvard Cruse	Kamreraren Thure Karlström
2. Gefle stads erk. csk.	Exekutor Karl Hjalmar Gustavsson	Sekreteraren Bertil Hagvik
3. Trälleborgs stads erk. csk.	Exekutionsbiträde Johan Albert Nilsson	Banktjänsteman Henning Lundborg
4. Stockholms erk. csk.	Förgyllare Paul Magnusson	Aukt. rev. Erik Karlstéen
5. Skånes erk. csk.	F. d. folkskollärare Fredr. Kullenberg	Bankdirektör Gustaf Winblad
40. Sörmland-Västmanlands erk. csk.	Rådman Ernst Victor Åsberg	Landskontoristen Gunnar E. O. Eklundh
41. Eskilstuna stads erk. csk.	Brynaren Carl Albert Anton Cederlund	Kamreraren Josua Bohlin
47. Östra Sveriges erk. csk.	Rektor Ernst Henrik Sjöberg	Aukt. rev. Erik Karlstéen
48. Norra Smålands erk. csk.	Stadskassör Martin Andrén	Länsassessorn Nils Albin Åhgren
49. Mellersta Norrlands erk. csk.	Stadsnotarie Per Viktor Permansson	Kaptenen Einar Eriksson
54. Luossavaara-Kiirunavaara A.-B.:s arbetares erk. csk.	Municipalkamreraren Erik Napoleon Johansson	Bankkamreraren Ivar Ekstrand
64. Dala-Gävleborgs erk. csk.	Vaktmästare Carl Johan Andersson	F. Bankdirektören C. E. Collén
65. Örebro och Värmlands erk. csk.	Förlagschef Oscar Engelbert Andersson	Rektorn, aukt. rev. Knut Ramstedt
66. Bohuslän-Hallands erk. csk.	Kamreraren Axel Gerhard Eigert	E. länsbokhållaren, jur. kand. Folke Elfving
67. Östergötlands erk. csk.	F. d. folkskolläraren Oskar Löwendahl	Revisorn Einar Berg
68. Sydöstra Sveriges erk. csk.	Exp.-föreståndare Frans Oscar Magnusson	Länsbokhållare Ragnar Folin
69. Övre Norrlands erk. csk.	Byggmästare Erik Johan Sandberg	Förvaltare Gust. Wigren
70. Västgöta-Dals erk. csk.	Herr Axel Emanuel Strömberg	Sparbankskamreraren Birger Högström
71. Svenska Tobaksmonopolets arbetares erk. csk.	Tjänsteman Anders Niwong	Kamreraren Thure Karlström
72. Aseapersonalens erk. csk.	Tjänsteman Gustav Edvin Lindén	Landskontoristen Gunnar E. O. Eklundh
356. Hälsingborgs erk. csk.	Riksdagsman Edwin Bernhard Berling	Kamreraren Joh. Holmberg
357. Malmö stads erk. csk.	Järnvägstjänsteman Axel Svensson Törnqvist	Bankdirektören Carl Peterson
371. Göteborgs stads erk. csk.	Handlande Johan Alfred Cornér	Kamreraren Axel Gerhard Eigert
382. Solidar, erk. csk. för Landskrona	Verkmästare Bror Johan Johnsson	Kamreraren Christian Aug. Lassen
383. Norrköpings stads erk. csk.	Verkmästare Gustav Larsson	Kaptenen Erik Albert Eriksson
384. Sveriges Träarbetares erk. csk.	Sekreterare Erik David Kärrfeldt	Kamreraren Thure Karlström
668. Sandvikens Jernverks erk. csk.	Parkföreståndare Gustav Emanuel Viklund	Handelslektorn Gustaf Rainer
669. De dövstummas erk. csk.	Dövstumpastor Sven Gerhard Svenfors	Kamreraren Thure Karlström

Byggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 68, § 12.

Underdånigt utlåtande.

Med överlämnande av ett av undertecknad generaldirektör avgivet särskilt utlåtande av denna dag får byggnadsstyrelsen med anledning av vad riksdagens revisorer anfört i underdånighet åberopa vad styrelsen i sitt underdåniga utlåtande den 11 januari 1932 i ämnet anfört.

I ärendets slutliga handläggning hava byggnadsråden Nilsson, Hjorth, Linden och Hedqvist deltagit.

Stockholm den 9 januari 1935.

Underdånigst

IVAR TENGBOM

CHRISTIAN LOVÉN.

Sten Zethelius.

Generaldirektören I. Tengboms

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 68, § 12.

Till Konungen.

De anmärkningar, som 1931 års församlade revisorer anförde i fråga om vissa befattningshavares hos byggnadsstyrelsen enskilda arkitektuppdrag, hava ingående bemötts i av styrelsen samt av undertecknad såsom ämbetsverkets chef avgivna utlåtanden den 11 januari 1932. Anmärkningarna föranledde icke någon åtgärd från riksdagens sida. 1934 års revisorer hava nu upptagit samma ämne och »funnit det vara av intresse att undersöka i vad mån 1931 års revisorers ovanberörda uttalande och vad sedermera i saken förekommit påverkat omfattningen av generaldirektörens, byråchefernas och intendenternas i byggnadsstyrelsen enskilda arkitektuppdrag och formerna för meddelandet av tillstånd till dylika uppdrags innehavande». Revisorerna hava därvid anfört, »att den enda förändring, som inträffat synes vara, att vad byråchefer och intendenter beträffar en viss frivillig övervakning av nytillkommande uppdrag kommit till stånd», i det att med hänsyn till vad som förekommit »generaldirektören uttalat en önskan att nämnda tjänstemäns privata uppdrag skola för honom anmälas. I fråga om generaldirektörens egna uppdrag synes däremot icke någon förändring hava inträtt».

Med anledning av dessa uttalanden tillåter jag mig påpeka, att jag i min av revisorerna omförmälda P. M. av 25 oktober 1933, varav avskrift här bilägges, framhållit, att jag med hänsyn till gjorda uttalanden »överenskommit med byggnadsråden, att dessa lämna mig uppgifter om deras privata arkitektverksamhet samt även anmoda vederbörande in-

tendenter att lämna dylika uppgifter». Detta betraktar jag icke endast såsom en önskan utan som en överenskommelse med mina underordnade, att så skulle i detta hänseende förfaras. Härigenom är jag i tillfälle att på förhand skaffa mig kännedom om vederbörandes enskilda uppdrag och därvid pröva i vad mån dessa kunna tänkas bliva hinderliga för tjänsten. Skulle jag därvid — såsom jag i mitt P. M. framhållit — finna något sådant uppdrag ägnat att menligt påverka vederbörande befattningshavares tjänstgöring, vidtager jag givetvis åtgärder enligt gällande författningsföreskrift. Jag kan ej finna annat än att härigenom tillgodosetts det av 1931 års revisorer framförda önskemålet.

Beträffande mig själv har ingen annan ändring inträffat än att omfattningen av mina enskilda uppdrag ytterligare minskats. Några särskilda åtgärder har jag härvid desto mindre ansett påkallade från min sida som jag, såsom framgår av mitt utlåtande den 11 januari 1932, mottagit även mitt senaste förordnande under förutsättning av bibehållande av min enskilda arkitektverksamhet. Sedan dess har emellertid som nämnts omfattningen av denna verksamhet minskats. Jag hade icke varit villig mottaga chefskapet under andra villkor och kommer ej heller i framtiden att kunna göra det, detta både av ekonomiska skäl och med hänsyn till min konstnärliga gärning.

Då revisorerna ifrågasätta, huruvida icke nämnda »vid sidan av tjänsten bedrivna verksamhet förekommer i en utsträckning, som ej är förenlig med statens intressen», vill jag liksom tidigare byggnadsstyrelsen i sitt utlåtande den 11 januari 1932 påstå, att det näppeligen torde vara möjligt att endast av de nakna uppgifter, som stått revisorerna till buds, bedöma denna fråga. I varje fall vill jag bestämt bestrida, att det allmännas intresse skulle hava åsidosatts. Något sådant hava ej heller revisorerna påstått. Jag vågar för min del uttala, att ämbetsverkets arbete väl knappast tidigare kännetecknats av sådan intensitet och effektivitet som för närvarande, medan arbetsbördan dessutom ständigt ökats; under 10-årsperioden 1924—1934 har exempelvis antalet inkomna ärenden stegrats från omkring 3,600 till omkring 5,000. Jag har behov av att i detta sammanhang giva uttryck åt min erkänsla å den beredvillighet, den samvetsgrannhet och det intresse för uppgifterna inom ämbetsverket, som alla mina medarbetare städse ådagalägga. Såvitt jag kunnat bedöma, hava tjänstens krav alltid satts främst, och enligt min uppfattning visa styrelsens tjänstemän samma hängivenhet för uppgifterna och samma lojalitet, som kännetecknа den svenska ämbetsmannakåren i övrigt.

Jag vågar även tro, att Eders Kungl. Maj:t icke skall finna några vägande anmärkningar mot det sätt, på vilket byggnadsstyrelsen söker fullgöra sina skiftande och i många fall betydelsefulla uppgifter. Jag vill emellertid samtidigt uttala, att ett i stort sett så gott resultat med säkerhet icke stode att vinna, om icke för de ledande tekniska tjänsterna kunnat förvärvas inom de olika områdena erkänt framstående fackmän. Detta hade å andra sidan säkerligen icke lyckats, om icke möjlighet lämnats vederbörande tjänsteman att vid sidan av tjänsten bedriva enskild arkitektverksamhet i viss omfattning. Att för byråchefslön förvärva fackmän av den standard, som för närvarande är representerad inom styrelsen, vill jag under normala förhållanden på arbetsmarknaden anse såsom omöjligt.

Att en viss kontroll över omfattningen av tjänstemännens privata arkitektverksamhet är nödvändig, har aldrig bestritts från ämbetsverkets sida. Jag vill emellertid alltjämt göra gällande, att säkerheten för

att sysslandet med privata uppdrag icke inverkar hinderligt på tjänstgöringen inom ämbetsverket är vederbörligen tillgodosedd.

Revisorerna hava vidare uttalat, att »vad 1931 års revisorer anfört rörande olämpligheten av att tjänstemännen åtaga sig privata uppdrag, vilka i en eller annan form kunde bliva föremål för byggnadsstyrelsens prövning, torde alltjämt äga giltighet». I detta avseende vill jag beröra det av revisorerna anförda fallet, att »enligt vad revisorerna erfarit» byggnadsrådet Hedqvist »på senaste tid jämväl åtagit sig uppförandet av det nya läroverket i Bromma». Jag kan till en början nämna, att detta icke är fullt överensstämmande med verkliga förhållandet. Efter att hava inhämtat mitt medgivande har Hedqvist åtagit sig att göra en skissutredning för byggnadsföretaget. Hedqvist har emellertid även rådgjort med mig om hur det skulle ställa sig, om hans skisser antoges och han bleve anmodad att åtaga sig utarbeta det slutliga förslaget. Vid bedömandet av denna fråga, har jag tagit hänsyn till att Hedqvist såsom chef för utredningsbyrån har att granska förslag till om- och nybyggnader av de mest skilda slag. Bland dessa förekomma läroverksbyggnader, vartill förslag för fastställelse underställas byggnadsstyrelsens prövning, och av dessa uppgå nybyggnaderna till omkring hälften. Jag måste nu betrakta det såsom en betydelsefull tillgång för ämbetsverkets auktoritet vid handläggningen av dylika ärenden, att såsom chef för denna granskande byrå förvärvats en av landets främsta fackmän på området, och anser jag det givetvis av synnerlig vikt, att denne byråchef bibehåller denna sin rangställning, vilket emellertid icke torde vara möjligt, med mindre han bliver i tillfälle att någon gång själv taga i tu med utförandet av en mera betydande uppgift på detta område.

Vad nu beträffar granskningen av ett sådant förslag, som såsom privatuppdrag utarbetats av en tjänsteman å den byrå, till vars handläggning ärendet hör, vill jag endast upprepa vad byggnadsstyrelsen tidigare betonat, att det givetvis noga tillses, att vid en sådan granskning alla krav på opartiskhet bliva tillbörligen beaktade. Jag kan emellertid icke i detta sammanhang underlåta att på det livligaste ånyo framhålla, att det enligt mitt förmenande vore i hög grad olyckligt att avstänga verkets tjänstemän från det praktiska utförandet av sådana uppdrag, på vilka de ägnat större delen av sin verksamhet som arkitekt och genom vilken specialisering de kanske i flera fall just erhållit sina befattningar. Först då synes mig en viss misstro mot en befattningshavare kunna sägas vara befogad, då denne skall sätta sig till doms över tekniska förslag, som han själv är förbjuden att utarbeta. Jag måste m. a. o. finna det högst betänkligt, om t. ex. chefen för kulturhistoriska byrån och dennes medarbetare, vilka årligen handlägga bortåt ett tusental ärenden rörande byggnadsrestaureringar, vore förhindrade att själva åtaga sig ett eller annat restaureringsuppdrag. Likaledes kan befaras, att stadsplanebyråns tjänstemän i det oavbrutet fortlöpande arbetet med granskning av andras förslag, för närvarande uppgående till omkring 1,000 per år, skulle stelna i detaljer och byråkratiska former, därest de icke hade möjlighet att åtminstone en eller annan gång omsätta sina kunskaper i lösandet av en given uppgift inom deras specialområde.

Jag tillåter mig jämväl fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på de ytterst få fall enligt de lämnade uppgifterna, då den av revisorerna förmenade intressekonflikten kan tänkas förekomma.

Revisorerna hava slutligen anfört, att det syntes tvivelaktigt, huruvida någon effektiv ändring beträffande befattningshavarnas »vid sidan

av tjänsten bedrivna verksamhet» kunde förväntas komma till stånd, förrän generaldirektören och byråcheferna i detta ämbetsverk förpliktades att inhämta »Kungl. Maj:ts tillstånd till innehav av enskilda uppdrag». Ehuru jag av skäl, som från byggnadsstyrelsens sida tidigare framhållits, alltjämt finner en dylik åtgärd obehövlig, kan jag dock icke undgå att fästa avseende vid dessa tid efter annan återkommande uttalanden från revisorernas sida, vilka, såsom byggnadsstyrelsen i utlåtandet den 11 januari 1932 påpekat, utan tvivel äro ägnade att hos allmänheten framkalla en viss misstro mot ämbetsverkets arkitektutbildade personal, en misstro som i sin tur helt naturligt icke kan undgå att inverka på dennas arbetsglädje. Med hänsyn härtill vill jag för min del icke ställa mig avvisande mot vidtagandet av lämplig åtgärd, som hädanefter må kunna utesluta talet om att byggnadsstyrelsens tjänstemän åtaga sig privata arkitektuppdrag i en omfattning, som icke är förenlig med statens intresse. I betraktande av de synpunkter, som från byggnadsstyrelsens sida i denna fråga utvecklats, bör emellertid intet ingripande företagas förrän efter en ingående prövning av det svårlösta problemet, på det att den åtgärd, som kan komma att vidtagas, icke måtte leda till svårighet att på nöjaktigt sätt rekrytera ämbetsverkets högre tjänster, chefsplatsen däri inräknad, och därmed till ett sämre arbetsresultat.

Stockholm den 9 januari 1934.

Underdånigst

IVAR TENGBOM.

Bilaga. *Avskrift.*

P. M.

Under oktober 1933 företedde byggnadsrådet Linden för mig ett honom tillsänt utdrag av protokoll vid drätselkammarens i Hedemora sammanträde den 26 september 1933, varav avskrift här bifogas, och anhöll Linden om ett uttalande av mig såsom generaldirektör och chef för byggnadsstyrelsen, huruvida han i sin egenskap av ordinarie tjänsteman hos byggnadsstyrelsen vore oförhindrad att åtaga sig uppdraget.

I anledning härav har jag samrått med byggnadsråden och byråchefen för att få frågan belyst i vad mån det vore möjligt för styrelsens ordinarie befattningshavare att åtaga sig privata arkitektuppdrag (hänvisning till bestämmelse i k. kungörelsen nr 272/1925).

I frågan hava 1931 års statsrevisorer yttrat, bland annat, (sid. 72 o. ff.).

»— — — med fog kan ifrågasättas, huruvida ej tjänstemännens enskilda arkitektverksamhet vuxit ut till en omfattning, som sträcker sig utöver vad som ur statsintressets synpunkt kan anses tillbörligt. Särskilt anmärkningsvärt är, att i vissa fall tjänstemännen åtagit sig privata uppdrag av sådan beskaffenhet, att av dem utarbetade förslag och ritningar enligt gällande författningar skola bliva föremål för granskning inom den byrå, dit vederbörande haft sin tjänstgöring förlagd. — — — Överhuvudtaget torde det kunna betecknas såsom mindre lämpligt, att tjänstemännen åtaga sig privata uppdrag, vilka i en eller annan form skola bliva föremål för byggnadsstyrelsens prövning».

Enligt vad revisorerna inhämtat hade bestämmelsen i kungörelsen nr 272 år 1925 — med ordinarie befattning må ej förenas sådant enskilt arkitektuppdrag, som, vad angår chefen, Kungl. Maj:t och, vad angår annan befattning, styrelsen finner inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket — av »vederbörande tolkats såsom icke innebärande skyldighet för befattningshavare att hos Kungl. Maj:t respektive byggnadsstyrelsen från fall till fall göra anmälan om och inhämta medgivande till innehav av enskilda arkitektuppdrag. Den av revisorerna nu verkställda undersökningen torde få anses hava ådagalagt behovet av att en dylik prövning äger rum. Med hänsyn härtill anse revisorerna det önskvärt, att en sådan ändring av bestämmelsen vidtages, som otvetydigt angiver. att vederbörligt tillstånd till innehav av enskilt arkitektuppdrag skall för varje särskilt fall inhämtas».

Byggnadsstyrelsen utlät sig härom den 11 januari 1932 och bifogade ett särskilt yttrande av mig.

Statsutskottet (utlåtande till 1932 års riksdag nr 86):

»Av revisorernas uttalande framgår, att i vissa fall, då tjänsteman vid byggnadsstyrelsen åtagit sig privata uppdrag, det av dem därvid utförda arbetet senare blivit föremål för granskning inom den byrå, där vederbörande haft sin tjänstgöring förlagd. Utskottet har ställt sig synnerligen betänksamt inför ett dylikt förfaringssätt, som enligt utskottets mening måste betecknas såsom olämpligt. Såsom av revisorerna vidare framhållits, har inom byggnadsstyrelsen gjorts gällande, att det i ovannämnda författningsrum i avlöningsreglementet föreskrivna anmälningssystemet icke innebure skyldighet för befattningshavare att från fall till fall inhämta vederbörligt tillstånd till innehav av enskilt arkitektuppdrag, utan att ett för visst uppdrag lämnat dylikt tillstånd finge anses hava generell innebörd. Denna av byggnadsstyrelsen företrädda uppfattning, som jämväl kommer till uttryck i styrelsens i ärendet avgivna förklaring. kan utskottet icke dela, utan anser för sin del att medgivande bör inhämtas i varje särskilt fall.

Med tillkännagivande av den ståndpunkt, utskottet intager beträffande detta ärende, har utskottet velat vad sålunda förekommit för riksdagen omförmäla».

Denna punkt i revisionsberättelsen lades av riksdagen till handlingarna.

Min ståndpunkt i denna fråga är följande.

Statsrevisorernas och statsutskottets uttalanden hava ej föranlett ändring i den enligt ovanberörda författningsföreskrift gällande principen, att styrelsens ordinarie befattningshavare må innehava privata arkitektuppdrag, som ej inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket. Ehuru jag, såsom naturligt måste vara, äger en allmän kännedom om de fyra byggnadsrådens och fyra intendenternas, varom här är fråga, privata arkitektverksamhet, har jag emellertid med hänsyn till nämnda uttalanden överenskommit med byggnadsråden, att dessa lämna mig uppgifter om deras privata arkitektverksamhet samt även anmoda vederbörande intendenter att lämna dylika uppgifter. Skulle jag finna någon av dessa befattningshavares tjänstgöring menligt påverkas av det privata arbetet. vidtager jag givetvis åtgärder i enlighet med denna föreskrift.

Vad beträffar mina egna privata arkitektuppdrag erhöll jag mitt senaste förordnande såsom generaldirektör efter framhållande från min sida av omfattningen av den av mig bedrivna arkitektverksamheten, varför jag för närvarande icke anser någon ytterligare anmälan påkallad, vilken

mening delas av byrącheferna. Vid anfordran av statsrådet är jag naturligtvis beredd att göra anmälan om mina enskilda arkitektuppdrag.

Vad angår uttalandet att befattningshavare utarbeta förslag, som sedan granskas på samma byrå, kommer jag alltjämt såsom hittills att tillse, att dylikt ärende behandlas av annan tjänsteman såsom ansvarig föredragande. I något fall kan tänkas, att generaldirektören själv övertager beredning och föredragning av dylikt ärende. Jag anser att på det sättet en fullt saklig och opartisk granskning skall kunna säkerställas.

Beträffande slutligen den av Linden gjorda anmälan angående erbjudet uppdrag att uppgöra förslag till stadsplan över Hedemora har jag, med kännedom om den obetydliga omfattningen för närvarande av Lindens privata arkitektverksamhet samt med hänsyn till det från stadens sida starkt framhållna önskemålet att få anlita Linden, denna dag lämnat Linden besked, att hinder icke ur tjänstgöringens synpunkt synes möta för honom att åtaga sig uppdraget.

Kungl. byggnadsstyrelsen den 25 oktober 1933.

Ivar Tengbom.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnds

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 68, § 12.

Till Konungen.

Genom beslut den 21 december 1934 har Kungl. Maj:t anbefallt allmänna civilförvaltningens lönenämnd att avgiva yttrande i anledning av riksdagens år 1934 församlade revisorers under § 12 av deras berättelse gjorda uttalanden angående av vissa befattningshavare i byggnadsstyrelsen innehavda enskilda arkitektuppdrag. Till åtlydnad härav får lönenämnden anföra följande.

Jämlikt föreskrift i kungörelsen 272/1925 må med ordinarie befattning hos byggnadsstyrelsen ej förenas sådant enskilt arkitektuppdrag, som, vad angår chefen, Kungl. Maj:t och, vad angår annan befattning, styrelsen finner inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket.

Enligt lönenämndens mening förutsätter denna föreskrift, att enskilda arkitektuppdrag i varje särskilt fall och i vederbörlig ordning anmälas, så att prövning må kunna äga rum, huruvida uppdragen kunna anses inverka hinderligt för vederbörandes tjänstgöring. Lönenämnden finner det därför erforderligt, att åtgärd vidtages i syfte att säkerställa, att vederbörande befattningshavare ingiva dylik anmälan om enskilda uppdrag, som han mottagit eller avser att mottaga och som ej äro av alldeles obetydlig omfattning. Något i författningsväg meddelat åläggande härutinnan synes dock nämnden icke vara erforderligt, utan torde det vara tillfyllest, att Kungl. Maj:t på annat lämpligt sätt meddelar byggnadsstyrelsen erforderlig föreskrift i ämnet.

Enligt åberopade stadgande i kungörelsen 272/1925 skall prövning, huruvida mottaget enskilt arkitektuppdrag kan anses verka hinderligt för

tjänstgöringen, såvitt angår chefen för byggnadsstyrelsen ske av Kungl. Maj:t samt, vad angår annan befattningshavare, av styrelsen. Det kunde ifrågasättas, huruvida ej Kungl. Maj:t borde verkställa sådan prövning även beträffande styrelsens ledamöter i allmänhet. Det må erinras, att enligt 3 § 2 mom. i gällande avlöningsreglemente fråga om rätt att mottaga där omförmält uppdrag skall, vad angår tjänsteman i högre lönegrad än den 27:e, underställas Kungl. Maj:ts prövning. Emellertid torde lönenämnden få framhålla, hurusom frågan om befattningshavares rätt att mottaga uppdrag vid sidan av tjänsten är föremål för Kungl. Maj:ts övervägande i anledning av de förslag, 1928 års lönekommitté framlagt. Nämnda kommitté, som i sitt i betänkande den 21 juli 1930 framlagda förslag till allmänt avlöningsreglemente föreslagit väsentligt skärpta bestämmelser i fråga om tjänstemans skyldighet att anmäla innehav av bisyssla, har i ett till Kungl. Maj:t den 27 maj 1931 ingivet förslag till kungörelse med vissa föreskrifter beträffande statstjänstemäns bisysslor bland annat föreslagit (1 §), att tjänsteman i chefs- eller därmed jämförlig ställning samt ledamot av verksstyrelse skola göra anmälan, som här avses, till Kungl. Maj:t. I utlåtande den 4 september 1931 över nämnda kungörelseförslag har lönenämnden ifrågasatt den jämkningen, att anmälningsskyldigheten till Kungl. Maj:t såvitt angår ledamot av verksstyrelse begränsas till att avse sådan ledamot, som innehar löneställning i 30:e lönegraden. Då sålunda frågan om den ordning, i vilken ledamot av byggnadsstyrelsen skall anmäla innehavda privatuppdrag, lärer i ett annat och större sammanhang komma att bliva föremål för övervägande, vill lönenämnden nu icke ifrågasätta någon ändring i vad som i detta hänseende för närvarande gäller. Det må tilläggas, att den nu gällande föreskriften i ämnet tillkom redan vid den från och med den 1 januari 1918 genomförda omorganisationen av här ifrågavarande ämbetsverk.

I avgörandet av förevarande ärende hava deltagit undertecknad lönenämndens ordförande samt ledamöterna Elliot, Almgren, Kœrsner och Reinwall.

Stockholm den 5 januari 1935.

Underdånigst:

ERIK STRIDSBERG.

Alfred Carlsson.

Djurgårdskommissionens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 73, § 13.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt djurgårdskommissionen att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer, på sätt av bilagda handling framgår, under § 13 av sin berättelse anfört angående av Stockholms stad utförda gatuarbeten för djurgårdskommissionens räkning.

I anledning härav får djurgårdskommissionen i underdånighet anföra följande.

Kommissionen har anmodat sin verkställande ledamot, vilken är den ende, som av kommissionens nuvarande ledamöter deltagit i behandlingen av de av riksdagens revisorer påtalade ärendena angående de av Stockholms stad utförda gatuarbetena, att avgiva en redogörelse över ifrågavarande ärenden. Då kommissionens övriga ledamöter, som antytts, icke deltagit i arbetet under den tid, som revisorernas anmärkningar avse, och sålunda sakna möjlighet att ingå i diskussion om vad som förekom på denna tid, anser sig kommissionen icke kunna för egen del avgiva förklaring, utan överlämnar härhos den ovanberörda av dess verkställande ledamot avlämnade redogörelsen.

I den slutliga handläggningen av detta ärende hava djurgårdskommissionens samtliga ledamöter deltagit.

Stockholm den 5 januari 1935.

På djurgårdskommissionens vägnar:

Underdånigst

NILS EDÉN.

INGEMAR PETERSSON.

Sten Grönvall

Verkställande ledamotens i djurgårdskommissionen

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 73, § 13.

Till djurgårdskommissionen.

Med anledning av 1934 års riksdags revisorers anmärkningar i fråga om likvidering av stadens räkningar för gatuarbeten får undertecknad lämna nedanstående redogörelse.

1. Grunder för likvidering av stadens räkningar.

Som huvudgrund för likvidering av ovannämnda räkningar har legat det mellan Stockholms stad och kronan ingångna avtal av 1905, vilket avtal blivit i denna fråga berörande hänseende godkänt av 1905 års riksdag. Enligt ifrågavarande överenskommelse punkterna 2, 3 och 6 skola gator, torg och allmänna platser överlämnas till staden i planerat skick och föresedda med trummor och ledningar för spill- och regnvattnets avledande ävensom med permanent beläggning, varvid *arbetena skola utföras genom stadens försorg på kronans bekostnad.* Vidare innehåller punkt 5, att *provisoriska åtgärder,* som under byggnadsperioden behöva vidtagas för att gatorna skola kunna upplåtas för trafik, *skola verkställas genom stadens försorg ävenledes på kronans bekostnad.* Att Stockholms stad erhållit denna befogenhet att utföra alla gatuarbeten lärer grunda sig på nedanstående huvudförutsättningar.

Riksdagen torde hava ansett, att Stockholms stad, som i sitt byggnadskontor (numera gatukontoret) förfogade över en sakkunnig stab av ledare för de förutsatta arbetena ävensom hade tillgång till fackutbildat under-

befäl och arbetare samt slutligen ägde nödiga redskap och maskiner för arbetets bedrivande, vore bättre skickad att utföra här ifrågavarande arbeten än ett av staten själv för ändamålet tillskapat organ. Vidare torde man hava avsett att genom denna anordning skapa säkerhet för att de utförda gatuarbetena skulle bliva av staden godkända och övertagna efter deras slutförande och för att sålunda risk icke skulle uppstå, att staden skulle av en eller annan orsak vägra övertaga desamma. Slutligen torde man inom riksdagen hava hyst tillit till att Stockholms stads vederbörande kommunala organ, med frånseende av eventuella ekonomiska särintressen, skulle utföra arbetena för kronans räkning med debitering endast av de verkliga arbets- och materialkostnaderna jämte ett skäligt tillägg för administration, arbetsledning samt redskap och maskiner.

Den summariska avfattningen av överenskommelsen av 1905 inrymmer icke någon som helst befogenhet för kronan att bestämma vare sig om arbetets utförande eller om granskning av de räkenskaper, som utgöra grunden för de av staden utfärdade räkningarna. Granskningen från kronans sida av räkningarna har sålunda endast kunnat omfatta en *undersökning av behörigheten*, d. v. s. en kontroll, huruvida respektive arbeten blivit utförda samt huruvida ett arbete vore av beskaffenhet att kunna hänföras till de i avtalet omförmälda arbeten, som skulle bekostas av kronan. Försök ifrån djurgårdskommissionens sida att bestämma om exempelvis beskaffenheten av den beläggning, som skulle utföras å gatorna, blevo av stadens vederbörande omedelbart och kategoriskt avvisade. Och likaledes hava avvisats av djurgårdskommissionen framförda krav på rätt till granskning av primäruppgifterna för de djurgårdskommissionen tillställda räkningarna. Att emellertid arbetet kunnat fortskrida utan alltför stora dissonanser har berott på att ett kollegialt samarbete etablerats mellan stadens vederbörande arbetsbefäl (överingenjör och distriktsingenjör) å ena sidan samt djurgårdskommissionens tekniska ledamot å andra sidan. Detta samarbete har resulterat däruti, att stadens arbeten i huvudsak utförts i den ordningsföljd och på de tider, som överensstämma med från djurgårdskommissionens representants sida framställda *önskemål*. Dessa önskemål hava grundat sig på de krav beträffande gatornas iordningställande, som uppstått i och med den successiva försäljningen och bebyggandet av tomterna inom exploateringsområdena.

2. *Praxis i fråga om arbetenas utförande.*

Arbetenas utförande har sålunda fått rätta sig i möjligaste mån efter exploateringen. Man har från djurgårdskommissionens sida sökt att sköta försäljningen på ett sådant sätt, att bebyggelsen av de försålda tomterna kunde ske undan för undan med utgående från tidigare bebyggda områden. På detta sätt hava extra anordningar kunnat undvikas och staten undgått att betala de med sådana åtgärder förenade kostnader.

Emellertid må här omnämnas, att, då markbeskaffenheten i synnerhet å det s. k. Karlaplansområdet var i högsta grad ogynnsam för bebyggelse, arbetena icke kunnat alltid bedrivas och framför allt *slutföras* i den ordning, som varit önsklig och som skulle hava tillämpats, därest icke dessa ogynnsamma markförhållanden förelegat. I sistnämnda avseende torde böra framhållas, att största delen av Karlaplansområdet ävensom en avsevärd del av Diplomatstaden bestå ända till ett djup om över 20 meter av lös plastisk lera, å vilken ligger en skorpa av fastare jordmassor. Fyllningsarbetena, som av kostnadshänsyn givetvis icke kunnat utföras på så sätt, att grunden först förstärkts, hava skett genom massor-

nas anbringande direkt pa den naturliga marken. Man måste för den skull räkna med ej blott att de påförda jordmassorna skulle komprimeras, utan även att undergrunden skulle sammantryckas, allt medförande betydande sättningar i gatukropparna. Det har av denna anledning legat vikt uppå att i möjligaste mån uppskjuta gatornas färdigställande, d. v. s. förseende med beläggning, för att gatorna under mellantiden mellan fyllningsarbetets och beläggningsarbetets utförande skulle hinna att sätta sig.

Emellertid fanns ett intresse, som gick i motsatt riktning, nämligen det, att tomtförsäljningen och byggnadsverksamheten krävde gatornas iordningställande så fort som möjligt.

Djurgårdskommissionen hade sålunda att söka finna en utväg i varje speciellt fall för ett lämpligt tillgodoseende av båda dessa motsatta intressen och att överväga vad som därvid kunde vara för kronan förmånligast. Som framgår vid en jämförelse mellan tidpunkten för gatas iordningställande och tiden för respektive fastighets bebyggande har djurgårdskommissionen i regel begärt och vanligen också fått gatornas förseende med beläggning det år, då vid ifrågavarande gata — kvarter efter kvarter — bebyggelsen avslutats eller till sin huvudsakliga del blivit utförd. Kommissionen har också härvid varit nödsakad att taga hänsyn till, vad gällande lagstiftning stadgar, nämligen uti lagen om fastighetsbildning i stad 34 §. Och klagomål hava icke saknats från fastighetsägare och hyresgäster inom området över att gatorna icke varit i ordning i rätt tid. Emellertid har, som ovan nämnts, av kostnadshänsyn beläggningens utförande uppskjutits så länge som möjligt, för att gatan skall i möjligaste mån hava satt sig före beläggningens utförande. Då emellertid byggnadsverksamhet vid samma gata pågått före beläggningen och sålunda gatan varit utsatt för mycket stark och tung trafik, har det varit nödvändigt att utföra en *provisorisk körbana*, som, då bärlager av packsten icke ingick i arbetsplanen, billigast åstadkommits genom påläggande av ett lager av makadam med avjämning med grus. En sådan provisorisk körbana är emellertid icke vidare hållbar, utan har krävt på grund av trafiken samt inverkan av väder och vind betydande underhållskostnader. Största delen utav de underhållskostnader, som debiterats djurgårdskommissionen, hänför sig till dessa provisoriska körbanor, och kronans skyldighet att täcka dessa kostnader framgår tydligt av 5 punkten i överenskommelsen av 1905. När sedan djurgårdskommissionen på grund av exploateringens framåtskridande ansåg sig nödsakad att hos staden begära utförandet av beläggning, så skedde detta ofta med full insikt om att denna beläggning så till vida var lagd för tidigt, att gatukroppen skulle komma att undergå ytterligare sättningar under de närmaste åren. Det var sålunda klart för djurgårdskommissionen, att staten måste för tillgodoseendet av exploateringsintressena ikläda sig kostnader för nödiga efterarbeten å beläggningarna. Man stod med andra ord inför den frågan: Huru länge och huru mycket skall kronan vara nödsakad att bekosta utav sådana efterarbeten? Då några som helst föreskrifter i detta avseende icke förekomma i överenskommelsen av 1905, måste i detta fall parterna lita till den praxis, som i ifrågavarande hänseende föreligger för arbeten av liknande slag som de här förekommande. Enligt den praxis, som tillämpas i fråga om entreprenadarbeten för vägar och gator, gäller i allmänhet 2 års garantitid. Djurgårdskommissionen ansåg sig häruti hava en viss ledning. Visserligen hade kommissionen ej detta formellt, men ansåg den nyssnämnda 2-åriga garantitiden så till vida i praktiken före-

bildlig, att med hänsyn till det ansvar, som djurgårdskommissionen hade i fråga om de på dess föranstaltande och för dess räkning utförda arbetena, det ansågs skäligt att utföra erforderliga efterarbeten under två år, motsvarande vad i entreprenadkontrakten föreskrives, för att undanröja risken att Stockholms stad i annat fall skulle vägra mottaga gatorna till underhåll på sin bekostnad med den motiveringen, att desamma, då de allt fortfarande voro föremål för sättningar, ej vore slutligt färdigställda. Och att sådan risk förelåg fick kommissionen full insikt om genom uttalanden av stadens arbetsbefäl för ifrågavarande arbeten. Djurgårdskommissionen ansåg sig sålunda vara nödsakad att betala sådana kostnader för efterarbeten å beläggningen, som infalla under de närmaste två åren efter beläggningens utförande. Denna princip har också i praktiken strängt tillämpats, vilket torde framgå utav härtill fogade kostnadsuppställning för varje särskild gata.

Det bör i detta sammanhang meddelas, att i anslutning till 1928 års avtal punkt 8 en garantitid av två år numera fastslagits i skriftliga överenskommelser mellan djurgårdskommissionen och Stockholms stad angående sådana arbeten, som djurgårdskommissionen låter utföra genom privat entreprenör. Sålunda förekommer denna garantitid på grund av krav från Stockholms stads sida uti de separata överenskommelser om beläggnings utförande å vissa gator å Ladugårdsgärdet, vilka överenskommelser ingåtts 1933 och 1934.

Emellertid uppstå under denna två-årsperiod även underhållskostnader, som icke kunna sägas vara försorsakade av sättningar i grunden, utan av slitage genom trafiken ävensom av åverkan genom väder och vind. Dessa s. k. rena underhållskostnader åligga jämlikt punkt 7 i överenskommelsen av 1905 staden och skola sålunda icke gäldas av kronan. Det bör här omnämnas, att stora och mycket dyrbara efterarbeten bekostats av Stockholms stad efter den garantitid av 2 år, som här ovan omtalats; bland annat har staden varit tvungen att på sin bekostnad efter två-årsperiodens utgång bekosta omläggningen av flera sträckor av stora avloppsledningar, vilka genom undergrundens hoppressning kommit ur sitt rätta läge och delvis också krossats.

3. *De s. k. underhållskostnaderna.*

Till belysande av betydelsen och fördelningen av de s. k. underhållskostnaderna hava här bilagda kostnadstablåer blivit utarbetade med tillämpning av statsrevisorernas uppställning och med kontroll av slutsiffrorna, som fullständigt stämma med statsrevisorernas slutsiffror.

Som framgår av statsrevisorernas huvudtablå hava 86,471 kronor 94 öre rubricerats såsom underhållskostnader. Här bilagda tablåer visa, att dessa kostnader fördela sig på följande sätt:

a. S. k. underhåll under respektive gatas byggnadstid till och med det år, då beläggningen å gatan blev fullbordad	kronor	75,477: 83
b. S. k. underhåll *(efterarbeten) under* en tid av två år efter det, då beläggning av respektive gata fullbordats	»	2,270: 83
c. Underhåll av *ännu ej färdiga* (1934) gatudelar *efter* det år, då hitintills färdiga delar av samma gator senast blevo försedda med beläggning	»	8,723: 28
Summa	kronor	86,471: 94.

Av ovanstående uppdelning framgår, att efterarbetena för justering av beläggningar å färdiga gator belöpt sig till 2,270 kronor 83 öre. Detta belopp är sålunda det, som djurgårdskommissionen riskerat för att få gatorna färdiga för tillgodoseende av fastighetsägarnas och hyresgästernas krav på att slippa gå uti ävjan och leran samt för att sålunda undgå att få exploateringen impopulär och försäljningen försvårad. Om, för att erhålla ett begrepp om kostnadens innebörd, detta belopp — 2,270 kronor 83 öre — fördelades å den totala belagda gatuarealen, som utgör 111.891 kvadratmeter, blir medeltalet 1 öre per kvadratmeter och år.

Det allmänna underhållet av gatstensbeläggningar inom Stockholm betinga en årskostnad av 5.9—5.2 öre per kvadratmeter (enligt kommunaltekniska föreningens statistik 1929). Dessa siffror avse färdiga gator och ej efterarbeten å belagda gator.

Renhållningen av gator i Stockholm kostar 0.40—0.65 kronor per år och kvadratmeter.

Om man nu gör det antagandet, att djurgårdskommissionen för att spara de angivna 2,270 kronor 83 öre väntat under två år med vissa beläggningar och härigenom fått sin försäljning av exempelvis fem tomter fördröjd, var och en ett år, skulle *ränteförlusten* hava uppgått till c:a 30,000 kronor. Det torde väl kunna sägas, att djurgårdskommissionen i kronans ekonomiska intresse skulle *i så fall* hava handlat i hög grad oklokt genom att, för att spara 2,270 kronor 83 öre i s. k. gatuunderhåll, riskera kanske det 10 à 20-dubbla beloppet i form av fördröjd tomtförsäljning, varjämte den med säkerhet åsamkat sig andra för kronans exploatering ödesdigra olägenheter, vilka icke kunnat evalveras uti vissa penningebelopp.

Det bör i detta sammanhang meddelas, att djurgårdskommissionen funnit sig böra gå i *rakt motsatt* riktning i fråga om tiden för gatuarbetenas utförande emot den, som skulle blivit en följd, därest de av statsrevisorerna påtalade kostnaderna skulle sparats. Erfarenheten har nämligen givit vid handen, att exploateringen bäst befrämjas och ger det bästa resultatet, om gatuarbetena ligga så före bebyggelsen, att gatorna äro iordningställda, innan eller samtidigt med att byggnaderna, kvarter efter kvarter, bliva färdiga till inflyttning. I konkurrensen om tomtförsäljningen har denna anordning visat sig som den effektivaste »reklam».

Till kontroll av de här ovan angivna totalsiffrorna bilägges här ett sammandrag av de s. k. underhållskostnaderna med ett totalbelopp för varje särskild gata.

I fråga om det här ovan angivna beloppet 8,723 kronor 28 öre kan av de hos djurgårdskommissionen förvarade räkenskaperna och annotationerna (den s. k. kalkylationsboken) icke avgöras, huru stor del därav i verkligheten avser efterarbeten under den tillämpade garantitiden av två år. Resten av beloppet utgör ju sådan underhållskostnad, som avses i mom. 5 av 1905 års överenskommelse, d. v. s. den avser erforderliga »*provisoriska åtgärder*» för att under byggnadstiden möjliggöra gatudelarnas användning för trafik. Om man fördelar *hela* beloppet (8,723 kronor 28 öre) på det antal år, som dessa utgifter i verkligheten omfattat, utgör årsbeloppet i genomsnitt 2,044 kronor 57 öre. Däri ingår främst underhåll av gång- och ridbanor, vilket underhåll består i borttagandet av ävja och lerhaltigt grus och påföring av nytt rent grus. Det bör bemärkas, att kronan icke betalt några renhållningsavgifter för dessa icke färdiga gatudelar. Hade kronan i stället för underhållskostnader belastats med renhållningsavgifter, skulle utgifterna blivit flerdubbelt så stora. I om-

handlade underhållskostnad ingår slutligen även underhåll av skyddsräcke av trä, där gatan ligger avsevärt högre än angränsande naturliga marker (å Valhallavägen och Banérgatan).

Vad här ovan anförts beträffande nyssnämnda kostnad (8,723 kronor 28 öre) gäller även i fråga om den stora kostnaden 75,477 kronor 83 öre. Denna innesluter självfallet också till en mindre del kostnad för efterarbeten under två år, nämligen för sådana delar av respektive gata, vilka blivit tidigare än under sista beläggningsperioden försedda med beläggning Fördelningen mellan underhåll enligt mom. 5 av 1905 års överenskommelse och efterarbeten framgår ej heller av de hos djurgårdskommissionen befintliga handlingarna. Vidare bör om nu senast omhandlade siffra bemärkas, att såsom ovan meddelats över 33,000 kronor avse genom tvenne plötsliga oförmodade stora sättningar nödvändiggjorda reparationer.

Det bör slutligen meddelas, att alla gator ännu icke äro fullt färdiga. Sålunda återstår beläggning av gångbanor å Valhallavägen, Erik Dahlbergsgatan och Värtavägen samt utläggande av Banérgatan till full bredd. Genom år 1934 träffad överenskommelse har emellertid i samband med genomförandet av 1931 års stadsplan vissa gångbanedelars å Valhallavägen och Värtavägen förseende med beläggning slutligt ordnats. Underhåll av dessa ej belagda gångbanor har givetvis ålegat djurgårdskommissionen och åligger alltså delvis fortfarande kommissionen jämlikt punkt 6 i 1905 års avtal.

4. Planteringarna.

De sex små belopp å sammanlagt 808 kronor 50 öre, som utgivits under rubriken »planteringar», kan undertecknad för det närvarande ej erinra sig. Den möjligheten är ej utesluten, att några av beloppen av misstag erhållit rubriken »plantering» i stället för rätteligen »planering». Detta gäller i första hand Banérgatan (138 kronor 62 öre), och Stora Bältgatan (165 kronor 3 öre), å vilka gator icke finnas någon anläggning, som kan betecknas såsom »plantering». Ifråga om Breitenfeldsgatan är kostnaden (89 kronor 1 öre) intagen i den av Kungl. Maj:t villkorligt medgivna kostnad, som finge gäldas av djurgårdskommissonen. Å Värtavägen och Lützengatan äro uppsatta allträd och torde respektive kostnader (210 kronor 45 öre och 185 kronor 84 öre) antagligen avse något arbete i samband med dessa träds plantering. På Lovisagatan uppsattes i ett hörn ett träd, numera utgånget och borttaget. Posten (19 kronor 55 öre) synes möjligen avse detta träd.

5. Arbetenas slutförande och totalkostnaderna för gatuarbetena.

Som framgår av här bilagda tabeller hava gatorna färdigställts, d. v. s. försetts med beläggning i huvudsak under 1920-talet. Då beläggningarna äro de dyrbaraste delarna av samtliga gatuarbeten, hänför sig alltså en högst betydlig del av gatukostnaderna till sistnämnda period.

I fråga om de medel, som stå till djurgårdskommissionens disposition för utförande av arbetena, hänvisas till bilagda uppställning över anslag och verkliga kostnader för gatuarbetena.

I uppställningen angivas de nådiga brev, enligt vilka Kungl. Maj:t av försäljningsmedel anvisat vissa i uppställningen ävenledes angivna belopp. De belopp, som sålunda ställts till djurgårdskommissionens förfogande vid olika tillfällen, grunda sig på framställningar från kommissionen jämte till dessa fogade av Stockholms stads byggnadskontor uppgjorda arbetsplaner. Att medel sålunda ställts till disposition vid *olika* tillfällen

är beroende på att nådiga breven i första hand avse skilda försäljningsområden, vilka områden icke på en gång, utan vid olika tidpunkter anbefallts djurgårdskommissionen till exploatering. I fråga om *ett* anslag torde särskilt här böra lämnas det meddelandet, att det tillkommit såsom *förstärkningsanslag* till tidigare anslag. Anledningen härtill var, att i slutet av 1910-talet arbetslöner och material hastigt stego till en oförutsedd höjd, varigenom de tidigare kostnadsberäkningarna, som voro baserade på då förevarande arbets- och materialpriser, icke kunde följas. Den 28 januari 1921 beviljade sålunda Kungl. Maj:t ett tilläggsanslag på 1,263,457 kronor, av vilket anslag emellertid i det närmaste 1.0 miljon kronor icke hitintills behövt tagas i anspråk. Som synes av tablån, hava de av Kungl. Maj:t medgivna anslagen till gatuarbeten totalt sett icke överskridits, utan återstår ett överskott. som vid arbetenas slutliga färdigställande torde komma att belöpa sig till cirka 800 000 kronor.

Beträffande frågan om storleken av kostnaden för de olika arbetena får undertecknad för egen del framhålla, att de gjorda debiteringarna äro höga, men att detta förhållande delvis är beroende på den för kommunalarbetarna högre än för privatanställda arbetare i samma fack liggande lönenivån. Särskilt vill jag framhålla debiteringen för beläggningarna, vilken debitering enligt mitt förmenande grundats på alltför höga materialpriser, i första hand för storgatsten, men också för smågatsten och andra stensorter. Dessa priser överstiga i betydlig grad motsvarande priser i den allmänna marknaden. Av djurgårdskommissionen gjorda försök att pruta ned dessa priser eller att genom utbyte av exempelvis storgatstenen mot annat billigare material erhålla lägre kostnader hava på grund av motstånd från stadens sida misslyckats. För att undgå dessa enligt mitt förmenande allt för höga priser för gatstensmaterialet gick djurgårdskommissionen i början av 1920-talet in för att vid sidan av den gällande överenskommelsen av 1905 anskaffa gatsten utan anlitande av Stockholms stad. Sålunda erhöll djurgårdskommissionen genom den s. k. statens stencentral (generaldirektör Pegelow) gatsten, som för arbetslöshetens lindrande tillverkats och inköpts från gatstenshuggerier i Bohuslän ävensom å andra platser utefter väst- och ostkusterna. Då detta stenmaterial utgjorde sten av sådan kvalitet och modell, som icke kunde med fördel avyttras av stencentralen, erhöll djurgårdskommissionen stenen så tillvida kostnadsfritt, att endast frakt samt lastnings- och lossningskostnader betalades av kommissionen. Denna sten blev oaktat stadens protester använd på flera gator, i första hand Valhallavägen. Att alltså djurgårdskommissionen varit inriktad på att försöka att få ner kostnaderna för beläggningsarbetena, torde vara tydligt; och har en avsevärd besparing också genom nyssnämnda åtgärd erhållits. (En betydande del av det här ovan angivna anslagsöverskottet å 800,000 kronor hänför sig härtill.)

6. Plötsliga och stora sättningar.

Det bör i detta sammanhang omnämnas, att under arbetenas gång åren 1924 och 1926 inträffade tvenne plötsliga stora sättningar; dessa förorsakade kronan betydande utgifter, vilka kommit att i räkenskaperna figurera såsom underhållskostnader. Den först timade sättningen var en kraftig rubbning av jämviktsläget å Skeppargatan i sammanhang med fyllningsarbetena å den angränsande tomt, å vilken patentverkets byggnad tidigare blivit uppförd. Genom denna fyllning rubbades jämviktsläget, och den i Skeppargatan nedlagda avloppsledningen, som av kostnadshän-

syn icke var grundlagd på pålar, utan direkt utlagd på den befintliga fasta jordskorpan, blev så skadad, att den måste omläggas med grundläggning å pålar och betongplatta. Den andra katastrofen inträffade i korsningen mellan Lützengatan, Stora Bältgatan (Wittstocksgatan), Breitenfeldsgatan samt Tysta gatan. Vid grundläggningsarbetenas utförande å tomten nr 15 i kvarteret Furiren blev grundvattenytan inom närmaste området sänkt med den påföljd, att de lösa lermassornas volym minskades och en hastig sättning ägde rum en natt på hösten 1926, vilken plötsliga sättning var så kraftig, att den uppgick till 0.5 à 0.75 meters höjd samt förorsakade brott å gas- och vattenledningar m. m. Gatukorset samt angränsande gator måste sålunda rivas upp (de voro utom Tysta gatan redan försedda med beläggning), ny fyllning påföras samt beläggningen åter nedläggas. Någon möjlighet att begära skadeersättning av ägaren av fastigheten nr 15 i kvarteret Furiren förefanns icke, då han icke verkställt något arbete, till vilket han icke hade rätt jämlikt byggnadsnämndens byggnadstillstånd. Dessa två katastrofer representera en kostnad för kronan av över 33,000 kronor. Å räkningarna från Stockholms stad äro de som nämnt rubricerade såsom »underhåll», alldenstund de icke innebära någon *ny* avloppsledning eller beläggning.

7. *Breitenfeldsgatan.*

Förhållandena vid Breitenfeldsgatan kräva sitt särskilda omnämnande. Samtliga tomter vid gatan utom de två hörntomterna mot Wittstocksgatan (Stora Bältgatan) inköptes 1922 av hyresgästföreningar anslutna till H. S. B. (dessa inköp voro H. S. B:s första och utgångspunkten för dess fortsatta bostadsbyggande). Då dessa hyresföreningar genom arkitekt Sven Vallander underhandlade om inköpet av tomterna, förutsattes en stadsplaneändring, gående ut på att vissa hus skulle byggas till blott fyra våningars höjd ävensom att Breitenfeldsgatan skulle å sin mellersta del breddas. Sedan byggnaderna å de inköpta tomterna blivit uppförda, inträffade att byggnaderna å tomterna n:ris 9, 10 och 11 samt delvis 13 satte sig. I vad mån fyllningarna å Breitenfeldsgatan bidrogo till att husens grunder rubbades är icke möjligt att avgöra. Dessa sättningar krävde grundernas friläggande i och för vidtagande av erforderliga förstärkningsarbeten. Det bör här framhållas, att terrängen vid Breitenfeldsgatan och närmast omgivande område är synnerligen otillförlitlig. Ett djup intill 23 meter från gatuplanet har enligt utsago konstaterats. Gatorna äro härstädes betydligt uppfyllda över naturliga markytan, varför man redan från början var på det klara med att betydande sättningar här skulle komma att inträffa. För att i möjligaste mån undvika följderna av sådana sättningar med hänsyn till erforderliga reparationer å Breitenfeldsgatan, anordnades å den breddade gatudelen en gräsplan, som försänktes under gatunivån (»sunkgarden»), vilken gräsplan skulle kunna bibehållas till den nivå, som den efter sättningarna komme att intaga, under det att de smala körbanorna å ömse sidor givetvis måste justeras efter sättningarna. För att få ett tilltalande utseende på denna försänkta gräsplan, som *icke* enligt stadsplanen är park, anordnades på förslag av och enligt ritning av arkitekt Vallander en trapetsformad bassäng i gräsplanens mitt. Denna plaskbassäng framgår närmare av bilagda planritning. Plaskbassängen, kanske den första i sitt slag i Stockholm, har i räkenskaperna fått namnet »fontän». Bassängens utförande sammanhänger sålunda helt och hållet med det ändamål, till vilket man syftade genom att utföra endast smala körbanor och därintill likaledes smala gångbanor

med *beläggning*, under det att gatan i övrigt lämnades fri från anordningar, vilka skulle kräva dyrbara justeringar.

Till belysande av kostnadsfrågan må följande kalkyl lämnas: Parkarealen inklusive arealen för plaskdammen utgör 624.5 kvadratmeter. Av medelpriset för iordningställande av gatorna å Karlaplansområdet, per kvadratmeter 33 kronor 46 öre, torde cirka 20 kronor belöpa på beläggningskostnaderna. Gräsplanens iordningställande å Breitenfeldsgatan skulle sålunda hava kostat 12,490 kronor, om beläggning därstädes utförts. Nu har med den fördelning mellan staden och djurgårdskommissionen, som ägt rum, kostnaden för ifrågavarande områdes iordningställande för djurgårdskommissionens del belöpt sig till 8,784 kronor 80 öre. Det är således en besparing om cirka 3,700 kronor i rena anläggningskostnader, som här ovan omförmälda anordning tillfört kronan.

Genom de nyssnämnda sättningarna i husen å gatans östra sida måste gatan uppgrävas närmast intill husen och sedermera återställas. Detta bekostades givetvis av hyresgästföreningen eller dess entreprenör. På detta sätt blev gatans färdigställande fördröjd, och ansåg djurgårdskommissionen det skäligt, att den tiden av två år, som utbildat sig till praxis i fråga om kronans skyldighet att vidtaga erforderliga efterarbeten på grund av sättningar, borde förlängas med ett år. Genom uppgrävningarna intill de ovannämnda fastigheterna kom också gångbanan intill dessa fastigheter att vila på nyutfylld gatubank, varför en betydande sättning snart började att äga rum. Det bör bemärkas att markens bärighet här är så svag, att nu, 10 år efter gatans iordningställande, dessa sjunkningar fortsätta med ganska stor hastighet, och det torde säkerligen dröja ytterligare 5 à 6 år, innan gatan har »stannat». Samma är förhållandet med de närmaste liggande delarna av Wittstocksgatan, Lützengatan och Tysta gatan, där djupet till fast botten är i det närmaste lika stort. Alla kostnader för reparationer, som efter den praktiserade garantitidens slut och allt fortfarande behöva vidtagas till följd av sättningar, betalas givetvis av Stockholms stad.

8. Av djurgårdskommissionen vidtagna åtgärder i anledning av gatuarbetenas höga kostnad.

I det föregående har här meddelats, att djurgårdskommissionen vidtagit flera åtgärder för nedbringandet av kostnaderna för gatuarbetena. Så har kommissionen genom att vid sidan av 1905 års överenskommelse inköpa gatsten utan anlitande av Stockholms stad gjort en besparing, som för djurgårdskommissionens del kan uppskattas till 300,000 à 400,000 kronor. De försök, som gjorts för att få ned kostnaderna genom hänvändelse direkt till Stockholms stad, hava däremot misslyckats.

Då emellertid 1905 års överenskommelse endast omfattade vissa i jämförelse med kronans fortsatta exploateringsverksamhet i Stockholm relativt små områden, har djurgårdskommissionen redan tidigt inriktat sig på att söka för kommande nya exploateringsområden erhålla förmånligare överenskommelser med Stockholms stad. Redan under första året, undertecknad var kommissionens chef, grep jag mig an med att för regeringen klarlägga behovet av helt andra grunder för kronans skyldighet att bekosta gatuarbeten samt att utan lösen till staden avstå mark för gator, öppna platser och parker. Så ingåvos till cheferna för finans- och försvarsdepartementen vid olika tidpunkter V. P. M. i sådant syfte. Även officiellt gjorde djurgårdskommissionen till Kungl. Maj:t underdåniga framställningar, som berörde dessa spörsmål. Framställningarna

hava också blivit av Kungl. Maj:t beaktade. Så har Kungl. Maj:t i nådigt brev den 23 januari 1920 på djurgårdskommissionens initiativ anbefallt kommissionen att i samråd med byggnadsstyrelsen och i vissa fall med riksmarskalksämbetet vidtaga förberedande åtgärder för införlivande med Stockholms stads stadsplanelagda område av nya delar av norra Djurgården, varvid Kungl. Maj:t bland annat uppdragit åt kommissionen att beträffande ekonomiska frågor, som stå i samband med ett sådant införlivande inleda underhandlingar med Stockholms stad samt att, om så visade sig erforderligt, avgiva förslag till ändringar av gällande lag om fastighetsbildning i stad.

Vidare har Kungl. Maj:t den 22 april 1921 på framställning av djurgårdskommissionen funnit det lämpligt förordna, att, för fullgörande av det ovannämnda den 23 januari 1920 lämnade uppdrag, kommissionens chef i utlandet toge kännedom om därstädes tillämpade grunder för uppgörelser om exploatering av vederbörande stat tillhöriga större områden. Kungl. Maj:t återger bland annat djurgårdskommissionens motivering i följande ordalag: »De principer, varpå en överenskommelse med Stockholms stad borde vila, torde vara helt andra än dem som i motsvarande fall hitintills tillämpats. Vidare hade den sista tidens omvälvningar inom kommunikationsväsendet medfört, att en planläggning av ett så stort område som norra Djurgården måste ske efter riktlinjer, vilka högst avsevärt avveke från de hitintills i vårt land tillämpade. Det syntes Eder av vikt, att man beträffande såväl ekonomiska frågor som kommunikationsfrågor sökte uti tillämpliga delar tillgodogöra sig, vad i liknande fall i utlandet kommit till användning och som befunnes under våra mindre förhållanden och resurser vara efterföljansvärt.» Det ovannämnda uppdraget av den 23 januari 1920 kunde djurgårdskommissionen icke genomföra på grund av motstånd från Stockholms stads sida. Detta meddelades regeringen i början av år 1925 samtidigt som djurgårdskommissionen avlämnade sitt förslag till program för pristävling om en skelettplan för de genomgående trafiklederna över norra Djurgården m. m. (den 27 januari 1925). Frågan togs emellertid upp av riksdagen. Redan samma år fick djurgårdskommissionens chef lämna en redogörelse i frågan inför ett av statsutskottets avdelningar. Sedan på grund av motioner 1925 års riksdag tagit initiativet, tillsattes den 12 juni samma år »Kronans fastighetskommission av 1925». De svårigheter denna kommission hade att genomkämpa för att erhålla en överenskommelse om den fortsatta exploateringen av norra Djurgården (Ladugårdsgärdet) äro nogsamt bekanta. Ej förrän på våren 1928 förelåg en överenskommelse mellan kommissionen och stadens delegerade, vilken överenskommelse i sitt ursprungliga skick blev av Stockholms stadsfullmäktige avslagen; och först efter en betydelsefull ändring blev överenskommelsen slutligt av båda parter antagen.

Redan 1926 hade djurgårdskommissionens chef inkommit till fastighetskommissionen med tvenne P. M., innehållande förslag till bestämmelser för kronans skyldigheter i fråga om dels bekostandet av gatuarbeten dels avstående utav lösen av mark till gator och parker. Det kan nämnas, att dessa förslag voro betydligt förmånligare för kronan än vad från kronans sida sedermera kunde genomdrivas i den ovannämnda överenskommelsen av 1928 samt i dess komplement, avtalet av 1931.

Beträffande de nya avtalen av 1928 och 1931 må särskilt framhållas, att i desamma intagits detaljerade bestämmelser, som uttryckligen angiva kronans rätt att granska stadens räkenskaper, i vad de beröra djurgårdskommissionens arbeten. I fråga om medbestämmanderätt vid valet av be-

läggningsmaterial för gatorna är avtalet svävande. Den erfarenhet, som vunnits i fråga om 1905 års avtals ofullständighet och därav förorsakade möjlighet till olika tolkning av de summariska bestämmelsernas innebörd, har framtvingat dessa detaljerade bestämmelser.

Djurgårdskommissionen, som emellertid före nu omhandlade avtals tillkomst haft att direkt taga ställning till alla de spörsmål, vilka i praktiken voro förknippade med kronans skyldighet att bekosta gatuarbetenas utförande ävensom med frågan om stadens skyldighet att efter gatornas färdigställande övertaga desamma till underhåll, har i brist på klara bestämmelser måst utbilda och lita till en viss praxis som komplement till bestämmelserna. Det har av det ovanstående framgått, huru sådan praxis i olika hänseenden tillämpats.

Det bör särskilt åter framhållas, att denna under tiden före 1931 tillämpade praxis icke i något hänseende i fråga om kronans skyldigheter gått utöver, vad som sedermera blivit genom överenskommelser fastslaget. Man torde kunna fastslå, att denna tillämpade praxis blivit vid överenskommelserna följd.

Stockholm den 5 januari 1935.

INGEMAR PETERSSON.

Överståthållarämbetets

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt överståthållarämbetet att senast den 11 januari 1935 avgiva underdånigt utlåtande i anledning av vad riksdagens revisorer i avgiven berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

Vidkommande det av revisorerna upptagna spörsmålet om den s. k. flygande besiktningens överflyttande å statspolisen har överståthållarämbetet, då särskilt yttrande häröver lärer komma att avgivas av statspolisintendenten, för sin del icke funnit anledning att närmare ingå därå.

Vad härefter angår nuvarande bestämmelser för beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman vill överståthållarämbetet vitsorda, att desamma måste betecknas såsom föga tillfredsställande och i behov av ändring. Huruvida sådan ändring lämpligast bör ske på sätt revisorerna ifrågasätta, torde emellertid kunna vara föremål för tvekan. Införandet av fasta tjänstgöringspengar för vikarierna synes ej heller utan vidare kunna genomföras, då ju ersättningens belopp bör stå i viss proportion till arbetsbördan. Därest man emellertid anser övervägande skäl tala för den ena eller andra av nu ifrågasatta åtgärder, synes, innan bestämmelser i ämnet meddelas, en mera ingående utredning vara påkallad.

Ifrågavarande spörsmål torde dock på annan väg kunna ernå en enklare lösning, därest statsmakterna vore beredda att taga definitiv ståndpunkt till den mera omfattande frågan om förstatligande av besiktningsmannabefattningarna. En sådan åtgärd skulle innebära, att besiktnings-

männen gjordes till fast avlönade statstjänstemän, lydande under vederbörande länsstyrelse. samt att förrättningsavgifterna i deras helhet indrogos till statsverket. Åtskilliga fördelar, ej blott ekonomiska, synas överståthållarämbetet stå att vinna genom en dylik åtgärd, och frågan om vikariatsersättningarnas belopp, som närmast föranlett revisorernas framställning, bleve ju därmed automatiskt reglerad.

Överståthållarämbetet, som i frågans nuvarande läge icke anser det kunna ifrågakomma att framlägga något detaljerat förslag till en dylik reglerings genomförande, tillåter sig dock hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville taga lämpligheten därav under övervägande.

Ett av polismästaren i Stockholm avgivet yttrande närslutes.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

RICHARD BRING.

G. Sandström.

Polismästarens i Stockholm

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till herr överståthållaren.

Med återställande av närlagda remissakt får jag vördsamt anföra följande.

De synpunkter å besiktningsmannainstitutionen, som riksdagens revisorer framlägga, torde till största delen förtjäna synnerligt beaktande. Utöver vad revisorerna anfört synes mig särskilt böra tagas under övervägande, huruvida icke besiktningsmännen böra under länsstyrelserna göras till tjänstemän hos dessa. En omorganisation av institutionen torde böra komma till stånd. Jag får därför vördsamt föreslå, att herr överståthållaren behagade hos Kungl. Maj:t påyrka utredning i sådant avseende.

Stockholm den 7 januari 1935.

ERIC HALLGREN.

Länsstyrelsens i Stockholms län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Underdånigt utlåtande.

I anledning av nådiga remissen har länsstyrelsen infordrat yttranden från besiktningsmyndigheten för motorfordon i Stockholm och besiktningsmannen Carl Stiernswärd i Norrtälje, och får länsstyrelsen, som för

egen del icke finner sig hava något i saken att anföra, överlämna ifrågavarande yttranden.

Stockholm å landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

På länsstyrelsens vägnar:

ALARIK WIGERT. BERTIL H:SON RABE.

Besiktningsmyndighetens för motorfordon i Stockholm

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms län.

Till besvarande av länsstyrelsens resolution av den 24 december 1934, i vilken besiktningsmyndigheten för motorfordon i Stockholm anmodas inkomma med yttrande över vad riksdagens år 1934 församlade revisorer hava anfört under § 14 av sin berättelse angående automobilbesiktningsväsendet, får myndigheten, med återställande av remisshandlingarna, härmed vördsamt anföra följande.

Det av herrar statsrevisorer påtalade underskottet inom besiktningsväsendet, som uppstått under åren 1932 och 1933, belöpande sig till cirka 19,000 kronor, torde helt få tillskrivas de dåliga tiderna. Detta underskott är ju emellertid så gott som täckt genom den minskning i arvodet för flygande besiktning som trädde i kraft år 1934, uppgående till cirka 17,200 kronor, och då underskottet dessutom visar en fallande tendens och i dagarna gjorda beräkningar visa att det belopp som för 1934 kommer att inlevereras till statsverket från besiktningsmyndigheten i Stockholm med cirka 22 % kommer att överstiga motsvarande belopp 1933, och då det finnes anledning förmoda att ett liknande förhållande kommer att uppstå på åtminstone de mera betydande stationsorterna inom landet, förefaller det oss som man med fog borde kunna räkna med att besiktningsväsendet inom landet återigen är självbärande och rent av lämnar överskott till statsverket.

Det arbete, som åvilar besiktningsmannen kan, om vi i detta sammanhang helt bortse från allt arbete i samband med körkortsprövningar, uppdelas i fyra större kategorier, nämligen: nybesiktning, efterbesiktning, inspektion av fordonsbeståndet och flygande besiktning.

Nybesiktning. Hit räknas ju även typbesiktning och om denna kategori torde intet vara att erinra i detta sammanhang.

Efterbesiktning. Denna tjänar i stor utsträckning till att framtvinga ett gott underhåll av vagnar i yrkesmässig trafik. Att så sker framgår också därav att cirka 90 % av de vagnar, som framföras för efterbesiktning, enligt ägarens uppgift komma direkt från verkstad. Härigenom uppstår en ökad säkerhet för att dylika fordon, även mot slutet av deras användningsperiod, äro i görligaste mån i lika driftsäkert skick, som då de voro nya.

Inspektionen av fordonsbeståndet synes hava varit avsedd att försöks-

vis genom stickprov få fram en kontroll av även andra än yrkesmässiga motorfordons allmänna tillstånd ur trafiksäkerhetssynpunkt samt att snabbast möjligt få därvid upptäckta fel avhjälpta. Det är därför besiktningsmannens skyldighet att i enlighet med av länsstyrelse fastställd plan verkställa sådan inspektion.

Den flygande besiktningen däremot, vilken förordningsmässigt sett bör skiljas från ovannämnda inspektion, avser att giva en besiktningsman möjlighet och rättighet att, då han under andra förhållanden uppehåller sig å färdevägar, undersöka fordon, som kunna misstänkas vara i otillfredsställande skick.

Erfarenheten under den gångna 4-årsperioden giver vid handen att såväl inspektionen av fordonsbeståndet som ock den flygande besiktningen varit av stort värde även som komplettering av efterbesiktningen å fordon i yrkesmässig trafik.

De arvoden, som besiktningsmännen uppburit för fordonsinspektion och flygande besiktning äro dock relativt små i förhållande till det arbete som måste nedläggas på denna del av besiktningsverksamheten om avsett resultat skall utvinnas. Det torde böra framhävas att i det beviljade arvodet ingår icke endast ersättning för själva arbetet och därmed förenade kontorsomkostnader utan även ersättning för resor som äro förknippade med inspektionsarbetet och som kunna uppgå till ganska avsevärda belopp. Förrättningen är ju icke slutförd i och med den första undersökningen av ett fordon, som är behäftat med felaktigheter och på grund därav inkallats till eftersyn hos besiktningsmannen. Därvid undersökes, dels att de påtalade felen blivit avhjälpta och dels kontrolleras att inga ytterligare sådana förefinnas. Det förekommer därvid ej så sällan att dylik eftersyn måste företagas upprepade gånger med ett och samma fordon, då ägaren ej alltid verkställt eller låtit verkställa påtalade reparationsarbeten i full utsträckning. Det finnes exempel på vagnar som uppvisats 5 à 6 gånger innan de kunnat godkännas, vilket givetvis vållar ganska mycket extra arbete, utan någon kostnad för vagnägaren.

Särskilt sista årets erfarenheter giva vid handen att inspektionen av fordonsbeståndet varit synnerligen välbehövlig, då ett mycket stort antal av undersökta vagnar, ej enbart gamla utan även relativt nya, visat allvarliga brister såväl i styrinrättningar som bromssystem, allt synnerligen allvarligt ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Törhända skulle detta arbete vinna i effektivitet om statspolisen i viss utsträckning härvidlag kunde vara besiktningsmännen till hjälp, särskilt vad beträffar den flygande besiktningen. Detta skulle dock, enligt redan vunnen erfarenhet, snarare öka än minska besiktningsmännens arbete, då eftersynen under alla förhållanden måste verkställas och fordonet godkännas av en besiktningsman med den utbildning och de erfarenheter som dagligt och mångårigt sysslande med uteslutande hithörande förhållanden ger och sådant arbete ovillkorligen kräver.

Visserligen anföra herrar statsrevisorer: »Den flygande besiktningen lärer i regel icke kräva större apparat eller fackkunskap än att en motoriserad poliskår, som bibragts visst mått av motorkännedom, kan utföra densamma». Vi tillåta oss dock härvidlag hysa en avvikande mening då vi, med hänvisning till vad ovan anförts hava den uppfattningen att statspolisens skiftande verksamhet icke medger den utbildning som måste anses nödvändig för att åt polismannen bibringa erforderlig sakkunskap i detta hänseende.

Beträffande inkomsternas beräkning i samband med redovisningen för

vikarier är f. n. bestämt att vikarien redovisar för egen del endast under besiktningsmans semester, (en månad pr år), under tjänstledighet för besiktningsman på grund av offentligt uppdrag samt under styrkt sjukdomsförfall. Vad beträffar ett av de av herrar revisorer påtalade fallen har en vikarie i Borås redovisat en inkomst ungefär lika stor som den ordinarie besiktningsmannens. Detta förhållande bottnar ju däri att vederbörande besiktningsman är riksdagsman vilket ju är en säregen omständighet. I vissa fall hava dödsfall inom kåren gjort att tvenne besiktningsmän under delar av året uppehållit samma plats, varvid givetvis principen blivit delvis förryckt. Sådana undantagsfall synas dock icke böra få influera på principen.

I statsrevisorernas sammandrag äro på vissa ställen en vikaries inkomster vid tjänstgöring för olika besiktningsmän sammandragna i en summa. Härigenom kan det synas som om en besiktningsman haft onormalt stor ledighet, vilket dock ej varit fallet.

De i kolumn 8, »Behållen andel», upptagna slutsummorna, angiva endast redovisad bruttoinkomst. Det har synts oss angeläget framhålla att besiktningsmannen på denna inkomst får vidkännas alla utgifter för befattningens upprätthållande såsom lokalhyra, telefon, expeditionskostnader, trycksaker m. m. vilket beträffande Stockholm rör sig om ett belopp av cirka 2,800 kronor pr man, ett belopp som för en ensamstående besiktningsman i landsorten kan springa upp ännu högre.

Med hänsyn till de ekonomiskt ojämna förhållanden under vilka en besiktningsman arbetar, samt osäkerheten i det honom endast på kort tid meddelade förordnandet samt att han under ordinarie semester, sjukdom och offentligt uppdrag icke kan intjäna några förrättningsavgifter, då andra tjänstemän härunder åtnjuta lön, synes det ej obilligt att besiktningsman under ovan berörda perioder fortfarande borde vara befriad från redovisningsskyldighet för under dylik tid genom vikarie influtna medel.

Herrar statsrevisorer ha även fört ett annat spörsmål på tal, hänförande sig till sådana besiktningsmän, som i egenskap av befattningshavare på övergångsstat eller såsom pensionärer åtnjuta avlöning av statsmedel.

Med anledning härav bedja vi vördsamt få framhålla att besiktningsman icke åtnjuter någon fast avlöning utan är beträffande sina intäkter helt beroende av det ekonomiska läget, samtidigt som inkomsten på olika platser därjämte är mycket olika. Även om han under flera tiotal år uppehållit ett besiktningsförordnande åtnjuter han icke något slag av pension, utan måste själv sörja för sin ålderdom. Under sådana förhållanden synes det oss rimligt att dylika f. d. statstjänstemän, som äro på indragningsstat och framför allt de som åtnjuta pension, måtte få behålla densamma. Under alla förhållanden hemställes att en eventuell minskning bör göras så liten som möjligt.

Under hänvisning till ovanstående får besiktningsmyndigheten för motorfordon i Stockholm härmed vördsamt hemställa

att det under tvenne år påvisbara relativt låga underskottet inom besiktningsväsendet icke måtte läggas till grund för någon ytterligare minskning av nu utgående fasta arvoden för besiktningsmännen,

att den flygande besiktningen fortfarande bör omhänderhavas av besiktningsmännen,

att besiktningsmännen ej skola åläggas redovisa för av vikarie intjänta medel under ordinarie besiktningsmans semester, styrkt sjukdom eller ledighet för offentligt uppdrag

samt att någon reduktion av avlöningsförmåner eller pension för f. d. statsanställda ej bör komma i fråga.

Stockholm den 3 januari 1935.

Besiktningsmyndigheten för motorfordon, Stockholm.

AXEL CLAESSON.

Besiktningsmannens för motorfordon i Norrtälje

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till länsstyrelsen i Stockholms län.

På anmodan får jag härmed vördsamt inkomma med yttrande över statsrevisorernas betänkande över automobilbesiktningsväsendet.

I sammanställningen av besiktningsmännens inkomster äro uppgifterna angående Norrtälje icke med rätta förhållandet överensstämmande. Under år 1933 anlitade jag vikarie från och med den 24 till och med den 27 februari samt från och med den 13 till och med den 22 oktober. Under den förstnämnda tiden uppgingo vikariens inkomster till 70 kronor. Då jag vid detta tillfälle hade tjänstledighet, ej semester, har jag i min redovisning upptagit nämnda summa, vadan alltså statsverket i detta fall icke gått miste om någon inkomst. Vid min ledighet i oktober åtnjöt jag däremot semester. De av mig under året intill den 13 oktober uppburna avgifterna utgjorde 10,015 kronor. Vikariens inkomster under min semester uppgingo till 405 kronor. Av den av statsrevisorerna såsom inkomst för vikarien i Norrtälje upptagna summan 3,330 kronor är det alltså endast 405 kroonr, som kunde hava blivit föremål för delning med en andel av 202 kronor 50 öre för statsverket. Återstoden av vikariens inkomster, 2,885 kronor, har han tydligen uppburit vid vikariat i Stockholm eller på andra platser. Statsrevisorernas uppgifter äro alltså i detta fall i hög grad missvisande och oriktiga.

Beträffande statsrevisorernas förslag att överflytta den flygande besiktningen till statspolisen synes mig detta, åminstone under nuvarande förhållanden, icke vara lämpligt. En förutsättning för den flygande besiktningens effektivitet är givetvis, att den som utövar densamma äger fullgod kännedom om och mångårig erfarenhet av vad som vid en sådan besiktning bör bliva föremål för undersökning, en förutsättning som statspolisen för närvarande icke uppfyller. Till belysande härav vill jag nämna, att icke i en enda av statspolisens talrika, mig delgivna rapporter har någon annan anmärkning än om felaktig handbroms förekommit mot automobilens skick med avseende på trafiksäkerheten. När sedan automobilen uppvisats inför mig i och för kontroll, har jag i ett mycket stort antal fall upptäckt andra, allvarliga brister, som, om de förblivit opåtalade, med all sannolikhet skulle lett till katastrofala olyckshändelser. Jag anser därför, att den flygande besiktningen fortfarande bör åvila besiktningsmännen, som säkerligen äro bäst kvalificerade för ändamålet. I mitt distrikt har under innevarande år ett fruktbärande samarbete med

statspolisen ägt rum, varvid statspolisen ägnat sin uppmärksamhet åt kontroll av körkort, skyltar m. m. under det att min verksamhet inriktat sig på undersökningen av fordonet ur trafiksäkerhetssynpunkt. Ett dylikt samarbete, genomfört i hela landet, skulle bliva till stor fromma för ökad trafiksäkerhet.

Om statsrevisorernas åsikt att, om samma besiktningsmannabefattning under ett kalenderår uppehålles av flera personer, statsverkets andel i avgifterna skulle beräknas såsom om tjänsten uppehållits av en enda person, vunne gehör, skulle detta leda till rätt så egendomliga konsekvenser. Vid en medelinkomst av 1,000 kronor pr månad skulle en besiktningsman som tager en månads semester, förutom det att hans årsinkomst minskas med 1,000 kronor dessutom till statsverket betala 500 kronor för vilan och nöjet av en semester. Detta får väl dock anses vara absurt. De nu gällande bestämmelserna synas mig vara väl avvägda och böra därför kvarstå orubbade.

Norrtälje den 31 december 1934.

CARL STIERNSWÄRD.
Besiktningsman för motorfordon.

Länsstyrelsens i Uppsala

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande anbefallts avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer i sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet; och får i anledning härav befallningshavanden, med överlämnande av infordrade yttranden i ärendet från besiktningsmännen inom länet (Bil. 1 och 2), för egen del i underdånighet anföra följande.

Revisorerna hava uttalat sig för ändringar i besparingssyfte i vissa delar av nu gällande bestämmelser, vilka ändringar skulle avse dels en överflyttning till statspolisen av den för närvarande av besiktningsmännen utövade så kallade flygande besiktningen, dels att arvodet till besiktningsman och eventuellt förordnad vikarie för honom skulle under ett kalenderår utgå med tillhopa samma belopp, som skulle utgått till besiktningsmannen, därest denne ensam uppehållit befattningen under året, dels ock att besiktningsmän, som i annan ordning åtnjöte inkomst från statsverket, exempelvis på övergångsstat eller såsom pensionärer, skulle, på sätt vore fallet med, bland andra, hos domänverket anställda, få vidkännas någon reducering i arvodet.

Slutligen hava revisorerna bragt på tal frågan om en revision av besiktningsbestämmelserna i deras helhet.

Befallningshavanden biträder vad revisorerna framhållit i fråga om såväl den flygande besiktningens överflyttande på statspolisen som ock reducering av arvodet för sådana som jämväl i annan form uppbära in-

komst från statsverket, och befallningshavanden finner därför skäl föreligga för utfärdande av bestämmelser av sådant innehåll.

Befallningshavanden delar också revisorernas uttalade åsikt om önskvärdheten av en omgestaltning av besiktningsmannainstitutionen i dess helhet. Huruvida tidpunkten för en sådan omgestaltning ännu kan vara inne torde vara tveksamt, men i avvaktan därå synes kunna anstå med frågan om grunderna för vikaries avlöning, vilken fråga lämpligen borde lösas i sammanhang med avlöningsfrågan för besiktningsmännen.

Uppsala slott i landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

På länsstyrelsens vägnar:

ELIS STENIUS. ADOLF LUNDEVALL.

Bilaga 1.

Till länsstyrelsen i Uppsala län.

Genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes resolution den 28 december 1934, nr 215—40 A. D. 1934, anbefalld inkomma med yttrande över statsrevisorernas erinringar beträffande automobilbesiktningsväsendet, får jag härmed vördsamt anföra följande:

Vår nuvarande motorfordonsförordning ävensom instruktionen för besiktningsmän för motorfordon äro daterade så sent som år 1930, men på grund av den oerhört snabba utveckling, som motorismen är stadd i är det ju ingalunda underligt, om förordningarna tid efter annan måste undergå revision. Statsrevisorerna hava i sin berättelse till 1935 års riksdag bland annat påpekat, att besiktningsväsendet numera lämnar underskott, om än obetydligt. Att statens inkomster av besiktningsväsendet minskat är kanske vid en närmare granskning av förhållandena icke så underligt. Depressionen med ty åtföljande penningknapphet har naturligen bidragit, men det finnes enligt mitt förmenande även andra orsaker.

Genom 1930 års motorfordonsförordning infördes den s. k. typbesiktningen för personbilar och motorcyklar och den förutvarande första besiktningen för dessa slag av fordon avskaffades. Om jag icke alltför mycket misstager mig, så var det just statsrevisorerna, som i sin berättelse till 1927 års riksdag, väckte just denna fråga. På grund av den korta tid, som står till buds, så kan jag tyvärr icke statistiskt belysa, vad staten förlorat på denna omändring pr år, men ett är säkert, att för år 1927, det enda år för vilket jag har tillgängliga siffror, uppgick antalet i hela riket förrättade första besiktningar av personbilar och motorcyklar till respektive 17,171 och 11,391 stycken. Med en besiktningsavgift av 15 kronor pr bil och 5 kronor pr motorcykel, så tillfördes besiktningsväsendet en icke föraktlig summa. Vad inkomsten av typbesiktningen uppgått till pr år är mig tyvärr icke bekant, men för att ytterligare belysa saken kan här framhållas, att 1927 års motorfordonssakkunniga beräknade, att antalet besiktigade typer pr år skulle komma att uppgå till, för bil 125 stycken och för motorcykel 75 stycken motsvarande en inkomst av cirka 16,000 kronor. Huruvida dessa beräkningsgrunder hållit streck är mig tyvärr omöjligt att avgöra.

Genom typbesiktningens införande sjönk sålunda det stora flertalet besiktningsmäns inkomster högst väsentligt, vilket i sin tur medförde att inlevereringen till staten minskades eller rent av upphörde. Här ha vi nog den egentliga förklaringen till statens minskade inkomster av besiktningsväsendet.

Vad statsrevisorernas förslag om den s. k. flygande besiktningens överflyttande till statspolisen beträffar, så tror jag knappast, att detta skulle komma att medföra vare sig förbättring eller minskade utgifter för staten. För det arvode av 300 kronor pr år, som besiktningsman åtnjuter, får han, om han intresserar sig för sitt arbete, sannerligen göra rätt. Det är icke nog med kontrollen på vägarna, ty sedan tillkommer ju eftersynen, om fordonen vid den flygande besiktningen ej äro i trafikdugligt skick, aviseringen till bilägarna m. m. Kommer härtill eftersynen av de fordon, som statspolisen befunnit på ett eller annat sätt bristfälliga, så räcker nog arbetet till. Om för övrigt den flygande besiktningen skulle komma att läggas över på statspolisen, vem skulle då övervaka att upptäckta och påtalade defekter blevo eftersedda, eller vem skulle med andra ord hava hand om eftersynen? Skulle denna också skötas av statspolisen, så bleve ju denna i viss mån en besiktningsinstitution, vilket jag ingalunda tror skulle vara lyckligt.

Vad kostnadsfrågan beträffar, så har väl statspolisen dagtraktamente under sina resor, så att även här uppstå väl kostnader. Min uppfattning är att kontrollen på våra vägar i vad avser motortrafiken bör utövas av statspolisen och besiktningsmännen hand i hand. Samarbetet med statspolisen har varit av angenämaste slag.

Remisshandlingarna återgå.

Tierp den 5 januari 1935.

G. Horney
Besiktningsman.

Bilaga 2

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län.

Med återställande av remisshandlingarna i ärendet angående utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet får jag härmed vördsamt avgiva infordrat yttrande.

Jag bifogar en avskrift av det yttrande, som besiktningsmyndigheten för motorfordon i Stockholm i ärendet avgivit. I huvudsak instämmer jag med vad besiktningsmyndigheten i detta yttrande anfört. Jag vill emellertid därutöver för egen del framhålla följande synpunkter.

Statsrevisorernas utlåtande i frågan om beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman synes mig icke tillräckligt beakta det redan enligt nu gällande rätt föreliggande förhållandet, att det endast är i tre fall, nämligen då tjänstledigheten och det därav föranledda förordnandet av vikarie har sin grund i semester, behörigen styrkt sjukdom eller fullgörande av offentligt uppdrag, som vid beräkning av avgifternas summa hänsyn icke skall tagas till de avgifter, vilka inflyta till besiktningsmans vikarie. Om besiktningsman av annan anledning åtnjuter ledighet och

vikarie förordnats, skall ju redan enligt nu gällande bestämmelser vid beräkning av avgifternas summa hänsyn tagas jämväl till de avgifter, som inflyta till vikarie. Redan av denna anledning synes det uteslutet, att en besiktningsman skulle försöka att av annan anledning än de tre ovan angivna förskaffa sig tjänstledighet och få vikarie förordnad. Man behöver således icke befara, att en besiktningsman skulle försöka att erhålla viss tids ledighet för att ägna sig åt annat, mera inkomstbringande arbete, ty den högst avsevärda reduktion av hans inkomster, som detta redan enligt nu gällande bestämmelser skulle medföra, torde utesluta en sådan möjlighet. En besiktningsman har ju för övrigt icke någon möjlighet att utan vidare och av vad skäl som helst erhålla tjänstledighet, varjämte det endast på kort tid meddelade förordnandet utgör en garanti för att icke några försök att på illojalt sätt utnyttja gällande bestämmelser skola förekomma. Om åter besiktningsmannens ledighet och det därav föranledda förordnandet av vikarie har sin grund i semester, behörigen styrkt sjukdom eller fullgörande av offentligt uppdrag, synes det mig innebära en uppenbar obillighet, om besiktningsmannen skulle behöva vidkännas den stora inkomstminskning, som herrar revisorer föreslå. Den av besiktningsmyndigheten i Stockholm därvid gjorda jämförelsen med andra tjänstemän är enligt min mening synnerligen belysande. Även med de nu gällande bestämmelserna medför en ledighet av någon av de tre anförda grunderna en icke oväsentlig inkomstminskning för besiktningsmannen. Om man t. ex. observerar det av herrar revisorer påpekade fallet, då en besiktningsmans och hans vikaries inkomster blivit praktiskt taget desamma (11,985 respektive 11,205 kronor), finner man, att därest vederbörande besiktningsman icke åtnjutit någon ledighet, skulle hans inkomst hava uppgått till 15,797 kronor 50 öre, medan den nu efter återbäring till statsverket endast utgjort 10,992 kronor 50 öre. Ledigheten har således för besiktningsmannen medfört en inkomstminskning av närmare 5,000 kronor, d. v. s. inemot $^1/_3$ av inkomsten. Jag kan icke se annat än att det måste betecknas som en uppenbar obillighet mot en besiktningsman, om man skulle tvinga honom till en sådan inkomstminskning, när hans ledighet föranletts av ordinarie semester, nödvändiggjorts av sjukdom eller betingats av skyldigheten att fullgöra ett offentligt uppdrag. För övrigt måste det betecknas såsom ganska missvisande, när det ifrågavarande fallet karakteriseras såsom »ett belysande exempel», då det här i själva verket är fråga om ett enstaka undantag, föranlett av den omständigheten, att vederbörande besiktningsman är riksdagsman.

Vad beträffar herrar revisorers erinringar i fråga om den flygande besiktningen, kan man naturligtvis tänka sig en överflyttning av dessa göromål till annan myndighet, exempelvis statspolisen. Jag betvivlar emellertid, att en sådan åtgärd skulle medföra någon besparing för statsverket. Redan nu tillgår det i praxis så, att när statspolisen konstaterat, att ett motorfordon icke befinner sig i föreskrivet skick, sändes rapporten härom till vederbörande besiktningsman, vilken därefter förelägger vederbörande att inom viss tid inställa fordonet till eftersyn hos besiktningsman. Detta arbete kan för besiktningsmannen vara rätt avsevärt, men såvitt jag vet utgår ingen särskild ersättning därför, utan detta arbete torde få anses vara i viss mån kompenserat genom arvodet för den flygande besiktningen. Skulle nu denna avskaffas eller helt överflyttas på statspolisen, så skulle väl även det arbete, för vilket nu redogjorts, utföras av statspolisen, men man måste i så fall räkna med att kostnaderna för statspolisens verksamhet ökas. Vidare torde tillräcklig sakkun-

skap icke i alla fall stå statspolisen till buds utan besiktningsman på sätt även herrar revisorer antytt få lov att anlitas. Om arvodet för den flygande besiktningen avskaffats, böra väl automobilbesiktningsmännen i så fall erhålla annan ersättning för detta arbete. Lägger man tillsammans dessa kostnader med den kostnadsökning för statspolisen, som den flygande besiktningens förläggande dit skulle medföra, är det åtminstone min uppfattning, att reformen snarare skulle medföra en kostnadsökning än en besparing.

Naturligtvis är det alltid en omdömesfråga, vad den som utför ett visst arbete »skäligen» bör erhålla för inkomst av detta arbete. Jag förmenar emellertid, att en besiktningsman rimligen bör kunna göra anspråk på en icke alltför blygsam inkomst med hänsyn till det krävande arbetet, osäkerheten i anställningsförhållandet, avsaknaden av pension samt det icke minst ur samhällets synpunkt föreliggande intresset, att besiktningsmannen har en sådan ekonomisk standard, att hans självständighet icke på något sätt äventyras. Att på grund av det av depressionen föranledda mindre goda resultatet för statsverket av besiktningsverksamheten under ett par år göra några ändringar i de nu gällande bestämmelserna i syfte att beskära besiktningsmännens inkomster synes mig omotiverat.

Uppsala den 6 januari 1935.

Emil Karlsson.

Av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län förordnad besiktningsman för motorfordon.

Länsstyrelsens i Södermanlands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom remissresolution den 21 december 1934 anbefalld avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer i sin berättelse yttrat angående automobilbesiktningsväsendet får länsstyrelsen anföra följande.

Enligt den i statsrevisorernas yttrande anmärkta bestämmelsen i 2 § av kungörelsen den 3 oktober 1930 angående ersättning till besiktningsmän för motorfordon jämte förrättningstaxa m. m. gäller som regel, att vid beräkning av det belopp, besiktningsman ur influtna förrättningsavgifter äger tillgodogöra sig som arvode, hänsyn skall tagas till samtliga i tjänsten under året influtna avgifter, vare sig de uppburits av besiktningsmannen själv eller av vikarie. Från denna regel har dock undantag gjorts beträffande avgifter, som influtit till vikarie under tid, besiktningsman åtnjuter 1) semester, 2) sjukledighet och 3) tjänstledighet för fullgörande av offentligt uppdrag. Statsrevisorerna hava funnit dessa bestämmelser otillfredsställande, enär statsverkets inkomster av förrättningsavgifterna härigenom i vissa fall gjorts beroende av huruvida och i vilken omfattning »vikarie anlitats» av besiktningsman. (Härtill må invändas, att det

icke är beroende av något besiktningsmannens eget åtgörande, huruvida vikariatsförordnande inverkar på statsverkets inkomster av förrättningsavgifterna eller icke. Såsom framgår av bestämmelserna, inverkar nämligen endast sådant vikariatsförordnande, som, bortsett från semesterförordnande, har sin grund i att besiktningsmannen av sjukdom eller offentligt uppdrag är förhindrad att uppehålla tjänsten. Vikarie kan för övrigt icke utan vidare anlitas av besiktningsman, då vikarie skall förordnas av länsstyrelsen.) Statsrevisorerna ifrågasätta sådan ändring i nämnda bestämmelser, att statsverkets andel i förrättningsavgifterna i fall, då samma besiktningsmannabefattning under ett kalenderår uppehålles av flera personer, under alla omständigheter skulle beräknas såsom om tjänsten uppehållits av endast en person. Huruvida vad av statsrevisorerna i denna fråga anförts kan anses utgöra skäl för en sådan ändring, synes länsstyrelsen tveksamt. Det synes nämligen icke obilligt, att avgifterna för den tid, tjänsten på grund av omständigheter, varöver besiktningsmannen icke kan råda, måste uppehållas av vikarie, icke behöva medräknas vid beräkning av besiktningsmannens arvode. Av den i yttrandet intagna sammanställningen rörande besiktningsmännens inkomster framgår, att de fall, som av statsrevisorerna närmare berörts och som anförts som skäl för ändring i bestämmelserna, äro undantagsfall. Deras antal uppgår nämligen blott till tre eller fyra. Ett fall däremot, där gällande bestämmelser möjligen föranleda en tolkning, som får anses medföra en opåkallad minskning av statsverkets andel i avgifterna, kan föreligga, då en besiktningsman i ett län erhåller dylik befattning i ett annat län. Han kan nämligen därvid anse sig berättigad beräkna den avgift, han är skyldig inleverera till statsverket, särskilt för vardera tjänsten, eftersom redovisning skall avgivas till olika länsstyrelser.

Därest den av statsrevisorerna ifrågasatta ändringen anses påkallad, synes emellertid ett upphävande av förenämnda undantagsbestämmelser beträffande beräkningen av statsverkets andel i förrättningsavgifter böra kombineras med föreskrift, att denna andel skall erläggas av envar, som under året tjänstgjort å en besiktningsmannatjänst, i förhållande till de avgifter, han därvid uppburit.

I § 3 av ovannämnda kungörelse och § 11 i gällande instruktion för besiktningsmän för motorfordon skiljes mellan flygande besiktning och inspektion av fordonsbeståndet inom länet. Flygande besiktning angives såväl i sistnämnda lagrum som i § 5 i motorfordonsförordningen såsom en besiktningsman tillkommande rättighet, men icke såsom en skyldighet. I § 3 av nämnda kungörelse är dock denna besiktning angiven såsom »åliggande» besiktningsmannen. I instruktionen angives, att denna besiktning främst skall övas, då besiktningsmannen av annan anledning är stadd å resa i förrättningsärende. Det är emellertid icke alla besiktningsmän, som hava att företaga resor i tjänsten. De, som icke äro förordnade att inspektera körskolor och icke hava skyldighet att hålla mottagningar å annan ort än stationsorten, synas icke hava några tjänsteresor, därest icke, vilket torde vara sällan förekommande, sakägare påkallar förrättning utom stationsorten. Som emellertid närmare bestämmelser saknas angående omfattningen av den skyldighet, som må åligga besiktningsman att verkställa sådan förrättning, som i författningarna benämnes flygande besiktning, torde sådan besiktning icke äga rum i nämnvärd utsträckning, varför det för dylik besiktning nu utgående arvodet av 300 kronor för år och besiktningsman av denna anledning torde kunna indragas.

På vad sätt »inspektion av fordonsbeståndet inom länet» skall ske, har icke i författningarna närmare angivits. Efter ordalydelsen synes avses en inspektion endast av de fordon, som äro i länet registrerade. Särskilt arvode utgår gemensamt för dylik inspektion och för inspektion av körskolor i länet. Detta arvode bestämmes av länsstyrelsen inom en gräns av 1,500 kronor årligen för besiktningsman och utgår av ett anslag, som av Eders Kungl. Maj:t halvårsvis bestämmes för varje län. Ur detta anslag skall jämväl utgå rese- och traktamentsersättning för besiktningsmännens resor för nämnda båda slag av inspektioner. För detta läns vidkommande utgår anslaget för närvarande med 1,600 kronor för halvår eller 3,200 kronor för år. Härav utgår enligt beslut av länsstyrelsen 400 kronor för år och besiktningsman i arvode eller tillhopa 1,200 kronor. Till reseersättning för inspektion av körskolor och i övrigt yrkesmässigt bedriven verksamhet för utbildning av förare åtgår 600 kronor. Återstoden eller 1,400 kronor användes till reseersättning vid inspektion av fordonsbeståndet. Sådan inspektion har verkställts i medeltal 12 gånger om året av varje besiktningsman. Länsstyrelsen anser för sin del, att bestämmelsen om årlig inspektion av körskolor och annan yrkesmässig verksamhet för utbildning av förare borde utgå, enär dylik inspektion enligt länsstyrelsens mening saknar betydelse. Det ligger nämligen i varje dylik körskolas eller lärares intresse att så utbilda sina elever, att de bliva godkända av besiktningsmannen, varför upplysningar från besiktningsmannen, hur verksamhet bör bedrivas, torde inhämtas utan att denne för sådant ändamål behöver uppsöka varje lärare. Dessa torde för övrigt i allmänhet vid prövningen av eleverna närvara och kunna då erhålla nödiga instruktioner av besiktningsmannen. Därest bestämmelsen om inspektion av körskolor och annan yrkesmässig verksamhet upphävdes, skulle inbesparas arvode, resekostnads- och traktamentsersättning för dylik inspektion.

Att skilja mellan »flygande besiktning» och »inspektion av fordonsbeståndet» synes opåkallat. Sistnämnda beteckning synes kunna borttagas och undersökning av motorfordon för utrönande, huruvida de ur trafiksäkerhetssynpunkt äro mindre tillfredsställande, benämnas enbart flygande besiktning, vilket uttryck torde innebära, att den äger rum under det fordonet användes i trafik. Arvodet för den sålunda betecknade besiktningen synes till förekommande av att detsamma utgår med olika belopp i olika län böra bestämmas av Eders Kungl. Maj:t, därvid även i viss mån torde böra angivas omfattningen av verksamheten, t. ex. att varje besiktningsman skall utföra flygande besiktning minst 12 dagar under året.

Lämpligheten av att, såsom statsrevisorerna föreslagit, överflytta arbetet med den flygande besiktningen till statspolisen finner länsstyrelsen kunna ifrågasättas. Visserligen torde, såsom statsrevisorerna uttalat, större delen av den granskning av motorfordon, som kan utföras vid en flygande besiktning, kunna verkställas även av en motorkunnig poliskår. Anledningen till att denna besiktning anförtrotts åt besiktningsmännen och icke åt polismän torde emellertid i viss mån vara den, att de förseelser mot trafiksäkerhetsbestämmelser, som vid denna besiktning kunde upptäckas, i allmänhet icke borde bliva föremål för åtal. Härpå tyder föreskriften om uppvisande av fordonet inom viss tid hos besiktningsman för eftersyn. I varje fall torde besiktningen av motorfordon i trafik för allmänheten kännas mindre besvärande, om den utföres av en besiktningsman än av en polisman. Avenledes komma de anvisningar, som

i fråga om avhjälpande av bristfälligheter meddelas, att mera respekteras, då de lämnas av en å området särskilt sakkunnig person. Inställande av motorfordon till eftersyn hos statspolisen, något som väl bleve en följd av statspolisens övertagande av den flygande besiktningen, torde, då statspolisen är stationerad endast å en plats inom varje län, ävenledes medföra större olägenheter för allmänheten än nuvarande anordning och kanske därjämte föra med sig en ej ringa ökning i statspolisens arbete med därav följande kostnad för utökning av denna kårs antal. De uttalanden, som av statsrevisorerna åberopats angående statspolisens verksamhet för övervakande av motorfordonstrafiken, torde åtminstone i första hand hava avsett kontroll över själva trafiken, nämligen kontroll över att vägtrafikstadgans bestämmelser efterlevas, samt över förarna, deras sätt att framföra fordonet, deras nykterhet m. m., ävensom över att bestämmelserna beträffande den yrkesmässiga trafiken följas, men icke hava åsyftat kontroll över motorfordonens trafikduglighet.

Nyköping i landskansliet den 7 januari 1935.

Underdånigst

På länsstyrelsens vägnar:

HERMAN EKVALL. EMIL GUSTAFSSON.

Länsstyrelsens i Östergötlands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

I nådig remiss av den 21 december 1934 har det blivit länsstyrelsen anbefallt att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

Till åtlydnad härav får länsstyrelsen, som ansett sig böra i ämnet infordra yttranden från automobilbesiktningsmannen, kaptenen Nils Sundin och föreståndaren för statspolisens avdelning i Norrköping, med överlämnande av dessa yttranden (Bil. 1 och 2), för egen del i underdånighet anföra följande.

Statsrevisorerna hava bland annat ifrågasatt, huruvida icke de till omkring 25,000 kronor årligen uppgående utgifterna för den flygande besiktningen skulle kunna minskas eller rent av inbesparas genom en förändring av organisationsformen. I sådant hänseende hava revisorerna ifrågasatt överflyttning av detta slag av besiktningar till statspolisen. Enligt § 11 av instruktionen för automobilbesiktningsmännen definieras den flygande besiktningen såsom ett utövande av besiktningsmännens befogenhet enligt motorfordonsförordningen att undersöka motorfordon, som kan antagas vara ur trafiksäkerhetssynpunkt mindre tillförlitligt, samt föreskrives, att denna besiktning främst skall övas, då besiktningsman av annan anledning är stadd å resa i förrättningsärende. Med införandet av

den flygande besiktningen har avsetts att erhålla en viss fortlöpande kontroll å fordonsbeståndet i landet. Kontrollen begränsas emellertid till fordon, som av någon anledning antagas vara mindre tillförlitliga ur trafiksäkerhetssynpunkt. Härav blir en följd, att den flygande besiktningen, då den utövas under tjänsteresor, i allmänhet måste inskränka sig till fordon, beträffande vilka bristerna hos fordonet framträda redan vid ett yttre, mera hastigt iakttagande. Det torde icke fordras några speciella fackmannainsikter för att uppmärksamma brister av detta slag och det synes utan vidare klart, att statspolisen, då den under sin vägpatrullerande verksamhet konstaterar dylika mera påfallande brister hos ett motorfordon, även bör inskrida till rättelse av missförhållandet på annat sätt än genom anmälan till åtal. Under förutsättning att åtgärder vidtagas för att bibringa befattningshavarna vid statspolisen en något mera ingående kännedom om motorfordons konstruktion och förutsättningarna för deras funktionsduglighet, torde några betänkligheter knappast möta mot att tillerkänna befattningshavare vid statspolisen befogenhet att förelägga ägare till eller förare av automobil att inställa densamma till eftersyn hos besiktningsman eller att i fall, då automobil ej utan uppenbar fara för trafiksäkerheten kan vidare nyttjas, i avbidan på länsstyrelsens prövning förbjuda automobilens användande i dess anmärkta, bristfälliga skick. Genom bestämmelser i nu antydd riktning torde ökad effektivitet av fordonskontrollen vinnas. Detta innebär emellertid icke, att den av besiktningsmännen utövade flygande besiktningen blir värdelös eller bör helt avskaffas. Det måste dock anses oegentligt, om en besiktningsman, som iakttager allvarliga brister hos ett motorfordon, icke skall äga befogenhet att vidtaga åtgärder för åvägabringande av rättelse. Men om statspolisens verksamhet på området kommer att motsvara de förväntningar, som torde kunna ställas på densamma, lärer något inskridande i nu åsyftad ordning från besiktningsmännens sida för förhindrande av trafik med trafikvådliga bilar endast mera undantagsvis behöva ifrågakomma. Under sådana förhållanden synes åtminstone beträffande Östergötlands län särskild gottgörelse åt besiktningsmännen för den flygande besiktningen knappast vara på sin plats, utan torde kunna inbegripas i den ersättning, som tillkommer besiktningsmännen för fordonsinspektion enligt § 11 andra stycket av besiktningsmannainstruktionen. Sådan fordonsinspektion utövas nämligen inom Östergötlands län av alla besiktningsmännen, en var för sitt distrikt.

Från statsrevisorernas sida har vidare i besparingssyfte ifrågasatts ändrade bestämmelser för beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman. Revisorerna påpeka nämligen, att statsverkets andel i förrättningsavgifter enligt § 2 i nådiga kungörelsen den 3 oktober 1930 (sv. förf. saml. 353) väsentligen reduceras, om en besiktningsman under någon längre del av ett år åtnjuter ledighet av anledning, som angives under a, b eller c i nyssnämnda lagrum. Det låter sig emellertid enligt länsstyrelsens uppfattning knappast göra att utan obillighet mot besiktningsmännen vidtaga sådan ändring i bestämmelserna på detta område, som skulle erfordras för tillgodoseende av statsrevisorernas önskemål. Om nämligen, såsom revisorerna synas åsyfta, samtliga i ett besiktningsmannadistrikt under ett kalenderår av ordinarie besiktningsmannen och hans vikarier uppburna förrättningsavgifter skulle sammanslås till en summa för att tjäna såsom utgångspunkt vid beräkningen av statsverkets andel i förrättningsavgifterna, rubbas grunderna för hela det antagna systemet för gottgörelse åt besiktningsmännen, vilket system väl får anses in-

nebära, att en besiktningsman först vid uppnående av relativt hög inkomst skall vara skyldig avstå någon del av inkomsten till statsverket. Det innefattar exempelvis icke någon obillighet, om en besiktningsman med en inkomst i förrättningsavgifter av 16,000 kronor får avstå 3,000 kronor till staten och sålunda behålla endast 13,000 kronor. Men om besiktningsmannen på grund av sjukdom under halva året uppburit endast 8,000 kronor i förrättningsavgifter och vikarien 8,000 kronor samt statsverkets andel i avgifterna beräknas efter den sammanlagda inkomsten av 16,000 kronor, ställer sig saken helt annorlunda. Den ordinarie besiktningsmannen skulle då av sina ganska blygsamma inkomster få avstå ett relativt så betydande belopp som 1,500 kronor.

Vad revisorerna ifrågasatt om reducering av förrättningsavgifterna eller den behållna delen därav för besiktningsmän, som tillika i någon form uppbära statsavlöning, till exempel officerare på övergångsstat eller pensionerade statstjänare, synes visserligen värt att tagas under övervägande, men fråga är, om icke avlöningssystemet härigenom varder allt för komplicerat, särskilt som det icke rättvisligen låter sig göra att i detta hänseende likställa pensioner, till vilka pensionären själv bidragit, med avlöningar å övergångsstat eller ersättning för särskilda uppdrag i det allmännas tjänst med arbetsfria statsinkomster.

Länsstyrelsen anser den av statsrevisorerna förebragta utredningen icke böra föranleda till omedelbar ändring av de i fråga om besiktningsmännens avlöningsförhållanden gällande bestämmelser. Men därest utredning om en mera fullständig omorganisation av besiktningsmannainstitutionen i enlighet med vad revisorerna ifrågasatt inom en snar framtid igångsättes, bör i samband därmed spörsmålet rörande omläggande av det nuvarande, icke i allo tillfredsställande systemet för gottgörelse åt besiktningsmännen upptagas till behandling.

Linköpings slott i landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

KARL TISELIUS.

V. E. VON DER LANCKEN.

Bilaga 1.

Till länsstyrelsen, Linköping.

Beordrad avgiva yttrande över riksdagens år 1934 församlade revisorers förslag till omorganisation av automobilbesiktningsväsendet, får jag härmed vördsamt anföra följande:

Herrar statsrevisorer framhålla i sitt uttalande önskvärdheten av att statsverkets inkomster från besiktning av motorfordon skola täcka utgifterna för denna besiktning. För att nedbringa kostnaderna för statsverket föreslås i första hand en förändring av organisationen av den s. k. flygande besiktningen, eventuellt ett borttagande av densamma. Värdet av denna besiktning synes såväl från de år 1927 tillsatta motorsakkunnigas som från statsrevisorernas sida vara tämligen minimalt. De sakkunniga framhålla nödvändigheten av att besiktningsman anordnar nämnda förrättning så, att därav såvitt möjligt rubbning i automobils tra-

fikförhållande ej föranledes eller i övrigt större olägenhet förorsakas, än som kan anses oundgängligen nödigt. En erinring härom kan visserligen vara motiverad, men torde väl böra beaktas, att besiktningen göres i allmänhetens intresse, och bör väl hellre en rubbning av trafikförhållanden ifrågasättas, än att andras liv eller egendom äventyras. Besiktningsmännen ingripa i regel ej, om inte skälig anledning därtill förefinnes. Den flygande besiktningen omfattar enligt statsrevisorerna i regeln tillsyn av bromsar och andra säkerhetsanordningar, ävensom av ratt, belysning m. m. Bromsar och styrinrättning äro visserligen viktiga detaljer, men vid en flygande besiktning lägges minst lika stor vikt vid bedömning av hjullager, spindelbultar, fjäderanordningar, ringutrustning samt kopplingsanordningar. Det kan ifrågasättas, huruvida statspolisen besitter sådan kompetens att densamma kan fullgöra dylika undersökningar. Skulle statspolisen, utom sitt ordinarie arbete med undersökning av körkort, plåtar m. m., dessutom företaga en ingående besiktning av automobilen, torde säkerligen en ofrånkomlig rubbning av trafikförhållandena förorsakas. Det kräves inte alltid kontant ersättning för att utföra en förrättning, men det kan ej undvikas att värdet av densamma i allmänhet torde bliva större, om förrättningsmannen tillerkännes någon ersättning för sitt arbete.

Statsrevisorernas anmärkning mot det förhållandet, att vikarier för besiktningsmän komma upp i ungefär samma inkomst som ordinarie befattningshavare, måste delvis anses obefogad. Besiktningsmannens arbete är mera krävande än vad i allmänhet förmodas, i synnerhet är prövandet av elever nervslitande, och att den ordinarie besiktningsmannen är tilldelad en månads semester per år kan ej anses vara oskäligt. De påtalade fallen i berörda avseende äro endast två, varav det ena (i Älvsborgs län) har sin grund i att den ordinarie besiktningsmannen är riksdagsman, samt i det senare fallet torde påtalade missförhållande hava sin grund i den omständighet, att antalet ordinarie besiktningsmän är för litet.

På grund av vad ovan anförts får jag vördsamt anföra såsom varande min åsikt, att sådana förändringar i gällande författningar icke böra vidtagas, att den s. k. flygande besiktningen överflyttas på statspolisen och att den besiktningsmännen tillkommande rätten till semesterledighet borttages.

Linköping den 29 december 1934.

Nils Sundin.
Besiktningsman.

Bilaga 2.

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län.

Med remisshandlingarnas återställande får jag såsom infordrat yttrande i ärendet, i vad detsamma berör statspolisens verksamhet, vördsamt anföra följande:

Otvivelaktigt har den automobilbesiktningsman tillagda befogenheten att undersöka motorfordon, som kan antagas vara mindre tillförlitligt (fly-

gande besiktning), numera såsom en följd av det biträde vid trafikkontrollen, som av statspolisen lämnas, förlorat en stor del av sin betydelse för en fortlöpande kontroll å fordonsbeståndet.

En överflyttning av detta slag av besiktning till statspolisen möter ej heller, så vitt jag kan bedöma, några olägenheter med hänsyn till statspolisens tjänstgöring och allmänna verksamhet under förutsättning dock, att statspolisen genom erforderliga ändringar i gällande författningar tillägges med besiktningsman jämförlig befogenhet till dylik besiktning och dessutom på ett eller annat sätt bibringas det ytterligare mått av motorkännedom, som uppgiften kan anses kräva.

Mina här uttalade åsikter överensstämma, enligt vad jag övertygat mig om, med statspolisintendentens inställning till ifrågavarande spörsmål.

Norrköping, statspolisavdelningen den 4 januari 1935.

Johan Lager.
föreståndare.

Länsstyrelsens i Jönköpings län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom remissresolution den 21 december 1934 har länsstyrelsen fått sig anbefallt att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens revisorer, på sätt framginge av en remissresolutionen bilagd promemoria, under § 14 i sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

Med anledning härav har länsstyrelsen infordrat och får härmed överlämna från besiktningsmännen för motorfordon i länet avgivet yttrande i ärendet.

För egen del får länsstyrelsen anföra:

Anmärkningarna synas närmast hava föranletts av att statsverket, som under budgetåret 1931/1932 haft överskott av besiktningsmännens verksamhet, under vartdera av budgetåren 1932/1933 samt 1933/1934 fått vidkännas vissa utgifter för densamma. För bedömande av omfattningen utav den påtalade nedgången och särskilt för bedömande, huruvida minskningen kan betraktas såsom permanent eller mera tillfällig, hade tillgång till jämförelsematerial från tidigare budgetår än 1931/1932 varit önskvärd. I brist härpå är det av de anförda siffrorna vanskligt att bedöma, huruvida inkomstminskningen tenderar att fortsätta eller om den är av blott tillfällig art. Då antalet motorfordon här i länet vid utgången av sistförflutna kalenderår med något mer än 350 översteg motsvarande antal vid nästföregående års utgång, synas skäl finnas för antagandet, att man enbart av den omständigheten, att minskning av inkomsterna från besiktningsmannaverksamheten inträtt under senast förflutna båda budgetår, ej kan anses berättigad draga slutsatsen, att en minskning kan komma att bliva beståndande. Det synes vid sådant förhållande, som om tillräcklig anledning saknades att taga nu angivna inkomstminskning till intäkt för åtgärder i de av revisorerna ifrågasatta hänseenden.

I reformhänseende hava revisorerna ansett sig böra föreslå

att nuvarande utgifter för den flygande besiktningen, för närvarande 25,000 kronor årligen, minskades eller överhuvudtaget inbesparades genom en förändring av organisationsformen;

att ändrade bestämmelser infördes i fråga om ersättning åt vikarier för besiktningsmän i så måtto, att, om samma besiktningsmannabefattning under ett kalenderår uppehölles av flera personer, statsverkets andel i avgifterna i regel skulle beräknas såsom om tjänsten uppehållits av endast en person; och

att personer, som i annan form åtnjuta avlöning av statsmedel, i överensstämmelse med vad i sådant avseende gäller på andra områden av statsförvaltningen, exempelvis domänverket, skulle få vidkännas någon reducering i denna avlöning.

Beträffande den flygande besiktningen hava revisorerna föreslagit, att bestyret med denna överflyttades å ett annat organ, nämligen statspolisen. Gentemot denna för ett ytligt sätt att se på saken nära till hands liggande tankegång hava besiktningsmännen i sitt yttrande övertygande och sakligt erinrat, att den flygande besiktningen avser att *tekniskt* undersöka fordonen, att statspolisen, vars insatser i avseende å motorfordonskontrollen länsstyrelsen vill skänka sitt största erkännande, dock saknar härför erforderliga förutsättningar samt att en genom statspolisen verkställd undersökning kan vara ägnad att minska förtroendet för undersökningen. De av besiktningsmännen sålunda andragna synpunkter äro enligt länsstyrelsens mening värda största beaktande. Vikten och betydelsen av att den undersökning, som sker vid flygande besiktning, vilken å vägen måste företagas skyndsamt för att sedermera i mån av behov fullständigas, företages sakkunnigt måste starkt betonas och kan för övrigt icke tillräckligt kraftigt understrykas. Den flygande besiktningen, vilken för närvarande är respekterad av allmänheten och visat sig vara till stort gagn för trafiken i allmänhet, måste ock betecknas såsom värdefull för höjande av den allmänna trafikkulturen. Det är sakkunskapen, som bidrager härtill genom att sakkunskapen kan vägleda, ge råd och anvisningar samt ingripa, där så behövs, ävensom i övrigt med vederhäftighet vederlägga den quasisakkunskap, som ej sällan gör sig bred bland bilister, ej minst yrkesutövare. Berövas besiktningen sakkunskapen, vilket naturligen kan ske, om statspolisen — såsom redan förekommer vid dess för andra ändamål företagna inspektionsresor å vägarna — skall inskränka sig till granskning av bromsinrättningar, beskaffenheten av lyse, möjligheten att blända och andra dylika till ett motorfordons yttre utrustning hörande formella ting, mister den därmed ock sin udd; och fara är, att värdet av hittills i sådant avseende utfört kulturarbete kommer att så småningom gå förlorat. På lång sikt torde de besparingar, som kunna göras genom slopande av den flygande besiktningen, betala sig dåligt.

Vad angår frågan om ersättning till vikarie för besiktningsman kunna naturligen, om man, såsom revisorerna synas förmena, anser, att besiktningsmännen i allmänhet hava för höga inkomster, olika möjligheter övervägas till beskäring av dessa. Utan att överhuvudtaget vilja yttra sig om rättvisan och billigheten i revisorernas i denna del av saken framställda krav vill länsstyrelsen emellertid i likhet med besiktningsmännen erinra, att revisorerna uppenbarligen sett på denna del av saken alldeles för ensidigt. Det synes, som om inkomsterna varit av det intresse för revisorerna, att yrkets nackdelar — omkostnaderna för att icke tala om

den ständiga risk för livet, för vilken en besiktningsman åtminstone i ett samhälle med livligare trafikvimmel oftast dagligen får utsätta sig — helt bortglömts. Länsstyrelsen ifrågasätter, om befattningen såsom besiktningsman — sedan man verkligen bemödat sig att sätta sig in i vad en sådan medför av möda, ansvar, förpliktelse och omkostnader — verkligen är så överbetald, att innehavaren ej blott skall avstå alla inkomster under ledighet utan därtill ock delvis avlöna vikarie. Såvitt länsstyrelsen har sig bekant, förekommer inom svenskt förvaltningsväsen hittills intet sådant avlöningssystem; och länsstyrelsen kan för sin del ej finna, att revisorerna förebragt något rimligt skäl för ett sådant avsteg från gängse använd sedvänja i fråga om avlöning. Länsstyrelsen erinrar i detta sammanhang att, då befattningshavare i statens tjänst i huvudsak skola hava sin inkomst på grund av utförda förrättningar, staten, såsom exempelvis är fallet med lantbruksingenjörerna, därjämte bereder dessa kontant avlöning. I viss mån kan såsom exempel härutinnan även tjäna läkare och veterinärer, som delvis hava sin inkomst på utförda förrättningar.

Förslaget att den, som uppehåller befattning såsom besiktningsman och tillika redan förut i någon egenskap av staten har avlöning, skall vidkännas någon reducering i den utgående avlöningen kan måhända tekniskt genomföras, ehuru det synes vara svårt att finna någon lämplig grund, efter vilken beräkning under sådana förhållanden av löneförmånerna må äga rum. Frågan, huruvida förslaget härom må anses rättvist och billigt, kan naturligen däremot bliva föremål för delade meningar.

Länsstyrelsen, som i övrigt hänvisar till de av besiktningsmännen i saken framdragna faktiska förhållanden, anser sig med hänsyn till hela tendensen i revisorernas anmärkning icke kunna undgå att här framhålla, att, enligt den erfarenhet, länsstyrelsen vunnit av besiktningsmännens verksamhet, länsstyrelsen tilltror sig om denna kunna göra det uttalandet, att den utföres skickligt och omsorgsfullt i förening med den skärpa i fordringarna, förutan vilken institutionen skulle sakna den respekt hos allmänheten, den synes hava tillvunnit sig.

Med tanke på det med befattningen förenade ansvar och densamma nödvändigt åtföljande omkostnader kan länsstyrelsen icke finna något rimligt fog anfört för revisorernas yrkanden.

Det synes länsstyrelsen fördenskull, som om dessa ej borde föranleda någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

Jönköping i landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

På länsstyrelsens vägnar:

H. BERGELIN. NILS ÅHGREN.

Bilaga.

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län.

Med anledning av länsstyrelsens resolution den 22 dec. 1934 angående riksdagens revisorers berättelse § 14, få vi, besiktningsmän för motorfordon inom länet, härmed vördsamt avgiva följande gemensamma yttrande.

Allmänna synpunkter.

Det är beklagligt, att tiden icke medgiver ett ingående behandlande i princip och i detalj av de anmärkningar, som revisorerna framställt mot besiktningsmannainstitutionen, utan att, vi våga säga det, tillräckligt hava satt sig in i, varken kårens uppgift i stort och ej heller de förhållanden varunder den arbetar.

Liksom yrkesinspektionen är till för att förebygga skador under arbete, är besiktningsmännens uppgift att förebygga, eller i varje fall förminska antalet trafikolyckor. Det torde ej vara någon som väntar, att staten skall hava någon inkomst av yrkesinspektionen, vilken i själva verket är en ganska dyrbar institution. Hur man då kan påstå att den ringa kostnad. 7,761 kronor, som vår kår betingar kan betraktas som obillig kunna vi ej fatta. Detta underskott, vilket uppkom såsom en följd av de för automobilismen kritiska åren 1932/1933 har minskats i år, och torde för nästkommande år ytterligare komma att minskas. Vi vilja hänvisa till, att bruttoinkomster av förrättningar år 1928 för Jönköpings- Eksjö- och Värnamodistrikten jämfört med åren 1933/1934 äro resp. 18,700—12,400. 16,000—10,700 och 12,400—9,400, eller för hela länet en inkomstminskning av 14,600 kronor. Till inkomsterna för år 1928 torde man ej vidare nå, enär prövningar av förarelever i framtiden endast kommer att hänföra sig till den årsklass, som under året uppnår 18 år, under det att dessa prövningar förut hänförde sig till alla åldrar.

Att statsverket från besiktningsväsendet under senare år erhållit mindre, eller ingen inkomst är sålunda beroende på, att besiktningsmännen haft mindre inkomster. Att nu ytterligare nedskära dessa inkomster för att tillföra staten ett eller annat tusental kronor kan icke vara rättvist.

Det kan tyckas, att en årsinkomst 10—15,000 kronor är hög för en befattningshavare. Vi kunna icke underlåta att uttrycka vår förvåning, att revisorerna icke med ett ord framhållit eller ens låtit utreda *omkostnaderna* för arbetet. Det är nämligen så, vilket närmare framgår av vederbörande befattningshavares självdeklarationer, att våra omkostnader belöpa sig i runt tal till $^1/_3$ av bruttoinkomsterna. Tiden medgiver oss icke att lämna siffror, styrkande detta förhållande. Det förefaller oss ävenledes egendomligt att revisorerna i totalinkomsterna medräkna rese- och traktamentsersättningar, en inkomstform avsedd att täcka gjorda utlägg, och som enligt svensk lag icke ens skall deklareras för beskattning.

Vi anse oss även böra framhålla en del olägenheter för familjelivet m. m., som äro en följd av yrket, såsom en ständig ström av konsulterande personer, telefonens ringande från tidigt på morgonen till sent på aftonen, besvarande av brev med frågor i allehanda bilärenden m. m., allt förhållanden, för vilka vi anse vår skyldighet att ställa oss och våra familjer utan ersättning till förfogande.

Och till sist den för oss kanske viktigaste frågan — pensionen. När en besiktningsman blir överårig skall han hava intjänat en sådan summa att han på den kan existera under sin ålderdom.

Vi hade hoppats, att en viss succession skulle för besiktningsmannen möjliggöra förflyttning till ett mera inkomstbringande distrikt, vilket ju skulle kunna betraktas som motsvarande ålderstillägg. Sedan Kungl. Maj:t år 1933 genom att ej återförvisa ett av länsstyrelsen i Göteborgs- och Bohus län. i strid mot denna princip gjort förordnande, är även denna form för befordran för oss stängd.

Vikarier.

En av revisorernas största anmärkningar rör vikarierna. Härvid hava revisorerna särskilt anmärkt på förhållandet i Borås. Nämnda besiktningsman fullgör emellertid offentligt uppdrag i egenskap av riksdagsman. Vi veta ej, om revisorerna anse, att riksdagen kan undvara den fackkunskap, som representeras av besiktningsmannen ifråga, och att en besiktningsman sålunda ej bör vara valbar till riksdagsman. Vad vi dock anse oss kunna fordra är, att en vikarie erhåller lön för sitt arbete. Att förena dessa synpunkter torde ej vara möjligt.

Det andra fallet, som av revisorerna berörts torde hänföra sig till Göteborg. Anledningen till *en* vikaries höga inkomstsiffra måste bero på, att en ordinarie besiktningsman under året avled, samt att Kungl. Maj:ts fastställande av förordnande av ny besiktningsman drog ut över en stor del av året. Detta måste betraktas som ett exeptionellt förhållande.

Vi kunna ej finna anledning att beröva besiktningsmannen den rätt till *semester*, som tillkommer varje annan befattningshavare. Om vikariens inkomster under denna semestermånad skulle sammanräknas med en ordinarie befattningshavares, betyder detta i själva verket, för så vitt den sammanlagda inkomsten överskrider 10,000 kronor, icke endast, att den ordinarie besiktningsmannen såsom nu lever sin semester utan inkomst, utan att han dessutom till staten måste inbetala hälften av varje förrättning som hans ställföreträdare utfört. Det måste minst sagt anses obilligt.

Flygande besiktning och inspektion av motorfordonsbeståndet.

Allmänna synpunkter:

Vad flygande besiktning och inspektion av motorfordonsbeståndet beträffar förefalla revisorerna att hava sammanblandat dessa begrepp, vilka enligt gällande förordning äro att hänföra till olika besiktningsförfaranden.

I båda fallen är det revisorernas mening, att något slag av polis skulle ersätta besiktningsmannen. Det verkar onekligen rätt förvånande, att riksdagen närstående personer kunna framkomma med principer, som riksdagen själv genom statspolisens instiftande visat sig icke gilla. Endast polisutbildad trupp är nämligen lämpad att på ett övertygande och sakkunnigt sätt handhava förhållanden, som beröra ordning och trygghet i landet. Militär trupp har härför ansetts mindre lämpad. Nu vill statsrevisorerna till polisen (ordningsmännen) giva en befogenhet av teknisk art, som de ingalunda behärska. Följden härav blir, därom äro vi fullständigt övertygade, endast irritation och minskande av det förtroende från allmänhetens sida som statspolisen i dess egenskap av ordningsmän, numera tillkämpat sig. Det synes oss fullständigt nödvändigt att skilja på ordningen på vägarna och det tekniska undersökandet av motorfordon. Bägge sakerna innefattas i ordet *trafikkultur* och äro lika viktiga. Revisorernas sätt att *taga* på den tekniska undersökningen, och kvalifikationen för densammas utförande måste bero på brist på erforderlig kännedom om föreliggande faktiska förhållanden.

Som ett exempel önska vi framhålla att den flygande besiktningen och fordonskontrollen enligt gällande förordning icke får onödigt fördröja den farande allmänheten. På grund härav kan på landsvägen endast en flyktigare undersökning verkställas. Det bör med skärpa framhållas att

t. o. m. smärre anmärkningar föranleda »eftersyn». Vid denna eftersyn göres en grundligare undersökning varvid ofta framkomma brister, vilka å landsvägen ej kunnat konstateras. Automobilen får i så fall repareras och åter uppvisas, varefter ett trafikdugligt fordon ånyo erhålles.

Vi önska framhålla, att de *inkomster*, som komma besiktningsmannen till del av dessa förrättningar äro så blygsamma i jämförelse med det arbete han utför, att det icke är rädslan för inkomstminskning, som föranleder vårt yttrande i denna fråga. Detta är helt dikterat av oro för huru framtiden skulle komma att gestalta sig om statsrevisorernas förslag skulle bliva verklighet. Såväl besiktningsmännens som statspolisens *auktoritet* skulle komma att i hög grad minskas.

Flygande besiktningar:

Vad de s. k. flygande besiktningarna beträffa har denna form bl. a. visat sig vara det enda sätt, på vilket polismyndighet direkt kan begära sakkunnigt yttrande över ett motorfordons kondition. Vi hava, sedan denna form av undersökning tillkom, vid upprepade tillfällen och i eget motorfordon utfört resor inom distrikten för att utföra dessa undersökningar. Några medel stå i detta fall ej till polismyndigheternas förfogande, och hava vi utfört dessa förrättningar i form av flygande besiktningar, för vilka vi ju åtnjuta ett arvode av 300 kronor om året. Skulle detta komma att indragas måste vi se oss förhindrade att på egen bekostnad gå polisen tillhanda, vilket säkerligen skulle försvåra dennas arbete.

Inspektion av motorfordonsbeståndet:

Inspektion av motorfordonsbeståndet regleras ju av vederbörande länsstyrelse, och torde kanske enhetliga föreskrifter i detta hänseende av Kungl. Maj:t böra utfärdas. Inom Jönköpings län ha förrättningen utförts under samarbete med statspolisen, en form som visat sig ändamålsenlig. Det har för såväl oss som för statspolisen och först och främst för allmänheten ingivit ett särskilt förtroende, att såväl teknisk sakkunskap som ordningsmakt gemensamt varit tillstädes. En borgen för saklig undersökning har härigenom förelegat.

Som inkomster av dessa förrättningar inom Jönköpings län endast uppgår till $^1/_2$ à $^1/_4$ av i övriga län, anse vi oss ej hava anledning förmoda, att statsrevisorernas anmärkningar i detta hänseende beröra vårt län.

Sammanfattning.

Det är till slut, synes det oss, tydligt att utvecklingen strävar hän mot besiktningsmannainstitutionens införlivande med statsförvaltningen (såsom införande av en *sakkunnig* överbesiktningsman, reglering av befordran, löner och pensioner) men vi kunna icke i något fall finna att de vägar, som riksdagens revisorer anvisa för att avhjälpa förefintliga brister, skulle komma att verka annat än i motsatt riktning.

Det torde snart vara på tiden att även den lojalt, och under länsstyrelsens ledning arbetande besiktningsmannakåren finge arbetsro. Besiktningsmannen måste nu alltid känna sig som en säsongarbetare; varje år anmärkes på hans inkomster, han tillsättes på ett år i sänder och kan riskera att när detta år är tillända bliva arbetslös. Han har ingen möjlighet till befordran, erhåller icke pension och saknar all möjlighet att kontrollera kårens rekrytering (en synnerligen betänklig sak).

Vi besiktningsmän anse oss ej förtjänta av ett dylikt bemötande från statsmakternas sida. Vi vilja gärna vara en lojal och nyttig kugg i det

stora samhällsmaskineriet, vi känna vårt stora ansvar och vi veta att vi göra nytta i trafiksäkerhetens tjänst.

Jönköping, Eksjö och Värnamo den 3 januari 1935.

IVAR NORLING. OSCAR PHILIPSON. G. BERGENGREN.
Besiktningsmän för motorfordon.

Länsstyrelsens i Kronobergs län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 nästlidne december har länsstyrelsen anbefallts avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer anfört angående automilbesiktningsväsendet.

Till åtlydnad härav får länsstyrelsen, som i ärendet infordrat yttrande från besiktningsmannen för motorfordon i Växjö distrikt civilingenjören Y. Bergström, med överlämnande av dennes yttrande för egen del i underdånighet anföra:

Riksdagens revisorers förslag att besiktningsmännen för motorfordon, skulle befrias från dem åliggande skyldighet att undersöka motorfordon, som kan antagas vara ur trafiksäkerhetssynpunkt mindre tillförlitligt (flygande besiktning), synes länsstyrelsen föga lämpligt. Den kontroll över motorfordonsbeståndet, som är avsedd att vinnas genom besiktningsmännens flygande besiktning, torde icke lämpligen kunna överflyttas på annan. Denna besiktningsmännens skyldighet synes länsstyrelsen böra bibehållas men däremot kan ifrågasättas huruvida, då flygande besiktning skall främst övas, när besiktningsman av annan anledning är stadd å resa i förrättningsärende, särskilt arvode för den flygande besiktningen bör utgå.

Revisorernas förslag om ändrade bestämmelser för beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman samt om reducering i avlöning för sådana besiktningsmän, som samtidigt åtnjuta avlöning från statsverket i annan form, torde böra göras till föremål för särskild utredning, varemot frågan om en omorganisation av besiktningsmannaninstitutionen i dess helhet synes kunna tillsvidare anstå.

Växjö i landskansliet den 14 januari 1935.

Underdånigst

A. BESKOW.

MORTIMER JOHANSSON.

Bilaga.

Till länsstyrelsen i Kronobergs län.

Beträffande statsrevisorernas utlåtande angående automobilbesiktningsväsendet, nr 133, Da/1934.

Med återställande av remisshandlingarna av den 22 december 1934 i rubricerade ärende, ber jag vördsamt få anföra följande:

Anledningen till statsrevisorernas erinringar torde bland annat vara ett underskott på 7,761 kronor 51 öre, som uppstått genom samtidigt angivna vissa inkomst- och utgiftssiffror under budgetåret 1933/1934 samt den därefter följande sammanställningen av besiktningsmännens förrättningsavgifter under kalenderåret 1933 och ersättningar under budgetåret 1933/1934, angivande att statsverkets inkomster utgöra 106,736 kronor 25 öre (tab. 9) och utgifter 113,017 kronor (tab. 4 och tab. 5 å respektive 43,000 kronor och 70,017 kronor 79 öre), som ger ett underskott på 6,280 kronor 75 öre.

Utgiftsposten för flygande besiktningar är grundad på ett arvode av 500 kronor per besiktningsman och år, men, då detta numer är sänkt till 300 kronor, kommer sålunda denna utgift för budgetåret 1934/1935 att utgå med 25,000 kronor i stället för 43,000 kronor och följaktligen är i stället för underskott ett överskott på cirka 10,000 kronor att förvänta. Härmed torde farhågan för att statsverkets inkomster från besiktningen av motorfordon icke skola täcka utgifterna för den flygande besiktningen vara eliminerad.

Ett spörsmål, som till ökning av statsverkets inkomster anföres av revisorerna, är frågan om ändring av nuvarande beräkning för ersättning till vikarie för besiktningsman. Synpunkterna därvid torde huvudsakligast rikta sig mot 2, mom. c och a, (ledighet på grund av offentligt uppdrag och semester) men även i viss mån mot mom. b, (ledighet på grund av sjukdom). (Sv. förf. saml. 350/1930.)

Av offentligt uppdrag betingad tjänstledighet, torde väl närmast vara den form av ledighet, som betecknades skälig hänföra till begreppet »ett fortsatt upprätthållande av en och samma tjänst medelst vikarie», men svårigheten synes ligga i hur den ekonomiska återbäringen till statsverket skall regleras, vilket icke får förbises. Återbära de i proportion till uppburna förrättningsavgifter, erhåller den ordinarie besiktningsmannen alltid ett avdrag å sitt redan influtna belopp. Denna förlust kan ju möjligen anses ersatt genom de löne- och andra förmåner, som det offentliga uppdraget givit, men är att märka, att den skäligen bort täcka även den summa, som skulle hava uppburits, därest tjänstledigheten icke anlitats. Även skulle kunna tänkas som ytterlighet, att den ordinarie förrättningsmannen finge återbära hela beloppet medan den vikarierande slapp undan utan någon förpliktelse häri, oaktat omsättningen varit störst för den sistnämnda. En åsyftad reglering på nuvarande grunder synes därför endast kunna nås genom begränsad tjänstledighet (en månad) i dylikt fall.

Beträffande semester åter är det ju en efter gängse begrepp behövlig ledighet från en tjänst, som beviljas med oavkortade löneförmåner i akt och mening att vederbörande icke skall frestas avstå från den på grund av ekonomisk förlust. Denna förmånen åtnjuter visserligen icke besiktningsmännen nu och ännu mindre sedan, om förrättningarna sammanslogos avseende en och samma tjänst, med ty åtföljande regleringssvårig-

heter beträffande återbäringen resulterande i icke blott en semester med avkortad lön utan även mot extra ekonomisk uppoffring.

Sammalunda är förhållandet vid inträffad sjukdom, som kanske rent av ådragits på grund av tjänsten under dennas delvis hälsokrävande tidpunkter.

Som synes är en reglering i av revisorerna antydd riktning förenad med åtskilliga olägenheter, som med nuvarande enbart rörliga avlöningssystem icke kan undvikas. Däremot inbjöde ett system bestående av dels fast, dels rörligt arvode, till större rättvisor ur återbäringssynpunkt. (Det fasta arvodet tillkom endast ordinarie besiktningsmannen, det rörliga samtliga ordinarie och vikarie.)

Beträffande statspolisens trafikkontroller bör ju dessa varken kräva eller sikta på någon större teknisk färdighet utan syfta å förutom den förebyggande verkan väl endast såsom vanlig polisuppgift till ett konstaterande av fakta, vars karaktär är avgörande för vidare rapportering till länsstyrelse, och utgöra material för sedermera påkallat åtal. Organisatoriskt synes således ej något hinder möta för att antingen det ena eller det andra »flygande organet» slopas, men ej heller, att båda fortfarande finnas. Är det så att statsverket inte ser sig kunna ersätta besiktningsman för hans flygande besiktningar, så anser jag dock, att det för besiktningsmannens eget vidkommande vara av synnerligen stort värde fortfarande äga befogenhet verkställa flygande undersökning, ty härigenom skapar han sig dels en utmärkt bild av hur besiktigade och obesiktigade fordon i praktiken förslitas parallellt till variationerna i belastning, materialets kvalitet och trafikintensitet, dels i vilken riktning transportmedlen tendera beträffande utveckling, behov och utnyttjande. Samtidigt utvinnes ju ett större antal trafikkontroller och därmed större effekt.

Gäller det skapande av inkomst till statsverket, borde mer betonas, att de fordon, som rapporteras av statspolisen, åläggas undergå fullständig besiktning mot stadgad avgift, enär de tydligt falla under 5, mom. 4, nämligen: »när skäl därtill prövas föreligga, äger länsstyrelse förordna om besiktning etc.». (De fordon, som icke äro i gott skick, bruka vanligen vid en noggrannare undersökning — besiktning varvid alltid besiktningsinstrument skall företes — uppvisa förutom övriga förslitningar även, genom icke i laglig ordning anmälda ombyggnader, höjda tjänstevikter och följaktligen ökning i skatt, som statsverket sålunda gått förlustig.) Denna förrättningsavgift skulle ju kunna anses som en bötessats och utgöra ett mellanting av nuvarande ytterligheter, som å ena sidan bestå i åtal och böter, när statspolisen rapporterat, samt å andra kostnadsfri eftersyn utan åtal och böter, när besiktningsman gjort den flygande undersökningen. Sammalunda skulle ock fordon, som av besiktningsman vid den ytliga flygande besiktningen ålagts uppvisning för eftersyn, undergå fullständig besiktning mot avgift.

Växjö den 4 januari 1935.

Y. Bergström.

Länsstyrelsens i Kalmar län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Sedan länsstyrelsen genom nådig remiss den 21 december 1934 anbefallts att avgiva utlåtande över vad riksdagens revisorer i sin till innevarande års riksdag avgivna berättelse, under § 14, anfört rörande automobilbesiktningsväsendet, får länsstyrelsen i sådant avseende i underdånighet anföra följande.

Av berättelsen framgår, att statsverkets inkomster från besiktningen av motorfordon ej längre fullt täcka utgifterna för besiktningen — även om underskottet ej är av någon större betydelse — vilket förhållande dock, såsom revisorerna själva påpekat, säkerligen till stor del har sin grund i det på senare tiden starkt reducerade motorfordonsbeståndet.

För att i någon mån minska utgifterna för besiktningsväsendet föreslår emellertid revisorerna att överflytta den s. k. flygande besiktningen på statspolisen, varigenom en besparing på omkring 25,000 kronor årligen skulle vinnas. Länsstyrelsen har för sin del ej något att erinra mot att en sådan överflyttning sker, särskilt som statspolisen numera under sin verksamhet ifråga om trafikkontrollen å de allmänna vägarna torde hava förvärvat en viss sakkännedom på detta område och möjlighet alltid förefinnes att i mera komplicerade fall hänvända sig till vederbörande besiktningsman.

Däremot anser länsstyrelsen, att någon mera genomgripande omgestaltning av besiktningsmannainstitutionen för närvarande och intill dess ytterligare erfarenhet härvidlag vunnits icke bör ske, då nämnda institution, såvitt länsstyrelsen har sig bekant, i stort sett fungerat tillfredsställande.

Ifråga om besiktningsmännens av revisorerna påtalade stora inkomster vill länsstyrelsen erinra, att ifrågavarande befattningshavare hava att själva av dessa bestrida utgifter för expeditionslokaler och andra kostnader för sin verksamhet samt att befattningarna endast tillsättas medels förordnande på viss tid och ej heller äro förenade med rätt till pension. Under sådana förhållanden kunna de nu utgående arvodena, enligt länsstyrelsens förmenande, ej anses oskäliga.

Kalmar i landskansliet den 9 januari 1935.

Underdånigst

JOHN FALK.

E. LIDMAN.

Länsstyrelsens i Gotlands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har länsstyrelsen fått sig anbefallt att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

I anledning härav får länsstyrelsen i underdånighet anföra följande.

Rörande automobilbesiktningsväsendet hava riksdagens revisorer till en början framhållit vissa önskemål, som närmast avse smärre förändringar för tillgodoseende av statsverkets intresse inom ramen för den nuvarande besiktningsorganisationen. Vad riksdagens revisorer i sådant hänseende andragit beträffande beräkningen av ersättning åt vikarie för besiktningsman samt i fråga om jämkning i rätten att tillgodogöra sig inflytande förrättningsavgifter för sådan innehavare av besiktningsmannabefattning, som i annan form samtidigt åtnjuter avlöning och pension av statsmedel, finner länsstyrelsen värt beaktande. Såsom riksdagens revisorer påpekat synes det oegentligt att statens inkomster av förrättningsavgifter göras beroende av huruvida och i vilken omfattning vikarie anlitats av besiktningsman. Detta måste anses så mycket mera otillfredsställande, som någon kontroll över i vilken omfattning de av vikarien uppburna förrättningsavgifterna verkligen kommit honom tillgodo icke finnes. Vidare synes det länsstyrelsen ej obilligt att besiktningsman, som uppbär avlöning eller pension av statsmedel, skall anses pliktig underkasta sig skälig minskning i nämnda förmåner. Innehavaren av befattningen som besiktningsman i detta län har icke innehaft ordinarie anställning i statens tjänst. Under den tid han tjänstgjort som besiktningsman i länet har han hittills icke anlitat vikarie annat än vid kortare ledighet, ej något år överstigande fjorton dagar.

Riksdagens revisorer beröra härefter frågan om en omgestaltning av besiktningsmannainstitutionen i sin helhet. Revisorerna hava härvid icke angivit på vad sätt en dylik omgestaltning borde ske i annan mån än att de föreslagit avlyftande av viss del av besiktningsmännens arbetsuppgifter på polismyndigheten, men i övrigt inskränkt sig till att framhålla möjligheten till besparingar för det allmänna genom en förenkling av institutionen i fråga.

Vidkommande revisorernas förberörda förslag att till ordningspolisen överflytta vissa åligganden, som tillagts besiktningsmännen i fråga om *s k. flygande besiktning* (§ 5 mom. 4 motorfordonsförordningen och § 11 första stycket i instruktionen för besiktningsmän för motorfordon) och *inspektion av fordonsbeståndet* (§ 11 andra stycket förenämnda instruktion) finner sig länsstyrelsen böra framhålla angelägenheten av att skillnaden mellan trafikkontroll, å ena, samt s. k. flygande besiktning och fordonsinspektion, å andra sidan, alltjämt upprätthålles. Till sin innebörd äro dessa funktioner helt artskilda, vilket givetvis icke hindrar att de organ, som utöva dessa funktioner, polisen och besiktningsmännen, ofta nog med fördel kunna samverka. Trafikkontrollen är en uppgift, som ankommer på ordningspolisen, och avser en övervakning av efterlevna-

den av gällande föreskrifter för alla arter av trafik och trafikmedel. Den flygande besiktningen och fordonsinspektionen hava till föremål allenast motorfordon och deras tekniska utrustning. Den erfarenhet, som vunnits under den tid gällande föreskrifter om flygande besiktning och fordonsinspektion hittills varit i tillämpning, har befäst länsstyrelsen i den uppfattningen att besiktningsmännen böra bibehållas vid dem tillagda befogenheter i förevarande avseende. Skulle någon ändring härutinnan ur besparingssynpunkt anses påkallad, är alltid den möjligheten öppen att helt indraga arvodet för besiktningsmännen åliggande undersökning och eftersyn av motorfordon (flygande besiktning).

Från besiktningsmannen för motorfordon i länet infordrat yttrande bilägges.

Visby i landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

På länsstyrelsens vägnar:

B.-A. LJUNGHOLM. G. A. BROMS.

Bilaga.

Till Konungens befallningshavande i Gotlands län.

Anmodad yttra mig över inneliggande statsrevisorernas berättelse angående automobilbesiktningsväsendet får jag vördsamt anföra följande.

Statsrevisorerna ifrågasätta minskning eller rent av slopande av det belopp av 300 kronor per år, som f. n. utgår till varje besiktningsman för s. k. flygande besiktningar jämte eftersyn, och likaså ifrågasättes överflyttande till statspolis av den fordonsinspektion som för närvarande på förordnande av länsstyrelse verkställes av besiktningsmän.

Vad beträffar besiktningsmännens flygande besiktningar äro dessa huvudsakligast av teknisk art samt av förebyggande natur. I de fall då flygande besiktningar ej resultera i förbud mot fordons begagnande och då vederbörande fullgör sin skyldighet att avhjälpa bristerna och inom föreskriven tid uppvisar fordonet hos besiktningsmannen för eftersyn komma ifrågavarande bristfälligheter icke till länsstyrelsens eller fiskala myndigheters kännedom, varför åtal jämte böter då ej heller ifrågakommer. Härav kan slutas, att det varit sakkunniges och lagstiftares mening, att dylika smärre tekniska bristfälligheter ej skola bli föremål för åtal. I denna vetskap blir det då också lättare för besiktningsman att — enär givetvis alla stadier av gränsfall kan förekomma om anordningars effektivitet eller ineffektivitet, lämplighet eller olämplighet — uppehålla en hög standard.

I de fall då besiktningsman på länsstyrelses förordnande verkställer fordonsinspektion ingives till respektive länsstyrelse rapport angående de föreläggandeu respektive förbud som under förrättningen utfärdats, varvid en del länsstyrelser låta dessa rapporter ligga till grund för åtal mot försumliga, under det att andra länsstyrelser i analogi med de flygande besiktningarna i regel låta det bero vid att vederbörande i enlighet med föreläggandet inställer fordonet för eftersyn i laga ordning. Till de senare länsstyrelserna hör länsstyrelsen i Gotlands län, och har detta

glädjande faktum gjort det lättare att även under fordonsinspektionerna hålla samma höga standard som vid flygande besiktningar.

Då fordonsinspektion eller trafikkontroll verkställes av statspolis ligger det i sakens natur, att förrättningen kommer att bliva av vidlyftigare art än besiktningsmännens fordonsinspektion, i det att statspolis även kan ha anledning samt har befogenhet till ingripande av fiskalisk art mot förutom tekniska ofullkomligheter hos motorfordon även mot andra förhållanden t. ex. för höga belastningar respektive hjultryck, vårdslös körning, lyktlösa cyklister m. m. I de fall då rapport kommer till stånd torde även åtal komma att följa under det att — i motsats mot vid besiktningsmännens fordonsinspektion — någon eftersyn av eventuella brister hos fordon ej kommer till stånd.

I sådana fall där besiktningsman och statspolis samarbeta vid fordonsinspektion och trafikkontroll resultera eventuella tekniska brister hos motorfordon i åtal mot den försumlige ävensom eftersyn hos besiktningsman.

Av det ovan sagda framgår, att en väsentlig artskillnad föreligger mellan besiktningsmäns och statspolis' inspektioner respektive trafikkontroll, och synes de mig vara väl motiverade vid sidan av varandra. Åtminstone å Gotland där det icke finnes mer än en statspolis torde dennes tid ej medge övertagande av fordonsinspektionerna, och att för ändamålet begagna statspolis från fastlandet torde vara både opraktiskt och betydligt dyrare.

Med stöd av det ovan anförda avstyrkes sålunda överflyttande av fordonsinspektionerna från besiktningsmännen till statspolisen, vilket dock inte hindrar, att det är önskvärt att även å Gotland statspolis från fastlandet någon eller några gånger om året gör trafikkontroll, varvid bland annat lyktlösa cyklister torde bliva efterhållna.

Att slopa besiktningsmännens flygande besiktningar avstyrkes likaledes och mycket kraftigt, enär i annat fall besiktningsman blir maktlös gentemot aldrig så bristfälliga fordon och i dylika fall blir nödsakad kalla på den i tekniskt avseende ej lika kompetenta statspolisen.

De av statsrevisorerna påtalade missförhållandena beträffande vikariatsersättningar ha ej förekommit på Gotland. Likaså förekommer ej heller dubbelavlönad tjänst.

Visby den 7 januari 1935.

I vördsamhet

Harald Pöpke.

Länsstyrelsens i Blekinge län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Länsstyrelsen får härmed underdånigst avgiva infordrat utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 i sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

Revisorerna hava med påpekande av att statsverkets inkomster från besiktning av motorfordon icke längre täckte utgifterna för denna besiktning, framhållit några utvägar, som synts revisorerna kunna vara ägnade att nedbringa utgifterna för besiktningsväsendet. Sålunda föreslås, att den s. k. flygande besiktningen skulle överflyttas till statspolisen. Länsstyrelsen håller före, att en dylik överflyttning icke skulle vara lycklig och vill därför bestämt avstyrka detta förslag. Statspolisen, åtminstone i allmänhet, äger icke den fackkunskap, som är erforderlig. Däremot kunna statspolismännen mycket väl användas såsom trafikpoliser, när det gäller tillsyn beträffande överdådig framfart, förefintlighet av körkort, skattemärke och dylikt samt belysningsanordningar m. m. Att polisen skulle vid behov hänvisa vederbörande till en mera kvalificerad myndighet skulle säkerligen komma att vålla allmänheten mycket onödigt besvär. Den jämförelsevis ringa utgiften av 300 kronor för år, som vållas av en sakkunnig besiktningsmans flygande besiktning, torde icke kunna anses vara ett för stort offer på trafiksäkerhetens altare. Här i länet har med fördel praktiserats det tillvägagångssättet, att statspolismän ofta deltagit i besiktningsmännens flygande besiktningar.

Revisorerna ifrågasätta ytterligare, att ändrade bestämmelser för beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman lämpligen borde åstadkommas. Vad revisorerna härutinnan anfört synes hava visst fog för sig, men är länsstyrelsen icke i tillfälle att framställa något förslag i ämnet. Därest emellertid dylik ändring vidtages, synes man dock böra tillse, att den ordinarie besiktningsmannen tillförsäkrade inkomster icke i avsevärd grad beskäras.

Vidare föreslå revisorerna, att besiktningsmän, som i annan form åtnjuta avlöning av statsmedel, skulle få vidkännas någon reducering i avlöningen. Detta tyckes emellertid strida mot principen om lika lön för lika arbete och torde det därför vara rätt så betänkligt att i detta särskilda fall giva sig in på den vägen.

Från de båda automobilbesiktningsmännen i länet i ärendet infordrade yttranden bifogas. (Bil. 1 och 2.)

Karlskrona å landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

SVEN HAGSTRÖMER.

JOSEF FRÖBERG.

Bilaga 1.

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län.

Med återsändande av remisshandlingarna i ärendet »Statsrevisorernas uttalande och förslag» rörande vissa inbesparingar för besiktningsmannainstitutionen, får undertecknad härmed vördsamt inkomma med yttrande.

Revisorerna hava i sitt uttalande velat göra gällande, att statsverkets inkomster från besiktningsmannainstitutionen icke längre täcka utgifterna och skulle detta tillskrivas den samtidigt rådande depressionen med

därav föranledd reducering av motorfordonsbeståndet. Enligt min mening torde största skulden till underskottet ligga i typbesiktningen. Cirka 85 procent av samtliga importerade och i Sverige tillverkade personbilar och cirka 65 procent av alla motorcyklar undergå numera s. k. typbesiktning, varigenom i hög grad statsverkets inkomster minskats. Som ett exempel härför vill jag endast anföra följande: Förrättningsavgifterna för 3 besiktningsmän i Malmöhus län voro för år 1930 i runt tal respektive 32,000, 29,000 och 26,000 kronor, summa 87,000 kronor, varav till statsverket inlevererades i runt tal summa 32,100 kronor.

Under åren 1933/34 voro förrättningsavgifterna respektive 13,050, 11,640 och 11,365 kronor, summa 36,055 kronor, varav till statsverket inlevererades 6,055 kronor.

Skillnaden för år 1930 och 1933, bara i Malmöhus län 26,045 kronor.

Skillnaden är ju påtaglig i och med det att typbesiktningen tillkom. Då på sin tid denna typbesiktning var på förslag så avstyrktes densamma enhälligt av oss besiktningsmän, icke förty anse nu herrar statsrevisorer, för täckande av detta underskott, att det nu ånyo vore lämpligt att låta besparingarna gå ut över besiktningsmännens arvoden m. m. Ett enligt min personliga åsikt högst egendomligt förslag till besparing och gent emot oss besiktningsmän fullständigt obefogat.

En bidragande orsak till underskottet är även de höga skatterna i form av bilskatt, gummiskatt och bensinskatt, som nu nått bristningsgränsen för våra motorfordonsägare, vilka på grund härav måst upphöra med biltrafiken och avfört sina motorfordon.

Att denna typbesiktning icke är helt ägnad till att höja trafiksäkerheten, har jag under dessa år haft flera tillfällen att konstatera! Största fördelen med typbesiktningen tillfaller herrar bilförsäljare, samtidigt som det först nu visat sig att man kalkylerat fel med inkomsterna till statsverket. Har en person råd att köpa en bil, så har han säkert råd till att låta den undergå besiktning! Ännu större kommer underskottet att bliva, när tillverkningen av bussar och lastbilar standardiserats.

Besparingen skulle enligt revisorernas förslag även beröra den flygande besiktningen, genom att överlåta densamma på statspolisen och härigenom skulle enligt deras mening ytterligare 25,000 kronor inbesparas! Jag betvivlar i hög grad att den saken är så enkel att realisera! Det torde helt enkelt vara otänkbart att en arbetsuppgift som nu utföres av cirka 80 besiktningsmän, kan utan vidare överflyttas på nuvarande numerär av statspolisen. Härtill erfordras med säkerhet en utökning av en polisman i varje län. D. v. s. 25 man med lågt räknat 3,000 kronor om året, summa 75,000 kronor. Hur går det då med inbesparingen? Jag betvivlar i hög grad att statspolisen är lämplig till ifrågavarande uppdrag! Ett fåtal av dem kan anses äga förutsättningar för dylik tjänst, som fordrar fackkunskap, förvärvad genom mångårig praktisk verksamhet inom automobilindustrien. Att poliskåren är motoriserad är väl inte detsamma som fackkunskap! Herrar revisorer tycks anse den flygande besiktningen vara en mycket enkel apparat. Ja så enkel till och med att det endast erfordras en del s. k. motorkännedom! Hur många av statspolisen äga nu denna s. k. motorkännedom? Hur många av dem äro kapabla att köra vilket motorfordon som helst? Det skulle icke vara vidare lämpligt, om de först av respektive förare skulle få undervisning hur bilen ifråga skall köras, för att de sedan skulle kunna giva sitt utlåtande över densamma ifråga om trafiksäkerhet!

Om statspolisen till ex. stoppar en bil vid Holmsjö och ägaren bestri-

der de anmärkningar som gjorts å densamma och polisen på grund av bristande sakkunskap måste hänvisa ägaren till besiktningsmannen, så måste denne företaga en dyrbar och tidsödande resa till besiktningsmannen eller också måste besiktningsmannen göra resan till platsen ifråga för att konstatera fakta! Vem skall i detta fall bestrida resekostnaderna?

Företages resan av ägaren kan följande uppstå:

1. Ägaren kan på vägen till besiktningsmannen få sin bil justerad och sedan uppvisa densamma utan fel, varför den måste godkännas!

I detta fall ställes statspolisen och besiktningsmannen emot varandra!

2. Har statspolisen under enahanda former stoppat en bil som av dem ansågs så bristfällig att åtal av ägaren verkställes, så kan densamme på förut anförda grunder skaffa sig ett intyg av besiktningsmannen att bilen ifråga vid uppvisandet var felfri.

I detta fall kan statspolisen och besiktningsmannen vid en kommande rättegång — ställas som vittnen mot varandra!

Hur skulle det bliva med den eventuellt flygande besiktningen då statspolisen på grund av strejker eller andra oroligheter blir bortkommenderad på t. ex. längre tid. Blir kanske då icke trafiksäkerheten på grund av bristande kontroll eftersatt?

Kan detta över huvud taget anses lämpligt och förtroendeingivande för den bilande allmänheten, som till minst 50 procent får anses vara goda motormän, ja i de flesta fall fackmän på området, att de skola nödgas lägga avgörandet, huruvida deras motorfordon äro i reglementsenligt och för trafik lämpligt skick i händerna på statspolisen, som till högst 10 à 15 procent äga s. k. motorfordonskännedom?

Jag kan inte finna annat än att här kommer svåra tillfällen till förvecklingar att uppstå och trafiksäkerheten kommer att bliva lidande på det.

Det har av herrar revisorer framhållits att statspolisen i stor utsträckning anlitats vid flygande besiktning i en del län. Ja så har även varit fallet här i Blekinge län, och uteslutande därför att de hava tjänstgöringsrätt över hela länet, vilket landsfiskaler och fjärdingsmän sakna. Dels även på grund av behov av vittne samt i och för polisrapport för åtals verkställande.

Vid dessa förrättningar brukar i regel statspolisen kontrollera motorfordonets utrustning (skattekvitto, besiktningsskylt, viktskylt, tillståndsbevis för yrkesmässig trafik samt om körkort) etc. då jag däremot undersöker motorfordonets tillförlitlighet ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Det torde utan tvivel vara bäst att besiktningsmannen, som tack vare erfarenhet och fackkunskap konstaterat fel och brister å motorfordonet ifråga, också får giva direktiv om felens avhjälpande, samt konstatera att desamma blivit avhjälpta vid den s. k. eftersynen!

Under de år jag biträtts av länets statspolismän vid flygande besiktning och nattkontroller, har jag städse konstaterat deras tjänstenit och duglighet som ordnings- och trafikpoliser, men beträffande föreliggande förslag om flygande besiktning, så anse de själva liksom jag att de *icke äro* och *icke kunna* vara kvalificerade för en sådan tjänstgöring.

Sidan 21. Ytterligare besparingsförslag!

Den besparing som här föreslås, torde icke kunna realiseras på grund av följande:

1. En besiktningsman som har en medelstor stationsort, med en inkomst på 8,000 kronor, kan med lätthet få en vikarie, som intill 10,000 får uppbära hela summan av förrättningsavgifterna.

2. På de större stationsorterna däremot, där behållningen är över 10,000 kronor, skulle vikarien få redovisa för hälften över 10,000 eller också får ordinarie besiktningsmannen betala honom den felande hälften. Detta för att överhuvud taget kunna få en vikarie när man kommit upp till 10,000 kronor. Skulle man därtill råka bliva sjuk en tid, så får man betala vikarien för den tiden också. Som nu föreslagits, så kommer de besiktningsmän som gå under 10,000 att i första hand få vikarier! Då det beträffande denna tjänstgöring gäller samma arbete för vikarien som för den ordinarie besiktningsmannen, så kan man icke frångå likaberättigande i löneavseende, oavsett om det gäller vikarie över eller under 10,000 kronorsstrecket.

En statsanställd har vid semester full lön, då däremot vi besiktningsmän vid semester bliva utan inkomst.

Skola vi nu därtill enligt revisorernas förslag få betala vikarien vid semester och eventuellt vid sjukdomsfall d. v. s. då vi kommit över 10,000 kronor, så anser jag en felaktig beräkning föreligga.

De belysande exemplen på en vikaries stora arvoden på *sidan 17*, 1 och 2 stycket kan jag icke värdesätta, enär det saknas uppgift om, under vilka omständigheter vikarien tjänstgjort. Här kan föreligga längre sjukdomsfall för den ordinarie besiktningsmannen. Ser man däremot, t. ex. på ersättningstabellen för Malmöhus län för 1933/34, så har vikarien tjänstgjort för 4 besiktningsmän i länet under 4 månader, samt dessutom för en som genomgått operation. Han har därvid kommit upp till ett arvode av 8,400 kronor.

Under sådana omständigheter är det väl icke så underligt att arvodet blir högt.

Vad därjämte herrar revisorer framhålla å *sidan 21*, beträffande dubbelbefattningar och ersättning från statsverket i annan form, anser även jag vara förkastligt. Det är bättre att två får sitt dagliga bröd, än att en får dubbelt.

Därtill kommer i regel, att sådana befattningshavare i de flesta fall icke äro kvalificerade för sina befattningar!

Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang framhålla, att jag anser tidpunkten nu olämplig att eventuellt genomföra ett sådant förslag. Detta vore ju anser jag att gå händelserna i förväg, då ju en *särskild kommitté* tillsatts i och för revidering av gällande motorfordonsförordning.

Dels på grund härav, dels på grund av vad jag i mitt yttrande framhållit, med undantag av dubbelbefattningar, gör att jag för min personliga del icke kan tillstyrka en sådan ändring av bilbesiktningsmannainstitutionen.

Karlskrona den 4 januari 1935.

På tjänstens vägnar:

Robert Peitzold.

Besiktningsman.

Bilaga 2.

Till länsstyrelsen i Blekinge län.

Med återsändande av remisshandlingen angående statsrevisorernas erinringar beträffande automobilbesiktningsväsendet får jag vördsamt anföra följande.

Flygande besiktning.

Under de fyra år som motorfordonen underkastats flygande besiktning har en påtaglig förbättring av bilbeståndet inträtt beroende på att dels den tekniska utvecklingen fulländat bilarna särskilt beträffande bromsar dels en fortlöpande besiktning tvingat fordonsägarna att överse sina vagnar och hålla dem i trafikdugligt skick. Man kan därför utgå ifrån att en fortsatt ständig kontroll är önskvärd.

Automobilbesiktningsmannen bär som tjänstetecken en blåoxiderad eller brunbronserad skylt i mössan. Detta märke är ej känt av allmänheten och är ej heller i ögonen fallande. Uppträder han ensam i tjänsten händer därför ibland att hans stopptecken ej respekteras av allmänheten och i övrigt får han ofta ingå i förklaringar för att allmänheten skall förstå vad det är fråga om. Jag har därför funnit det lämpligt att vid dessa kontroller bilbesiktningsmannen är åtföljd av statspolisen eller annan polisman i uniform. Denna del av bilkontrollen kan också lämpligen helt övertagas på landet av statspolisen och landsfikalerna och i städerna av stadsfiskalerna eller stadspolisen. Detta kan också ske utan att säkerheten eftersättes då de vanligen förekommande felen beträffande bromsar, styrinrättning, belysning o. d. äro lätta att konstatera av varje automobilman.

Inleverans till statsverket av besiktningsavgifter.

I vissa fall ha vikariatinkomsterna uppgått till anmärkningsvärt höga belopp jämförda med den ordinarie befattningshavarens. Det synes lämpligt att statsverkets andel beräknas å de sammanlagda inkomsterna.

Ang. samtidigt uppbärande av statsmedel från annan statstjänst.

Frågan om en besiktningsman, som samtidigt uppbär avlöning eller pension från annan statstjänst, skall vidkännas något avdrag får väl prövas med hänsyn till storleken av de inkomster han uppbär.

Karlshamn den 4 januari 1935.

Knut L-son Eneby.

Länsstyrelsens i Kristianstads län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Sedan länsstyrelsen genom nådig remiss den 21 sistlidne december anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens revisorer i sin senaste berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet, får länsstyrelsen med överlämnande och åberopande av infordrat yttrande från en av länets besiktningsmän i underdånighet anföra. (Bilaga).

Det är möjligt, att genom ändrade bestämmelser rörande dispositionen av de utav besiktningsmännens vikarier uppburna avgifterna statsverket kan beredas ytterligare inkomster. Förhållandena här i länet giva

emellertid — såsom den vid berättelsen fogade tabellen utvisar — icke anledning till någon ändring i nämnda avseende.

Statsrevisorerna hava såsom en besparingsutväg angivit, att den s. k. flygande besiktningen skulle kunna verkställas av statspolisen, och synes hava tänkt sig, att detta kunde ske i samband med polisens patrulleringsresor eller resor i andra ärenden. Statspolisen användes numera bland annat till trafikkontroll och är därvid till synnerlig nytta. Huruvida den även skulle kunna utföra den flygande besiktningen, som fordrar mera ingående teknisk kännedom om motorer och motorfordon, är väl mera ovisst. Efter någon kortare utbildning är det väl dock troligt, att detta skulle låta sig göra. Härvid torde emellertid enligt länsstyrelsens mening böra tagas någon hänsyn även till den omständigheten, att besiktningsmännen genom den flygande besiktningen vinna en god kännedom om motorfordonsbeståndet, som kan vara av en viss betydelse för deras verksamhet.

Såvitt länsstyrelsen kan finna föreligger icke för närvarande någon anledning till omgestaltning av besiktningsmannainstitutionen, vilken så sent som 1930 varit föremål för statsmakternas övervägande. I varje fall synes det jämförelsevis obetydliga underskott vid besiktningsverksamhetens finansiering, som de två sista budgetåren haft att uppvisa, icke i och för sig utgöra giltigt skäl för en sådan omorganisation.

Kristianstad i landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

På länsstyrelsens vägnar:

JOSEF FISCHER. RICH. LUNDBERG.

Bilaga.

Till länsstyrelsen, Kristianstad.

Anmodad yttra mig med anledning av riksdagens år 1934 samlade revisorers anföranden angående automobilbesiktningsväsendet får jag vördsamt anföra följande:

Revisorernas berättelse innehåller endast i ett fall (flygande besiktning) förslag, i övrigt påpekanden. Det är givetvis för mig omöjligt att komma med något förslag till de berörda frågornas lösning utan får jag nöja mig med att här framhålla några synpunkter som jag anser värda att beakta.

Besiktningsmännens omkostnader för tjänsten äro icke medtagna i den uppgjorda tablån varför denna blir missvisande beträffande behållen inkomst. Omkostnaderna för tjänsten äro ej heller så små att man kan bortse från dem. Här i länet ha vi i runt tal 3,000 kronor per år och man i omkostnader för tjänstens rätta skötsel.

Besiktningsmännen ha ingen pension utan äro hänvisade att själva sörja för sin ålderdom. Deras ställning är också ytterst oviss.

Beträffande den s. k. flygande besiktningens överflyttande på statspolisen så tror jag icke att det vore en lycklig lösning. Det finnes massor av fel som det fordras den erfarne fackmannens tränade öga att upptäcka och dock kunna de vara av stor vikt för trafiksäkerheten. Jag tror icke

att det blir billigare ty statspolisen skriver väl reseräkningar för sina resor och dessa bliva säkerligen större än de 300 kronor som besiktningsmannen nu får. Resultatet bleve endast att kostnaderna flyttades över på en kår som för närvarande synes segla i politisk medvind.

Kristianstad den 5 januari 1935.

Victor Almgren.

Länsstyrelsens i Malmöhus län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remissresolution den 21 december 1934 har länsstyrelsen anbefallts avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

Till åtlydnad härav får länsstyrelsen i underdånighet anföra följande.

Riksdagens revisorer hava ifrågasatt minskning eller inbesparing av besiktningsman tillkommande arvode för flygande besiktning. Det är ytterst sällan som länsstyrelsen erfar, att sådan besiktning företagits av besiktningsmännen i detta län, och därför tvekar länsstyrelsen icke att tillstyrka inbesparing av härför utgående belopp. Dessutom är flygande besiktning knappast behövlig här i länet. En fortlöpande kontroll av motorfordon äger rum dels vid besiktningsmännens inspektioner av fordonsbeståndet, som till ett antal av 5 i månaden skola hållas enligt av länsstyrelsen uppgjord plan å olika orter inom länet, och dels därigenom att statspolisen så gott som dagligen vid patrulltjänst med 2 motorfordon har sin uppmärksamhet fäst å det skick, i vilket påträffade automobiler befinna sig. Statspolisernas kontrollering giver gott resultat, som framgår därav, att statspolisen ofta till länsstyrelsen inkommer med rapporter angående påträffade motorfordon, å vilka bristfälligheter konstaterats. Visserligen förekomma å motorfordon fel, som statspoliserna ej kunna upptäcka, men den utvägen står dem öppen att de, om anledning finnes till antagande, att sådana fel förekomma, anmäla förhållandet till länsstyrelsen, som äger förordna om besiktning av motorfordonet. Enligt 11 § första stycket i instruktionen för besiktningsmän för motorfordon skall flygande besiktning främst företagas, då besiktningsman är stadd å resa i förrättningsärende. Man torde med denna bestämmelse hava åsyftat, att besiktningsmannen skall verkställa besiktning, när han under färd å vägar inom sitt tjänstgöringsdistrikt får syn på motorfordon, som han anser behöva undersökas. Men dels torde besiktningsmännen mångenstädes, såsom fallet är i Malmöhus län, icke vara i behov av automobil för skötande av sin befattning och dels bruka vägfarande, enligt vad uppgivits, icke efterkomma besiktningsmans tecken att stanna i rörelse varande motorfordon, enär besiktningsmannen icke innehar något kännetecken, som tydligt utmärker hans befattning. Av sistnämnda

orsak erhålla besiktningsmännen i länet vid ovannämnda månatliga inspektioner av fordonsbeståndet hjälp av polismän tillhörande statspolisen eller städernas polis. De felaktigheter, som i allmänhet konstateras å motorfordon vid undersökning under fordonsinspektion, äro av den art, att statspoliserna äro i stånd att upptäcka dem. Besiktningsmyndigheten för motorfordon i Malmö anser att flygande besiktning utan olägenhet kan slopas.

Riksdagsrevisorerna förmena, att en ytterligare besparing i utgifterna för besiktningsväsendet synes kunna vinnas genom ändrade bestämmelser för beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman. Detta är också länsstyrelsens uppfattning. På sina ställen är det så ordnat, att besiktningsmännen bereda sig ökade inkomster genom att taga semesterledighet. Så får t. ex. den person, som vikarierar för besiktningsmännen tillhörande besiktningsmyndigheten för motorfordon i Malmö behålla $^1/_3$ av besiktningsman tillkommande del av förrättningsavgifter men får till besiktningsmännen avstå återstoden, som fördelas lika dem emellan. En ojämn fördelning av arbetsbördan kan härav lätt komma att bliva följden. Vikarien strävar givetvis efter att uppnå så hög inkomst som möjligt, och han måste därför utföra jämförelsevis många fler förrättningar än de besiktningsmyndigheten tillhörande besiktningsmän, vilka icke åtnjuta semester, medan å andra sidan dessa senare, för envar av vilka förrättningsavgifternas summa överstiger 10,000 kronor, frestas att avhålla sig från att utföra förrättningar, enär de få större anpart, om avgiften ingår i vikariens förteckning över verkställda förrättningar än i deras egna. Vikarien för besiktningsmannen i Hälsingborg får hälften av behållen del av förrättningsavgifterna. Länsstyrelsen anser, att vikarie icke bör förordnas för besiktningsman, som åtnjuter semester, om hans befattning under tiden kan upprätthållas av annan besiktningsman å stationsorten. Antalet besiktningsmän tillhörande besiktningsmyndigheten för motorfordon i Malmö är under sommarmånaderna större än nödigt, och därför torde, medan en besiktningsman åtnjuter semester, de tre övriga besiktningsmännen vara tillräckligt många för att utan medhjälpare verkställa ifrågakommande förrättningar. Än vidare anser länsstyrelsen att, om vikarie förordnas för besiktningsman, avgifter, som inflyta till vikarien och till besiktningsmannen, skola sammanräknas vid beräkning av besiktningsmannens andel i förrättningsavgifterna ävensom att besiktningsmannen i fortsättningen liksom nu skall utgiva ersättning till vikarien. Enär vikariatsförordnande för besiktningsmän äro mycket eftersökta, torde vikarie i allmänhet kunna erhållas utan större ekonomiska uppoffringar för besiktningsmännen. Av sammanställningen å sidan 12 i avskriften av riksdagsrevisorernas ifrågavarande berättelse framgår, att uppburna och till statsverket inlevererade avgifter för förrättningar under år 1933 utgjort för

1 besiktningsman i Malmö	16,100: —	3,050: —
1 » » »	13,280: —	1,640: —
1 » » »	12,730: —	1,365: —
1 » » »	13,205: —	1,602: 50
vikarie för besiktningsmännen » »	8,400: —	—
1 besiktningsman » Hälsingborg	15,115: —	2,740: —
» » besiktningsmannen » »	1,960: —	—

Om besiktningsmännen tillhörande besiktningsmyndigheten varit skyldiga att tjänstgöra för varandra under semestrar, hade dessa besiktnings-

mäm skolat till statsverket inleverera 11,857 kronor 50 öre i stället för 7,657 kronor 50 öre och om beräkningen skett på summan av utgifterna för besiktningsmannen i Hälsingborg och hans vikarie skulle till statsverket hava inlevererats av sistnämnda ordinarie besiktningsman 3,537 kronor 50 öre i stället för 2,740 kronor, vadan statsverket skulle erhållit 4,997 kronor 50 öre utöver nu levererade belopp.

I detta sammanhang får länsstyrelsen framhålla, att icke oväsentliga besparingar torde kunna göras beträffande utgifterna för körskoletillsyn, varmed såsom framgår av 14 § i ovanberörda instruktion även avses tillsyn över annorledes än i körskola yrkesmässigt bedriven utbildning av förare. Besiktningsmännen här i länet anse sådan tillsyn onödig. När en elev undergår prov för erhållande av körkort, visar det sig, huru grundlig undervisningen varit. För att få visshet härom erfordras därför icke, att besiktningsmannen far till den ort, där verksamheten bedrives, vilket medför utgifter för statsverket i form av resekostnads- och traktamentsersättning samt arvode. Läraren plägar åtfölja eleven vid dennes inställelse för undergående av prov och besiktningsmannen påpekar omedelbart för läraren, om brister i utbildningen förmärkas. Inspektionen å den ort, där verksamheten bedrives, består däri, att besiktningsmannen tillser, om läraren för förteckningar över utbildade elever, och att han besiktigar den för utbildningen använda automobilen. Såväl förteckningar som automobil kunna lika bra granskas och inspekteras å besiktningsmannens stationsort eller mottagningsort. Oftast brukas vid avläggande av prov inför besiktningsman användas den automobil, som begagnats vid undervisningen, vilken automobil besiktigas, innan provkörningen tager sin början. Om skyldigheten för besiktningsman att öva nu påbjuden tillsyn över körslor och annorledes än i körskola yrkesmässigt bedriven utbildning av förare upphäves, varom länsstyrelsen hemställer, torde lämpligen föreskrivas, att innehavare av körskola eller lärare, som nyss nämnts, skall på anfordran för besiktningsman uppvisa ovanberörda förteckningar och automobil, som användes för undervisningen. Om körskoletillsynen slopas, skulle statsverkets utgifter för sådan tillsyn inom Malmöhus län minskas med omkring 1,100 kronor.

Malmö i landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

F. RAMEL.

E. WESSMAN.

Länsstyrelsens i Hallands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14

Till Konungen.

I anledning av nådig remiss å riksdagens revisorers uttalanden angående automobilbesiktningsväsendet får länsstyrelsen i Hallands län anföra att den gjorda utredningen synes ådagalägga behovet av vissa förändringar i detta avseende.

Det synes sålunda vara principiellt felaktigt att denna till allmänhetens tjänst och trygghet anordnade inrättning icke skall bära sina egna omkostnader utan vålla staten utgifter, om än tillsvidare med endast obetydligt belopp. Liksom andra avgifter, som pålagts den allmänna rörelsen, böra däremot besiktningsavgifterna kunna tillföra staten inkomst.

Den genom automobilbesiktningsmännen bedrivna flygande besiktningen har, så vitt länsstyrelsens erfarenhet sträcker sig, icke nått någon nämnvärd omfattning, vilket är ganska naturligt, då ju dessa tjänstemän ej kunna ha tid att annat än mera tillfälligtvis ge sig ut i distrikten och verkställa dylik besiktning. Förrättningen har för övrigt mera karaktären av en polisåtgärd än av en bilteknisk kontroll. Länsstyrelsen instämmer därför med revisorerna i att dess utförande bör överflyttas till polismakten, främst statspolisen. Måhända behöver denna i någon mån utökas, vilket för övrigt även ur andra synpunkter är önskligt. Det särskilda arvodet till besiktningsmännen för dylik besiktning bör i varje fall kunna indragas.

Inom detta län har hittills icke några sådana olägenheter av nuvarande bestämmelser angående beräknandet av ersättning till besiktningsmans vikarie uppkommit, som revisorerna omförmäla. Men det synes uppenbart att ändrade föreskrifter äro nödvändiga för sagda olägenheters avvärjande och länsstyrelsen tillstyrker, att årsinkomsterna av en besiktningsmannatjänst betraktas såsom en enhet, oberoende av huruvida tjänsten delvis skötts av vikarie. Revisorerna tillfoga orden »i regel». Länsstyrelsen kan icke finna tillräcklig anledning till den härigenom beredda möjligheten att medgiva undantag från regeln.

Förslaget att särskild inkomstreduktion skall stadgas för den besiktningsman, som samtidigt åtnjuter avlöning från statsverket i annan form, exempelvis å övergångsstat eller såsom pensionär, synes däremot icke välgrundat. Det torde vara ganska vanligt att besiktningsmännen icke hava denna syssla såsom uteslutande verksamhet utan såsom mer eller mindre betydelsefull bisyssla. Det synes då obilligt varför just den som från statsverket i en eller annan form tager sin övriga arbetsinkomst (övergångsavlöning, pension eller dylikt), skulle bli missgynnad gent emot rena privatpersoner. Av de båda besiktningsmännen i Halland äger och sköter den ene en ganska stor mekanisk verkstad för träbearbetningsmaskiner och den andre är ordinarie folkskollärare, ehuru civilingenjör. Det bör observeras att besiktningsmännen icke hava fullmaktstjänster och ej ens äro uppförda på ordinarie stat utan tillsättas av länsstyrelserna medelst korttidsförordnanden mot arvode, som står i visst förhållande till omfattningen av deras verksamhet. Om verksamheten blir behörigen fullgjord, bör den enligt länsstyrelsens mening inbringa den ene inkomst efter samma grunder som den andre.

Länsstyrelsen kan emellertid ej underlåta att ge uttryck åt sin åsikt att de nuvarande reglerna angående den inkomstandel, som besiktningsmännen själva få behålla, äro gent emot dem alltför frikostigt tillmätta med hänsyn till arbetets beskaffenhet. Av den i revisorernas berättelse intagna tablån framgår exempelvis att 22 besiktningsmän haft en inkomst av mer än 12,000 kronor, eller sålunda mer än en byråchef i högsta lönegraden å dyraste ort, dyrtidstillägg oberäknat. 23 andra besiktningsmän hade mellan 10,000 och 12,000 kronor. En reduktion av andelstariffen synes fullt motiverad, exempelvis så att besiktningsman må behålla hela den del av avgifternas summa, som ej överstiger 8,000 kronor, hälften av

avgifterna, som överstiga 8,000 men ej 15,000 kronor och en fjärdedel av avgifterna över 15,000 kronor.

Länsstyrelsen anser förändringar i nu angivna riktningar böra vidtagas, innan man tar i övervägande frågan om en omgestaltning av besiktningsmannainstitutionen i dess helhet. För en sådan genomgripande åtgärd synes tiden ännu knappast vara mogen.

Halmstads slott i landskansliet den 31 december 1934.

Underdånigst

AXEL MÖRNER.

GUNNAR WENNERGREN.

Länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har länsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilväsendet.

Med anledning härav får länsstyrelsen, med överlämnande av från besiktningsmyndigheten för motorfordon i Göteborg samt besiktningsmännen Axel Cronhielm och Henry F. Thorburn inkomna yttranden (Bil. 1—3), i underdånighet anföra följande.

Revisorerna hava framhållit, att statsverkets inkomster från besiktning av motorfordon icke längre täcka utgifterna för denna besiktning. Visserligen vore underskottet icke betydande och kunde måhända till någon del tillskrivas depressionen med därav föranledd reducering av motorbeståndet, men oavsett denna omständighet ansåge sig revisorerna böra undersöka, huruvida icke utgifterna för besiktningsväsendet kunde i något hänseende nedbringas samt därvid i första hand taga under övervägande om icke utgifterna för den flygande besiktningen, vilka för närvarande uppginge till omkring 25,000 kronor årligen, kunde minskas eller rent utav inbesparas genom en förändring av organisationsformen. En överflyttning av detta slag av besiktning till exempelvis statspolisen syntes därför revisorerna motiverad.

För sin del kan länsstyrelsen icke dela revisorernas uppfattning, att besiktningsmännens befattning med den s. k. flygande besiktningen skulle upphöra. Den borde nämligen enligt länsstyrelsens mening fortfarande äga bestånd, då den ur trafiksäkerhetssypunkt visat sig vara till stort gagn. Av revisorernas uttalande torde också framgå, att huvudskälet för omorganisationen vore, att utgifterna för den flygande besiktningen härigenom skulle inbesparas. Väl medföra dessa besiktningar en del arbeten för besiktningsmännen, men då avsikten är, att besiktningarna skola främst verkställas, då besiktningsmannen av annan anledning är stadd å resa i förrättningsärende, borde arvodet för dessa besiktningar, såsom

länsstyrelsen i skrivelse den 16 november 1932 till chefen för kommunikationsdepartementet framhållit, kunna indragas. Vid sådant förhållande borde icke heller ur ekonomisk synpunkt någon omorganisation vara påkallad. Ett bibehållande av besiktningsmännens flygande besiktning utesluter givetvis icke, att ordningsstatspolisens verksamhet i fråga om trafikkontrollen göres alltmer effektiv.

Redan i sitt underdåniga utlåtande den 7 december 1925 angående ifrågasatt omorganisation av väg- och vattenbyggnadsväsendet har länsstyrelsen framhållit angelägenheten av att taga i övervägande, huruvida icke samtliga avgifter för automobilbesiktningen och prov för erhållande av körkort borde indragas till statsverket och besiktningsmännen i stället avlönas med fasta arvoden. Därefter har länsstyrelsen vid upprepade tillfällen framhållit i fråga om ersättningen för besiktningsmannaarbetet, att en löneform med fast arvode vore att föredraga, därvid arvodena borde avpassas i förhållande till den arbetsbörda, som uppdraget på skilda orter medförde, samt att arvodena lämpligen borde regleras vart fjärde år.

Med en dylik anordning bör man utan svårighet kunna reglera ersättningen till vikarie för besiktningsman vid dennes semester samt tjänstledighet på grund av behörigen styrkt sjukdom eller för fullgörande av offentligt uppdrag. Även här torde ersättningen utgå med fast arvode, avpassat efter det till besiktningsmannen utgående arvodet.

Länsstyrelsen får dessutom framhålla, att de i den av revisorerna gjorda sammanställningen av besiktningsmännens inkomster år 1933 av förrättningsavgifter m. m. för en under länet upptagen besiktningsman angivna 14,060 kronor avse av besiktningsmannen G. R. Liljegren, som avled den 10 november 1932, under sistnämnda år uppburna förrättningsavgifter.

Göteborg, i landskansliet, den 10 januari 1935.

Underdånigst

MALTE JACOBSSON.

ERNST THORIN.

Bilaga 1.

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län.

Besiktningsmyndigheten, som i och för yttrandes avgivande, erhållit på remiss vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet, får härmed vördsamt anföra följande.

I stort sett hava statsrevisorerna beträffande automobilbesiktningsmannaväsendet framkommit med förslag i följande punkter:

1. Den s. k. flygande besiktningens överflyttande till statspolisen.
2. Ändrade bestämmelser för ersättning till vikarie.
3. Hela besiktningsmannainstitutionens omorganisation.

1. *Flygande besiktningens överflyttande till statspolisen:*

A. Ur organisatorisk synpunkt.

Besiktningsmännen äro f. n. de enda tjänstemän, som så gott som uteslutande syssla med frågor rörande motorfordonsbeståndet och dess övervakande. Enligt nu gällande motorfordonsförordning, § 5 mom. 4, äger besiktningsman rättighet undersöka automobil, som han har anledning antaga är mindre tillförlitlig. Besiktningsman kan till och med förbjuda automobils användande. Dock skall dylikt beslut underställas länsstyrelses prövning. Om dessa rättigheter, man skulle nästan vilja kalla dem skyldigheter, överflyttas till statspolisen, blir situationen den, att besiktningsmannainstitutionen, som uteslutande sysslar med motorfordon, ej har rättighet påkalla reparation av bristfälligt fordon, under det att statspolisen, i vars verksamhet sysslande med motorfordon endast utgör en ringa del av arbetsprogrammet, har denna rättighet. Förändringen skulle säkerligen bidraga till att undergräva besiktningsmännens prestige.

Varest skola slutligen de fordon, som statspolisen eventuellt underkänt, uppvisas för godkännande? Hos statspolisen eller hos besiktningsmännen?

B. Ur teknisk synpunkt.

För att kunna bilda sig ett säkert omdöme om ett fordons beskaffenhet bör den undersökande själv köra fordonet.

Besiktningsmännen, som dagligen sitta vid ratten å fordon av varierande modeller och årgångar, äro mer lämpade och mer kompetenta till denna ofta mycket delikata uppgift än personalen hos statspolisen f. n. är.

C. Ur ekonomisk synpunkt.

Besiktningsmännens verksamhet har under år 1933 gått med ett, om också litet, underskott, enligt vad statsrevisorerna tro beroende på depressionen. Huru har besiktningsmannainstitutionen ställt sig ekonomiskt under de föregående åren? Enligt 1927 års motorsakkunnigas betänkande har verksamheten givit följande överskott:

1924	kronor	61,886
1925	»	85,031
1926	»	110,329
1927	»	123,644

För åren 1928 till och med 1930 hava vi ej siffror tillgängliga men våga med ledning av arbetets omfattning påstå, att under dessa år till statsverket inlevererats belopp av säkerligen 100,000 kronor per år. Av statsrevisorernas utredning framgår, att år 1931 givit ett överskott av 64,000 kronor. Under de senaste åren har alltså statsverket från besiktningsmannakåren erhållit betydligt mer än 500,000 kronor. Med dessa siffror för ögonen förefaller det som om 1933 års underskott med 7,700 kronor ej vore tillräcklig anledning ingripa, isynnerhet som förlusten under år 1933 är mindre än under 1932 och sålunda krisen tycks vara på återtåg.

2. *Ändrade bestämmelser för vikaries ersättning.*

Enligt nu gällande bestämmelser har besiktningsman en årlig semester av en månad. För samtliga andra befattningsinnehavare ligger i ordet semester ledighet med full lön. Besiktningsman har ej någon inkomst under semester. Huru skulle vikarieproblemet ställa sig, om av statsrevisorerna föreslagen beräkningsgrund tillämpades? Vi taga en besiktningsman

med en bruttointäkt av 1,500 kronor per månad. Av dessa 1,500 kronor, som inflyta under vikariatet, går 750 kronor till statsverket. Återstå 750 kronor. Vikarien får under vikariatet stå för samtliga kontorskostnader, såsom personal, hyra, ljus, städning, telefon, blanketter o. s. v. här uppskattade till cirka 350 kronor per månad. Återstå för vikarien 400 kronor. Säkerligen kommer det att visa sig vara förenat med svårigheter att uppbringa en vikarie, som är villig under en månad lämna sin ordinarie sysselsättning för ett vikariat, som betalas med endast 400 kronor.

Nu gällande regler för besiktningsmännens redovisning hava givits sådan formulering, att de inkomster, som inflyta under vikariat, räknas på den ordinarie innehavaren, utom vid semester, sjukdom samt offentligt uppdrag. Den beräkningsgrund, som statsrevisorerna påpeka som önskvärd, är sålunda redan delvis vidtagen.

Det av statsrevisorerna påtalade exemplet, en besiktningsman med vikarie, vilka vardera haft en inkomst av 10,000 kronor avser tydligen en kollega, som sitter i första kammaren. Det förefaller dock underligt att en hel kår skall vidkännas inskränkningar (semester blir omöjliggjord enligt statsrevisorernas förslag) därför att en av dess medlemmar befunnits värdig sitta i första kammaren, d. v. s. är medlem av den institution, varifrån denna anmärkning kommer.

3. *Besiktningsmannaväsendets omorganisation.*

Med de bestämmelser som intogos i 1930 års motorfordonsförordning blevo besiktningsmännens inkomster avsevärt minskade. Enär förhållandena nu ej kunna sägas för besiktningsmännen vara mer ekonomiskt fördelaktiga än de voro år 1930, snarare sämre, anse vi, att det för närvarande ej finnes anledning ändra deras ekonomiska betingelser. Statsrevisorerna tro själva att ekonomiska krisen är på retur. Man behöver ej vara stor optimist för att tro att besiktningsmannainstitutionen redan under detta år åter är självbärande.

Från det år besiktningsmannainstitutionen inrättades, i början av 1900-talet till och med år 1929 har statsverket ej haft några som helst utgifter för besiktningsmännen, endast inkomster. Av statsrevisorernas betänkande framgår, att revisorerna anse, att meningen är, att statsverkets utgifter för besiktningen böra jämt täckas av inkomsterna.

Vad skulle nu följden bli, om, som ovan antytts, arvodet för flygande besiktningen bortfölle? Jo, att statsverket skulle på besiktningsmännens verksamhet få ett överskott av 25,000 kronor. År 1927 blev ett överskott för statsverket av 123,644 kronor, något som ej föranledde någon slags åtgärd »för att vinna avsevärda besparingar för det allmänna». Men år 1933, då besiktningsmännen kostat statsverket 7,700 kronor, föreslås åtgärder, som gå ut över besiktningsmännen.

Vi kunna ej helt värja oss för den tanken att statsrevisorernas erinringar ej bottna i önskan att åstadkomma »avsevärda besparingar för det allmänna» samt »besiktningsmannaväsendets rationella ordnande». Vi tro däremot att de omtalade 7,700 kronor tagits som synbar anledning att rikta uppmärksamheten på besiktningsmannaväsendet och att verkliga orsaken är den, att statsrevisorerna anse besiktningsmännens inkomster för höga.

Med anledning härav anse vi anledning föreligga, att med ett par rader belysa en besiktningsmans verkliga *netto*inkomst. Vi taga som exempel den första besiktningsmannen i statsrevisorernas tabeller över besiktningsmännens inkomster under år 1933 och finna då uppburna avgifter

19,130 kronor samt behållen andel 14,500 kronor. Från denna summa avgår samtliga kostnader för kontor m. m., vilka kostnader vid denna inkomst beräknas till 3,500 kronor. Om man vidare fastslår, att besiktningsman ej har pension utan måste för att erhålla en pension av cirka 50 procent av inkomsten avsätta cirka 25 procent av inkomsten per år, återstår en inkomst av cirka 8,250 kronor, en nettoinkomst, som dock utgör en av de högsta inom kåren.

Statsrevisorerna år 1926 påpekade att »i de mindre städerna samt å landsbygden syntes besiktningsmannaarbetet i allmänhet utövas såsom bisyssla». Även om detta påstående är delvis riktigt visar en undersökning att f. n. cirka $^3/_4$ av besiktningsmannakåren hava besiktningsarbetet som enda syssla. Detta gör att varje sänkning av besiktningsmännens inkomster är kännbar i stora delar av kåren.

Under hänvisning till ovanstående motivering anser besiktningsmyndigheten i Göteborg, att så länge förhållandena inom besiktningsmannaväsendet till sin omfattning äro ungefär lika med eller ekonomiskt sämre än de voro år 1930, då nu gällande ekonomiska linjer uppdrogos, finnes ingen rimlig anledning att nu genom nya bestämmelser beskära besiktningsmännens inkomster.

Göteborg den 27 december 1934.

Besiktningsmyndigheten för motorfordon — Göteborg.

Åke Eklund.

Bilaga 2.

P. M.

Utöver vad besiktningsmyndigheten i Göteborg till länsstyrelsen i infordrat yttrande angående statsrevisorernas betänkande rörande besiktningsmannatjänsten anför, får jag härmed vördsamt tillägga följande:

Enligt mitt förmenande hava icke statsrevisorerna tillräckligt uppmärksammat att de av besiktningsmännen under rubriken »Behållna» redovisade medlen icke äro nettobehållning. Dels avgår i de större städerna, där tjänsten är mera krävande, ett betydande belopp till kontor, kontorshjälp o. dyl., dels skall besiktningsmannen betala expenser, telefon m. m. I Göteborg uppgår dessa omkostnader till cirka 4,000 kronor per år. 1927 års motorfordonssakkunniga uppmärksammade dessa betydande avdrag och föreslogo i sitt betänkande skälig ersättning. Föregående år redovisade jag 23,820 kronor. Av dessa medel inreverserades till staten 7,865 kronor. Såsom behållen bruttoinkomst redovisades 15,955 kronor. Från denna bruttoinkomst avgår för omkostnader 4,000 kronor. Återstår således 11,955 kronor såsom nettoinkomst. Det torde uppmärksammas att denna inkomst icke kan betraktas såsom stadigvarande, dels emedan förordnandet nu gives endast för 1 år i sänder, och enär besiktningsmannen när som helst kan entledigas, dels ock enär inkomsten i hög grad är beroende på konjunkturerna. Kunde besiktningsmannen givas en tryggare ekonomisk ställning med en inkomst som fast kunde beräknas för flera år framåt och med en i någon mån tryggad ålderdom genom pension, skulle även om nuvarande inkomster beskures, inkomsten vara tillräcklig för att erhålla kvalificerat folk till befattningarna.

Så krävande som tjänsten nu är i de större städerna gives icke möjlighet att jämsides med befattningen såsom besiktningsman driva någon annan verksamhet, under förutsättning att tjänsten skall skötas väl. Skall besiktningsmannen år efter år sköta sin krävande, men också ytterst enformiga tjänst, torde det väl vara skäligt att han, utan ekonomisk uppoffran för egen del, får komma i åtnjutande av semester. Att kalla en ledighet med sammanblandning av egna och vikariens tjänsteförättningar och influtna medel för semester torde icke kunna anses riktigt.

De exempel som valts av statsrevisorerna för att visa att staten kunde hava förskaffat större del av förrättningsavgifterna synes egendomligt valda. I det ena fallet, omnämnt i besiktningsmyndighetens i Göteborg yttrande, har påtalats, att en besiktningsman under riksdagsmannatiden haft en vikarie som redovisat för sig och icke sammanfört med riksdagsmannens redovisning. I det andra exemplet avses besiktningsmännens i Göteborg verksamhet.

Jämför man arbetsbördan för besiktningsmännen i de tre största städerna i Sverige skall man finna att i Stockholm, där sju ordinarie besiktningsmän tjänstgöra, i influtna medel redovisats 130,755 kronor, varav 31,229 kronor 50 öre inreverserats till staten. Hade vikarier icke tjänstgjort skulle per ordinarie besiktningsman kommit 18,682 kronor att redovisa. I Malmö tjänstgöra 3 ordinarie besiktningsmän och här influtit 63,715 kronor och inreverserats 7,657 kronor, per ordinarie således 21,238 kronor. I Göteborg tjänstgöra 2 ordinarie besiktningsmän, i influtna medel har redovisats 57,895 kronor och inreverserats 15,707 kronor 50 öre, per ordinarie 28,945 kronor. Skulle i proportion med förhållandena i Stockholm minst 3 ordinarie besiktningsmän tjänstgjort i Göteborg, skulle arbetet per man inbringat brutto 19,298 kronor samt det inreverserade beloppet från nu inreverserat 15,707 kronor 50 öre sjunkit med cirka 3,000 kronor. I Göteborg har således en ren ökning av statsverkets proportionella inkomst gjorts på grund av besiktningsmännens här större arbetsbörda. Räknat i procent har i Stockholms stad av influtna medel inreverserats till statsverket cirka 22.5 procent, i Malmö stad 12 procent, i Göteborgs stad 27 procent.

Med den ökade arbetsbördan följer ökade omkostnader. Det torde kunna sägas att den av 1927 års motorsakkunnige föreslagna och senare av riksdagen bestämda beskärningen av inkomsterna var rättvis och skälig 1930, och är det ännu. Förhållandena hava under de fyra gångna åren beträffande besiktningsväsendet icke förändrat sig i någon högre grad. Möjligen till besiktningsmännens nackdel i det att de influtna beloppen på de flesta håll minskat, och därmed även de behållna beloppen. Denna nackdel kompenseras dock av de åtminstone nu rådande något lägre levnadskostnaderna. Skulle rätten till semester utan ekonomisk beskärning borttagas, kommer detta att kännas betungande särskilt för de av större arbetsbörda belastade. Ifrågasättas kan också huruvida icke tjänsten skulle komma att lida av att icke besiktningsmannen finge detta tillfälle till rekreation.

Statsrevisorerna ifrågasätta även huruvida icke de besiktningsmän som jämte befattningen som besiktningsman innehar statstjänst eller pension borde få vidkännas någon minskning av det belopp han har att tillgodoräkna sig.

Det kan möjligen synas skäligt att så sker då beloppet från staten utgår såsom lön eller arvode för tjänst på stat eller på övergångsstat, men torde väl näppeligen vara rimligt då det gäller pension. Pensionen för

officerare har tillkommit genom med egna medel under 30-årig statstjänst gjorda inbetalningar. En dylik beskärning på grund av pension utbetald av privat pensionskassa skulle icke kommit ifråga, lika litet som en beskärning på grund av andra biinkomster. Även i detta sammanhang framträder besiktningsmannens otrygga ställning och orimligheten att jämföra denna tjänst med statstjänst.

Göteborg den 29 december 1934.

Axel Cronhielm.

Bilaga 3.

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län, Göteborg.

Anmodad att inkomma med yttrande om vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet, har jag tagit del av detta anförande ävensom av besiktningsmyndighetens i Göteborg vördsamma yttrande i ärendet den 27 december 1934, och får jag vördsamt instämma i sistnämnda yttrande.

I frågan om återbärandet av viss del av den sammanlagda inkomst, som överskjuter 10,000 kronor, vilken besiktningsman och vikarie för denne under året åtnjutit, kan jag ej av egen erfarenhet yttra mig, då jag under de 24 år jag innehaft förordnande som besiktningsman endast vid styrkta sjukdomsfall och därvid sammanlagt endast under några få veckor, måst överlåta mitt arbete åt vikarie. Dock anser jag det orättvist, om besiktningsman skulle föreläggas återbära någon del av sin årsinkomst för den tid, då han på grund av styrkt sjukdom eller för fullgörande av allmänna uppdrag icke åtnjutit någon inkomst av sitt arbete såsom besiktningsman.

För övrigt anser jag mig böra vördsamt betona, att i fråga om den flygande besiktningen besiktningsmännen, som under en lång följd av år handhaft det mycket större antalet vanliga föreskrivna besiktningarna av motorfordon, hava mycket större erfarenhet av de olika vagnfabrikatens och årsklassernas »svaga punkter», liksom även större vana och teknisk förmåga att bedöma felaktigheter, än vad man kan begära av statspolisen, och att i fråga om besiktningsmännens inkomster man ej får förbise,

att besiktningsmännen själva måste betala alla kostnader för sina kontor med skrivmaterial, telefon, brevporton m. m.,

att besiktningsmännen ej komma i åtnjutande av föreskriven pension, varföre en beaktansvärd del av deras årliga inkomst måste beräknas åtgå för att de själva skola kunna förskaffa sig betryggande pension för sig själva och för sina familjer,

att besiktningsmännens arbete medför större risk för olyckshändelser och större påfrestning av hälsan än de flesta andra därmed jämförliga yrken, och att besiktningsmännen därför äro betungade med utgifter för försäkringar mot olycksfall och sjukdom,

att besiktningsmännen numera äro så strängt upptagna med verkställandet av föreskrivna prov, besiktningar, granskningar, flygande besiktningar, inspektioner av beståndet av omnibussar och andra motorfordon,

inspektioner av körskolor m. m., att endast ett fåtal, särskilt bland dem, vilkas bruttoinkomst överstiger 10,000 kronor, hava tillfälle åtaga sig något annat, fast arbete, som kan lämna dem någon mera avsevärd biinkomst, och

att besiktningsmännen ej komma i åtnjutande av någon semester i vanlig bemärkelse, då de ej erhålla någon som helst inkomst av sin befattning såsom besiktningsman, om de komma i åtnjutande av hela eller del av den författningsenliga »semestermånaden» och förordnad vikarie då utför deras åligganden.

Uddevalla den 1 januari 1935.

Henry F. Thorburn.

Länsstyrelsens i Älvsborgs län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 nästlidne december har länsstyrelsen anbefallts avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer, på sätt av remissen bifogad handling framginge, under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

I anledning härav får länsstyrelsen, med överlämnande av från besiktningsmannen för motorfordon i Borås distrikt civilingenjören Axel Nylander inskaffat yttrande i ärendet (Bilaga 1), för egen del i underdånighet anföra följande.

Vad besiktningsman Nylander anfört rörande statsrevisorernas kritik av den flygande besiktningen vill länsstyrelsen helt biträda. Vad beträffar revisorernas anmärkning mot att statsverkets inkomster av förrättningsavgifter i vissa fall gjorts beroende av huruvida och i vilken omfattning vikarie anlitats av besiktningsman, vill länsstyrelsen erinra om att detta icke är något för besiktningsmannatjänsten säreget. Såväl staten som andra arbetsgivare påtaga sig kostnader i viss utsträckning för tjänsts upprätthållande med vikarie. Men aldrig är det beroende på ordinarie tjänsteinnehavares godtycke, huru stora vikariatskostnaderna bli. Tjänstledighetens befogenhet prövas alltid av den, som har rätt att bevilja tjänstledighet, och vad beträffar statstjänst är det endast i vissa angivna fall som kostnaderna för vikarie helt bestridas av staten. Så är även fallet vid besiktningsmans tjänstledighet. Att besiktningsman avlönas på särskilt sätt kan ej förändra det enligt länsstyrelsens mening principiellt riktiga i att staten i vissa fall även vidkännes kostnad för besiktningsmans tjänstledighet. Detta utesluter emellertid icke möjligheten av, att en närmare utredning skulle visa, att till statens fördel en jämkning av nu gällande bestämmelser skulle vara befogad. Att däremot, som statsrevisorerna vilja, för alla fall lägga kostnaden för vikarie på ordinarie besiktningsman, anser länsstyrelsen skulle vara obilligt.

Den av revisorerna påyrkade jämkningen av löneförmånerna för sådana besiktningsmän, som i annan form åtnjuta avlöning av statsmedel, synes länsstyrelsen åter vara befogad.

Vänersborg i landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

AXEL VON SNEIDERN.

GUSTAF LIDSTRÖMER.

Bilaga 1.

Till länsstyrelsen i Älvsborgs län.

I anledning av länsstyrelsens remiss den 3 januari 1935 får jag härmed vördsamt avgiva följande yttrande.

Flygande besiktning.

Statsrevisorerna föreslå, att den flygande besiktningen överflyttas till statspolisen för att inbespara den härför nu till automobilbesiktningsmännen utgående kostnaden å cirka 25,000 kronor.

Visserligen torde flertalet av de till tjänstgöring ur statspolisen beordrade polismännen inneha körkort, men kan enbart detta ingalunda kvalificera till kompetens för utövandet av flygande besiktning ur trafiksäkerhetssynpunkt. Medan sådan flygande besiktning som endast omfattar ordningsföreskrifternas efterlevnad, såsom körkort, trafikkort, skattekvitto, namnplåtar, igenkänningsmärken o. dyl., givetvis kan verkställas av vilken polis- eller fjärdingsman som helst, så fordras å andra sidan för undersökning av ett motorfordon ur trafiksäkerhetssynpunkt en ingående och på många års erfarenhet uppbyggd kännedom om olika bilars konstruktioner och egenskaper, så att ett objektivt bedömande kan ske angående de fordringar i olika avseenden, som rimligen kunna uppställas för varje motorfordon.

Givetvis är det icke uteslutet, att åtskilliga av de till tjänstgöring vid statspolisen beordrade polismännen kunna genom särskilda utbildningskurser bibringas erforderliga kunskaper för utövande av även teknisk flygande besiktning, men då kommenderingen till statspolisen endast omfattar 3 år, varefter polismannen återgår till lokal tjänst, synes det mindre väl betänkt, att för nämnda korta tid anordna särskilda kurser.

Statsrevisorernas uttalande att: »Skulle i något fall större sakkunskap befinnas nödig än den, som inspekterande statspolisen besitter, torde hänvisning av denna kunna ske till undersökning hos mera kvalificerad myndighet, exempelvis automobilbesiktningsman» tyder på en otillräcklig kännedom om de förhållanden, under vilka den flygande besiktningen måste verkställas. Ofta sker denna på vägar och orter, belägna många mil från närmaste besiktningsman, och måste det på förrättningsmannen uppställas det oavvisliga kravet, att han kan på stående fot klart och tydligt i form av skriftligt föreläggande angiva upptäckta brister.

Att för undersökning hänvisa en bilförare att köra kanske 8 à 10 mil till en besiktningsman kan knappast överensstämma med lagens krav på »nödig hänsyn till motortrafiken».

Vad kostnaden för den flygande besiktningen i dess nuvarande organisationsform beträffar, torde det böra observeras, att det är automobilbesiktningsmännen själva, som genom utförda andra förrättningar intjäna det belopp, som erfordras för att bestrida kostnaden för den flygande besiktningen, varvid de besiktningsdistrikt, som lämna överskott, få hjälpa de distrikt, som endast lämna en obetydlig inkomst. Av den i statsrevisorernas yttrande återgivna tabellen framgår, att icke mindre än 42 bilbesiktningsmän på detta sätt erhålla ett visst lönetillägg från de större distrikten. Särskilt för de norrländska distrikten har denna lönefyllnad särskild betydelse såsom utgörande ett hjälpmedel för respektive länsstyrelse att få kompetenta bilbesiktningsmän även i de mindre distrikten. Denna synpunkt torde också ha beaktats av 1927 års motorfordonssakkunniga, på vilkas förslag riksdagen år 1930 beslöt införandet av den flygande besiktningen.

Enligt statsrevisorernas nu framlagda förslag skulle de mindre distrikten bliva berövade den så att säga säkra inkomst, som nu erhålles för den flygande besiktningen, och skulle i stället överskottet från de större distrikten inlevereras till statsverket för att sedan bestrida statspolisens extra kostnader för samma förrättningar, en anordning, som synes uppenbart orimlig.

På annat ställe i sitt utlåtande yttra statsrevisorerna att »de senare åren hava även medfört en genomgripande förändring av motorfordonsbeståndet i riktning mot standardisering och ökad trafikduglighet». Den ökade trafikdugligheten av motorfordonsbeståndet är just det påtagliga beviset för den utomordentliga betydelsen av automobilbesiktningsmännens arbete framför allt under den flygande besiktningen, varigenom de givits befogenhet att systematiskt undersöka alla slags motorfordon och genom föreläggande tvinga fram erforderliga förbättringar. Det synes innebära en svårförklarlig inkonsekvens, när statsrevisorerna efter att ha konstaterat den ökade trafikdugligheten hos motorfordonen föreslå, att från arbetet med den flygande besiktningen utesluta den besiktningsmannakår, som i väsentlig grad bidragit till samma ökade trafikduglighet.

Besiktningsmännens ersättning.

Statsrevisorerna påpeka, att »statsverkets inkomster av förrättningsavgifter i vissa fall gjorts beroende av, huruvida och i vilken omfattning vikarie anlitats av besiktningsman. Det synes revisorerna ej obilligt, att om samma besiktningsmannabefattning under ett kalenderår uppehålles av flera personer, statsverkets andel i avgifterna i regel beräknas såsom om tjänsten uppehållits av endast en person».

I detta yttrande se statsrevisorerna endast på möjligheten att bereda statsverket ökade andelar av förrättningsavgifterna, men beakta icke, huru saken ställer sig för de enskilda besiktningsmännen. Statsverkets behållna överskott av besiktningsväsendet för år 1931 utgjorde 64,191 kronor 59 öre, vilket överskott för 1932 och 1933 förbyttes i underskott å tillsammans 19,411 kronor 18 öre, vilket innebär, att för dessa tre år sammanslagna uppstått ett överskott av 44,780 kronor 41 öre. Ur budgetssynpunkt kan således inga allvarliga erinringar göras mot det nuvarande arvodessystemet, särskilt i betraktande av att åren 1932 och 1933 kännetecknats av lågkonjunktur och ekonomisk kris. Det finnes dessutom all anledning antaga, att den nu om några dagar förestående redovisningen från besiktningsmännen kommer att åter visa överskott.

För de enskilda besiktningsmännen skulle däremot statsrevisorernas

förslag medföra avsevärt avbräck. Det måste vid bedömandet av bilbesiktningsmännens arvoden ihågkommas

1. att besiktningsmännen icke äro fast anställda tjänstemän utan endast åtnjuta ersättning för fullgjorda förrättningar;

2. att förordnandena i regel löpa på endast 4 år (de nu givna förordnandena för endast *ett* år, 1935);

3. att besiktningsmännen få själva vidkännas alla omkostnader för verksamheten, kontor, skrivbiträde, telefon, porto, blanketter, registerkort och andra kontorsutensilier, avgifter för sjuk-, olycksfalls- och skadeståndsförsäkringar och för avsättningar till egen- och familjepension.

Av ovanstående framgår, att besiktningsmännens behållna andelar ingalunda utgöra *netto*-inkomster, utan måste i varje fall åtskilliga belopp avdragas. Särskilt för de större distrikten bliva omkostnaderna ganska höga, i det att besiktningsmannen måste betala även alla de omkostnader, som belöpa sig på de förrättningar, för vilka inleverans till statsverket skall ske.

De omständigheter, under vilka vikaries inkomster icke sammanräknas med den ordinarie besiktningsmannens äro, då denne senare har

a) semester

b) tjänstledighet på grund av behörigen styrkt sjukdom eller

c) tjänstledighet för fullgörande av offentligt uppdrag.

Vad *semestern* beträffar, så bör det erinras om att besiktningsmannen icke åtnjuter någon lön under semestertiden, men har den förmånen, att han slipper betala sin vikarie, vilken i stället gör sig betald genom de under semestern inflytande förrättningsavgifterna.

Efter ett genomförande av statsrevisorernas förslag skulle man ej längre kunna tala om någon »semester», åtminstone inte i de större distrikten.

Vid *ledighet på grund av sjukdom* ankommer det givetvis på vederbörande länsstyrelse pröva, att skälig anledning till ledighet föreligger. Är emellertid sjukdomen behörigen styrkt, vore det med hänsyn till besiktningsmännens osäkra anställningsform, som ovan berörts, uppenbart obilligt, om den sjuke under sjukledigheten icke blott skulle, såsom nu sker, stå utan inkomster utan dessutom betala sin vikarie.

Vad slutligen beträffar *ledighet för fullgörande av offentligt uppdrag*, så hava statsrevisorerna såsom särskilt belysande relaterat ett sådant fall, »då en besiktningsmans och hans vikaries inkomster blivit praktiskt taget desamma (11,985 respektive 11,205 kronor). I detta fall har till statsverket återburits av den ordinarie besiktningsmannen 992 kronor 50 öre och av hans vikarie 602 kronor 50 öre eller tillhopa 1,595 kronor. Hade endast de sammanlagda inkomsterna å tjänsten lagts till grund för beräkningen, hade statsverket i stället erhållit 7,392 kronor 50 öre eller 5,797 kronor 50 öre mera än som nu blev fallet.

Ifrågavarande besiktningsman är stationerad i Borås och måste såsom ledamot av riksdagens första kammare hava vikarie under riksdagstiden cirka 5 månader, av vilka vårmånaderna april, maj och början av juni giva mycket besiktningsarbete med ty åtföljande inkomster.

I motsats till vad förhållandet är beträffande ett stort antal riksdagsmän, vilka under riksdagstiden helt eller delvis *bibehålla* sina löner såsom statliga tjänstemän, uppbär nämnda besiktningsman inga inkomster såsom sådan under riksdagstiden och är således betydligt sämre ställd än övriga statstjänstemän. Statsrevisorerna hava uträknat, vad statsverket förlorat i inlevererade medel genom nämnde besiktningsmans ledamotskap av riksdagen men hava icke fullföljt sina beräkningar att utvisa den för-

lust, som besiktningsmannen redan med nuvarande bestämmelser får vidkännas under riksdagstiden.

Om besiktningsmannen i Borås själv uppehållit tjänsten hela året 1933, skulle den behållna andelen hava uppgått till 15,797 kronor 50 öre i stället för det i verkligheten uppburna beloppet 11,985 kronor. Ledamotskapet av riksdagen har således förorsakat en inkomstminskning av 3,812 kronor 50 öre eller nära nog samma belopp som hela riksdagsarvodet. Vid en tillämpning av statsrevisorernas förslag skulle endast 15,797 kronor 50 öre stått till förfogande för avlöning av såväl besiktningsmannen som vikarien, vilka härvid, med fördelning enligt förrättningsbeloppen, skulle erhållit cirka 8,200 respektive 7,600 kronor. Besiktningsmannens årsinkomst skulle härvid hava minskats från 15,797 kronor 50 öre till 8,200 kronor eller med 7,600 kronor, vilken inkomstminskning långt ifrån kompenseras genom riksdagsarvodet (4,000 kronor). Givetvis har det icke varit statsrevisorernas avsikt att genom sitt förslag hindra en bilbesiktningsman att mottaga ett riksdagsmannaskap, men skulle förslaget uppenbarligen verka i sådan riktning.

Borås den 7 januari 1935.

Axel Nylander.

Länsstyrelsens i Skaraborgs län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 nästlidne december har länsstyrelsen i Skaraborgs län anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

Revisorerna anmärka, att statsverkets inkomster från besiktning av motorfordon icke längre täcka utgifterna för denna besiktning, varför ifrågasättas åtgärder till nedbringandet av berörda utgifter. I första hand synes enligt revisorerna därvid böra tagas under övervägande om icke utgifterna för den flygande besiktningen, f. n. uppgående till omkring 25,000 kronor årligen, kunde minskas eller inbesparas genom en förändring av organisationsformen. En överflyttning av detta slag av besiktning till exempelvis statspolisen syntes motiverad.

Länsstyrelsen anser visserligen det arvode å 300 kronor per år till varje besiktningsman, som f. n. utgår för flygande besiktning, i och för sig icke högt och den besparing, som genom en indragning av arvodet skulle vinnas, torde bliva relativt obetydligt, men då de inkomster, som f. n. uppbäras av besiktningsmännen, i förhållande till arten och omfattningen av besiktningsmännen åvilande arbetsuppgifter, förefalla mycket goda, vill det synas, att ifrågavarande besiktning, som på ett intimt sätt sammanhänger med besiktningsmannens övriga åligganden, bör kunna fullgöras utan särskild ersättning. Att helt överflytta den flygande besiktningen å statspolisen anser länsstyrelsen icke lämpligt, varemot intet, enligt länsstyrelsens mening, hindrar, att statspolisen jämsides med besiktningsmän-

nen utövar ifrågavarande kontroll. Länsstyrelsen vill härvid omförmäla, att i den av länsstyrelsen fastställda planen för ordningsstatspolisens verksamhet ingår övervakande av vägtrafiken, särskilt med hänsyn till föreskrifterna i vägtrafikstadgan och motorfordonsförordningen.

I revisorernas anmärkning att, för det fall att en och samma besiktningsmannabefattning under ett år uppehållits av flera personer, statsverkets andel i förrättningsavgifter bör beräknas såsom om tjänsten uppehållits av en person finner sig länsstyrelsen kunna instämma med framhållande, att fall av antydd beskaffenhet icke inträffat inom detta län.

Revisorerna påpeka, att besiktningsmän, vilka samtidigt åtnjuta avlöning från statsverket i annan form, exempelvis i egenskap av befattningshavare på övergångsstat eller såsom pensionärer, böra få vidkännas någon reducering i nämnda avlöning. Länsstyrelsen anser väl, i likhet med revisorerna, att en dylik reducering vore i viss mån rättvis och billig. Emellertid synes utvecklingen, såvitt länsstyrelsen kan finna, alltmer tendera till att besiktningsmannabefattningarna besättas med tekniskt utbildade personer, ingenjörer, vilka helt ägna sig åt befattningen. Att befattningarna i besiktningsväsendets första skede, innan ännu erfarenhet vunnits, mera betraktades såsom bisysslor torde varit ganska förklarligt. Numera lärer emellertid dylik befattning vara av den beskaffenhet, att den kan och bör var fullt självständig och icke betraktas såsom tillfälligt uppdrag. Härvid bör jämväl tagas hänsyn därtill, att besiktningsmannatjänst även utan förening med annan syssla i de flesta fall kan, såsom ovan antytts, bereda fullt tillfredställande inkomst åt en person. Länsstyrelsen ifrågasätter, med hänsyn till nyss anförda förhållande, huruvida icke bör tagas under övervägande, att besiktningsmannabefattningarnas antal minskas och innehavarna beredas fastare anställning mot visst arvode per år samt besiktningsavgifterna i sin helhet inlevereras till statsverket. En utredning i dessa och de övriga hänseenden, som må befinnas lämpliga, synes, såsom statsrevisorerna antytt, påkallad.

Från besiktningsmannen i Mariestads distrikt infordrat yttrande bilägges.

Mariestad å landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

AXEL EKMAN

J. SUNNERHOLM.

Bilaga.

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Skaraborgs län.

Anmodad i resolution av den 24 december 1934 inkomma med yttrande över av herrar statsrevisorer framställda vissa anmärkningar rörande automobilbesiktningsväsendet, får jag härmed, jämte återställande av remisshandlingarna, vördsamt anföra.

Beträffande s. k. flygande besiktning.

I föreliggande ärende hava herrar statsrevisorer ifrågasatt möjligheten av ett överlåtande till statspolisen av den besiktningsman för närvarande

tillkommande rätten att verkställa flygande besiktning. Herrar statsrevisorer hava därvid såsom motiv bl. a. åberopat den till grund för statspolisens verksamhet liggande instruktionen, vilken föreskriver ett övervakande av vägtrafiken. Det torde emellertid kunna ifrågasättas, huruvida denna kontroll av vägtrafiken egentligen avsetts omfatta en mera ingående undersökning av fordonens rent tekniska utrustning, broms- och säkerhetsanordningar. Det förefaller mig helt naturligt, att för dylika undersökningar besiktningsmannen måste anses såsom den mest kvalificerade och i övrigt lämpligaste.

Den av statspolisen hittills utövade fordonskontrollen har som regel endast föranlett ett bötfällande av vederbörande fordonsägare eller chaufför, men har sedan icke tillsetts eller kontrollerats att anmärkta brister blivit avhjälpta, vilket sistnämnda dock torde hava den största betydelsen och även vara den flygande besiktningens egentliga uppgift. En statspolisens fortsatta fordonskontroll enligt förutvarande grunder kan därför icke anses betryggande och i överensstämmelse med trafiksäkerhetens krav, varför jag anser det olyckligt att från besiktningsmännen ev. överflytta denna fordonskontroll.

Avses däremot ett samarbete mellan besiktningsmännen och statspolis så, att statspolisen för s. k. eftersyn hänvisar till besiktningsman, bör denne givetvis härför åtnjuta skäligt arvode.

En utveckling av statspolisens fordonskontroll därhän, att den även kom att omfatta eftersynen, skulle för den enskilde medföra ökade kostnader och avsevärd olägenhet, alldenstund för eftersynen endast kunde hänvisas till statspolisens ganska fåtaliga förläggningsorter, blott ett 20-tal i riket.

Det arvode av 300 kronor, som besiktningsman för närvarande äger årligen utbekomma för flygande besiktning, synes mig icke mer än skäligt utan snarare för lågt beräknat i förhållande till den verksamhet han utövar till främjande av trafiksäkerheten, och är det min uppfattning, att statsverket, vid en ev. omändring av ovannämnda fordonskontroll i enlighet med att herrar statsrevisorer föreslagna, komme att få vidkännas betydligt ökade kostnader.

Mariestad den 4 januari 1935.

G. Jacobson.
Besiktningsman för motorfordon.

Länsstyrelsens i Värmlands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 i sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

Med anledning härav får Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande — med överlämnande av från automobilbesiktningsmannen Carl Axel Olson infordrat yttrande (Bilaga) — såsom utlåtande i ärendet i underdånighet anföra.

Beträffande den flygande besiktningen ifrågasätta riksdagens revisorer en överflyttning av detta slag av besiktning till statspolisen. Till en början vill Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande erinra, att man med den flygande besiktningen avsett att erhålla en viss fortlöpande kontroll å fordonsbeståndet inom landet, och att densamma ansetts komma att bliva särskilt värdefull beträffande lastautomobiler i privat bruk. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande förmenar, att den flygande besiktningen genom sin förebyggande verksamhet fyllt och fortfarande fyller en icke oviktig uppgift vid övervakandet av motorfordonens tekniska beskaffenhet.

Under år 1934 hava sålunda besiktningsmännen här i länet i 12 fall funnit automobil så bristfällig, att den ej utan uppenbar fara för trafiksäkerheten kunde vidare nyttjas, i följd varav förbud för automobilens användande meddelats enligt 5 § 4 mom. 3 st. motorfordonsförordningen. Den år från år tilltagande motortrafiken kräver från det allmännas sida ökade övervakningsåtgärder. Om den flygande besiktningen överflyttas å statspolisen, torde emellertid icke kunna undgås, att kontrollen över trafiksäkerheten kommer att minskas. Med hänsyn till den stora betydelsen av att denna kontroll icke i något avseende eftersättes, synes det för ändamålet använda beloppet eller cirka 25,000 kronor för år icke vara för högt. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande kan således icke biträda förslaget om den flygande besiktningens överflyttande å statspolisen. Därest en sådan överflyttning av ekonomiska skäl anses motiverad, synas dock samtidigt åtgärder böra vidtagas för höjande av statspolisens tekniska kompetens. Exempelvis kan föreskrivas såsom förutsättning för kommendering till statspolisen, att vederbörande innehar körkort eller annorledes förskaffat sig förtrogenhet med automobils verkningssätt och manövrering.

I likhet med statsrevisorerna anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, att om samma besiktningsmannabefattning under ett kalenderår uppehållits av flera personer, statsverkets andel i avgifterna i regel bör beräknas såsom om tjänsten uppehållits av endast en person. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande utgår dock härvid från att besiktningsman berättigas till semester med bibehållen avlöning under semestertiden.

Besiktningsmännen här i länet åtnjuta icke avlöning från statsverket i annan form. Det synes emellertid icke vara något att erinra mot att befattningshavare på övergångsstat, som utses till besiktningsman, får vidkännas någon reducering i sin avlöning. Däremot synes det Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande obilligt, att pensionär, som ju själv bidragit till sin pension, skulle underkastas minskning i till honom utgående pensionsbelopp.

Karlstad i landskansliet den 31 december 1934.

Underdånigst

ABR. UNGER.

R. SUNDELIUS.

Bilaga.

Till Konungens befallningshavande i Värmlands län, Karlstad.

Med anledning av Konungens befallningshavandes skrivelse av den 27 december nr 14607 med anmodan om yttrande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet kallade undertecknad besiktningsmännen i länet till sammanträde den 28 dennes, efter vilket jag vördsamt anhåller få anföra följande:

Då det kan förmodas, att minskningen i inlevereringsmedel till statsverket till stor del beror på, att en del besiktningsmän innehaft offentligt uppdrag i egenskap av riksdagsmän e. d. föreslås, att vid beräkningen av avgifterna samma hänsyn jämväl tages till de avgifter, som inflyta till vikarie under den tid besiktningsman åtnjuter ledighet för sådant uppdrag.

För besiktningsmän som från statsverket erhålla inkomst i form av övergångsstat, pension e. d. föreslås att den sålunda från statsverket erhållna inkomsten tillägges de från besiktningsmannatjänsten erhållna förrättningsavgifterna och den sålunda uppkomna summan lägges till grund för inleverering i vanlig ordning. Om t. ex. en besiktningsman i förrättningsavgifter erhållit 10,000 och samtidigt från statsverket 5,000 skulle han således inleverera 2,500, vilket bör kunna anses motiverat.

Beträffande det av revisorerna framkastade förslaget att på statspolisen överföra viss del av den flygande besiktningen vilja besiktningsmännen i länet avstyrka under den motiveringen, att statspolisens verksamhet bör begränsas till rena ordningsfrågor och icke omfatta frågor av teknisk natur, för vilkas avgörande vi anse besiktningsmännen innehava större såväl kompetens som erfarenhet. Jag tillåter mig citera vissa delar av ett i oktober månad år 1931 av Automobilbesiktningsmännens Förening utsänt meddelande rörande flygande besiktning och inspektion av fordonsbeståndet.

»Från olika håll har styrelsen erhållit förfrågan om, hur ovan rubricerade förrättningar böra utföras för att avsikten och ändamålet med det hela skall kunna tillgodoses.

Vid frågans bedömande är det företrädesvis tre synpunkter, som böra hållas i sikte.

1) Rätten att verkställa flygande besiktning föreligger, då besiktningsman finner anledning *antaga,* att motorfordon är mindre tillförlitligt ur trafiksäkerhetssynpunkt.

2) Med den åt besiktningsmannen lämnade befogenheten att undersöka motorfordon, som kan *antagas* vara mindre tillförlitligt, avses att erhålla en viss fortlöpande kontroll å fordonsbeståndet inom landet.

3) Besiktningsman tillkommannde befogenhet att undersöka motorfordon, som kan *antagas* vara ur trafiksäkerhetssynpunkt mindre tillförlitligt, skall främst övas då han av annan anledning är stadd å resa i förrättningsärenden.

Det gemensamma för dessa trenne direktiv är, att i samtliga framhålles, att besiktningsmannen bör först ingripa, där han finner anledning *antaga,* att motorfordonet brister ur trafiksäkerhetssynpunkt. Detta måste med nödvändighet leda till slutsatsen, att man får döma 'hund efter håren', d. v. s. först ingripa, när fordonet på grund av ett vanvår-

dat yttre eller eljest ger anledning till antagandet att det brister ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Det är följaktligen *fordonens* trafiksäkerhet, som besiktningsmannen vid dessa förrättningar bör hava i sikte och han bör icke låta denna *tekniska* uppgift övergå i ett polisförfarande, som fastställer, huruvida vederbörande har körkort, om fordonet är försett med författningsenliga skyltar o. dyl. Väl kan det vara i sin ordning påpeka, att fordonet skall vara utrustat i enlighet med gällande föreskrifter, och där det finnes anledning antaga, att föraren brister i kompetensen, är ju en undersökning rörande hans körkort på sin plats, men som rättesnöre gäller, att den kontroll, som skall utövas skall företrädesvis vara av *teknisk* och mindre av *fiskal* natur. Det har ifrågasatts, särskilt i samband med den s. k. fordonsinspektionen, om ej denna borde företagas tillsammans med någon av länsstyrelsen förordnad polisman. Det är svårt att förstå varför denna komplicerade utväg skulle behöva anlitas. Det må än en gång framhållas, att den föreliggande uppgiften är teknisk, och lika litet som besiktningsmannen behöver ett ojävigt vittne vid sina ordinarie förrättningar, lika litet är detta påkallat vid här avsedda inspektionsfärder. Erfarenheten har givit vid handen, att den färdande allmänheten i regel visat förståelse för och insett nyttan av den flygande besiktningen, men får den karaktär av en polisvisitation kan ett omslag härutinnan befaras.

I tredje punkten betonas, att befogenheten skall *främst* övas, då besiktningsmannen av *annan* anledning är stadd på resa i förrättningsärenden. Härav torde ej böra utläsas annat, än att då besiktningsmannen av annan anledning är stadd på resa såsom t. ex. vid besök av körskolor eller vid mottagningar utom stationsorten, bör han ha sin uppmärksamhet riktad på de motorfordon han påträffar för att ingripa då anledning föreligger. Däremot bör ej föreskriften tolkas, som om den flygande besiktningen ej finge utövas med mindre man befinner sig på resande fot. Det icke allenast står besiktningsmannen fritt att när som helst och var som helst inom sitt distrikt företaga undersökningar av detta slag, det är därjämte hans skyldighet att ingripa, när helst han påträffar ett fordon, som av yttre tecken att döma lämnar rum för antagandet, att det brister ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Vare sig det gäller flygande besiktning eller inspektion av fordonsbeståndet är det en oeftergivlig förutsättning för ingripandet, att fordonet kan antagas brista ur trafiksäkerhet. Där skäl saknas för detta antagande saknas ock skäl för ett ingripande. Att följaktligen utan åtskillnad stanna fordon efter fordon är ett förfarande, som saknar stöd i förordningen.

I detta sammanhang må påpekas, att det realiter ej föreligger någon skillnad mellan flygande besiktning och inspektion av fordonsbeståndet. Båda dessa förrättningar ha till uppgift att slå ned på det mindervärdiga materialet, men medan den flygande besiktningen är att anse såsom ett inlägg i besiktningsmannens dagliga verksamhet, kan inspektion av fordonsbeståndet betraktas såsom ett utbyte av de dagliga bestyren mot ett planmässigt utövande av den befogenhet, som tillkommer besiktningsman enligt § 5, mom. 4 Förordningen om motorfordon.»

Den erhållna remisshandlingen återsändes samtidigt härmed.

Sunne den 31 december 1934.

Carl Olson.

Länsstyrelsens i Örebro län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande erhållit befallning att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens revisorer i sin berättelse till 1935 års riksdag anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

På grund härav får Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande anföra följande.

Statsrevisorerna hava funnit, att statsverkets inkomst av besiktningsväsendet icke längre täcka utgifterna för detsamma, och hava fördenskull övervägt vissa åtgärder för kostnadernas nedbringande.

I sådant syfte har till en början ifrågasatts indragning av det nuvarande anslaget, 25,000 kronor, för den s. k. flygande besiktningen och att denna övervakning i stället skulle fullgöras av statspolisen. En dylik åtgärd kan Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande icke tillstyrka. Statspolisen utövar visserligen redan nu en mycket gagnande verksamhet för trafikkontroll och övervakar därvid bland annat, att gällande bestämmelser om färdhastighet, fordonsbredd, hjultryck och tillåtet personantal icke överträdas. Givetvis bör polisen ock ingripa vid uppenbara och för trafiksäkerheten vådliga fel å motorfordonen. Däremot kan det icke förutsättas, att polismännen annat än i undantagsfall skola vara kompetenta att verkställa en mera teknisk undersökning, och det bör givetvis icke ifrågakomma, att en sådan företages av annat än fullt skickliga och för uppdraget ansvariga personer. Den flygande besiktningen, sådan den nu fullgöres, är enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes uppfattning av mycket stort värde i trafiksäkerhetshänseende och bör fortfarande handhavas av vederbörande besiktningsmän.

Statsrevisorerna hava vidare framhållit, att statsverket gått miste om andel i besiktningsavgifter därigenom att besiktningsmannabefattning tidvis uppehållits av vikarie, som uppburit en del av de utav tjänsten inflytande avgifterna. Till förebyggande härav hava revisorerna ifrågasatt, att i dylikt fall statsverkets andel i avgifterna regelmässigt måtte beräknas såsom om tjänsten uppehållits av endast en person. En dylik föreskrift synes i och för sig befogad, men den torde, såsom även av revisorerna antytts, förutsätta ändrade grunder för ersättning åt vikarie för besiktningsman.

Revisorerna hava ansett, att besiktningsmän, som i annan form åtnjöte avlöning av statsmedel, borde — i överensstämmelse med vad i sådant avseende gällde på andra områden av statsförvaltningen — få vidkännas någon reducering i denna avlöning. Även om denna anmärkning kan anses principiellt riktig, bör dock framhållas, att ett dylikt system ingalunda ännu torde vara allmänt tillämpat inom förvaltningen. Att införa detsamma på förevarande område lärer ock vara förknippat med särskilda svårigheter med hänsyn därtill, att inkomsten av besiktningsmannabefattningar skiftar avsevärt såväl de olika befattningarna emellan, som även, ehuru i mindre grad, för varje särskild befattning under olika år. I detta sammanhang bör tillika erinras, att de ofta till synes mycket stora inkomstbeloppen icke utgöra nettoinkomst utan mera eller

mindre reduceras genom omkostnader för befattningens uppehållande. En åtgärd i det av statsrevisorerna ifrågasatta syftet måste således i varje fall förutsätta en noggrann utredning i samtliga nyssangivna hänseenden.

Statsrevisorerna hava slutligen uppkastat spörsmålet, huruvida icke tidpunkten vore inne för en omgestaltning av besiktningsmannainstitutionen i dess helhet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande hyser jämväl den uppfattningen, att en ändrad organisation av besiktningsväsendet är av behovet påkallad. Då det emellertid lärer vara önskvärt, att den nyinrättade vägtrafikinspektionen inom kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erhåller tillfälle att samla erfarenhet angående de nuvarande förhållandena och att bilda sig en säkrare uppfattning om de lämpliga riktlinjerna för en nyorganisation, håller Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande före, att med åtgärder i sådant syfte ännu bör under någon tid anstå.

Örebro slott i landskansliet den 11 januari 1935.

Underdånigst

BROR HASSELROT.

ALB. NISSER.

Länsstyrelsens i Västmanlands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 anbefalld avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer anfört angående automobilbesiktningsväsendet får Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i underdånighet anföra följande.

För nedbringande av statsverkets kostnader för besiktning av motorfordon hava statsrevisorerna i första hand tänkt sig, att utgifterna för den flygande besiktningen, som för närvarande uppgå till omkring 25,000 kronor förutom resekostnader, skulle kunna minskas eller rent av helt inbesparas. Detta skulle ske genom att bestyret med dessa förrättningar överflyttades till exempelvis statspolisen.

Enligt befallningshavandens mening torde en sådan anordning kunna genomföras utan fara för trafiksäkerheten. Med den utbildning, den till statspolisen kommenderade personalen givetvis erhållit i bilkörning och motorskötsel, torde den kontroll av motorfordon, som med den flygande besiktningen avses, väl kunna anförtros sagda personal.

För uppnåendet av syftet med statsrevisorernas erinran måste emellertid förutsättas, att en sålunda ökad arbetsuppgift för statspolisen icke kommer att medföra ökade kostnader för densamma, då i senare fallet givetvis med den föreslagna anordningen föga eller intet vinnes i ekonomiskt avseende för statsverket. För detta läns vidkommande torde emel-

lertid några ökade kostnader icke böra bliva följden av den föreslagna anordningen, då den här befintliga statspolisstyrkan är i så gott som daglig tjänstgöring ute på landsbygden. Ehuru icke av ekonomisk art torde man likväl kunna vänta sig en annan fördel av den föreslagna anordningen, varigenom ett i tidigare utredningar uttalat önskemål skulle bliva tillfredsställt. Det torde nämligen, med hänsyn till den ständiga rörlighet, som utmärker statspolisens tjänstgöring, kunna förväntas, att motorfordonskontrollen blir mera jämn och därigenom ock mera effektiv än vid besiktningsmännens mera sporadiskt förekommande resor.

En ytterligare besparing i utgifterna för besiktningsväsendet hava statsrevisorerna vidare trott kunna vinnas genom ändrade bestämmelser för beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman.

I denna punkt torde man enligt befallningshavandens mening kunna giva revisorerna rätt. Det härom i betänkandet anförda exemplet giver nämligen vid handen, att ur statsverkets synpunkt nuvarande grunder för arvodenas beräkning icke äro väl avvägda.

Den av revisorerna visserligen mera i förbigående rekommenderade utvägen till rättelse, nämligen att beräkningen av ersättning till vikarie för besiktningsman borde ske med hänsyn till sammanlagda inkomsterna å tjänsten förefaller rimlig och torde vara förtjänt av ett närmare beaktande. Efter en sådan beräkningsgrund skulle i det anförda exemplet den ordinarie besiktningsmannens och vikariens sammanlagda inkomster av tjänsten hava uppgått till 15,797 kronor 50 öre, av vilket belopp den ordinarie besiktningsmannen skulle hava bekommit 10,992 kronor 50 öre samt vikarien 4,805 kronor. Någon berättigad anmärkning mot ett sådant vikariatsarvode torde icke kunna göras.

I detta sammanhang har i revisionsberättelsen även vidrörts det förhållandet, att ett flertal besiktningsmän samtidigt åtnjuta avlöning från statsverket i annan ordning, i de flesta fall då löner på övergångsstat eller pension, samt att en reducering av härifrån härflytande löner kunde ifrågasättas böra ske.

Att åstadkomma någon ändring härutinnan torde enligt befallningshavandens mening vara ogörligt i nu förevarande sammanhang, då detta givetvis förutsätter ändringar i avlöningsreglementena för de stater och kårer, vederbörande tidigare tillhört, lika litet som därtill torde böra tagas någon hänsyn vid utarbetande av de förslag till ändrade bestämmelser rörande ersättning till besiktningsmän, som med föranledande av nu framkomna erinringar eventuellt må komma till stånd.

Västerås slott i landskansliet den 15 januari 1935.

Underdånigst

På länsstyrelsens vägnar:

DAVID WILÉN. E. HOLMQVIST.

Länsstyrelsens i Kopparbergs län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Såsom anbefallt utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet får länsstyrelsen i Kopparbergs län, med överlämnande av yttrande från besiktningsmännen i länet, anföra följande.

Revisorerna hava ansett, att det bör tagas i övervägande, om icke utgifterna för den flygande besiktningen kunde minskas eller rent av inbesparas genom en förändring av organisationsformen, exempelvis besiktningens överflyttning till statspolisen.

Revisorerna anse nämligen, att de senare åren medfört en genomgripande förändring av motorfordonsbeståndet i riktning mot standardisering och ökad trafikduglighet, varför den flygande besiktningen endast torde kräva tillsyn av bromsar och andra säkerhetsanordningar ävensom av ratt, belysningsanordningar o. s. v. jämte ett enklare körprov, en kontroll, som, med beaktande av nödig hänsyn till motortrafiken, torde kunna i regel handhavas av statspolisen.

Härutinnan är emellertid länsstyrelsen av avvikande mening. Länsstyrelsen anser, att den konkurrens på liv och död, som för närvarande råder på motortrafikens område, isynnerhet beträffande lastbilarna, icke medför någon ökad trafikduglighet hos motorfordonsbeståndet utan tvärtom. Den naturliga benägenheten att till det yttersta utnyttja det dyrbara materialet gör att på landets vägar färdas ett stort antal motorfordon, som knappast kunna anses trafikvärdiga och som i många fall äro direkt trafikfarliga. För att i detta hänseende avgiva ett omdöme fordras, enligt länsstyrelsens förmenande, en verklig fackkunskap och det räcker icke med förmågan att bedöma huruvida ratt, bromsar etc. äro funktionsdugliga. Länsstyrelsen håller därför före, att den flygande besiktningen, om den fortfarande skall motsvara ändamålet bör handhavas av besiktningsmännen. I detta sammanhang vill länsstyrelsen anföra, att det inom länet praktiserade förfarandet att landsvägskontrollen sker under samarbete mellan besiktningsmännen samt statspolisen, visat sig praktiskt och nyttigt, icke blott därför att det, såsom besiktningsmännen påpekat, ger förrättningen större pondus, utan därför att det underlättar utredning och bevisning i de fall, då åtal måste följa.

Länsstyrelsen ansluter sig till vad revisorerna anfört ifråga om ändrade bestämmelser för beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsmän.

Revisorerna hava ifrågasatt huruvida tidpunkten redan nu är inne för en omgestaltning av besiktningsmannainstitutionen i sin helhet.

Utan att taga bestämd ställning till spörsmålet vill länsstyrelsen endast framhålla, att den nuvarande organisationen visat sig kunna på ett erkännansvärt sätt bemästra sin uppgift och att, så länge den nu rådande måttlösa konkurrensen mellan de olika trafikmedlen får fortfara, det icke är tillrådligt att radikalt omstöpa samma organisation.

Falun i landskansliet den 14 januari 1935.

Underdånigst

BERNH. ERIKSSON

JOHN FAHLROTH.

Bilaga.

Till länsstyrelsen i Kopparbergs län, Falun.

Som svar på länsstyrelsens remisshandling nr 10363 får jag å länets besiktningsmäns vägnar vördsamt avgiva följande utlåtande.

Före år 1930 gjorde statsrevisorerna ett flertal anmärkningar på besiktningsmännens tjänste- och arvodesförhållanden.

I stort sett utmynnade dessa i den uppfattningen, att allmänheten fick vidkännas onödigt stora utgifter, att antalet avgiftsbelagda förrättningar vore orättvist fördelade samt samlade på för få händer. Det rekommenderades typbesiktning av standardvagnar, särskilt för att härigenom bespara köpare av automobiler en tyngande utgift, varjämte i trafiksäkerhetens intresse en form av fortlöpande avgiftsfri kontroll på landsvägarna förordades.

Den instruktion, som sedermera lagfästes för besiktningsmännen, tog sikte på dessa anmärkningar; sålunda infördes typbesiktning, distriktsindelning, sänkning av återbetalningsgränsen, flygande besiktning samt tillsättande av flera besiktningsmän på platser där återbetalningarna till statsverket blevo för stora, t. ex. i Stockholms stad ökning från 5 till 7 besiktningsmän, i Stockholms län från 3 till 4.

Vår nuvarande instruktion är sålunda fotad på föregående statsrevisorers uppfattning, att allmänheten skulle tillhandagås utan för stora utgifter, och att återbetalningens storlek skulle giva en anvisning på arbetsanhopning med eventuell utökning av besiktningsmannaantalet som följd. I ock för sig själv kan det därför ej vara ägnat att förvåna, om återbetalningarna i betydlig grad minskat och ej förmått fullt täcka utgifterna för besiktningsväsendet för de två sista åren. För att kompensera denna inkomstminskning, vill revisorerna vidtaga en omorganisation med avsikt att beskära arbetsfältet och därmed nedbringa omkostnaderna för statsverket.

När nu ett flertal år efteråt samma institution, som förut i återbetalningarna sett ett allvarligt gravamen, hävdar att bilbesiktningsmännen nära nog bort utgöra en inkomstkälla för staten, må det ej förtänkas oss, att med oro se på framtiden i ett yrke, där uppfattningen om dess rätta utövande från högsta ort tyckes pendla mellan ytterligheterna från år till år.

Vi besiktningsmän inom Kopparbergs län, hava, väl vetande att bristfälligheter vidlåter vår instruktion rörande vikarier, ej velat utnyttja denna möjlighet att undandraga oss återbetalningsskyldighet, utan i stället föredragit, att vikariera för varandra och redovisa influtna medel såsom egna.

Beträffande den flygande besiktningen hava vi funnit, att besiktningsmännens uppträdande i samarbete med läns- eller statspolis givit landsvägskontrollerna en avsevärt större tyngd än om enbart polismän verkat. Vi erkänna gärna, att en van motorman lätt kan avgöra om bromsar och styranordningar ej äro i fullgott skick, men tro icke att folk utan speciella fackkunskaper kunna hava erfarenhet nog att avgöra var gränsen går vid förbjudandet av en automobils användande i trafik. Sådana uppgifter hava i stor utsträckning förelagts oss. Ävenså måste vi ständigt vara beredda att med vår, i följd av tjänsten, utvecklade lokal- och personkännedom gå myndigheterna tillhanda.

Vi hava erfarit, att statspolisen redan nu anser sig på grund av ökat arbete behöva begära personalökning. Skulle denna institution ytterligare

belastas med en del av det arbete, som hittills utförts av oss, torde det vara mycket tvivelaktigt, om någon besparing av statens medel härigenom skulle uppnås.

Vi hava märkt, att all den kritik, som år från år riktats mot besiktningsmännen först siktat på den ekonomiska sidan, för att däröver söka sig fram till vissa förbättringar för staten eller den enskilde.

Huru lätt det därvid är för icke fackmannen att bedraga sig torde framgå av följande exempel: Från och med 1931 infördes typbesiktning av standardvagnar, då det gamla förfarandet ansågs av dåvarande statsrevisorer enligt deras egna ord vara »en för allmänheten onödigt stor omgång». Besiktningen utfördes då i regel genom bilfirmorna och debiterades kunderna.

Trots att typbesiktningen avsett att ekonomiskt avlasta bilköparen från en enligt revisorernas uppfattning onödig utgift, fortsätta dock bilförsäljare att debitera sina kunder för besiktningsinstrument å typvagnar. Det torde väl vara frågan om ej dessa penningmedel kommit till bättre användning om de direkt eller över besiktningsmännen tillförts statskassan.

Vad alltså påpekningen att genom vikarier staten undandrages medel, förekommer detta ej i Kopparbergs län, alldenstund besiktningsmännen vikariera för varandra, så att influtna medel ej delas på flera personer än antalet besiktningsmän.

Vad den flygande besiktningen beträffar, anse vi, såvida effektiviteten ej skall eftersättas, att den för statsverket ej kan utföras billigare än vad som nu är förhållandet. För besiktningsmännen är det intet att eftersträva, då de 300 kronor som årligen erhållas som ersättning härför är lågt tilltaget i förhållande till arbete och kostnader härför. Om denna kontroll lägges helt över på statspolisen kunna vi dock ej tänka oss att det under för handen varande omständigheter skall bliva billigare, utan snarare motsatsen.

Falun den 5 januari 1935.

För Kopparbergs läns besiktningsmän:

Aug. Åkerström.

Länsstyrelsens i Gävle

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Sedan Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 21 december 1934 förelagt länsstyrelsen att avgiva underdånigt utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet, får länsstyrelsen, med överlämnande av från besiktningsmannen i Gävle samt kommissarien vid statspolisen därsammastädes infordrade yttranden, i sådant hänseende i underdånighet anföra följande:

Det kan icke bestridas att tillvaron av tvenne kontrollorgan för »flygande besiktning» av motorfordon, ehuru av delvis skild karaktär, till-

fälligtvis kan vålla trafiken onödiga uppehåll. Ur kvantitativ kontrollsynpunkt torde dock få sägas att med hänsyn till dagligen uppenbarade brister i bilars beskaffenhet och utrustning (broms- och styrinrättning, belysning m. m.) kontrollen i nuvarande omfattning icke är för stor. I vilken grad statspolisen med nu tillgänglig personal får tid och ekonomisk möjlighet att ute i länets skilda delar utöva tillräcklig kontroll kan ännu icke heller bedömas. I detta län bör den av tre i Hälsingland (Söderhamn, Hudiksvall, Bollnäs) bosatta besiktningsmän utförda flygande besiktningen givetvis utgöra ett värdefullt komplement till vad den i Gävle förlagda statspolisen vid kortvariga förläggningar till andra orter kan åtgöra.

Såsom från båda sidor erinrats hava besiktningsmännen också ur kvalitativ kontrollsynpunkt en uppgift att fylla som ligger utanför statspolisens vanliga kompetensområde och som för trafiksäkerheten i fostrande, förebyggande syfte alltjämt är av stor betydelse.

Utan att kunna bedöma om för hela riket den nu beräknade kostnaden för besiktningsmännens flygande besiktning skäligen bör jämkas, vill styrelsen på anförda skäl uttala sig för att denna besiktning för närvarande icke slopas. Särskilt i distrikt med relativt lågt bilbestånd är det också av vikt att icke minska besiktningsmännens inkomster under vad som är skäligt i förhållande till den fordrade kompetensen. — I detta syfte kan visserligen, såsom länsstyrelsen i annat samband framhållit, efter hand ifrågakomma en omreglering i vissa fall av besiktningsdistriktens storlek, vilken dock vid vederbörlig hänsyn till avstånden måste ske med försiktighet.

I fråga om vikarieverksamheten biträder länsstyrelsen det av besiktningsmannen i Gävle gjorda förslaget att vid beräkning av avgifternas summa hänsyn skall tagas även till de avgifter, som inflyta till vikarie under besiktningsmans ledighet, överstigande en månad.

Någon statlig dubbelinkomst för besiktningsmännen förekommer icke inom detta län.

Gävle slott å landskansliet den 11 januari 1935.

Underdånigst

SVEN LÜBECK.

H. A. BARRING.

Bilaga 1.

Till länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Med återställande av remisshandlingarna rörande herrar statsrevisorers uttalande beträffande besiktningsväsendet får jag härmed efter samråd med länets övriga besiktningsmän, vördsamt anföra följande:

Statsrevisorernas åsikt att besiktningsväsendet icke numera täcker sina egna omkostnader, synes något formell, alldenstund det under de angivna två sista åren — påtagliga depressionsår — utvisat endast obetydligt och fallande underskott.

Då redan 1934 torde komma att utvisa normala förhållanden i berörda avseende, synes en förändring av besiktningsväsendet, evad detta berör

den s. k. flygande besiktningen, av denna anledning lämpligen böra bero till dess besiktningsväsendet visar stadigvarande underskott.

Statsrevisorernas förslag, att helt överflytta den flygande besiktningen på statspolisen kan av här nedan angivna skäl icke tillstyrkas, enär statspolisens uppgift är avsedd att huvudsakligen vara beivrande och i mindre omfattning förebyggande medan den flygande kontrollen verkställd av besiktningsmännen däremot är avsedd att huvudsakligen vara förebyggande utan onödiga olägenheter för allmänheten.

Den flygande besiktningen har dessutom icke blott visat mycket goda resultat utan i hög grad vunnit allmänhetens såväl erkännande som uppskattning och förståelse beträffande nyttan av denna vagnskontroll och i samband därmed givna direktiv och anvisningar, och då vidare denna kontroll icke avsevärt torde bliva billigare, verkställd genom statspolisens försorg, och dessutom även äventyra den tanke som legat till grund för 1927 års motorsakkunnigas anvisningar rörande önskvärdheten och behovet av en smidig tillämpning av fordonskontrollen i regel utan därmed förenat rättsligt åtal, synes denna flygande vagnsbesiktning icke, såsom föreslagits, böra avvecklas, utan snarare utvecklas, jämsides med förtydligande bestämmelser rörande ren trafikkontroll genom statspolisens försorg.

Statsrevisorernas uttalanden beträffande besiktningsmännens vikariers redovisningsskyldighet ger anledning framhålla, att befattningshavare i allmänhet åtnjuta semesterförmån med bibehållen lön.

Till förhindrande av ett onormalt utnyttjande av vikarieverksamheten föreslås emellertid, att bestämmelserna i Kungl. Maj:ts kungörelse nr 353/1930 § 2 skärpes därhän, att vid beräkning av avgifternas summa skall jämväl hänsyn tagas till de avgifter, som inflyta till vikarie under tid besiktningsmannen åtnjuter ledighet *mera än sammanlagt 1 månad under samma kalenderår.*

Revisorernas uttalanden beträffande förekomsten av statliga dubbelinkomster berör påtagligen icke enbart besiktningsväsendet utan är fast mera en allmänt förekommande företeelse som torde böra lösas i ett sammanhang vid reglering av pensionsvillkoren inom statsförvaltningen i allmänhet.

Gävle den 4 januari 1935.

Erland U. Hedlund
Besiktningsman för motorfordon.

Bilaga 2.

Till länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Såsom av mig avfordrat yttrande rörande av statsrevisorerna enligt här återgående remisshandlingar gjorda uttalanden beträffande besiktningen av motorfordon får jag härmed vördsamt anföra följande:

Det synes mig, såsom den så kallade flygande besiktningen i vad det gäller undersökning, huruvida motorfordonens bromsar, styrinrättning, belysningsanordning och en del andra säkerhetsanordningar äro i sådant skick, att fordonen utan uppenbar fara för trafiksäkerheten kunna brukas, icke kräver någon större fackkunskap än vad en polisman med mo-

torutbildning besitter, och att sådan undersökning utan olägenhet skulle kunna ombesörjas av statspolisen. Denna undersökning skulle av statspolisen kunna verkställas av personalen vid olika statspolisavdelningar under patrulleringsverksamheten inom respektive tjänstgöringsområden, varigenom några särskilda utgifter för statsverket därför icke skulle behöva ifrågakomma. Genom tydliga föreskrifter skulle denna verksamhet av statspolisen kunna utföras på ett lika smidigt sätt som av besiktningsmännen och så, att undersökningen bleve förebyggande utan onödig olägenhet för allmänheten.

I fråga om andra än här ovan omnämnda anordningar å motorfordonen torde statspolisen dock icke besitta den tekniska utbildning, som är erforderlig för undersökning av dessa. Bristfälligheter å sådana anordningar torde dock icke vara av någon större betydelse i fråga om fara för trafiksäkerheten.

Skulle det uppdragas åt statspolisen att ombesörja denna verksamhet böra tydliga föreskrifter dock utfärdas rörande dels denna befogenhet och dels hur verksamheten skall bedrivas.

Gävle, statspolisens avdelning den 7 januari 1935.

J. Persson.
Poliskommissarie och föreståndare.

Länsstyrelsens i Västernorrlands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har länsstyrelsen anbefallts att senast den 11 innevarande januari avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer enligt remissen bifogad handling anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

Till åtlydnad härav får länsstyrelsen i underdånighet anföra följande.

Länsstyrelsen finner de av riksdagens revisorer framförda synpunkter rörande besparingar i utgifterna för automobilbesiktningsväsendet värda allt beaktande. Länsstyrelsen anser visserligen behov icke föreligga för en omgestaltning av automobilbesiktningsmannainstitutionen i sin helhet men tillstyrker författningsändringar i syfte att åstadkomma besparingar i utgifterna för automobilbesiktningsväsendet i den av riksdagens revisorer angivna riktning.

Härnösand i landskansliet den 10 januari 1935.

Underdånigst

A. WIJKMAN.

RAGNAR STATTIN.

Länsstyrelsens i Jämtlands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådigt beslut den 21 december 1934 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt länsstyrelsen att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berätttelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet och får till åtlydnad därav länsstyrelsen i underdånighet anföra.

Revisorerna hava i nämnda berättelse konstaterat, att statsverkets inkomster från besiktning av motorfordon icke längre täcka utgifterna för den flygande besiktning, som det enligt gällande bestämmelse åligger besiktningsmännen att utföra. Revisorerna hava ifrågasatt, huruvida icke utgifterna för den flygande besiktningen kunde minskas eller rent av inbesparas genom förändring av organisationsformen samt därvid förmenat att överflyttning av dettta slag av besiktning till exempelvis statspolisen syntes motiverad.

I likhet med vad 1927 års motorfordonssakkunniga anfört angående den flygande besiktningen, anser länsstyrelsen att denna besiktning, på det sätt som densamma nu bedrives, endast kan utövas i ringa omfattning, vartill kommer att den kontrollerande verksamheten dessutom måste bliva mycket ojämn. Statspolisen, som numera tjänstgör såsom en ordningspolis inom hela länet, skulle utan tvivel, därest den flygande besiktningen komme att anförtros åt densamma, kunna på ett helt annat sätt utöva en fortlöpande kontrollerande verksamhet angående beskaffenheten av fordonsbeståndet inom länet. För att sätta statspolisen i stånd att utöva ifrågavarande verksamhet måste dock dess befogenheter att ingripa vid vägtrafikkontrollen ökas. I samband med genomförande av de ändringar i gällande författningar, som för sådant ändamål lära vara erforderliga, torde enligt länsstyrelsens förmenande hinder icke föreligga att överflytta denna verksamhet från besiktningsmännen till statspolisen.

Statsrevisorerna hava vidare ansett, att en ytterligare besparing av utgifterna för besiktningsväsendet kunde vinnas genom ändrade bestämmelser för beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman, varjämte revisorerna framhållit, att det icke syntes uteslutet, att avsevärda besparingar kunde vinnas för det allmänna genom en förenkling av besiktningsmannainstitutionen utan att trafiksäkerhetens krav eftersattes.

Att med det nuvarande avlöningssystemet för besiktningsmännen införa bestämmelser om att statsverkets andel av avgifter, därest tjänsten uppehållits jämväl av vikarie, skulle beräknas såsom om tjänsten uppehållits av endast en person, torde medföra åtskilliga svårigheter. Under sådana omständigheter skulle först efter budgetårets utgång besiktningsman och dennes vikarie kunna erhålla kännedom om, huru stor del av influtna medel, som skulle tillfalla en var av dem, samt huru stor del, som skulle tillfalla statsverket. Frågan om tillfredsställande bestämmelser i detta avseende torde lämpligen böra avgöras i sammanhang med spörsmålet huruvida det nuvarande avlöningssystemet för besiktningsmännen skall bibehållas eller annan ordning beträffande avlöningen komma till stånd. I detta sammanhang torde även lämpligen upptagas till behand-

ling frågan om skyldighet för besiktningsman att avstå viss del av avlöning från statsverket, som han i egenskap av befattningshavare på övergångsstat eller såsom pensionär kan åtnjuta.

Östersund i landskansliet den 8 januari 1935.

Underdånigst

M. MUNCK AF ROSENSCHÖLD.

E. GUNNAR HELLSTRÖM.

Länsstyrelsens i Västerbottens län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 nästlidne december har länsstyrelsen i Västerbottens län anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av de erinringar och förslag riksdagens revisorer framställt i fråga om automobilbesiktningsväsendet i riket.

Till underdånig åtlydnad härav får länsstyrelsen med överlämnande av infordrat yttrande från landsfogden i länet (bilaga) för egen del anföra följande.

Vad till en början angår förslaget om överflyttning av den flygande besiktningen till statspolisen, vill länsstyrelsen erinra, att statspolisen inom länet för närvarande är för fåtalig för att kunna utnyttjas för kontroll över efterlevnaden av motorfordonsförordningens föreskrifter, varför länsstyrelsen i underdånig skrivelse den 11 sistlidne november hemställt om åtgärder för utökning av antalet statspoliser. Därest denna framställning leder till önskat resultat, har länsstyrelsen icke något att erinra mot att statspolisen i mån av kompetens anlitas för flygande besiktning. Länsstyrelsen håller emellertid före, att automobilbesiktningsmännens bibehållande vid den flygande besiktningen skulle medföra väsentliga fördelar i förhållande till den obetydliga utgiftsbesparing, som skulle bliva en följd av deras befriande från detta åliggande. Det är nämligen uppenbart, att en besiktningsman, som tjänstgjort några år inom ett visst distrikt, skaffat sig sådan ingående kännedom om fordonsbeståndet och fordonsägarna inom distriktet, att han betydligt lättare än statspolisen kan slå ned på de fall, som tarva eftersyn. Tillsynen över fordonsbeståndet blir därigenom i möjligaste mån effektiv. Bortsett från huruvida den ifrågasatta överflyttningen bör komma till stånd eller ej, bör åtgärder vidtagas för eliminerande av den påtalade dualismen mellan statspolis och lokalpolismyndighet.

Vad beträffar ersättningen till vikarie för besiktningsman synes hinder icke böra möta mot fastställande av skäligt dagarvode utan rätt till inflytande besiktningsavgifter. Erfarenheten utvisar nämligen, att vikariaten å besiktningsmanstjänsterna äro så eftersökta för meriternas skull, att den ekonomiska ersättningen saknar betydelse.

Att göra frågan om ersättning till automobilbesiktningsmännen beroende av huruvida befattningshavaren uppbär avlöning av statsmedel i egenskap av befattningshavare på övergångsstat torde vara skäligt, men att taga sådan hänsyn jämväl till pensionär synes näppeligen kunna komma i fråga. Däremot synes enhetlig bestämmelse önskvärd, till vilken ålder bilbesiktningsman, som är pensionär, längst får kvarstå såsom bilbesiktningsman.

Därest en omorganisation av besiktningsmannainstitutionen nu anses påkallad, har länsstyrelsen för sin del icke något att däremot erinra.

Umeå i landskansliet den 4 januari 1935.

Underdånigst

GUSTAV ROSÉN.

ELIS ALMGREN.

Bilaga.

Vördsamt yttrande.

Jag har intet att erinra mot att den flygande besiktningen överflyttas på statspolisen under förutsättning *att* för detta läns vidkommande en utökning av ordningsstatspolisavdelningens personal sker med det antal polismän i konstapelgraden, varom länsstyrelsen hemställt hos Kungl. Maj:t, *att* särskilt motorkunniga polismän måtte få tjänstgöra vid statspolisen utöver den stadgade treårsperioden och *att* polismännen under viss övergångsperiod berättigas till erhållande av instruktion av den tekniskt bäst utbildade bilbesiktningsmannen i länet.

Umeå i landsfogdeexpeditionen den 3 januari 1935.

Alvar Ekstrand.

Länsstyrelsens i Norrbottens län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Till åtlydnad av nådiga remissen den 21 december 1934 varigenom länsstyrelsen anbefallts avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört i fråga om automobilbesiktningsmannaväsendet får länsstyrelsen med överlämnande av yttrande, som i ärendet infordrats från föreståndaren för statspolisens avdelning i Luleå, i underdånighet anföra följande.

Statsrevisorerna, vilka konstaterat, att statsverket under de två senaste budgetåren fått vidkännas vissa — låt vara förhållandevis obetydliga —

utgifter för besiktningsmannaväsendet, vilket tidigare lämnat statsverket inkomster, hava ansett sig böra undersöka, huruvida icke statens utgifter för ifrågavarande ändamål skulle kunna i något hänseende nedbringas. Härvid hava revisorerna i första hand föreslagit sådan ändring av organisationsformen, att besiktningsmännens befattning med den s. k. flygande besiktningen skulle överflyttas till statspolisen. Härigenom beräknas kunna inbesparas omkring 25,000 kronor årligen.

Mot ett överflyttande till statspolisen av besiktningsmännens befattning med den flygande besiktningen kan givetvis göras den principiella invändningen att statspolismännens utbildning i allmänhet icke skulle göra dem skickade till annan uppgift vid trafikkontrollen än övervakande av gällande trafikregler och ordningsföreskrifter (körreglers iakttagande, kontroll av körkort, skattemärken, belastning o. dyl.). Man skulle sålunda icke kunna uppställa samma fordringar på teknisk sakkunskap rörande motorfordon hos statspolisen som hos besiktningsmännen.

Huru förhållandena härvidlag gestalta sig på andra håll känner länsstyrelsen icke. Inom statspolisavdelningen i Luleå finnes emellertid tillräcklig sakkunnighet rörande motorfordons trafikvärdighet representerad, rekryterad som avdelningen är med åtskilliga trafikchaufförer och eljest vana bilförare, några med praktik från bilreparationsverkstad, så att jämväl kontrollen av trafiksäkerheten (undersökning av styrinrättning, bromsanordningar, bussningar m. m.) torde kunna anförtros statspolisen. Här i länet har också under statspolisens hela tillvaro av denna utövats dylik fordonsbesiktning i rätt stor utsträckning och under erforderlig rapportering till besiktningsmännen. Fördenskull och då statspolisen för sina övriga förrättningar kan vara till vägs oftare och i större utsträckning på Norrbottens vidsträckta vägnät än besiktningsmännen, så synes för detta läns vidkommande sålunda den flygande besiktningen kunna läggas på statspolisen, givetvis under hållande av nödig kontakt med besiktningsmyndigheten.

— I detta sammanhang torde måhända förtjäna att uppmärksammas, huruvida bestämmelserna om cirkulation mellan statspolisavdelningarna och polispersonalen i förläggningsstäderna kunna tänkas bliva påverkade av förevarande fråga. Och vidare lärer böra undersökas frågan om ersättning till besiktningsmännen för den efterkontroll från deras sida, som statspolisens flygande besiktning måste föra med sig. —

Vad angår statsrevisorernas påpekning om sättet för beräknande av besiktningsmännens förrättningsavgifter under vikariat, så torde en ändring i den riktning revisorerna föreslagit vara både billig och av behovet påkallad.

Beträffande statsrevisorernas ifrågasättande av att besiktningsman som i annan form åtnjuter avlöning av statsmedel (befattningshavare på övergångsstat eller pensionär) skulle nödgas vidkännas viss jämkning i sin avlöning, så undandrager sig frågan om lagligheten överhuvud taget av en sådan reduktion länsstyrelsens bedömande. I allt fall lärer den icke kunna fixeras generellt, då detta i många fall, särskilt i distrikt med relativt små förrättningsinkomster, skulle komma att innebära en orättvisa.

Förutom dessa reformförslag inom den nuvarande besiktningsmannaorganisationens ram hava statsrevisorerna till slut framfört några allmänna reflexioner rörande omgestaltning av besiktningsmannainstitutionen i dess helhet. Då revisorerna för denna reformering icke angivit

några som helst riktlinjer, finner länsstyrelsen något dess uttalande härutinnan icke påkallat.

Luleå i landskansliet den 11 januari 1935.

Underdånigst

A. B. GÄRDE.

R. SUNDBERG.

Bilaga.

Till länsstyrelsen i Norrbottens län.

Med återställande av bilagda remisshandlingar får jag härmed efter samråd med bilbesiktningsmannen i Piteå distrikt vördsamt anföra följande.

Förenämnda bilbesiktningsman har såsom sin uppfattning framhållit, att det ur bilbesiktningsmannasynpunkt anses lämpligt och ändamålsenligt att den flygande besiktningen liksom hittills måtte handhavas av bilbesiktningsmännen, enär dessa genom nämnda besiktning bättre kunna bibringa sig nödig kännedom om motorfordonsbeståndet inom sina distrikt, särskilt då vad beträffar de privata fordonen.

Enligt min uppfattning skulle den flygande bilbesiktningen vad Norrbottens län beträffar utan olägenhet kunna överflyttas å den i Luleå stationerade statspolisens avdelning, vilken besiktning skulle kunna utföras i samband med den kontroll av vägtrafiken, som redan utföres av avdelningens personal å de mera allmänneligen trafikerade vägarna inom länet i enlighet med en av länsstyrelsen fastställd plan. I samband härmed må framhållas, att statspolisens i Luleå personal allt sedan statspolisens tillkomst under sina patrullresor utövat rätt omfattande undersökningar beträffande motorfordonsbeståndet, och har vederbörande fordonsägare eller förare, då orsak därtill förefunnits, uppmanats att avhjälpa förefintliga felaktigheter och därefter uppvisa fordonet för vederbörlig bilbesiktningsman. I dylika fall har i regel bilbesiktningsmännen underrättats genom kopia av upprättad polisrapport.

Vid en eventuell överflyttning av nämnda bilbesiktning å statspolisen torde det bliva nödvändigt, att sådan ändring i nu gällande författning vidtages, att statspolisen skulle äga befogenhet att företaga kontroll över trafiken jämväl inom städer, där magistrat finnes.

Då det skulle kunna ifrågasättas, att statspolisens personal icke vore kompetent att utföra flygande besiktning av motorfordon, må framhållas, att det vad avdelningen i Luleå beträffar finnes kvalificerad personal för här ifrågavarande besiktning, vilken personal genom verkstadspraktik och mångårig erfarenhet som bilförare måste anses hava förskaffat sig nödig kompetens.

Luleå, statspolisens avdelning den 4 januari 1935.

David Carlsson.

Statspolisens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Såsom utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet får jag i underdånighet anföra följande.

Vad först angår den av statsrevisorerna påtalade dualismen mellan statspolis och lokalpolis i magistratsstäderna beträffande trafikkontroll därstädes, torde denna fråga kunna lösas på ett rationellt sätt därest det av särskilda sakkunniga utarbetade förslaget till omorganisation av landsfogdetjänsterna genomföres (statens offentliga utredningar 1934:31).

Beträffande frågan om överflyttning av den flygande besiktningen till statspolisen får jag åberopa vad jag därutinnan anfört i ett den 12 april 1934 avgivet underdånigt utlåtande, så lydande.

»Såsom yttrande över underdånig framställning från Motorförarnas helnykterhetsförbund om vidtagande av åtgärder för höjande av den flygande besiktningens effektivitet får jag härmed i underdånighet anföra följande.

I framställningen har bland annat andragits, att det borde tagas 'under allvarligt övervägande, att genom ordnandet av ett effektivt samarbete mellan statspolisen och bilbesiktningsmännen skapa förutsättning för större effektivitet av den flygande besiktningen än vad nu är fallet. Eventuellt kunde även tagas under övervägande att helt överflytta verkställigheten av den flygande besiktningen till statspolisen'.

Redan på ett tidigt stadium av statspolisens verksamhet under år 1933 har samarbete inletts mellan de olika statspolisavdelningarna och vederbörande besiktningsmän. Detta samarbete har därefter alltmer utvidgats och har exempelvis inom Stockholms län för närvarande den innebörden, att statspolismän biträda besiktningsmännen vid flygande besiktningar å olika platser, varigenom polismännen förvärva insikter i besiktningens tekniska utförande, ävensom att statspolisavdelningen underrättar besiktningsmyndigheten om sådana motorfordon, som vid statspolismännens trafikkontroll befinnas vara behäftade med maskinella defekter såsom obrukbara eller dåliga bromsar o. dyl., varefter besiktningsmyndigheten kallar ägarna av fordonen att inställa dessa hos besiktningsmyndigheten för eftersyn.

I den mån erfarenheterna skulle utvisa, att detta samarbete bör erhålla ändrad eller vidsträcktare innebörd, kommer detta att beaktas.

Den av förbundet ifrågasatta överflyttningen av verkställigheten av den flygande besiktningen till statspolisen torde icke kunna genomföras inom ramen för besiktningsväsendets nuvarande organisation och kan därför icke behandlas såsom en fristående fråga utan bör upptagas till prövning i samband med eventuell allmän överarbetning av hithörande författningar.»

Stockholm i statspolisintendentens expedition den 8 januari 1935.

Underdånigst

ERIK ROS.

Statskontorets

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse uttalat angående automobilbesiktningsväsendet, får statskontoret i underdånighet anföra följande.

Statskontoret ansluter sig till den av revisorerna uttalade uppfattningen att kostnaderna för den s. k. flygande besiktningen, vilken nu utföres av automobilbesiktningsmännen, böra kunna nedbringas genom att detta besiktningsuppdrag övertages av statspolisen. En utredning härom ävensom rörande de författningsändringar, som kunna påkallas av en dylik förändring i nuvarande organisation, synes därför böra verkställas. Vid denna utredning lära — för vinnande av ett rationellt ordnande av automobilbesiktningsväsendet på grundval av under senare år vunna erfarenheter — böra undersökas jämväl vissa andra av revisorerna berörda frågor, som avse besiktningsmannainstitutionens organisation.

Beträffande nu gällande avlöningsbestämmelser, vilka enligt revisorernas mening påkalla ändring, synes enligt statskontorets mening en utredning erfordras för vinnande av ur flera synpunkter önskvärd minskning av utgifterna under vikariat. Huruvida man därvid skall gå fullt så långt som revisorerna påyrkat, torde emellertid vara tveksamt. Vidare är statskontoret i likhet med revisorerna av den uppfattningen att besiktningsman, vilken exempelvis i egenskap av pensionär eller befattningshavare å övergångsstat uppbär ersättning av statsmedel till mera avsevärt belopp, bör få vidkännas visst avdrag å de från staten uppburna förmånerna.

Stockholm den 10 januari 1935.

Underdånigst

K. BERGENDAL.

KARL H. TOTTIE.

Sture Dyberg.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 84, § 14.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har Kungl. Maj:t anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 14 av sin berättelse anfört angående automobilbesiktningsväsendet.

Till åtlydnad av den sålunda givna befallningen får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, med remissaktens återställande, i underdånighet anföra följande.

Revisorerna hava framhållit, att statsverkets inkomster av besiktning av motorfordon icke längre täcka utgifterna för denna besiktning, men påpeka samtidigt, att underskottet icke vore betydande och att det måhända till någon del kunde tillskrivas den rådande depressionen. Då underskottet för två år icke är större än sammanlagt 19,411 kronor 18 öre på en omsättning av i runt tal en miljon kronor per år synes det sannolikt, att underskottet helt kan tillskrivas den nedgång i motorfordonsbeståndet, som ägt rum under senare år, och att under de närmast kommande åren ett visst överskott i stället är att förvänta, detta så mycket mera som statsverkets utgifter för den s. k. flygande besiktningen på grund av arvodets sänkning kan beräknas komma att minskas från 43,000 kronor till 25,800 kronor eller med 17,200 kronor per år.

Revisorerna hava även tagit under övervägande, huruvida icke utgifterna för den flygande besiktningen kunde minskas eller rent av inbesparas genom en överflyttning av detta slag av besiktning till exempelvis statspolisen.

Den flygande besiktningen, som innebär, att besiktningsman, envar inom sitt tjänstgöringsområde, äger, där han finner anledning antaga, att automobil ur trafiksäkerhetssynpunkt är mindre tillförlitlig, undersöka automobilen, skall enligt instruktionen för besiktningsmännen främst övas, då besiktningsmannen av annan anledning är stadd å resa i förrättningsärende. Denna anordning, innebärande att besiktningsmännen äga befogenhet att ingripa mot trafikvådliga motorfordon samt skyldighet att utöva denna verksamhet under tjänsteresor inom sina distrikt, synes vara synnerligen ändamålsenlig, och kan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke finna några skäl, som tala för borttagande av den flygande besiktning, som nu utövas av besiktningsmännen och för vilken inga särskilda resekostnadsersättningar utgå. Däremot torde det, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i det följande framhåller, böra övervägas, huruvida icke en viss del av besiktningsmännens arbete med den s. k. tillsynen av fordonsbeståndet lämpligen kunde överflyttas till statspolisen. Givetvis synes det även lämpligt att överväga, huruvida den ersättning, som nu utgår för den flygande besiktningen kan anses vara skälig. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen äger icke någon erfarenhet om, i vilken omfattning den flygande besiktningen tager besiktningsmännens tid i anspråk men, då arvodet från och med år 1934 är sänkt från 500 kronor till 300 kronor per år och i detsamma även skall ingå ersättning för den eftersyn, som föranledes av den flygande besiktningen, vill det synas styrelsen, som om någon ytterligare sänkning av arvodet nu icke vore lämplig.

Den s. k. tillsynen över fordonsbeståndet består däri, att varje besiktningsman är skyldig att jämlikt 11 § i Kungl. Maj:ts instruktion för besiktningsmän på uppdrag av länsstyrelsen och enligt av länsstyrelsen godkänd plan inspektera fordonsbeståndet inom länet eller del därav. Härför äger besiktningsmannen att uppbära resekostnads- och traktamentsersättning ävensom arvode enligt länsstyrelsens närmare bestämmande. Enligt vad framgår av den sammanställning över besiktningsmännens inkomster, som revisorerna upprättat, fördela sig kostnaderna för inspektionen av fordonsbeståndet tämligen likformigt på de olika länen, och voro dessa kostnader för år 1933 mera än dubbelt så stora som

de beräknade kostnaderna för den flygande besiktningen enligt nu gällande arvoden härför. Beträffande kostnaderna för tillsynen över fordonsbeståndet hava dock länsstyrelserna möjlighet att, utan att författningsändringar behöva ske, vidtaga de åtgärder i besparingssyfte, som kunna befinnas nödiga och lämpliga.

Revisorerna hava anfört, att en överflyttning av den flygande besiktningen till statspolisen syntes motiverad, men de hava däremot icke berört frågan om en motsvarande överflyttning av tillsynen över fordonsbeståndet. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som anser sig böra förorda, att länsstyrelsens befogenhet att förordna besiktningsman att verkställa inspektion av fordonsbeståndet fortfarande kommer att bibehållas, vill dock i detta sammanhang föreslå, att det tages under övervägande, huruvida icke kostnaderna för ifrågavarande slag av besiktning kunna minskas, genom att statspolisens befogenhet beträffande trafikkontrollen utökades med att även omfatta kontroll av motorfordonens trafikduglighet. Denna fordonskontroll synes dock endast böra utövas av härför särskilt godkänd personal inom statspolisen, och den befogenhet, som sålunda skulle tillerkännas statspolisen, torde icke böra vara större än den, som nu tillkommer besiktningsman enligt 5 § 4 mom. motorfordonsförordningen. Det torde emellertid redan nu böra framhållas, att vid den fordonskontroll, som nu utövas av besiktningsmännen, upptäckta bristfälligheter hos automobil icke behöva föranleda åtal, och att det synes skäligt, att kontrollens överflyttande till statspolisen icke kommer att föranleda ändring i detta avseende.

Revisorerna hava vidare framhållit, att de nuvarande bestämmelserna för beräkning av ersättning till vikarie för besiktningsman icke kunna anses tillfredsställande, och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser sig böra ansluta sig till detta uttalande. Enligt den sammanställning över besiktningsmännens inkomster, som revisorerna lämnat, hava uppburna avgifter för besiktningsman och vikarie uppgått till högst 33,710 kronor. Vikarie på en dylik befattning skulle således kunna beräknas erhålla en månadsinkomst av cirka 2,800 kronor, vilket icke lärer kunna anses rimligt. Skulle däremot statsverkets andel i avgifterna, i enlighet med vad revisorerna föreslagit, beräknas såsom om tjänsten uppehållits av endast en person, skulle vikarien däremot i ogynnsammaste fall icke erhålla mera än fjärdedelen av detta belopp eller cirka 700 kronor per månad. Det senare beräkningssättet skulle också leda därtill, att en vikarie på en befattning med en avgiftssumma av 24,000 kronor per år skulle kunna erhålla en ersättning av endast cirka 500 kronor per månad, medan en befattning med avgiftssumman 20,000 kronor per år även vid för vikarien ogynnsammaste fördelning skulle giva honom betydligt mera eller cirka 830 kronor per månad. Ett mera skäligt beräkningssätt synes vara, att vikarie för besiktningsman skulle, i analogi med vad som nu gäller för besiktningsman, äga att ur influtna förrättningsavgifter tillgodogöra sig arvode med för kalenderår räknat:

hela den del av de under vikariatstiden influtna avgifternas summa, som icke överstiger — förslagsvis — 800 kronor per månad;

hälften av den del av samma summa, som överstiger 800 kronor men icke 1,600 kronor per månad; samt

en fjärdedel av den del av samma summa, som överstiger 1,600 kronor.

Slutligen hava revisorerna ifrågasatt, huruvida icke på grund av de senare årens genomgripande förändring av motorfordonsbeståndet i riktning mot standardisering och ökad trafikduglighet tidpunkten vore inne

för en omgestaltning av besiktningsmannainstitutionen i sin helhet. I anledning härav får styrelsen endast framhålla, att man torde få beräkna, att de ändrade bestämmelser, som lära komma att framläggas dels av 1932 års trafikutredning och dels av 1934 års vägtrafiksakkunniga, torde komma att tillföra besiktningsmännen ökad arbetsbörda.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER.

RAGNAR VON SEGEBADEN.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 100, § 15.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har Kungl. Maj:t anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 15 av sin berättelse anfört angående eftergifter i fråga om de tekniska kraven å vägföretag m. m.

Till åtlydnad av den sålunda givna befallningen får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med remissaktens återställande i underdånighet anföra följande.

Riksdagens revisorer hava åberopat bestämmelserna angående vägs lämpliga planläggning och beskaffenhet i 3 § av 1934 års lag om allmänna vägar, vilken träder i kraft den 1 januari 1937.

Motsvarande bestämmelser i den nuvarande, intill nämnda tidpunkt gällande lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 återfinnas i dess 3 §, där det stadgas, att »allmän väg skall läggas där den tarvas och var den genast och jämnast göras kan».

Uti väg- och vattenbyggnadsstyrelsens år 1931 utfärdade »Normalbestämmelser för vägbyggnad» äro införda följande »Allmänna bestämmelser».

»Väg förlägges med hänsyn till dess avsedda betydelse för den allmänna samfärdseln på sådant sätt, att den med behörigt tillgodoseende av berörda orters behov av väg framdrages, där den med minsta kostnad kan utföras så gent, som förhållandena medgiva, utan eftersättande av fordringarna på goda lutningsförhållanden och god väggrund.

Vägens bredd, lutningar, plan och byggnadssätt i övrigt lämpas efter förväntad trafik samt med hänsyn till vägens framtida bestånd och underhållskostnad. Där behov inom överskådlig framtid kan uppstå av varaktig beläggning, skall hänsyn tagas därtill vid planläggningen.

Enkel bygdeväg skall dock planläggas med större hänsynstagande till kostnaden, även om detta i viss mån skulle ske med uppoffring i fråga om väglängd, planläge och lutningsförhållanden.

Såsom allmän regel för anläggning av ödebygdsväg gäller, att vägen så vitt möjligt framdrages över fast mark och gives ett sådant läge, att terrasseringen i allmänhet kan begränsas till rena planeringsarbeten.»

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har sålunda så vitt möjligt sökt tillse, att vägs utstakning och planläggning kommer att stå i rimligt förhållande till vägens ändamål och den påräkneliga trafiken, alltså just de synpunkter, vilka av riksdagens revisorer i deras berättelse framhållits såsom vägledande vid vägnätets om- och nybyggnad.

Vad särskilt vägarnas krökningsförhållanden beträffar innehålla normalbestämmelserna under rubriken »Kurvor» (sid. 5) följande.

»Kurva bör å landsväg givas minst 500 meters radie och å bygdeväg eller ödebygdsväg minst 150 meters radie. Då avsevärd kostnadsbesparing eller förbättring därigenom kan erhållas, må radien minskas intill 150 meter å landsväg och 50 meter å bygdeväg eller ödebygdsväg.»

Till komplettering av nämnda bestämmelser innehålla normalbestämmelserna följande till trafiksäkerhetens tryggande givna föreskrifter angående åstadkommande av »Fri sikt» (sid. 5):

»Om vid livligt trafikerad väg krökning-, lutnings-, röjnings- eller andra förhållanden äro sådana, att fri sikt mellan mötande fordon ej lämpligen kan åstadkommas till ett avstånd av minst 20 gånger den fastställda körbanebredden böra åtgärder vidtagas för trafikens uppdelning i skilda körfiler.»

Sådan utvecklingen hittills tett sig å vägväsendets område torde nu återgivna bestämmelser icke innebära alltför stora fordringar i fråga om vägnätets ny- och ombyggnad, utan torde desamma, rätt tolkade och tillämpade, kunna anses hava varit väl avvägda.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har låtit sig angeläget vara att vid den granskning av arbetsplaner och renstakningsförslag, vilken äger rum i styrelsen och genom väginspektörerna i viss mån ute i landet, söka tillse, att de av revisorerna framhållna synpunkterna genom en riktig tillämpning av normalbestämmelserna följts. Härvid har styrelsen ävenledes sökt tillse, att kurvradier (samt övriga tekniska bestämmelser) så vitt möjligt lämpats efter vederbörande vägs vikt och betydelse för trafiken, alltså med tillämpning från fall till fall sökt framskapa en efter vägarnas betydelse lämpad standard.

Styrelsen anser sig dock i detta sammanhang icke kunna underlåta att framhålla, att enligt intill den 1 juli 1934 för styrelsen gällande instruktion allenast en mindre del av samtliga vägförslag kunnat bliva föremål för obligatorisk granskning i styrelsen, nämligen:

arbetsplaner och kostnadsförslag för brobyggnader och konstarbeten,

arbetsplaner och kostnadsförslag för varaktiga beläggningar av vägbana,

arbetsplaner och kostnadsförslag för större vägföretag, avseende för den allmänna trafiken mera viktiga genomfartsvägar.

Ovan angivna kategorier av vägförslag utgöra allenast en mindre del av samtliga uppgjorda förslag, av vilka som känt en stor del kommit till utförande genom försorg av statens arbetslöshetskommission.

En förbättring härutinnan har numera ägt rum i och med ikraftträdandet den 1 juli 1934 av styrelsens nya instruktion av den 31 maj 1934, enligt vilken styrelsen utöver sin ovan angivna tidigare granskningsskyldighet äger att »därest styrelsen så finner påkallat, för granskning infordra arbetsplaner och kostnadsförslag för andra vägföretag. — — —»

I båda instruktionerna, såväl den gamla som den nu gällande, stadgas

därjämte, att styrelsen har att granska de arbetsplaner i övrigt, vilka för sådant ändamål av länsstyrelserna överlämnas. Endast ett mindre antal arbetsplaner hava på detta sätt kommit under granskning i styrelsen.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har ovan framhållit, att dess nu gällande normalbestämmelser icke torde innebära någon som helst överdrift med hänsyn till utvecklingen, sådan den hittills tett sig å vägväsendets område.

Enär motorfordonstrafiken och vägbyggnadsväsendet alltjämt befinna sig i fortsatt utveckling, synes det i detta sammanhang lämpligt att något redogöra för, huru utvecklingen i de av riksdagens revisorer berörda hänseendena ter sig i den utredning rörande vägväsendets utveckling, vilken lämnas i väg- och brosakkunnigas nyligen publicerade teknisk-ekonomiska utredningar rörande vägväsendet, del I: Vägar.

I kap. X av nämnda utredning framhålla de sakkunniga under rubriken »Grundläggande principer» bland annat följande.

»Det som i denna konflikt mellan genhet och jämnhet bör vara utslagsgivande, är givetvis kostnaden, icke allenast kostnaden för vägens anläggning och underhåll, utan även kostnaden för trafiken. — — — Det riktigaste läget av en väg bör sålunda vara det, som ger minimum av totalkostnad, d. v. s. minimum av summan av anläggningskostnad, underhålls- och trafikkostnad, de båda senare kapitaliserade.

Vid valet mellan en skarp kurva och en brant lutning bör man med hänsyn till den moderna motortrafiken välja den senare.

Vägar för nutida trafik böra sålunda stakas möjligast raka och med minsta möjliga antal kurvor mellan de punkter, som äro fastlagda av trafikbehovet. Varje kurva bör vara motiverad av trafikbehovet eller av olika slag av hinder såsom terränghinder, byggnader m. m., som förorsaka särskilt stor kostnad att genombryta eller borttaga.»

Vad minsta kurvradien beträffar, uttala de sakkunniga, att följande minimiradier äro önskvärda med hänsyn till slirningsrisken, därest hastigheten ej skall behöva nedbringas avsevärt under den för byggnadstypen eljest vanliga:

För byggnadstyp I R = 150 meter.
» » II R = 75 »
» » III R = 30 »

Enligt kap. IX äro byggnadstyperna följande:

I. Huvudvägar: a) riksvägar,
b) länsvägar.
II. Bygdevägar: a) vanliga bygdevägar,
b) enkla bygdevägar,
c) ödebygdsvägar.
III. Lokala vägar, som ej ingå i I och II.

Överensstämmelsen mellan minimikurvradierna enligt de sakkunniga och styrelsens ovan återgivna normalbestämmelser är påfallande, med det undantaget, att i normalbestämmelserna för bygdevägar och ödebygdsvägar föreskrives minimiradien 50 meter.

Svenska vägföreningen framhåller i sitt den 24 oktober 1934 avgivna underdåniga yttrande över de väg- och brosakkunnigas betänkande bland annat följande.

Det torde »bland annat böra beaktas, att utvecklingen synes gå mot ökad rörlighet hos landets innevånare, att motoriseringen ännu ej är genomförd i vårt land i samma utsträckning, som i vissa andra länder, där förhållandena i övrigt äro jämförbara; att utvecklingen synes gå mot

ökad hastighet hos vägtrafiken och att man i framtiden torde komma att ställa betydligt större krav på trafiksäkra vägar än för närvarande».

I fråga om kurvradierna (såväl i plan som vertikalt) uttalar föreningen följande.

»De sakkunnigas förslag rörande horisontalkurvor i plan och vertikalkurvor i profil synas vara väl avvägda. Såsom föreningen tidigare framhållit, torde man dock böra räkna med att utvecklingen går emot högre fordonshastighet. Föreningen vill dock härmed icke hava sagt, att en skärpning av de av de sakkunniga föreslagna minimimåtten rörande fri sikt, plankurvor och vertikalkurvor böra vidtagas. Det synes föreningen endast angeläget, att riktlinjerna för vägarnas utbyggnad utformas på ett sådant sätt, att minimimåtten endast komma till användning i sådana fall, där större mått skulle medföra en oskälig ökning av anläggningskostnaden. Det bör understrykas, att ur trafiksäkerhetssynpunkt är kravet på fri sikt av fundamental betydelse, och även med hänsyn till framtida underhållskostnad är det av stor vikt att t. ex. kurvradierna väljas så stora — förslagsvis inemot 1,000 meter — som förhållandena i övrigt medgiva.»

Styrelsen anser sig slutligen böra framhålla, att styrelsen även framdeles avser att söka ernå en så vitt möjligt efter förhållandena avpassad differentiering av vägarnas byggnadssätt och allmänna standard efter respektive vägars vikt och betydelse för den allmänna samfärdseln — alltså med ökade fordringar i tekniskt avseende på riks- och länshuvudvägar samt minskade fordringar på vägar av mera sekundär betydelse. Styrelsen väntar därvid icke oväsentlig nytta av den ökade granskningsbefogenhet, vilken styrelsen som ovan nämnts enligt sin nu gällande instruktion äger. Likaså torde bliva av betydelse det ökade samarbetet mellan styrelsen och statens arbetslöshetskommission, vilket numera äger rum enligt av Kungl. Maj:t den 28 september 1934 gillade riktlinjer av innebörd bland annat, att samtliga arbetsplaner för statliga reservarbeten utförda genom kommissionens försorg skola granskas av styrelsen.

Styrelsen avser sålunda att framdeles liksom hittills söka differentiera de tekniska fordringarna å ny- och ombyggnader av vägar på sätt styrelsen ovan framhållit och avser därjämte att i de på grund av vägväsendets utveckling omarbetade normalbestämmelser, vilka inom kort tid måste utgivas, söka anpassa de tekniska bestämmelserna på ett för det närvarande och för den närmare framtiden tillfredsställande sätt, med iakttagande givetvis av all den ekonomiska återhållsamhet, som är möjlig.

På grund av vad sålunda anförts får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i underdånighet hemställa, att revisorernas anmärkning icke måtte föranleda vidare åtgärd.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER.

E. G. BRAUNE.

Statskontorets

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 101, § 16.

I likhet med riksdagens år 1934 församlade revisorer håller statskontoret före, att den genom kungl. förordningen den 19 november 1914 under § 7 meddelade bestämmelsen om stämpelfrihet för kommuner och väghållningsdistrikt i mål och ärenden rörande de allmänna vägarna och deras underhåll bör tolkas på det sätt, att kommuner och väghållningsdistrikt i alla frågor rörande vägväsendet skola åtnjuta stämpelfrihet. Då emellertid en annan tolkning av bestämmelsen ifråga synes hava på vissa håll förekommit, har statskontoret icke något att erinra mot att författningsrummet förtydligas i nu angivet syfte.

Stockholm den 3 januari 1935.

Underdånigst

K. BERGENDAL.

S. T. ÖRTENGREN.

Sture Dyberg.

Riksräkenskapsverkets

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 101, § 16.

Till Konungen.

Till åtlydnad av remiss den 21 december 1934 får riksräkenskapsverket härmed avgiva underdånigt utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 16 av sin berättelse anfört angående stämpelbeläggning av resolutioner jämlikt 54 § 7 stycket väglagen.

I likhet med revisorerna anser riksräkenskapsverket, att meningen med det under 7 § stämpelförordningen meddelade stadgandet om befrielse för kommuner och väghållningsdistrikt från stämpelavgift i mål och ärenden rörande de allmänna vägarna och deras underhåll varit den, att kommuner och väghållningsdistrikt i *alla* frågor rörande vägväsendet skulle åtnjuta stämpelfrihet. I enlighet härmed bör någon stämpelbeläggning av resolutioner jämlikt 54 § 7 stycket väglagen icke äga rum.

Riksräkenskapsverket har för sin del intet att erinra emot att stadgandet i 7 § stämpelförordningen förtydligas, på sätt revisorerna föreslagit.

I handläggningen av detta ärende har, förutom undertecknade, byråchefen Runemark deltagit.

Stockholm den 5 januari 1935.

Underdånigst

ERIK STRIDSBERG.

G. JEHANDER.

H. Ledin.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 103, § 17.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 17 av sin berättelse anfört angående för högt debiterad vägskatt.

Till åtlydnad härav får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med remissaktens återställande i underdånighet anföra följande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen instämmer med revisorerna, att det påtalade missförhållandet är anmärkningsvärt och att detsamma i huvudsak bör kunna undvikas.

Anmärkningen har av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bragts till samtliga länsstyrelsers, vägingenjörers och vägstyrelsers kännedom genom översändande av avskrifter av anmärkningen, och synes man kunna förvänta, att härigenom rättelse i nämnda förhållande för framtiden kommer att ske.

Härtill kommer, att bestämmelserna i lagen om vägdistrikt angående upprättande och fastställande av utgifts- och inkomststat träda i tillämpning år 1936. Enligt dessa bestämmelser skall avskrift av vägstyrelsens förslag till stat insändas till länsstyrelsen, som då torde hava att i samråd med vägingenjören granska förslaget, bland annat ur nu ifrågavarande synpunkt. Skulle vid dylik granskning visa sig, att blivande statsbidrag beräknats till för lågt belopp, bör detta förhållande givetvis bringas till vägstyrelsens eller vägstämmans kännedom, eventuellt kan vägingenjören inställa sig vid vägstämman i augusti månad, då fastställandet av staten skall ske, och där påpeka felaktigheten.

På grund av vad sålunda anförts anser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen några särskilda åtgärder i anledning av anmärkningen ej erforderliga.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER.

E. G. BRAUNE.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 105, § 18.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 18 av sin berättelse anfört angående vägförbättringsarbetens utförande på underhållskonto.

Till åtlydnad härav får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som över anmärkningen infordrat yttranden från länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, med remissaktens återställande och med överlämnande av sålunda inkomna yttranden i underdånighet anföra följande.

Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens mening äro, i motsats till vad vissa av de hörda myndigheterna gjort gällande, de i ämnet gällande bestämmelserna fullständiga och så tydligt avfattade som torde vara möjligt. De av revisorerna påtalade olägenheterna torde därför icke vara att tillskriva bestämmelsernas avfattning utan fast mera deras tillämpning, vilket kommit till uttryck i den olika omfattning, vari länsstyrelserna meddelat tillstånd till dylika arbetens utförande. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser därför, att åtgärder böra vidtagas i syfte att i möjligaste mån åvägabringa enhetlighet och likformighet i förevarande avseende.

Revisorerna föreslå, bland annat, att Kungl. Maj:t skulle vid fördelningen av till förfogande stående utjämningsmedel taga hänsyn till den omfattning, i vilken vederbörande länsstyrelser begagnat sig av sin befogenhet att medgiva förbättringsarbetens utförande på underhållskonto. Detta förslag har tillstyrkts av länsstyrelsen i Norrbottens län. Genom en sådan anordning skulle tydligen den av revisorerna påtalade olägenheten, att ett allt för vidsträckt bruk av nämnda befogenhet blir till direkt förfång för övriga län, i större eller mindre omfattning kunna neutraliseras. Men kravet på enhetlighet och likformighet i nu förevarande avseende bleve icke därigenom tillgodosett; de olika länsstyrelserna skulle fortfarande såsom hittills kunna avgöra ärendena envar efter sin subjektiva uppfattning. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kan därför icke biträda revisorernas förslag i denna del, utan anser, att andra åtgärder böra vidtagas.

En möjlighet härutinnan vore, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen såsom den centrala uppsiktsmyndigheten över vägväsendet bereddes tillfälle att yttra sig i samtliga ärenden av förevarande slag (avgörandet i dylika ärenden synes böra, i likhet med vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i annat underdånigt utlåtande denna dag anfört om ärenden angående enskild vägs förändrande till allmän, tillkomma länsstyrelserna). En sådan anordning skulle emellertid med hänsyn, bland annat, till dylika ärendens talrikhet bliva allt för betungande för styrelsen.

Enligt gällande författning är det allenast »smärre» förbättringsarbeten, som må upptagas såsom vägunderhåll. För tillgodoseende av nu ifrågavarande önskemål synes man lämpligen kunna uppdela ärenden av förevarande art i två grupper, en där tvekan icke kan råda om, att det är fråga just om »smärre» arbeten, och en annan, där sådan tveksamhet kan inställa sig. Ärenden av förstnämnda slag böra handläggas i hittills vanlig ordning, under det i övriga ärenden väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bör erhålla tillfälle att avgiva yttrande.

För sådana arbeten, vilkas omedelbara utförande betingas antingen av uppkommet trafikavbrott eller av mycket stor risk för trafiksäkerheten. bör länsstyrelsen oavsett arbetets storleksordning kunna medgiva detsammas utförande.

Vidkommande därefter — beträffande övriga arbeten — frågan, varest gränsen mellan ovannämnda tvenne grupper skall dragas. är tydligt, att detta spörsmål kan giva anledning till olika meningar. Länsstyrelsen i Malmöhus län har i sitt yttrande föreslagit antingen en i kostnad uttryckt

gräns eller att gränsen bestämmes till visst procenttal av underhållskostnaden. Ehuruväl vissa skäl tala för det sistnämnda alternativet, anser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen dock, särskilt av praktiska skäl, det första alternativet vara att föredraga. Den av länsstyrelsen föreslagna siffran, 20,000 kronor, synes emellertid vara alltför hög; förbättringsarbeten, vars kostnad beräknas till så högt belopp, torde väl allenast i undantagsfall kunna räknas till »smärre». Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens mening bör gränsen lämpligen sättas vid ett belopp av 5,000 kronor, så att ärenden, i vilka de beräknade kostnaderna överstiga detta belopp, böra remitteras till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, innan länsstyrelsen träffar slutligt avgörande.

Vid remissen till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bör ett ärende givetvis vara så utrett som möjligt. De principer, som vid utredningen skola följas, böra lämpligen fastställas av styrelsen genom anvisningar och cirkulär till länsstyrelserna.

Ifrågavarande förslag synes kunna genomföras på så sätt, att länsstyrelserna av Kungl. Maj:t anbefallas att i ärenden av förevarande art, där kostnaderna beräknas överstiga 5,000 kronor, inhämta yttrande från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, samt att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utfärdar de särskilda föreskrifter i ämnet, som kunna anses lämpliga och nödiga.

Beträffande broarbeten vill väg- och vattenbyggnadsstyrelsen erinra om, att styrelsen i underdånig skrivelse den 19 november 1934 hemställt om anvisande tillsvidare av ett årligt belopp av intill 3 miljoner kronor för ombyggnad, förstärkning eller nybyggnad av broar. I nämnda skrivelse anförde styrelsen, efter att hava omnämnt, bland annat, att behovet av förstärkning av broar vore mycket stort, att av sålunda »erforderliga arbeten torde emellertid en viss mindre del icke behöva bekostas av byggnadsanslag. Styrelsen syftar här på sådan ombyggnad och förstärkning av mindre träbroar och stenbroar samt på andra broarbeten, som till sin natur närmast äro att hänföra till underhållsarbeten. Kostnaderna för sådana arbeten böra enligt styrelsens mening utgå av underhållsmedel. Styrelsen har också i vissa fall i yttranden till länsstyrelser förklarat sig icke hava något att erinra mot en dylik anordning.»

Styrelsens sålunda framlagda mening innebär, bland annat, att broarbeten i vissa fall, även om de röra sig om större belopp, skola, såsom hittills skett, kunna få upptagas såsom vägunderhåll.

Vidkommande slutligen den av länsstyrelsen och vägingenjören i Västerbottens län i deras yttranden framdragna frågan om väg- och vattenbyggnadsstyrelsens rätt att lämna tillstånd till utförande av halvpermanenta beläggningar å vägunderhållet, får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anföra följande.

Först och främst torde vara att märka, att utförande av halvpermanenta beläggningar enligt gällande författning är att betrakta såsom underhållsarbete, vilket däremot icke är fallet med de förut här ovan omhandlade arbetena. Vidare torde vara tydligt, att ojämnhet mellan länen i fråga om medelstilldelning för ifrågavarande ändamål måste förefinnas; det skulle helt enkelt vara oförklarligt, om så ej skedde. Detta beror i huvudsak därpå, att beläggningar av förevarande art bliva ekonomiskt berättigade först när trafiken på vederbörande väg nått en jämförelsevis stor omfattning, det vill säga när trafikintensiteten nått ett visst mått. Det är därför fullt i sin ordning, att omfattningen av kostnaderna för dy-

lika arbeten i till exempel Malmöhus län och Västerbottens län bliva helt olika. Härtill kommer också, att intresset för dylika beläggningar är mycket växlande i olika delar av landet. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kan slutligen tillägga, att styrelsen i allmänhet kunnat bevilja samtliga från visst län inkomna framställningar om tillstånd att utföra dylika beläggningar. Endast i de fall, då kostnaderna för ett län synts styrelsen bliva i jämförelse med andra län alltför stora, har styrelsen nödgats begränsa gjorda framställningar.

Med stöd av vad sålunda anförts får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställa, att av styrelsen här ovan föreslagen åtgärd måtte vidtagas.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER.

E. G. BRAUNE.

Länsstyrelsens i Malmöhus län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 105, § 18.

Till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Sedan Kungl. Maj:t genom remissresolution den 21 december 1934 anmodat Eder att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer, på sätt av remissen bilagd handling framginge, under § 18 av sin berättelse anfört angående förbättringsarbetens utförande på underhållskonto, har Ni den 22 december 1934 infordrat länsstyrelsens yttrande i ärendet.

I anledning härav får länsstyrelsen anföra följande.

I den tabell som återgives i riksdagens revisorers ifrågavarande berättelse har för varje län upptagits kostnaden för med vederbörligt tillstånd på underhållskontot utförda förbättringsarbeten under åren 1932—1934. Tabellen utvisar, säges i berättelsen, att vissa länsstyrelser, exempelvis länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Jämtlands, Norrbottens och Västerbottens län, givit tillstånd till förbättringsarbetens utförande på underhållskontot i långt större utsträckning än de andra. För en jämförelse länen emellan synes det emellertid vara riktigare att fastställa huru ifrågavarande kostnad förhåller sig till sammanlagda vägunderhållskostnaden. Om så sker beträffande år 1932, som är det sista år för vilket officiell statistik föreligger, finner man, att Malmöhus län kommer ned till en ganska låg siffra vid jämförelse med kostnadsbeloppen i andra län. Därest kostnaden för de på underhållskonto utförda förbättringsarbeten beräknas i procent av utgiften för egentliga underhållsarbeten, kommer man till en genomsnittsprocent för alla länen av 5.22. För Malmöhus län blir procenten blott 3.30, vilket innebär att blott åtta län hava lägre procenttal under det att femton hava högre.

Att mellan länen uti ifrågavarande avseende råder så stor olikhet som av tabellen framgår, torde få anses hava sin huvudsakliga grund däri, att bestämmelserna om förbättringsarbetens utförande på underhållskontot äro särdeles vaga. Detta gäller i fråga om såväl »förbättringsåtgärd av helt obetydlig omfattning», vilken får vidtagas utan länsstyrelsens tillstånd, som övriga i bestämmelserna avsedda förbättringsarbeten. En närmare precisering av gränserna mellan olika slag av arbeten, varom här är fråga, är således enligt länsstyrelsens mening önskvärd, vare sig den ena eller den andra myndigheten skall hava avgörandet. Icke minst viktigt är härvid att närmare bestämma gränsen för vägstyrelses befogenhet Lämnas denna gräns lika obestämd som nu är fallet, kan det tänkas att en snävare begränsning för det slag av arbeten, som nu få medgivas av länsstyrelserna, komme att leda till en utvidgning av området för vägstyrelsens befogenhet i här avsedda fall, beträffande handhavandet av vilken befogenhet kontrollen påvilar vägingenjörerna, som ju kunna vara av olika meningar i fråga om tolkningen av bestämmelserna.

För den händelse det skulle för vinnande av en enhetlig behandling av här avsedda ärenden anses lämpligt att överflytta avgörandet från länsstyrelserna till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, får länsstyrelsen tillkännagiva, att länsstyrelsen icke i och för sig har något att invända däremot. Länsstyrelsen föreställer sig emellertid, att en sådan anordning komme att verka särdeles betungande för kungl. styrelsen. Det förefaller länsstyrelsen, som om målet skulle kunna lika väl vinnas på det sätt att avgörandet fortfarande ankomme på länsstyrelsen men med den begränsning att, där fråga vore om större kostnad, exempelvis överstigande 20,000 kronor eller belopp, motsvarande visst procenttal av underhållskostnaden, ärendet skulle hänskjutas till kungl. styrelsens prövning.

På grund av vad sålunda anförts, får länsstyrelsen, som anser sig böra meddela, att länsstyrelsen tillämpat en vidare tolkning av ifrågakomna bestämmelse än den av länets vägingenjör omfattade, uttala att bestämmelserna rörande vägförbättringsarbetens utförande på underhållskontot böra förtydligas men att på länsstyrelserna fortfarande bör ankomma att besluta beträffande dylika arbeten, dock att frågan bör hänskjutas till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsens prövning i de fall, där kostnaden för arbetets utförande beräknats överstiga belopp bestämt enligt ovan angivna grunder.

Malmö i landskansliet den 28 december 1934.

FREDRIK RAMEL.

HJ. KJÄLL.

Tablå över 1932 års underhållskostnader.

Län	A Kostn. för sommarunderhåll exkl. på kontot utförda vägförbättringar	B På underhållskonto utförda vägförbättringar	B i % av A
	Kr.	Kr.	
Stockholms	2,533,867	38,993	1.54
Uppsala	1,094,342	13,195	1.21
Södermanlands	1,364,709	41,000	3.00
Östergötlands	2,451,932	65,181	2.66
Jönköpings	1,993,808	105,500	5.29
Kronobergs	1,639,921	69,000	4.21
Kalmar	1,477,757	94,500	6.39
Gotlands	644,902	23,375	3.62
Blekinge	659,960	21,860	3.31
Kristianstads	2,893,820	19,718	0.68
Malmöhus	4,430,809	146,000	3.30
Hallands	1,256,862	150,883	12.00
Göteborgs och Bohus	1,421,756	95,854	6.74
Älvsborgs	2,296,992	92,460	4.03
Skaraborgs	2,024,537	91,800	4.53
Värmlands	2,042,302	40,000	1.96
Örebro	1,475,820	85,760	5.81
Västmanlands	1,029,657	31,000	3.01
Kopparbergs	2,206,564	118,600	5.37
Gävleborgs	1,185,587	42,240	3.56
Västernorrlands	2,712,352	81,700	3.01
Jämtlands	1,431,350	135,500	9.47
Västerbottens	2,508,607	477,465	19.08
Norrbottens	2,417,288	279,820	11.58
Summa	45,195,501	2,361,404	5.22

Vägingenjörens i Göteborgs och Bohus län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 105, § 18.

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län.

Med återställande av till mig för yttrande remitterade handlingar i ärendet nr 147 fol. 117 Väg D. 1934 eller av riksdagens år 1934 församlade revisorer gjord anmärkning, att inom Göteborgs och Bohus län förbättringsarbeten å vägar i allt för stor utsträckning utförts på vägunderhållskontot, får jag härmed avgiva följande yttrande:

För utförandet av vägförbättringsarbeten på vägunderhållskontot gälla de i Kungl. Maj:ts kungörelse den 22 oktober 1927 angående disposition av anslag till bidrag till vägunderhållet på landet m. m. fogade anvisningar enligt med där den 21 maj 1931 (S. F. S. nr 230) vidtagna ändringar.

Enligt dessa anvisningar må vid bestämmandet av de kostnader, som skola tjäna till underlag för tillmätandet av ifrågavarande bidrag såsom

vägunderhåll, icke upptagas förbättringsarbeten; dock att smärre dylika arbeten, vilkas utförande utan uppskov prövas påkallat av trafiksäkerhetshänsyn eller vilkas verkställande av ekonomiska skäl eller eljest finnas böra lämpligen ske i samband med vissa underhållsarbeten, må räknas såsom underhåll, under förutsättning, att, där ej fråga är om förbättringsåtgärd av helt obetydlig omfattning, före arbetets påbörjande vederbörande länsstyrelses medgivande till utförande av detsamma inhämtats.

För att fastställa orsaken till och storleken av kostnaden för de inom länet under åren 1932—1934 å vägunderhållskontot efter vederbörligt tillstånd utförda olika vägförbättringsarbeten har uppgjorts bilagda tablå, som på grund av den knappa tid jag haft till avgivande av detta yttrande ej kunnat bliva fullt komplett, men dock så tillförlitlig, att arten av de olika arbeten lätt kan bedömas.

Vid vägsyner å hösten 1930 och våren 1931 påtalades den synnerligen dåliga sikten, som förefanns på vägarna, och bestämdes sedermera, att de å nämnda vägsyner påpekade bristerna efter jämförelse med § 24 i 1891 års lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet skulle avhjälpas med tillhjälp av förutnämnda bestämmelser i S. F. S. nr 230 av år 1931.

Vid tolkningen av dessa bestämmelsers del »— — — *där ej fråga är om förbättringsåtgärd av helt obetydlig omfattning* — — —» ansågs lämpligast, att länsstyrelsen för att kunna erhålla en fullgod kontroll över alla dylika arbetens omfattning inom länet lämnade tillstånd till samtliga omskrivna arbeten ävensom till reparation av större vägtrummor och fallfärdiga broar. Kostnaden för arbeten av ifrågavarande art har således blivit skenbart stor inom detta län. Borttages t. ex. arbeten, som draga en kostnad av högst 2,500 kronor per styck, vilka arbeten det torde vara berättigat att inräkna i gruppen: »av helt obetydlig omfattning» sjunker kostnaden för dessa förbättringsarbeten ned till 3,285 kronor 63 öre för år 1931, 79,789 kronor 7 öre för år 1932, 154,260 kronor 44 öre för år 1933 och 172,144 kronor 28 öre för år 1934.

Enligt kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsens skrivelse den 29 december 1931 till länsstyrelsen i Södermanlands län, vari det heter:

»— — — *Med underhållsmedel skola* författningsenligt bekostas endast sådana vägförbättringsarbeten, vilkas utförande *utan uppskov* prövas påkallat av *trafiksäkerhetshänsyn*. Hit höra således sådana arbeten som: *av röta angripen träbros utbyte* mot bro av bättre slag, sten, järn eller betong; *skadat brostöds ersättande med ett bättre sådant:*

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

I överensstämmelse med vad som anföres i denna P. M. anser styrelsen att, alldenstund här ifrågavarande ombyggnad av en trafikvådlig bro är att betrakta som underhållsarbete, *i samband* med *vilket uträtning av vägen bör utföras, arbetet i sin helhet bör få upptagas som underhåll* — — —», skall kostnaden för reparation och förstärkning av en ur trafiksynpunkt farlig bro bestridas från underhållsmedel.

För dylika reparationsarbeten har disponerats under åren 1933 och 1934 respektive 56,608 kronor 93 öre och 68,789 kronor 68 öre.

Tager man i betraktande, att den säregna topografien i detta län gjort att inom länet tidigare byggda vägar slingrat sig fram mellan de oftast fristående bergknallarna utan hänsyn till fri sikt är det lättförklarligt, att behovet av erhållande av fri sikt just inom detta län gjort sig starkt kännbart för den under de senaste åren hastigt ökade motorfordonstrafiken,

vilket framtvingat ett forcerande av förbättringsarbeten för erhållande av fri sikt.

I 23 § av 1891 års lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet står: »Väg, bro och färja skola hållas i ett för samfärdseln tillfredsställande skick etc.» och i 24 § heter det: »Kungl. Maj:ts befallningshavande tillkommer att övervaka vägarnas behöriga underhåll och vidtaga därför erforderliga åtgärder — — —», samma gäller tydligen även för broars underhåll.

Under hänvisning till förestående och till att inom detta län det mest trängande behovet av förbättringsarbeten för erhållande av fri sikt numera i stort sett är fyllt medelst de hittills för länets olika delar nu fastställda arbetena, synes det mig icke för närvarande böra göras någon ändring i nu gällande bestämmelser för lämnande av tillstånd till dylika arbetens utförande å vägunderhållsmedel, vad detta län beträffar.

För att jämnare kunna fördela nämnda arbeten för erhållande av fri sikt på olika år, torde det vara fördelaktigt uppgöra en flerårsplan i likhet med vad, som nu göres för s. k. halvpermanenta beläggningar, vad återigen beträffar reparations- och förstärkningsarbeten av trummor och broar ävensom andra arbeten för trafiksäkerheten, bör ej någon dylik plan uppgöras. För dessa sistnämnda arbetens utförande måste inom gränserna för nu gällande författningar lämnas den allra största frihet, då arbetenas utförande oftast måste utan tidsutdräkt ske så fort brister uppträda.

Göteborg den 2 januari 1935.

ERNST J. MILLÉN.

Vägingenjörens i Jämtlands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 105, § 18.

Till länsstyrelsen i Jämtlands län.

Med återställande av remisshandlingarna i ärendet nr 35/134 BD. angående på underhållskontot utförda förbättringsarbeten i Jämtlands län under åren 1932—1934 får jag vördsamt anföra följande.

Av den i handlingarna ingående sammanställningen över kostnad för med vederbörligt tillstånd på underhållskontot utförda förbättringsarbeten under åren 1932, 1933 och 1934 framgår, att dessa kostnader för Jämtlands län uppgå till respektive 135,500, 188,405 och 243,100 kronor.

Med den alltmera ökade tyngden och bredden av de fordon, som trafikera vägarna, har det blivit nödvändigt att för denna trafiks obehindrade fortgång ombygga en del av de gamla broarna samt att vidtaga en del smärre förbättringsarbeten. Sålunda har företagits ombyggnad av broar, där dessa befunnit sig i ett ur trafiksäkerhetshänsyn bristfälligt skick. Vägförbättringar hava på ett flertal ställen kommit till utförande, där undergrunden bestått av tjälskjutande jord, vilket i hög grad skulle fördyrat det ordinarie underhållet, därest icke ganska omfattande schaktnings-, dränerings- och isoleringsarbeten kommit till utförande. Därjämte hava på några ställen större dikningsarbeten verkställts för att härigenom borteliminera risken av svallisbildningar vintertid.

Äldre vägar med bredd understigande 4.50 meter hava i samband med dikesrensningsarbeten antingen utlagts till 4.50 meters bredd eller ock försetts med mötesplatser. Därjämte har i samband med dikningen för trafiken vådliga kurvor breddats eller sådana åtgärder vidtagits, att sikten förbättrats.

Samtliga ovannämnda arbeten hava påkallats av trafiksäkerhetshänsyn och därav att annat anslag för dessa arbeten icke kunnat påräknas inom de närmaste åren.

Östersund den 31 december 1934.

VILH. BENGTSSON.
t. f. vägingenjör.

Länsstyrelsens i Västerbottens län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 105, § 18.

Till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I anledning av härhos återgående remiss den 22 nästlidne december rörande riksdagens revisorers erinringar angående förbättringsarbetens utförande på underhållskonto får länsstyrelsen i Västerbottens län härmed överlämna från vägingenjören infordrat yttrande samt för egen del anföra följande.

Inledningsvis hava revisorerna erinrat om gällande bestämmelser om förbättringsarbetens utförande såsom vägunderhåll. I syfte att kunna bilda sig en uppfattning om den utsträckning, vari sådana förbättringsarbeten utföras, hava revisorerna införskaffat uppgifter, av vilka inhämtas, att totalbeloppen för samtliga län växlat mellan 2.36 och 2.52 miljoner kronor under de senaste tre åren. Revisorerna framhålla, att länsstyrelserna i vissa angivna län, framförallt Västerbottens, i långt större utsträckning än de andra givit tillstånd till dylika arbetens utförande, och då ett sådant förfarande länder de övriga länen till direkt förfång, angivas olika riktlinjer för vinnande av rättelse i påtalade missförhållanden.

För den händelse statsmakternas mening varit, att utförandet av förbättringsarbeten på vägunderhållets konto skulle förekomma i en med ledning av någon norm fastställd lika omfattning i samtliga län, synes det länsstyrelsen som om de olika länen bort tilldelas bestämda belopp, vilka ej finge överskridas. Då länsstyrelsen emellertid icke kunnat tolka bestämmelserna eller de till grund för dessa anförda motiveringarna på dylikt sätt, hava förbättringsarbeten inom länet utförts, där sådana med hänsyn till trafiksäkerheten varit ofrånkomliga. Revisorerna hava heller icke påvisat något fall, där ett utfört förbättringsarbete enligt deras mening kunnat anstå.

Länsstyrelsen vill i detta sammanhang framhålla, att i Västerbottens län breddning av smala vägar och borttagande av skarpa kurvor utförts i väsentligt mindre omfattning än i flertalet andra län, beroende på att

bilskattemedlen fördelats efter andra grunder än föreliggande behov av anslag för vägförbättringar. Men dessutom tillkommer, att arbetslöshetsmedlen i mycket ringa utsträckning fått komma till användning för arbeten av nyssnämnda beskaffenhet i Västerbottens län, medan län, som även haft tillgång till bilskattemedel i större omfatning, fått betydande vägförbättringar utförda genom arbetslöshetskommissionens försorg. I följd härav återstå avsevärda förbättringar att utföra å gamla vägar inom länet, innan dessa kunna betecknas såsom tillfredsställande.

I anledning av revisorernas uttalande om de menliga verkningarna för andra län av det nu tillämpade förfarandet kan länsstyrelsen ej underlåta att framhålla, vad t. f. vägingenjören i sin förklaring erinrat om, nämligen att den ojämnhet som förefinnes mellan de olika länen i fråga om utförande på underhållskontot av vägbeläggningar med begränsad varaktighet, s. k. halvpermanenta beläggningar, även verkar till förfång för övriga län. Till en fullständigare belysning av frågan om förbättringsarbeten, som utförts å vägunderhållet, har länsstyrelsen på därom hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjord framställning erhållit följande

Sammanställning

över kostnader för av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lämnade tillstånd till utförandet av halvpermanenta beläggningar å vägunderhållet under åren 1932, 1933 och 1934.

Län	Beräknade kostnader, kronor			Totalsumma
	1932	1933	1934	Kronor
Stockholms	273,250	630,000	631,165	1,534,415
Uppsala	—	—	70,060	70,060
Södermanlands	65,300	—	284,535	349,835
Östergötlands	153,300	149,800	246,860	549,960
Jönköpings	25,200	—	39,300	64,500
Kronobergs	—	24,000	110,300	134,300
Kalmar	21,900	85,700	58,850	166,450
Gotlands	2,500	6,500	49,000	58,000
Blekinge	—	8,631	46,400	55,031
Kristianstads	206,655	460,500	502,050	1,169,205
Malmöhus	668,600	654,050	788,118	2,110,768
Hallands	366,300	42,696	115,700	524,696
Göteborgs och Bohus	37,500	—	12,000	49,500
Älvsborgs	121,900	142,700	341,500	606,100
Skaraborgs	4,800	68,000	5,550	78,350
Värmlands	28,000	71,475	274,350	373,825
Örebro	47,461	59,400	78,779	185,640
Västmanlands	—	—	129,700	129,700
Kopparbergs	—	24,400	225,587	249,987
Gävleborgs	—	9,600	11,800	21,400
Västernorrlands	—	—	232,700	232,700
Jämtlands	—	—	64,600	64,600
Västerbottens	—	34,190	55,200	89,390
Norrbottens	7,500	5,000	95,500	108,000
Totalsumma	2,030,166	2,476,642	4,469,604	8,976,412

Ehuru sistnämnda medel fördelats av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, föreligger även här en ojämnhet, vilken synes vara väsentligt mera framträdande än i det av revisorerna åberopade avseendet. Men även denna ojämnhet torde få anses betingad av de i olika län rådande olika förhållandena.

Länsstyrelsen vill slutligen framhålla att de av revisorerna berörda förbättringsarbeten, som inom landet utförts på vägunderhållets konto, uppgått till en kostnad av något över 3 öre per meter väg årligen, därav i Västerbottens län 7.5 öre, samt att, om även arbeten på samma konto med utförande av halvpermanenta beläggningar medräknas, medelkostnaden för samtliga län uppgår till 7 öre, därav för Västerbottens län till omkring 8 öre, för Kristianstads län 14 öre, Stockholms län 21 öre och Malmöhus län 23 öre per meter väg.

Umeå i landskansliet den 5 januari 1935.

GUSTAV ROSÉN.

ELIS ALMGREN.

Vägingenjörens i Västerbottens län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 105, § 18.

Till länsstyrelsen i Västerbottens län.

Anmodad avgiva yttrande över vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 18 av sin berättelse anfört angående vägförbättringsarbetens utförande på underhållskontot får jag härigenom med remisshandlingens återställande vördsamt anföra följande.

För belysande av vilka slag av vägförbättringsarbeten, som inom länet utförts på underhållskontot, har jag upprättat bilagda förteckning över samtliga av länsstyrelsen hittills meddelade tillstånd att utföra dylika arbeten,[1] omfattande åren 1931—1934 och fördelade vägdistriktsvis med för varje företag angiven beräknad kostnad. Därjämte har jag upprättat närslutna sammanställning över de av de olika vägdistrikten nedlagda verkliga kostnaderna för ifrågavarande arbeten under åren 1932—1934;[1] i fråga om åren 1932 och 1933 enligt av vägingenjören granskade räkenskaper och i fråga om innevarande år enligt från vägstyrelserna införskaffade uppgifter. De mindre skiljaktigheter, som för åren 1932 och 1933 förefinnas mellan de sålunda angivna verkliga kostnaderna och de i statsrevisorernas berättelse upptagna, bero på att statsrevisorernas från kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inhämtade uppgifter grunda sig på de preliminära uppgifter, som styrelsen varje år under oktober månad infordrat från vägingenjören och som i följd av de under slutet av varje år utförda arbetena i någon mån avvika från de verkliga kostnaderna. Skiljaktigheten mellan de beräknade kostnader, som legat till grund för länsstyrelsens beslut att under ett år lämna tillstånd till utförande av vägförbättringsarbeten på underhållskontot, och de verkliga för samma år angivna kostnaderna beror på, förutom att en beräknad kostnad ej brukar exakt överensstämma med den verkliga, det förhållandet, att vissa arbeten ej hunnit slutföras eller ej påbörjats det år länsstyrelsens tillstånd erhållits och att för vissa arbeten föreskrivits kostnadernas fördelning på två eller flere år.

[1] Ej här avtryckta.

Samtliga de framställningar om vägförbättringsarbetens utförande på underhållskontot, som av länsstyrelsen bifallits, hava av vägingenjören prövats och i avgivna yttranden förordats till utförande. I fråga om verkställda ombyggnader av broarna över Stafseleån å vägen Åsele—Anundsjö, Djäknebölebäcken å vägen Röbäck—Gräsmyr och Ume älv vid Lycksele å den s. k. militärvägen, belägna inom respektive Åsele sockens, Umeå tingslags och Lycksele sockens väghållningsdistrikt, hava framställningarna om dessa arbetens utförande på underhållskontot därjämte varit underställda kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsens prövning. I enlighet med av kungl. styrelsen avgivna utlåtanden har länsstyrelsen medgivit dessa företags utförande på underhållskontot. För bron över Ume älv vid Lycksele har länsstyrelsen sålunda föreskrivit, att en del av byggnadskostnaderna, uppgående till 130,500 kronor, skulle lika fördelas på underhållskontot under åren 1933—1936 medan kostnaderna för en del arbeten såsom ej hänförliga till brounderhåll ej finge påföras sagda konto. Bland förbättringsarbeten, vartill länsstyrelsen lämnat tillstånd, märkas en del dikningar, särskilt inom Skellefteå tingslags väghållningsdistrikt. Dylika arbeten höra emellertid till vanligt vägunderhåll, vartill ej erfordras något särskilt tillstånd. I samband med utförandet av dessa underhållsarbeten har det ansetts vara angeläget att utföra vissa vägförbättringsarbeten. Vid planläggandet av arbetenas utförande har emellertid någon åtskillnad på sådana arbeten, som höra till vägunderhåll och sådana, som äro att hänföra till vägförbättring, ej gjorts och tillstånd har sålunda sökts och erhållits för båda slagen av vägarbeten. På grund härav skulle vid frånskiljandet av alla till vanligt vägunderhåll hörande arbeten, som sålunda felaktigt blivit rubricerade som vägförbättringsarbeten, en avsevärd minskning av kostnaderna för av länsstyrelsen medgivna arbeten erhållas.

Vid avgivande av yttranden över framställningar angående ifrågavarande arbetens utförande på underhållskontot, som inkommit under den tid jag varit t. f. vägingenjör i länet, d. v. s. för tiden från den 10 februari 1934, har jag med i varje fall full kännedom om förhållandena på ort och ställe följt gällande bestämmelser härom med iakttagande av de närmare direktiv i saken, som finnas angivna i det uttalande, som utan erinran från riksdagens sida gjorts i 1931 års statsverksproposition, sjätte huvudtiteln, av dåvarande statsrådet och chefen för kungl. kommunikationsdepartementet. Sålunda har främst arbeten avseende breddning av kurvor och rätning av S-kurvor liksom andra arbeten, som betingats av hänsyn till trafiksäkerheten, förordats till utförande. Framställningar om utförande av större vägomläggningsarbeten på underhållskontot hava däremot ej förordats och ej heller av länsstyrelsen beviljats. I detta hänseende hava arbeten för en beräknad kostnad av omkring 33,000 kronor under detta år blivit utgallrade. I detta sammanhang vill jag emellertid framhålla, att ifrågavarande bestämmelser om vissa vägförbättringsarbetens utförande på underhållskontot enligt min mening äro ganska vaga. Spörsmålet om ett arbete är att hänföra till egentligt vägunderhåll eller till vägförbättring kan mången gång vara svårt att avgöra, då dessa båda slag av arbeten ofta övergå i varandra. Mera detaljerade bestämmelser i förevarande avseende vore därför önskvärda.

Vidkommande det av statsrevisorerna påtalade förhållandet att vissa länsstyrelser givit tillstånd till förbättringsarbetens utförande på underhållskontot i långt större utsträckning än de andra, synes det mig att man till grund för bedömandet av omfattningen av dylika tillstånd ej bör

lägga de absoluta kostnadssummorna utan fastmer beakta längden av de olika länens vägnät och vägarnas beskaffenhet m. fl. faktorer. Att sålunda Västerbottens län kommit upp till högre kostnadssummor i detta hänseende än något annat län synes mig vara helt naturligt, eftersom detta län har det största allmänna vägnätet i riket med en väglängd, som är ungefär lika stor som Göteborgs och Bohus, Hallands och Blekinge län tillsammans hava. Jag vill också framhålla, att många av länets äldre vägar äro i ganska stor utsträckning försedda med för trafiken besvärande kurvor, vilkas snara borttagande eller förbättrande är betingat ur trafiksäkerhetssynpunkt. Då Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län enligt gällande bestämmelser angående fördelning av landsbygdens automobilskattemedel höra till de län, som per kilometer allmän väg räknat hittills erhållit de lägsta andelarna av dessa medel för utförande av vägomläggningar och vägförbättringar och dylika arbetens utförande på grund härav och med hänsyn till de höga vägskatterna — en vägskatt, som för länets vidkommande i genomsnitt är ungefär dubbelt så hög som i södra och mellersta Sverige — ej kan komma till stånd så snabbt som i de flesta andra län, synes det mig att särskilda betingelser enligt gällande bestämmelser för utförandet av vägförbättringar på underhållskontot föreligga för länen i övre Norrland. För belysande av sagda förhållande angående automobilskattemedlens fördelning har jag upprättat närslutna tablå, avseende fördelningen av under budgetåret 1932/1933 influtna automobilskattemedel.

Vad slutligen beträffar det av statsrevisorerna gjorda påpekandet om att ett alltför vidsträckt bruk av en del länsstyrelser att meddela tillstånd av här ifrågavarande art bleve till förfång för de övriga länen i form av minskade länsfonder av automobilskattemedel, vill jag framhålla, att den ojämnhet, som förefinnes mellan de olika länen ifråga om utförande på underhållskontot av vägbeläggningar med begränsad varaktighet, s. k. halvpermanenta beläggningar, verkar på samma sätt. Medan länet hittills utfört dylika beläggningar för en kostnad av i runt tal endast 37,000 kronor, har jag mig bekant att vissa län i södra och mellersta Sverige, särskilt Malmöhus län och Stockholms län, utfört dylika beläggningar i betydande omfattning. Visserligen komma genom utförandet av dylika beläggningar de framtida underhållskostnaderna att i allmänhet minskas men detta är i viss mån även fallet med utförandet av vägförbättringsarbeten å grusvägar. Som halvpermanenta vägbeläggningar endast i jämförelsevis ringa utsträckning kunna komma till utförande i övre Norrland, är att förvänta att framdeles liksom hittills dylika vägbeläggningar till största delen bliva utförda i de sydligare länen, där betingelserna härför äro för handen. Jag skulle därför vilja ifrågasätta, om ej den av statsrevisorerna framhållna angelägenheten av att åtgärder måtte vidtagas i syfte att åstadkomma en jämnare och mera rättvis avvägning länen emellan av vägförbättringars utförande med för underhåll egentligen avsedda medel jämväl bör omfatta enahanda åtgärder ifråga om utförande av s. k. halvpermanenta vägbeläggningar, vartill kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen enligt gällande bestämmelser har att lämna tillstånd.

Umeå den 31 december 1934.

O. H. Grahnér.

Länsstyrelsens i Norrbottens län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 105, § 18.

Till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Angående riksdagens revisorers anmärkningar rörande utförande av förbättringsarbeten på underhållskonto.

Vägingenjören upplyser i bifogade yttrande i ämnet (Bilaga 1) att av de i Norrbottens län under åren 1932, 1933 och 1934 medgivna dylika arbeten till sammanlagt belopp av 779,240 kronor utgöras arbeten för 317,515 kronor av rena underhållsarbeten och de återstående, såsom vägförbättringar rubricerade, av arbeten som till övervägande del jämväl kunde hänföras till liknande underhållsarbeten. Revisorernas anmärkningar träffa således icke den inställning till dessa frågor som intages av länsstyrelsen här och som måste anses stå i god överensstämmelse med gällande bestämmelsers innebörd, nämligen tillbörlig återhållsamhet i fråga om tillstånd till särskilda »förbättringsarbeten». Prövningen av ifrågavarande slags ansökningar sker alltid efter vägingenjörens hörande. Någon anledning att för länsstyrelsens del ändra på bestämmelserna rörande handläggningen av dessa frågor föreligger sålunda icke; eventuella oriktigheter på andra håll synes man kunna komma till rätta med utan dylik åtgärd. Skulle emellertid någon ändring anses böra komma till stånd, så synes länsstyrelsen den utvägen böra givas ett bestämt företräde, enligt vilken Kungl. Maj:t vid fördelningen av den till förfogande stående utjämningsandelen skulle taga hänsyn till den omfattning, i vilken vederbörande länsstyrelser begagnat sig av ifrågavarande befogenhet.

Luleå i landskansliet den 9 januari 1935.

A. B. GÄRDE.

R. SUNDBERG.

Bilaga 1.

Till länsstyrelsen i Norrbottens län.

I enlighet med närslutna sammanställning,[1] har länsstyrelsen för år 1932 medgivit arbeten på underhållskontot för vägdistrikten å sammanlagt 279,800 kronor.

Denna kostnad fördelar sig på följande sätt.

»Vägförbättringsarbeten»	kronor	198,900
Broombyggnader 4 st. (på grund av trafikrisk)	»	49,000
Borttagning av hinderliga stabbstenar (trafikrisk) och anläggning av snöskärmar	»	12,200
Ändring av färja	»	6,000
Garagebyggnad	»	10,000
Trumreparationer	»	3,700
	Kronor	279,800.

[1] Ej här avtryckt.

Vägförbättringsarbetena hava 1932 huvudsakligen bestått av dikningar och isolering mot jäslera, bortsprängning av hinderliga stenar å banketter, vilka försvåra plogaggregatens framförande samt påförande av pinnmo och grus å mot jäslera isolerade sträckor.

Samtliga arbeten som sålunda härovan rubricerats såsom vägförbättringsarbeten för 198,900 kronor kunna anses som rena underhållsarbeten och hava utförts efter vägar där ett visst försummat vägunderhåll förefunnits.

För år 1933 fördelar sig den medgivna kostnaden 264,490 kronor på följande sätt.

»Vägförbättringsarbeten»	kronor	117,280
Broombyggnader 3 st. (på grund av trafikrisk)	»	59,950
Borttagning av hinderliga stabbstenar (trafikrisk)	»	8,000
Förbättring av färjlägen	»	23,700
Trumreparationer	»	10,600
Mötesplatser efter smala vägar	»	37,060
Påfyllning av vägbank som sjunkit	»	4,900
Stensprängning å banketter (trafikrisk)	»	3,000
	Kronor	264,490.

Under år 1933 med tillstånd utförda arbeten på underhållskontot utgöras sålunda med 147,210 kronor av rena underhållsarbeten, som varit betingade av trafikrisker, medan s. k. vägförbättringsarbeten medgivits för 117.280 kronor. Dessa senare arbeten utgöras till övervägande del av liknande underhållsarbeten, som omnämnts för år 1932.

Därjämte har medgivits i ovan angiven kostnad 117,280 kronor ett rent vägförbättringsarbete för Jokkmokks vägdistrikt å 40,500 kronor. Detta avser ombyggnad av västra tillfartsvägen till bro över Lule älv vid Porsiforsen och har denna ombyggnad nödvändiggjorts av att nuvarande tillfartsväg är belägen å sidosluttande jäslereterräng. Nuvarande tillfartsväg har därför under årens lopp förskjutits i sidled, och dess diken gå årligen igen. Härigenom måste denna tillfartsväg betecknas som trafikfarlig, särskilt som den även är belägen i skarp lutning.

För år 1934 fördelar sig den medgivna kostnaden 234,950 kronor på följande sätt.

»Vägförbättringsarbeten»	kronor	145,545
Broombyggnader 3 st. (på grund av trafikrisk)	»	30,450
Förbättring av färjlägen och färjbyggnad	»	12,300
Garagebyggnad	»	27,475
Trumreparationer	»	2,580
Grusinventeringar	»	8,600
Krossgrustillverkning	»	7,000
Förstärkningsarbete å bro som vårflod ramponerat	»	1,000
	Kronor	234,950.

Under år 1934 med tillstånd utförda arbeten på underhållskontot utgöras enligt ovanstående sammanställning med 89,405 kronor av rena underhållsarbeten, som varit betingade av trafikrisker.

Vägförbättringsarbeten, vilka uppgå till 145,545 kronor utgöras till övervägande del av liknande underhållsarbeten, som härovan omnämnts för år 1932.

Av den härovan lämnade redogörelsen framgår sålunda, att s. k. vägförbättringsarbeten under åren 1932—1934 egentligen utförts för:

1932	kronor	198,900
1933	»	117,280
1934	»	145,545.

eller i medeltal 153,908 kronor per år. Då samtliga 18 st. vägdistrikt fått utföra dylika underhållsarbeten på sina vägar, kan man säga, att varje distrikt i medeltal fått utföra för 8,550 kronor per år.

I betraktande av vägdistriktens storlek och antalet vägkilometer inom länet, vilket i medeltal för åren 1932—1934 utgör cirka 5,000 kilometer, kan man lugnt säga att denna utgift för vägunderhållet varit fullt befogad.

Samtliga medgivna arbeten hava av vägingenjören tillstyrkts, innan länsstyrelsen lämnat sitt medgivande till deras utförande på underhållskontot.

Ett mycket stort antal rena grundförbättringsarbeten, varom framställningar ingivits, hava avstyrkts, och länsstyrelsen har också nekat dylika arbetens utförande på vägunderhållet.

Det kan sålunda som sammanfattning påpekas, att de medgivna vägförbättringsarbetena till huvudsaklig del äro att betrakta som rena underhållsarbeten, fastän de rubricerats som vägförbättringsarbeten.

Luleå den 4 januari 1935.

N. Wolff.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 118, § 20.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 20 av sin berättelse anfört angående enskilda vägar intagna till allmänt underhåll.

Till åtlydnad härav får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med remissaktens återställande i underdånighet anföra följande.

Lika med revisorerna finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att bestämmelserna om enskild vägs förändring till allmän giva de olika länsstyrelserna tillfälle att avgöra dylika ärenden efter mer eller mindre subjektiva grunder.

Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens mening lärer enhetlighet och likformighet vid behandling av ärende av förevarande art icke kunna ernås på annat lämpligt sätt, än att den centrala uppsiktsmyndigheten över vägväsendet — väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — gives tillfälle att deltaga i ärendet. Dock bör detta icke ske så, att styrelsen får avgöra ärendet; en sådan anordning skulle onödigtvis rubba reglerna för behandlingen av vägmål i allmänhet. Det synes lämpligare och mera principiellt riktigt, att styrelsen, efter samråd med vederbörande väginspektör,

allenast får avgiva yttrande till länsstyrelsen, som därefter har att fatta det avgörande beslutet i ärendet. I så fall bör ärendet givetvis vid remissen till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vara så utrett som möjligt.

Att vid utredningen särskild vikt bör läggas på att få frågan om det trafikbehov, vägen har att fylla, så klarlagd som kan ske, synes vara tydligt. De principer, som därvid skola följas, torde lämpligen böra fastställas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen genom cirkulär till länsstyrelserna och vägingenjörerna. Sålunda torde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kunna föreskriva, att trafikräkning om sådan anses erforderlig skall ske, att uppgift skall lämnas om vägens betydelse för genomgångs- och annan trafik, att erforderligt kartmaterial skall bifogas akten m. m. Likaså torde vara lämpligt, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen låter ombesörja upprättande för varje län av karta över vägnätet inom länet.

Ifrågavarande förslag synes kunna genomföras på så sätt, att Kungl. Maj:t anbefaller länsstyrelserna att i ärenden av förevarande art inhämta yttrande från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, samt att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen därefter utfärdar de särskilda föreskrifter i ämnet, som kunna anses lämpliga och nödiga.

På grund av vad ovan anförts får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i underdånighet hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sålunda föreslagen åtgärd.

I detta ärendes handläggning har, förutom undertecknade, deltagit byråchefen Valsinger.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER.

ERNST BRAUNE.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 120, § 21.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under 21 § av sin berättelse anfört angående skiljemannaförfarandets användning i tvister mellan vägdistrikt och entreprenörer.

Till åtlydnad härav får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som över anmärkningen inhämtat yttrande från vägingenjören i Göteborgs och Bohus län, med remissaktens återställande och med överlämnande av sålunda inkommet yttrande i underdånighet anföra följande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen finner lika med revisorerna och vägingenjören det påtalade förhållandet vara synnerligen anmärkningsvärt, ävensom att åtgärder böra vidtagas till förhindrande i görligaste mån av dylikt förfarande.

Den prövning, som länsstyrelse jämlikt 64 § av 1891 års väglag har att underkasta entreprenadkontrakt om vägunderhåll, är enligt föreskrift i lagrummet begränsad till att skola avse entreprenörens personlighet och den avlämnade borgensförbindelsens beskaffenhet. Någon skyldighet eller rättighet för länsstyrelsen att pröva kontraktet ur andra synpunkter finnas icke.

Enligt § 6 nådiga kungörelsen den 31 maj 1934 (nr 207) angående statsbidrag till allmänna vägars byggande m. m. har länsstyrelse att i fråga om arbetsföretag granska entreprenadanbud och godkänna entreprenör. Någon bestämmelse om att länsstyrelsen skall granska mellan vägdistriktet och entreprenören upprättat kontrakt finnes däremot icke.

I lagen om vägdistrikt har emellertid intagits bestämmelser, som bättre tillgodose nu ifrågavarande behov av prövning. Där stadgas nämligen i 62 §, att länsstyrelse vid prövning av vägstyrelses beslut om upplåtande av vägarbete på entreprenad, vilka beslut enligt samma lagrum skola underställas länsstyrelsen, äger »förordna i saken efter ty prövas lämpligast». Länsstyrelserna torde således framdeles hava att underkasta dylika beslut en granskning ur samtliga de synpunkter, som kunna ifrågakomma, bland annat huruvida parternas alla mellanhavanden blivit nöjaktigt reglerade och om bestämmelse angående tvisters avgörande kan anses lämplig och ändamålsenlig. Detta gäller såväl beträffande underhåll som byggande eller annat vägarbete. Ifrågavarande stadgande träder i tillämpning under år 1936.

Härtill kommer att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med den befogenhet i fråga om uppsikten över vägväsendet, som numera tillförsäkrats styrelsen, torde äga att genom anvisningar och normalbestämmelser meddela länsstyrelserna och vägdistrikten de föreskrifter i ämnet, som kunna anses erforderliga. Inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har också verkställts vissa förarbeten för upprättande av förslag till normalkontrakt mellan vägstyrelse och entreprenör. Styrelsen kommer att utfärda bestämmelser härom, därvid styrelsen givetvis kommer att nogsamt beakta vad som i förevarande ärende andragits.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vill slutligen tillägga, att styrelsen jämväl ägnat uppmärksamhet åt det av vägingenjören i hans yttrande framdragna spörsmålet angående inköps- och entreprenadförfarandet hos vägdistrikten. Även i denna fråga har styrelsen verkställt vissa förarbeten, och kommer styrelsen att utfärda erforderliga anvisningar i ärendet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i underdånighet, att nu förevarande anmärkning icke måtte föranleda vidare åtgärd.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER

ERNST BRAUNE.

Vägingenjörens i Göteborgs och Bohus län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 120, § 21.

Till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Med återställande av till mig för yttrande remitterade handlingar i ärendet K 6475 eller av riksdagens år 1934 församlade revisorer gjorda erinringar angående skiljemannaförfarandets användning i tvister mellan vägdistrikt och entreprenör får jag härmed avgiva följande yttrande.

Frånsett skiljedomarna mellan entreprenören I. Mosse och olika vägdistrikt har inom detta län, sedan den 1 juli 1930 skiljedomsförfarandet mig veterligt tillämpats endast två gånger. Ena gången var efter fullbordandet av ett arbete, där entreprenören gjort konkurs och andra gången angående ersättning för underhållet av nyomlagd väg under den tid, som låg mellan första avsyningen och den avsyning, som verkställdes för godkännande av de vid första avsyningen anmärkta bristernas avhjälpande. I båda dessa fall, som inträffade år 1931 gällde det relativt små belopp och hänförde sig till entreprenadkontrakt, som avslutats långt före vägorganisationens tillkomst.

I det av riksdagens revisorer å sid. 188 relaterade fallet eller skiljedom mellan Tanums vägdistrikt och I. Mosse, vari det bland annat heter:

»— — — Vägdistriktets kostnader för reglering av tvisten med entreprenören uppgå sålunda till följande belopp: Ersättning till entreprenören kronor 71,185:86 + 17,800 = 88,985 kronor och 86 öre — — —.»

får jag härmed lämna följande uppgift:

Av posten 17,800 kronor utbetalade vägdistriktet en fjärdedel eller 4,450 kronor till entreprenören Mosse, och resten 13,350 kronor skulle likvideras, då statsbidrag erhållits på posten 17,800 kronor, vilket statsbidrag beräknat efter 75 procent blir 13,350 kronor. Statsbidrag blev ej beviljat för posten 17,800 kronor, och beloppet 13,350 kronor således aldrig utbetalat till entreprenören, varför den statsbidragsberättigade delen av förutnämnda post 88,985 kronor 86 öre härigenom minskats till 71,185 kronor 86 öre, varå statsbidrag utgått.

I samband härmed kan jag för ett närmare bedömande av de Mosseska skiljedomarna i detta län icke underlåta framhålla en del märkliga förhållanden, som äro förknippade därmed. Så t. ex. har det i nu mellan Inlands Fräkne härads vägdistrikt och Mosse pågående skiljedomsförfarandet visat sig, att Mosse försökt tillskansa sig vissa fördelar med tillhjälp av handlingar, som varit av sådan beskaffenhet, att de föranlett polisundersökning, som för närvarande pågår, för konstaterande, huruvida de åberopade handlingarna äro äkta eller ej. Under dessa jämte å andra platser företagna polisundersökningar angående de Mosseska transaktionerna ha vissa förhållanden förekommit, som förorsakat, att en del polisundersökningar även företagits rörande tvisten mellan Tanums härads vägdistrikt och I. Mosse, men ej ännu avslutats, varför det slutliga bedömandet angående skiljenämndsförfarandets lämplighet baserat på de Mosseska skiljedomarna torde göras först i samband med de resultat, som de nu pågående polisundersökningarna leda till.

Enligt 64 § i 1891 års lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet skall, därest vägunderhållet inom ett vägdistrikt utlämnas på en-

treprenad, kontrakt härom slutas av vägdistriktet eller vägstyrelsen med entreprenören, och skall detta kontrakt försett med antaglig borgen för fullgörande av entreprenörens åtagande underställas Kungl. Maj:ts befallningshavandes prövning. *Finner Kungl. Maj:ts befallningshavande kontraktet kunna, med avseende å entreprenörens personlighet och den avlämnade borgensförbindelsens beskaffenhet, godkännas, meddele Kungl. Maj:ts befallningshavande fastställelse å kontraktet, som sålunda bliver gällande.*

Av detta framgår, att statens representant eller Kungl. Maj:ts befallningshavande i detta fall icke har någon större laglig rätt att granska och godkänna entreprenadkontraktet beträffande det verkliga sakförhållandet.

Detta förfaringssätt torde hava varit berättigat på den tid statsbidraget till vägunderhållskostnaderna var relativt litet t. ex. sammanlagt 45 procent. Nu återigen, då statens bidrag uppgår till lägst 75 procent och högst 85 procent av den verkliga kostnaden, *är det av största vikt, att staten snarast erhåller såväl bestämmanderätt som kontrollrätt beträffande vägdistriktens uppgörelser i dylika frågor.*

Genom den nyinrättade vägingenjörstjänsten har Kungl. Maj:ts befallningshavande numera erhållit ett tekniskt lokalorgan, som möjliggör dylika frågors behandling hos Kungl. Maj:ts befallningshavande även i tekniskt och ekonomiskt avseende.

I de entreprenadkontrakt, som sedan 1930 inom länet avslutas i väghållningsfrågor, finnes insatt en klausul, som föreskriver, att i fall, där tvisten ej skall hänskjutas till domstol, *skall den avgöras enligt lagen om skiljemän, varvid vardera parten utser en skiljeman och Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län den tredje, som tillika är skiljenämndens ordförande.* Detta förfaringssätt gör, *att* någon tvist om den tredje skiljemannens utseende ej uppstår, *att* denne blir opartiskt tillsatt och särskilt lämpad för varje speciellt fall, *och att* staten erhåller en fullgod medbestämmanderätt i avgörandet av omskrivna tvister mellan vägdistrikten och dess entreprenörer, vilka numera även skola i vederbörlig ordning godkännas av antingen kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Det av riksdagens revisorer föreslagna sättet, att över vägdistriktets skiljeman bör kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ifråga om kompetens och lämplighet avgiva yttrande, är synnerligen lämpligt men ej absolut nödvändigt, därest skiljenämndens tillsättande sker enligt i detta län tillämpade normer. För det i detta län tillämpade förfarandet behöver ej heller någon ändring i nu gällande lag om skiljemän göras.

Med avseende på revisorernas yttrande angående entreprenadkontraktens granskning får jag härmed framhålla den praxis, som tillämpas inom detta län, sedan den 1 juli 1930, och som består i att alla entreprenadkontrakt för granskning och godkännande insändas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i tre exemplar, vederbörligen underskrivna av vägstyrelsen och entreprenören samt försedda med en paragraf, som föreskriver, att kontraktet ej är giltigt förrän det blivit av Kungl. Maj:ts befallningshavare godkänt.

Efter granskning, eventuell ändring och godkännande återsändes två entreprenadkontrakt med meddelande om godkännande till respektive vägstyrelse och ett exemplar kvarstannar hos vägingenjören i länet som arkivexemplar.

Detta sistnämnda gransknings- och godkännandeförfarandet förordas

varmt, då det visat, att i detta län har hittills icke förekommit några tvister angående väghållningsarbeten, som kontrakterats efter den 1 juli 1930.

En annan fråga, som av riksdagens revisorer ej i detta sammanhang vidrörts, men som är nära förknippat härmed och av största vikt vid inköps- och entreprenadförfarandet, är lämpligaste sättet för anbudsinfordran. Det sätt, som användes för närvarande, har visat många brister, varför jag hemställer, att frågan, huruvida anbud skola infordras genom vägstyrelsen, såsom hittills skett, eller överflyttas på respektive läns vägingenjörer, måtte upptagas till behandling i detta sammanhang.

Göteborg den 7 januari 1935.

Ernst J. Millén.

De av vägingenjören gjorda uttalandenas riktighet om de pågående polisundersökningarna angående av entreprenören I. Mosse gjorda transaktioner m. m. i samband med omskrivna skiljedomar bestyrkas.

Göteborg den 8 januari 1935.

Gerhard von Sydow.
Landsfogde i Göteborgs och Bohus län.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 127, § 22.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 22 av sin berättelse anfört angående vägdistriktens förvaltningskostnader.

Till åtlydnad härav får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som över anmärkningen inhämtat yttranden från vägingenjörerna i Blekinge och i Västernorrlands län, med remissaktens återställande och med överlämnande av sålunda inkomna yttranden i underdånighet anföra följande.

Särskild ersättning till vägstyrelseordförande.

I 54 § av 1891 års väglag, sådant detta lagrum lyder efter däri den 21 maj 1931 vidtagen ändring, återfinnas bestämmelserna om den gottgörelse vägstyrelseledamöter, däribland ordförande, äga uppbära. I § 3 av nådiga kungörelsen angående statsbidrag till allmänna vägars byggande m. m. den 31 maj 1934, vilken ersatt den i förevarande del likalydande nådiga kungörelsen den 16 maj 1930, föreskrives vidare, att ersättning för särskild arbetsdirektion för vägföretag ej må inräknas i kostnaden för arbetet med mindre vederbörande länsstyrelse efter gjord framställning prövat dylik direktion behövlig, och må sådan ersättning i intet fall upptagas med högre belopp än länsstyrelsen fastställt.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som redan tidigare vidtagit särskilda åtgärder för att få ifrågavarande bestämmelser kända bland vägstyrelserna, finner det egendomligt, att fall sådana som de av revisorerna påtalade kunnat förekomma. Styrelsen vågar emellertid göra gällande, att sedan nämnda bestämmelser trädde i kraft, statsbidrag icke utgått å sålunda felaktigt uppburen ersättning.

Gudmundrå vägdistrikt.

Beträffande revisorernas anmärkning rörande Gudmundrå tingslags väghållningsdistrikt får styrelsen under hänvisning till vägingenjörens uttalande framhålla, att enligt distriktets huvudräkenskap för år 1933 uppgingo de sammanlagda kostnaderna för vägunderhåll och vägbyggnad under året till i runt tal 800,000 kronor, varav för vägbyggnad omkring 500,000 kronor. Även om dessa byggnadsarbeten till större delen icke utförts i distriktets egen regi, torde arbetena ändock hava förorsakat styrelseledamöterna och särskilt ordföranden en myckenhet arbete. Den av vägingenjören godkända förvaltningskostnaden, cirka 7,500 kronor, uppgår icke till fullt en procent av utgifterna. Vid sådant förhållande synes ifrågavarande kostnad icke kunna anses vara oskälig.

Ljustorps tingslags vägdistrikt.

Anmärkningen rörande Ljustorps tingslags vägdistrikt synes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen befogad.

Då emellertid vägingenjören, såsom av hans yttrande framgår, redan har sin uppmärksamhet riktad på saken, torde någon vidare åtgärd ej vara erforderlig.

Asarums sockens vägdistrikt.

Beträffande den mot Asarums sockens väghållningsdistrikt framställda anmärkningen vill väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhålla, att statsbidrag å representationskostnader med säkerhet icke utgått till något distrikt. Sådana kostnader falla sålunda helt och hållet på de väghållningsskyldiga. I likhet med revisorerna anser styrelsen att dessa utgifter böra starkt begränsas.

På grund av vad som förekommit ämnar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen underrätta samtliga vägstyrelser om revisorernas uttalande.

Under åberopande av vad sålunda anförts får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i underdånighet hemställa, att ifrågavarande anmärkningar icke måtte föranleda vidare åtgärd.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER.

ERNST BRAUNE.

Vägingenjörens i Blekinge län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 127, § 22.

Till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Genom remiss den 22 december 1934 har kungl. styrelsen infordrat undertecknads yttrande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 22 av sin berättelse anfört angående vägdistriktens förvaltningskostnader, och får jag i anledning härav vördsamt anföra följande.

Inom Blekinge län har icke någon vägstyrelseordförande eller annan ledamot av vägstyrelse under år 1933 åtnjutit särskild ersättning för övervakande av väg- och brobyggnadsarbeten utan att vägstämma härför anvisat medel.

I en del vägdistrikt har, i de fall då omfattande vägbyggnadsarbeten pågå inom distriktet, vägstämman, med hänsyn till härmed följande utökat arbete för vägstyrelsens ordförande, höjt dennes arvode med ett belopp, motsvarande omfattningen av det utökade arbetet. Beslut härom har fattats å ordinarie vägstämma och i vederbörlig ordning underställts länsstyrelsens prövning.

Av vad statsrevisorerna anfört angående av vägstyrelserna utövad representation synes mig framgå, att de belopp, som härför debiterats vägkassan, blivit medtagna i det kostnadsunderlag, som legat till grund för beräkning av till vägdistrikten utgående underhållsbidrag.

För Blekinge läns vidkommande är emellertid detta ej förhållandet, utan har jag vid räkenskapsgranskningen alltid från sagda kostnadsunderlag frånbragit dessa kostnader. På de av revisorerna anförda representationskostnaderna för år 1933 inom Asarums vägdistrikt har sålunda ej utgått något statsbidrag. Enligt vad vägstyrelsens ordförande i Asarums väghållningsdistrikt på tillfrågan meddelat, har vägstämman tidigare beslutat, att han i förekommande fall ägde att utöva representation på vägkassans bekostnad. Någon anmärkning mot kostnaderna härför lärer icke hava framställts av vägdistriktets revisorer.

Karlskrona den 29 december 1934.

W. Mannerfelt.

Vägingenjörens i Västernorrlands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 127, § 22.

Till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Anmodad avgiva yttrande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 22 av sin berättelse anmärkt angående vägdistriktens förvaltningskostnader, får jag härmed i vad anmärkningen berör distrikt inom Västernorrlands län vördsamt anföra följande.

Revisorerna hava funnit förvaltningskostnaderna för Gudmundrå tingslags väghållningsdistrikt för år 1933 synnerligen höga i det nämnda kostnader uppgått till sammanlagt cirka 8,600 kronor. Å hela nämnda belopp har dock icke statsbidrag utgått, utan har vid av mig den 21 april 1934 företagen granskning av vägdistriktets vägunderhållsräkenskaper för år 1933 genom verkställda avdrag den statsbidragsberättigade förvaltningskostnaden nedsatts till i runt tal 7,500 kronor.

Vid granskningen har sålunda å det av vägstämman anslagna arvodet till vägstyrelsens ordförande, tillika sekreterare och kassör, 4,800 kronor, endast upptagits ett belopp av 4,000 kronor, motsvarande det av länsstyrelsen fastställda arvodet.

Även sistnämnda belopp kan synas högt, men enligt mitt förmenande är detsamma dock icke oskäligt med hänsyn till den stora arbetsbörda, som åvilar vägstyrelsen och dess ordförande i ifrågavarande distrikt.

Längden av allmänna vägar inom distriktet är visserligen jämförelsevis ringa, men råder i stor utsträckning en mycket livlig och tung trafik å vägarna ifråga. Då därtill grundförhållandena äro synnerligen ogynnsamma förorsakas väghållningsdistriktet en underhållskostnad per meter väg, som överstiger dubbla medelkostnaden inom länet i dess helhet. På grund av nämnda förhållande jämte förekommande vägbyggnadsarbeten åvilar vägstyrelsen betydande arbetsuppgifter.

Vid granskning av Ljustorps tingslags väghållningsdistrikts räkenskaper för år 1933 hava revisorerna funnit, att vägstyrelsen förlagt flertalet av sina under år 1933 hållna sammanträden till Sundsvall, varigenom resekostnaderna blivit fördyrade. Berörda förhållande, att vägstyrelsen sammanträder å ort utanför sitt vägdistrikt, synes mindre lämpligt, och har detta även framhållits för vägstyrelsen. Vid av mig den 14 juli 1934 företagen granskning av distriktets vägunderhållsräkenskaper har även visst avdrag i kostnaderna för resor vidtagits med hänsyn till ifrågavarande omständigheter.

Ärendet tillhörande remisshandlingar återställas härjämte.

Härnösand den 5 januari 1935.

Per Hellström.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 128, § 23.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 23 av sin berättelse anfört angående vägstyrelses ordförande och ledamöter som leverantörer till distriktet.

Till åtlydnad härav får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med remissaktens återställande i underdånighet anföra följande.

Ifrågavarande anmärkning, vilken av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bragts till samtliga länsstyrelsers, vägingenjörers och vägstyrelsers kännedom genom översändande av avskrifter av densamma, överensstämmer i huvudsak med den av riksdagens år 1930 församlade revisorer under § 16 i deras berättelse framställda anmärkningen angående ledamöter av vägstyrelse såsom entreprenörer för arbeten åt vägdistriktet. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillåter sig hänvisa till ifrågavarande anmärkning och styrelsens däröver avgivna förklaring (statsutskottets utlåtande nr 158 sid. 22). Utskottet, som förutsatte, att Kungl. Maj:t komme att hava sin uppmärksamhet riktad på de i anmärkningen angivna förhållandena, ansåg på grund därav icke erforderligt, att någon särskild åtgärd i denna fråga då vidtoges från riksdagens sida.

Beträffande nu förevarande anmärkning kan framhållas, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vid stickprovsgranskning och granskning av byggnadsräkenskaper i flera fall framhållit olämpligheten av att vägdistrikts förtroendemän eller dem närstående åtaga sig leveranser till distriktet.

Emellertid bör här anmärkas, att det givetvis kan tänkas fall, då ett sådant förfarande är det enda, som lämpligen kan ifrågakomma, till exempel då inom ett vägdistrikt endast finnes ett grustag eller en makadamfabrik, och dessa disponeras av någon distriktets förtroendeman eller denne närstående person; under sådana omständigheter kunde det vara förenat med extra kostnader för distriktet att anlita andra leverantörer.

Inom kommunikationsdepartementet pågår för närvarande arbete med upprättande av normalförslag till i 30 § lagen om vägdistrikt avsett reglemente för vägstyrelse. Enligt vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, med vilken samarbete under hand äger rum i förevarande avseende, inhämtat, avses att i berörda förslag upptaga, bland annat, bestämmelser och föreskrifter ägnade att i görligaste mån förebygga missförhållanden av nu ifrågavarande slag.

På grund av vad sålunda anförts torde några särskilda åtgärder i ämnet i nu förevarande ordning icke vara erforderliga.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER.

ERNST BRAUNE.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 128, § 24.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 24 av sin berättelse anfört angående landsfiskal som sekreterare i vägstyrelse.

Till åtlydnad härav får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som över anmärkningen infordrat yttrande från vägingenjören i Västernorrlands län, med remissaktens återställande och med överlämnande av sålunda inkommet yttrande, härmed i underdånighet anföra följande.

Lika med revisorerna och vägingenjören finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen det vara mindre lämpligt, att landsfiskal åtager sig avlönat uppdrag inom vägförvaltningen.

Några bestämmelser, som lägga hinder i vägen härför, finnas varken i 1891 års lag om väghållningsbesvärets utgörande på landet eller i 1934 års lag om vägdistrikt eller i instruktionen för landsfiskalerna.

Nådiga kungörelsen den 14 juni 1917 (nr 472) angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från 1918 års början fastställda avlöningsförmåner för landsstaten innehåller emellertid en föreskrift, som torde kunna hindra uppkomsten av förhållande av förevarande slag. I nämnda kungörelse stadgas nämligen, bland annat, att med ordinarie befattning må ej »förenas — — — eller annan tjänstbefattning av vad slag som helst, så framt ej — — — Kungl. Maj:ts befallningshavande, uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstbefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid landsstaten, finner uppdraget eller tjänstbefattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas».

Ehuruväl ifrågavarande stadgande, vilket i huvudsak överensstämmer med stadgandet i 3 § av avlöningsreglemente den 22 juni 1921 (nr 451), vid sin tillkomst allenast torde hava avsett att förhindra befattningshavare att åtaga sig bisyssla, som kunde taga befattningshavarens tid och krafter i sådant anspråk, att statstjänstens behöriga skötande kunde äventyras, synes ifrågavarande bestämmelse dock böra tolkas så, att även lämplighetssynpunkter få beaktas vid prövning av ärenden av förevarande art. En snävare tolkning skulle tydligen kunna leda till mer eller mindre orimliga konsekvenser.

Då sålunda enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens mening möjlighet redan förefinnes för länsstyrelserna att förhindra landsfiskal att åtaga sig uppdrag, som här avses, men denna omständighet i vissa fall icke torde beaktas, synes annan åtgärd i anledning av anmärkningen ej erforderlig, än att Kungl. Maj:t i cirkulär till länsstyrelserna lämnar erinran härom.

Skulle emellertid väg- och vattenbyggnadsstyrelsens här ovan anförda åsikt icke vinna godkännande, torde kunna antagas, att ifrågavarande spörsmål kommer att beaktas vid den revision av landsfiskalernas avlöningsförhållanden m. m., som inom ej allt för avlägsen tid kan förväntas komma till stånd. Att i så fall bestämmelse i ämnet bör intagas i instruktion för befattningshavarna synes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vara lämpligast.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER.

ERNST BRAUNE.

Vägingenjörens i Västernorrlands län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 128, § 24.

Till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Anmodad avgiva yttrande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 24 av sin berättelse anfört angående landsfiskal som sekreterare i vägstyrelse, får jag härmed vördsamt anföra följande.

Med hänsyn till att landsfiskalerna såsom länsstyrelsens tjänstemän i orten hava att bland annat utöva viss tillsyn över vägväsendet, synes det mindre lämpligt att landsfiskal åtager sig avlönat uppdrag inom vägförvaltningen. För landsfiskaler synes böra gälla vad som för vägingenjörer är stadgat i fråga om deras förhållande till vägstyrelse.

Ärendet tillhörande remisshandlingar återställas härjämte.

Härnösand den 5 januari 1935.

Per Hellström.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 129, § 25.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som allenast hänvisar till vad vederbörande länsstyrelse och vägingenjör anfört i bifogade av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen från dem infordrade yttranden, instämmer i den av länsstyrelsen i dess yttrande gjorda hemställan.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER.

ERNST BRAUNE.

Länsstyrelsens i Skaraborgs län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 129, § 25.

Till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I remiss den 22 december 1934 har kungl. styrelsen anhållit, att länsstyrelsen ville efter vägingenjörens hörande avgiva yttrande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 25 av sin

berättelse anfört angående ombyggnad av vägen Rör—Råstad—Tidavad i Södra Vadsbo härads väghållningsdistrikt.

Med anledning därav har länsstyrelsen från vägingenjören i länet inhordrat och erhållit yttrande, som här närslutes, och har länsstyrelsen äran för egen del anföra följande.

Enligt revisorernas mening hava vid ifrågavarande vägärendes handläggning felaktigheter blivit begångna såväl av vederbörande arbetsdirektion som av vägingenjören och länsstyrelsen.

I fråga om de mot arbetsdirektionen och vägingenjören framställda anmärkningarna får länsstyrelsen endast åberopa, vad vägingenjören härom anfört, med framhållande tillika, att ifrågavarande vägarbete utförts på ett synnerligt tillfredsställande sätt för en kostnad, som med 18,153 kronor 15 öre understigit den beräknade.

Vidkommande det felaktiga förfarande, som lagts länsstyrelsen till last, uppgives detta bestå däri att länsstyrelsen skulle hava såsom entreprenör godkänt en firma, som icke blivit av vägdistriktets organ, i detta fall arbetsdirektionen, antagen till entreprenör.

Varifrån revisorerna inhämtat de upplysningar, som revisorerna lagt till grund för sin anmärkning härutinnan, i den mån den ej grundats på rent antagande, framgår ej av deras berättelse. Det vill emellertid synas, som om dessa upplysningar härleda sig ur helt annan källa än de officiella handlingarna i vägärendet. Länsstyrelsens här i huvudskrift bilagda skrivelse till ordföranden i arbetsdirektionen den 8 december 1930 jämte därvid fogade handlingar utvisar nämligen, att, sedan länsstyrelsen med hänsyn till vad vägingenjören anfört ansett sig icke kunna godkänna Liss Nyström i Timmersdala såsom entreprenör för ifrågavarande vägföretag, länsstyrelsen återställt handlingarna till arbetsdirektionen för den förnyade prövning, som ankommit på direktionen, ävensom att direktionen i skrivelse till länsstyrelsen samma dag anhållit om godkännande av aktiebolaget C. J. Åberg såsom entreprenör, eller med andra ord, att länsstyrelsen vid ärendets handläggning förfarit i full överensstämmelse med de regler, som enligt det av revisorerna gjorda påpekandet bort iakttagas. På grund härav föranlåtes länsstyrelsen anhålla, att kungl. styrelsen ville vid avgivande av sin förklaring i ärendet finna ifrågakomna vägärende rätteligen handlagt och i följd därav hemställa, att anmärkningen måtte lämnas utan avseende.

Remisshandlingarna varda härvid återställda.

De till vägärendet hörande härvid fogade handlingarna, vilka länsstyrelsen till låns bekommit från vederbörande vägstyrelse, torde i sin tid få återbekommas.

Mariestad å landskansliet den 5 januari 1935.

AXEL EKMAN.

EINAR JOHNSON.

Vägingenjörens i Skaraborgs län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 129, § 25.

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande i Skaraborgs län.

Anmodad i resolution den 24 december 1934 avgiva yttrande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer, på sätt av bilagda handling framgår, under § 25 av sin berättelse anfört angående ombyggnad av väg i Södra Vadsbo härads väghållningsdistrikt, Skaraborgs län, får jag med remisshandlingarnas återställande vördsamt anföra följande.

Då mot mig personligen riktas den anmärkningen, att jag vid avgivande av mitt yttrande till länsstyrelsen skulle hava förhastat mig i mitt omdöme om Nyström och hans kompanjon som vägbyggare, får jag meddela, att Nyström icke vid anbudets ingivande och icke heller senare under detta ärendes behandling haft någon kompanjon, i varje fall icke vägbyggmästare Joh. M. Grahn (se bifogade intyg),

att det anbud, som av Nyström inlämnades, var undertecknat allenast av honom själv,

att Nyström icke själv avfattat sitt anbud, utan att à-prislistan upprättats och anbudssumman uträknats av vägmästaren Karl Eklind i Hasslerörs vägdistrikt (se bifogade intyg),

att Nyström vid sitt besök hos mig ombads styrka sin kompetens som vägbyggare och arbetsledare,

att något som helst intyg härom icke inkom till mig, innan ärendet avgjordes,

att Nyström aldrig för mig nämnt något om, att Grahn var hans kompanjon.

Jag visste om Nyström endast, att han var försäljare av vägmaskiner, varför jag inom flera vägdistrikt förhörde mig om honom och fick den upplysningen, att Nyström aldrig byggt någon väg vare sig i Skaraborgs län eller annorstädes. Ej heller kunde jag vid förfrågan hos vägingenjörer i angränsande län konstatera, att Nyström haft något med vägbyggnad att skaffa. Då således Nyström icke själv kunde styrka sin kompetens som vägbyggare och jag genom diverse förfrågningar icke kunnat konstatera annat än att Nyström som vägbyggare är obekant, och att han själv icke räknat sitt eget anbud, kan jag väl icke sägas hava förhastat mig i mitt uttalande om Nyströms inkompetens. En kompetent vägbyggare låter sannerligen ej andra räkna sina inlämnade anbud.

Av bifogade från Grahn lämnade intyg framgår för övrigt att Nyström aldrig haft med vägbygget Ek—Låstad att skaffa annat än med sitt namn. Då denna vägbyggnads utförande framdrages som ett bevis för mitt påstådda förhastande om Nyström, får jag anföra, att i mitt uttalande till länsstyrelsen, då anbud för Ek—Låstad-bygget prövades,[1] jag särskilt framhöll, att jag tillstyrkte anbudets antagande under förutsättning, att arbetsledningen helt och hållet sköttes av Grahn och att dessutom kompetent vägmästare placerades på arbetsplatsen. Någon ära i detta bygges förtjänstfulla utförande torde således ej kunna påbördas Nyström.

Vad entreprenadförfarandet i övrigt beträffar, så infordrades aldrig

[1] Detta ägde rum den 12 februari 1932, under det att entreprenör för vägen Rör—Råstad—Tidavad antogs redan den 17 december 1930.

något nytt anbud, sedan vägbredden fastställts till 6 meter, utan ombads endast de två lägsta anbudsgivarna så komplettera sina anbud med ledning av förut inlämnad à-prislista, att desamma omfattade den sålunda ändrade arbetsplanen från 5 till 6 meters vägbredd. Varför endast dessa ombads komplettera sina anbud var därför, att de övriga lågo så högt över, att de icke kunde komma ifråga. En komplettering av alla anbud var således överflödig, då ju samma à-prislista alltjämt utgjorde grundval för anbuden.

Detta förfaringssätt torde kunna jämställas med det, att entreprenör först antagits enligt den första arbetsplanen och att sedan ett tilläggskontrakt gjorts för de arbeten, som tillkomma för ökad vägbredd. Det måste här poängteras, att anbudets karaktär ej ändrades, då ju samma à-pris gällde, utan att det senare endast var en komplettering med hänsyn till ökade massor.

Det har förut hänt, innan jag kom till detta län, att imkompetent person antagits att utföra ett vägarbete och följden blev även den, att vägbyggaren icke fullföljde arbetet utan vägdistriktet fick uppdraga åt annan att fullfölja detsamma, varvid arbetet avsevärt fördyrades. Då något dylikt ej bör upprepas och vägingenjören är till för att lämna vägstyrelser och länsstyrelsen råd i vägfrågor, är det givetvis vägingenjörens plikt och skyldighet att ge sitt omdöme vid entreprenadförfarande och att detta omdöme icke gives av en ansvarig statens man utan övertänkande torde statens revisorer förstå. Det synes mig därför upprörande, att ett sådant uttalande kan göras av statsrevisorerna, utan att ens vägingenjören lämnas tillfälle till yttrande, innan saken framlägges. Genom en förklaring från min sida i tid torde det hela helt kunnat skrinläggas i stället för att låta ett ovederhäftigt uttalande ge stoff åt en massa ortstidningar, som i sin mån ytterligare förvrängt saken och tävlats om att smutskasta en statens tjänsteman.

Mariestad den 28 december 1934.

A. Westgren.

Bilaga 1.

Vägingenjören A. Westgren, Mariestad.

På begäran intygas härmed, att något kompanjonskap mellan L. Nyström, Timmersdala, och undertecknad å vägföretaget Rör—Råstad—Tidavad ej förekommit eller ens varit ifrågasatt.

Sandhem den 28 december 1934.

Joh. M. Grahn.
Vägbyggmästare.

Bilaga 2.

Vägingenjör A. Westgren, Mariestad.

Med anledning av statsrevisorernas berättelse vilken refererats i Skaraborgaren under rubrik »Erfaren vägbyggare blev ratad» intygas härmed följande:

att jag ej i kompanjonskap med Liss Nyström lämnat något anbud å vägföretaget Rör—Råstad—Tidavad;

att vägföretaget Ek—Låstad utfördes cirka två år *senare* än vägen Rör—Råstad—Tidavad;

att å vägföretaget Ek—Låstad Liss Nyström enligt oss emellan upprättat kontrakt ej hade med arbetsledningen att göra utan var undertecknad ensam arbetsledare;

att Liss Nyström under vägföretagets fullgörande kom på ekonomiskt obestånd så att han blev skild från företaget och detta såväl byggdes som fullgjordes av undertecknad ensam.

Sandhem den 20 december 1934.

Joh. M. Grahn.
Vägbyggmästare.

Bilaga 3.

Till vägingenjör A. Westgren, Mariestad.

Med anledning av statsrevisorernas berättelse, vilken refererats i Skaraborgaren m. fl. ortstidningar, ber jag få intyga följande:

att jag på begäran av herr Liss Nyström uppgjort den à-prislista och uträknat den kostnad, som låg till grund för Nyströms inlämnade anbud å vägen Rör—Råstad—Tidavad,

att jag senare kompletterat detta anbud på begäran av Nyström och att denna komplettering bestod i omräkning av anbudskostnadsförslaget enligt arbetsplanens ändring från 5 till 6 meters vägbredd med tillämpning av samma à-prislista, som förut inlämnats.

Ullervad den 19 december 1934.

Carl A. Eklind.
Vägmästare.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 132, § 26.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 21 december 1934 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att avgiva utlåtande i anledning av vad riksdagens år 1934 församlade revisorer under § 26 av sin berättelse anlört angående vissa erinringar rörande vägdistrikten.

Till åtlydnad härav får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som över anmärkningen inhämtat yttrande från vägingenjören i Göteborgs och Bohus län, med remissaktens återställande och med bifogande av sålunda inkommet yttrande i underdånighet anföra följande.

Vidkommande anmärkningen, att ordföranden i Tanums väghållningsdistrikt av vägdistriktet uppburit ersättning för bevistande av kommunalstämma, instämmer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med revisorer-

na, att ett sådant förfarande måste anses oriktigt. Vägingenjörens yttrande torde emellertid förklara, huru ett dylikt system kunnat uppkomma.

Enligt lagen om vägdistrikt skola kommunombud väljas för fyra år, och skall sådant val ske första gången redan under hösten innevarande år. Då genom denna bestämmelse anledningen till det påtalade missförhållandet torde försvinna, synes nu förevarande anmärkning icke böra föranleda vidare åtgärd.

Beträffande anmärkningen om antagandet av entreprenör för grustransport inom Sävedals vägdistrikt finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anmärkningsvärt, att en vägstyrelseledamot betingat sig ersättning till så avsevärt högre pris än annan anbudsgivare som här skett.

Det av revisorerna klandrade förfarandet, att vägstyrelsen ej antagit lägsta anbudet, synes emellertid nöjaktigt förklarat i vägingenjörens yttrande, varför anmärkningen icke torde böra föranleda vidare åtgärd.

Stockholm den 11 januari 1935.

Underdånigst

NILS BOLINDER.

ERNST BRAUNE.

Vägingenjörens i Göteborgs och Bohus län

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 132, § 26.

Till kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Med återställande av till mig för yttrande remitterade handlingar i ärendet nr K 6480 eller av riksdagens år 1934 församlade revisorer gjorda anmärkningar mot vägdistriktens förvaltning under år 1933 får jag härmed avgiva följande yttrande.

I sin *anmärkning mot ordföranden i Tanums härads vägstyrelse* skriva revisorerna följande:

»Sålunda har i Tanums vägdistrikt förekommit, att vägstyrelsens ordförande under år 1933 uppburit ersättning för, att han vid sex olika tillfällen bevistat kommunalstämma, vid vilken val av vägombud förekommit. Ersättningen har utgått med 3 kronor i reseersättning och 5 kronor i dagtraktamente för varje stämmobesök. För kostnaden i fråga har vägdistriktet uppburit statsbidrag.

De till ordföranden utbetalade beloppen äro visserligen i detta fall obetydliga, men ur principiell synpunkt måste det anses oriktigt och klandervärt, att fullgörandet av en allmänt medborgerlig förpliktelse ersättes med allmänna medel.»

Denna anmärkning måste vid ett bedömande ses mot bakgrunden av det speciella förhållande, som för närvarande är rådande i Tanums härads vägdistrikt. Vägdistriktet representeras å vägstämmorna av ett vägombud från vardera av Tanums kommun, Luhrs kommun och Greb-

bestads köping. Det vägfyrktal, som dessa tre vägombud representera, var år 1933 för Tanums vägombud 116 915, för Luhrs vägombud 28,391 och för vägombudet från Grebbestads köping 30,732, och för år 1934 var det för respektive ombud 108,898, 27,571 och 28,633. Av dessa vägfyrktal framgår, att vägombudet från Tanums kommun praktiskt taget behärskar vägstämmans beslut.

Vägombudet för Tanums kommun väljes å kommunalstämma, hållen omedelbart före varje vägstämma och ibland utses ett speciellt ombud för varje ärende, som är kungjort till behandling å vägstämman. Å kommunalstämman ges ofta det valda ombudet direktiv — ej protokollförda — som han har att följa å vägstämman. Det har enligt mig lämnad uppgift hänt, att ombudet blivit valt på kvällen ena dagen, och påföljande dags förmiddag har vägstämman hållits. Detta gör, att den verkliga vägstämman hålles å Tanums kommunalstämma. För att få respektive vägärenden så orienterande klarlagda, som det å en kommunalstämma är möjligt, har vägstyrelsens ordförande måst infinna sig, för att avgiva orientering i och redogörelse för de vägfrågor, som skola behandlas å blivande vägstämma.

Vidare torde ifrågasättas, om det ens i något fall kan vara lämpligt, att vägstyrelsens ordförande deltager i utseendet av vägombud, och i vissa fall, såsom då det gäller t. ex. utseende av vägombud för väljande av revisorer för granskning av vägdistriktets räkenskaper, torde det rent av vara lagstridigt.

Huruvida ordförandens närvaro vid en dylik kommunalstämma under omskrivna förhållande är att betrakta såsom en vägdistriktets angelägenhet eller en allmän medborgerlig förpliktelse torde vara svårt att avgöra. Enligt min uppfattning är det här fråga om en vägdistriktets angelägenhet, varför vägstyrelsens ordförande enligt § 54 i 1891 års lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, där det heter:

»— — — Ledamot av vägstyrelse ävensom revisorer äga för deltagande i sammanträde eller förrättning i väghållningsdistriktets angelägenhet ur vägkassan åtnjuta gottgörelse i form av dagarvode med skäligt belopp — — —».

— —

Vid resa för sammanträde eller förrättning, som nu sagts, utgår ur vägkassan enligt av vägstämman fastställda grunder tillika rese- och traktamentsersättning med — — — — —

— —,

är berättigad uppbära den debiterade ersättningen för rese- och traktamentsersättning.

Nämnda förhållande blottar behovet av, att en författningsenlig föreskrift för närvarande snarast måtte utfärdas med innehåll, att å kommunalstämma e. dyl. skola vägombuden utses för längre tid t. ex. för ett år i sänder.

I sin *anmärkning mot Sävedals härads vägstyrelse* skriva revisorerna följande:

»I Sävedals vägdistrikt har det vidare förekommit, att vägstyrelsen till entreprenör för grustransport från grustaget 'Wägen' till vägen genom Lexby och Kåhög antagit vägstyrelseledamoten Th. Eneroth med en ersättning av 2 kronor och 25 öre, oaktat att ett annat anbud å 1 krona och 50 öre per kubikmeter förelegat.

Några bärande skäl, varför ej det lägsta anbudet antagits har icke anförts. I protokollet angives endast, att Jonsereds Fabrikers Aktiebolag

— som är ägare till grustaget och försäljer grus till vägdistriktet, för ett pris av 2 kronor per kubikmeter — ej velat godkänna någon annan entreprenör än Eneroth. Då det emellertid är vägstyrelsen och icke ifrågavarande bolag, som antager entreprenörer för vägdistriktet, är det åberopade skälet givetvis icke godtagbart.»

Från ifrågavarande grustag, som troligen skall vara »Högens grustag», har under år 1933 uttagits 377 kubikmeter grus till underhållet av den cirka 4 kilometer långa vägen Lexby—Kåhög. Frånsett detta grustag finnes enligt av vägstyrelsen lämnad uppgift och mig veterligt ej annat lämpligt grustag närmare ifrågavarande väg än vid Gunnilse i Angereds socken å ett avstånd av cirka 19 kilometer och vid Landvetter å ett avstånd av cirka 15 kilometer.

För grus från Högens grustag är priset 4 kronor 25 öre per kubikmeter *framkört* på ifrågavarande väg och från Gunnilse grustag blir priset enligt lämnade uppgifter detsamma.

Det lägre anbudet, som avgivits av herr Carl Andersson i Lexby antogs ej av vägstyrelsen under motivering, att ägaren till Högens grusgrop eller Jonsereds Fabrikers Aktiebolag ej godkände annan transportör än bolagets arrendator av Högens egendom eller förutnämnde Eneroth. Skulle det lägre anbudet ändå hava antagits, hade vägstyrelsen blivit tvungen vidtaga särskilda åtgärder, för att komma åt gruset såsom expropriation e. dyl.

Då den i Högens grusgrop befintliga grusmängden vid detta tillfälle ej var större, än att, sedan en kvantitet av 377 kubikmeter uttagits under år 1933 och cirka 350 kubikmeter under år 1934, det till väggrus lämpliga materialet praktiskt taget numera är slut, ansågs, att på grund av de relativt dryga kostnaderna för ett exproprierande e. dyl. av denna lilla grusmängd skulle ett antagande av det lägre anbudet å körningen för vägdistriktet och staten bliva oekonomiskt, varför det högre anbudet godkändes.

Detta är helt säkert med verkliga förhållandet överensstämmande, då kostnadsskillnaden mellan det högre och lägre anbudet uppgått till endast (2.25—1.50) 377 = 282 kronor 75 öre.

För ordnande av den för dessa trakter synnerligen invecklade grusfrågan har under år 1934 vissa undersökningar gjorts för frågans lösande med tillhjälp av s. k. konstgrus och har detta resulterat i att vägdistriktet beslutat inköpa en gruskrossanläggning och har tillstånd härtill av kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beviljats i skrivelse den 11 december 1934.

Under åberopande av förestående hemställes, att de mot ordföranden i Tanums härads vägstyrelse, C. G. Olsson, och Sävedals härads vägstyrelse gjorda anmärkningarna ej måtte föranleda någon vidare åtgärd.

Göteborg den 4 januari 1935.

Ernst J. Millén.

Statskontorets

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 133, 173, §§ 27, 28, 29 och 35.

Till Konungen.

Genom remiss den 21 december 1934 har statskontoret anbefallts att avgiva utlåtande med anledning av vad i riksdagens senast församlade revisorers berättelse yttrats rörande provision för stämpelförsäljning (§ 27), provision till flera hos samma ämbetsverk eller myndighet anställda stämpelförsäljare (§ 28), kontrollkostnader för tillsyn över efterlevnaden av förordningen om en särskild stämpelavgift å vissa lyxvaror (§ 29) och statsverkets kostnader för gränskontrollen (§ 35).

Vad till en början beträffar revisorernas uttalande rörande provision för stämpelförsäljning delar statskontoret revisorernas uppfattning, att bestyret med denna försäljning måste anses ingå i vederbörande befattningshavares uppgifter i tjänsten och därför, vad nyreglerade tjänster beträffar, icke bör särskilt honoreras i andra fall än dem, i vilka uttryckligt medgivande därtill lämnats. Provisionen i fråga bör fördenskull enligt ämbetsverkets mening indragas till statsverket. Beträffande befattningshavare vid länsstyrelserna framgår av vad revisorerna anfört, att statsmakterna vid lämnandet av medgivande åt nämnda kategori av befattningshavare att fortfarande uppbära dylik provision utgått från att provisionen icke komme att uppgå till avsevärdare belopp och endast i undantagsfall till mer än 1,000 kronor om året. Utredningen visar emellertid, att provisionen till länsstyrelsens tjänstemän numera i åtskilliga fall belöper sig till avsevärt större belopp. Ämbetsverket vill därför ifrågasätta, huruvida icke för sådana befattningshavare vid dessa myndigheter, vilka redan tidigare uttryckligen berättigats att uppbära provision, en maximering, förslagsvis till högst 1,000 kronor, bör komma till stånd. Tillräcklig anledning att låta övriga tjänstemän vid länsstyrelserna bibehålla sin hittillsvarande undantagsställning torde knappast föreligga. Även beträffande dem synes sålunda enligt statskontorets mening en indragning av förmånen i fråga böra ske.

Vad revisorerna anfört och föreslagit under rubriken »Provision till flera hos samma ämbetverk eller myndighet anställda stämpelförsäljare» kommer visserligen, för den händelse provisionen på sätt nyss nämnts indrages för tjänstinnehavare vid flertalet nyreglerade verk och myndigheter, att för sådana verks vidkommande förlora sin betydelse. I fråga om länsstyrelserna samt magistrater och rådhusrätter skulle däremot även efter nyssberörda åtgärd spörsmålet alltjämt äga aktualitet. Statskontoret — som förutsätter att i sådana fall, där av rent praktiska skäl en anordning med flera stämpelförsäljare är ofrånkomlig, undantag från regeln bör kunna medgivas — ansluter sig till revisorernas under denna rubrik gjorda uttalande.

Av vad revisorerna anfört under rubriken »Kontrollkostnader för tillsyn över efterlevnaden av förordningen om en särskild stämpelavgift å vissa lyxvaror» framgår, att övervakningen av efterlevnaden av berörda förordning förorsakar statsverket utgifter, vilka, frånsett ett fåtal större städer, icke stå i rimlig proportion till den influtna skatten. Till minskande av statens kostnader för kontrollen hava revisorerna föreslagit, att densamma skulle överflyttas till någon myndighet, exempelvis vederbö-

rande polismyndighet, i vars tjänsteuppgifter övervakningen därefter skulle ingå, sålunda utan särskild kostnad för statsverket. Då revisorernas ifrågavarande förslag synes innebära en möjlighet till besparing utan försämring av kontrollens effektivitet, får statskontoret förorda, att de av revisorerna under denna rubrik föreslagna åtgärderna måtte genomföras.

I anledning slutligen av vad revisorerna anfört beträffande statsverkets kostnader för gränskontrollen får statskontoret erinra om sitt utlåtande den 6 juni 1929 angående ersättning till vissa tulltjänstemän för biträde vid gränskontrollen, i vilket utlåtande statskontoret ifrågasatte, huruvida icke åtgärder borde vidtagas för att granskningen av pass och s. k. nordiskt resekort (S. F. nr 106/1929) komme att ingå i tulltjänstemännens å gränsorter vanliga tjänstutövning och särskild ersättning härför sålunda icke skulle utgå.

Vad 1934 års revisorer härutinnan anfört har ytterligare bestyrkt statskontoret i dess år 1929 uttalade uppfattning i denna fråga. Ämbetsverket får därför såsom svar å den nu föreliggande remissen i denna del allenast åberopa sitt ovanberörda tidigare uttalande i denna fråga.

Stockholm den 7 januari 1935.

Underdånigst

K. BERGENDAL.

S. T. ÖRTENGREN.

Sture Dyberg.

Riksräkenskapsverkets

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 133, § 27.

Till Konungen.

Till åtlydnad av remiss den 21 december 1934 får riksräkenskapsverket härmed avgiva underdånigt utlåtande i anledning av vad riksdagens senast församlade revisorer under § 27 av berättelsen angående statsverket anfört rörande provision för stämpelförsäljning.

De grundläggande bestämmelserna om stämpelförsäljningens handhavande och om till stämpelförsäljare utgående ersättningar återfinnas i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften.

Genom förordning den 14 juni 1928 (nr 317) om ändring i vissa delar av nämnda förordning fastställdes jämlikt stadgande i 28 § skyldighet för ämbets- och tjänsteman, som har att å tjänstens vägnar mottaga stämpel underkastad handling, att vara stämpelförsäljare.

Av bestämmelserna i 42 § av stämpelförordningen framgår vidare, att stämpelförsäljare såsom ersättning för besvär och kostnader äger uppbära provision efter grunder, som närmare angivas i samma paragraf.

På grund av angivna stadganden i 28 och 42 §§ av stämpelförordningen och då i gällande avlöningsreglementen eller eljest uttrycklig föreskrift icke meddelats om undantag från stämpelförordningens stadgande angående ersättning till stämpelförsäljare, måste riksräkenskapsverket för

sin del anse, att hinder icke kan anses föreligga för angivna ersättnings utgående till befattningshavare vid lönereglerade verk i allmänhet.

I anledning av vad riksdagens revisorer anfört angående särställning för tjänstemännen vid länsstyrelserna i förevarande avseende vill riksräkenskapsverket framhålla, att en dylik särställning icke varit avsedd vid löneregleringen för landsstaten. På sätt framgår av propositionen i ämnet (1925: 183 sid. 27) yttrade nämligen 1902 års löneregleringskommitté, att enligt dess mening den provision å försålda stämplar, som enligt gällande föreskrifter tillkomme tjänstemän vid landsstaten på grund av deras tjänsteställning, icke borde beröras av sportlernas indragning till kronan. Även i andra fall, där sportlerna indragits — anförde kommittén vidare — hade denna provision fått av vederbörande tjänstemän bibehållas. Av kommittén, som ju förberett 1921 års löneregler för allmänna civilförvaltningen, framlades icke något förslag om utverkande av särskilt medgivande för landsstatstjänstemännen att bibehålla rätt till stämpelprovisionen. Kungl. Maj:t begärde ej heller något uttryckligt medgivande av riksdagen.

Med hänsyn till den ändring av stämpelförordningen, som genomfördes år 1928 och varigenom stämpelförsäljningen blev ett tjänsteåliggande, ävensom till önskvärdheten av att jämväl sportelinkomster av nu ifrågavarande slag i görligaste mån utmönstras ur det statliga avlöningssystemet, finner riksräkenskapsverket sig emellertid böra tillstyrka, att åtgärder vidtagas i syfte att begränsa eller helt avveckla nu utgående stämpelprovision till befattningshavare med nyreglerad avlöning.

I detta ärendes handläggning har, jämte undertecknade, byråchefen Jehander deltagit.

Stockholm den 5 januari 1935.

Underdånigst

ERIK STRIDSBERG.

P. S. RUNEMARK.

Generalpoststyrelsens

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 133, §§ 27 och 28.

Till Konungen.

Med återställande av Kungl. Maj:ts remiss den 21 december 1934 med yttranden av riksdagens revisorer rörande dels provisionen för stämpelförsäljning (§ 27) och dels provision till flera hos samma ämbetsverk eller myndighet anställda stämpelförsäljare (§ 28) får generalpoststyrelsen anföra följande.

I. *Angående provisionen för stämpelförsäljning.*

Spörsmålet, huruvida de kategorier av ämbets- och tjänstemän, varom i revisorernas yttrande är fråga, äro skyldiga att utan annan ersättning än sin avlöning från vederbörande verk utöva stämpelförsäljning för ver-

kets räkning, undandrager sig generalpoststyrelsens bedömande. Därest sådan skyldighet föreligger och förhållandet tagits i särskilt betraktande vid bestämmandet av vederbörandes avlöning eller hans arbetsuppgifters omfattning, synes rätt för honom att för egen räkning behålla den uppburna stämpelprovisionen näppeligen vara för handen.

Ehuru generalpoststyrelsen alltså icke anser sig kunna närmare ingå på frågan, huruvida här avsedda befattningshavare äro berättigade till provision eller icke, så finner styrelsen sig böra erinra om, att därest rätten till provision skulle fråntagas dem, fråga torde komma att uppstå angående beredandet åt dem av felräkningspenningar för handhavandet av stämplarna och likviderna för dem. Med den omfattning stämpeluppbörden har är den givetvis förbunden med icke blott ett betydande ekonomiskt ansvar i och för sig, utan även med stora risker för felväxling vid transaktionerna med allmänheten.

II. *Angående provision till flera hos samma ämbetsverk eller myndighet anställda stämpelförsäljare.*

Med stämpelförsäljare förstås i stämpelförordningen egentligen icke försäljare i vanlig mening. Därest en handling enligt förordningens II kapitel skall vid företeendet inför offentlig myndighet förses med stämpel, måste stämplarna köpas hos och stämpelbeläggningen verkställas av den ämbets- eller tjänsteman, som har att å tjänstens vägnar mottaga handlingen. Dylik ämbets- eller tjänsteman, liksom den som har att å tjänstens vägnar stämpelbelägga utgående expeditioner, är i förordningens mening stämpelförsäljare. 1910 års kommitté anför i sitt betänkande den 23 januari 1912, speciell motivering till § 29, att den med tanke på stämpelförsäljarnas uppgifter efter någon tvekan beslutat föreslå uttrycket stämpelförsäljare; benämningen stämpeluppbördsman hade »även varit på tal men befunnits väl tung och obekväm».

Benämningen stämpeluppbördsman torde i sak närmast motsvara den verkliga ställningen. Den stämpeluppbörd, som äger rum hos olika befattningshavare, särskilt vid de större domstolarna, är av så skiftande beskaffenhet, att den icke lämpligen torde kunna samlas på en hand. Visserligen kunde det tänkas att, exempelvis vid Stockholms rådhusrätt, en enda stämpelexpedition inrättades, som hade att från generalpoststyrelsen rekvirera alla behövliga stämplar och sedan tillhandahålla de olika avdelningarna vid rådhusrätten de stämplar, som hos dem erfordrades. Detta skulle emellertid — förutom eventuellt ökade kostnader för rådhusrätten, varom emellertid styrelsen icke kan göra något uttalande — medföra, att det för generalpoststyrelsen bleve svårare att övervaka tillämpningen av den viktiga bestämmelsen i stämpelförordningen 26 § andra stycket, att inteckningskontrollstämplar och dubbla beläggningsstämplar under inga villkor få utlämnas till andra befattningshavare än sådana, som äga att å ämbetets eller tjänstens vägnar därmed taga befattning. Med nuvarande anordning är denna övervakning fullt effektiv, då stämplarna från generalpoststyrelsen utsändas direkt till den rekvirerande befattningshavaren och det för varje gång särskilt prövas, att han är behörig i här nämnt avseende.

Generalpoststyrelsen äger enligt stämpelförordningens nuvarande avfattning icke att bestämma, vilka som skola vara stämpelförsäljare. Den har allenast att, då någon anmäler sig som stämpelförsäljare, pröva, huruvida han fyller de i stämpelförordningen § 29 uppställda betingelserna. Det förstås härvid givetvis, att därest befattningshavaren icke är ensam

stämpelförsäljare inom verket eller vid rätten, instruktioner och arbetsordningar därifrån därjämte måste företes till styrkande av hans behörighet.

Generalpoststyrelsen finner stämpelförordningens bestämmelser angående vem, som skall vara stämpelförsäljare, lämpliga och motsvarande sitt ändamål. Därest vid verk eller domstol antalet stämpelförsäljare kan inskränkas, synes inskränkningen, enligt styrelsens förmenande, böra ske genom ändring av vederbörlig instruktion eller arbetsordning.

I behandlingen av detta ärende hava, utom undertecknade, deltagit byråcheferna Lager, Högner, Carstensen, Sandberg och Enger.

Stockholm den 10 januari 1935.

Underdånigst

ANDERS ÖRNE.

F. DAELANDER.

I. Broquist.

Riksräkenskapsverkets

yttrande i anledning av riksdagens revisorers uttalande del I, sid. 142, § 29.

Till Konungen.

Till åtlydnad av remiss den 21 december 1934 får riksräkenskapsverket härmed avgiva underdånigt utlåtande i anledning av vad riksdagens senast församlade revisorer under § 29 av berättelsen angående statsverket anfört rörande kontrollkostnaderna för tillsyn över efterlevnaden av förordningen om en särskild stämpelavgift å pärlor m. fl. lyxvaror.

Riksräkenskapsverket vill till en början erinra därom, att, då 1929 års bevillningsutskott tillstyrkte Kungl. Maj:ts i proposition nr 23 framlagda förslag om bibehållande av förevarande stämpelskatt under budgetåret 1929/1930, utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 2 anförde bland annat följande:

»Då stämpelskatt vid förvärv eller import av pärlor och vissa andra slag av lyxvaror år 1919 infördes, avsågs med skatten att bereda statsverket en välbehövlig inkomstökning genom att taga i anspråk den skattekraft, som komme till uttryck genom förvärv av vissa slag av utpräglade lyxvaror. Man utgick ifrån att inköp av sådana lyxföremål, som skatten skulle omfatta, betecknade en skattekraft, vilkens särskilda utnyttjande kunde anses berättigat. Emellertid gjordes redan då mot det förslag till lagstiftning i ämnet, som sedan antogs av riksdagen, den anmärkningen, att kontrollen över stämpelpliktens fullgörande icke kunde bliva effektiv. I sådant hänseende framhölls, dels att skattskyldighetens fullgörande, då skattepliktiga varor medfördes från utlandet, måste bliva fullständigt beroende av de resandes pliktkänsla, dels ock att underhandsförsäljning av de skattepliktiga artiklarna syntes vara oåtkomlig för kontroll. Anmärkningar av nu angiven innebörd hava framförts även mot de förslag till fortsatt uttagande av lyxstämpeln, som sedermera varje år förelagts riksdagen. Då den vunna erfarenheten visat, att